

Programmabegroting 2018-2021

vastgesteld 8/11/17

gemeente
gouda

Inhoudsopgave

1	Introductie	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Leeswijzer	5
2	Begroting 2018 op hoofdlijnen	7
2.1	Begroting 2018 op hoofdlijnen per programma	7
2.2	Begroting 2018 op hoofdlijnen in cijfers	8
3	Beleidsbegroting: programma's	9
3.1	Economie, cultuur en stadsmarketing	9
3.2	Zorg (Wmo)	16
3.3	Werk en inkomen	21
3.4	Jeugd, onderwijs en sport	26
3.5	Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	32
3.6	Duurzaamheid en stedelijk beheer	37
3.7	Burgerinitiatieven en publiekszaken	44
3.8	Veiligheid en bestuur	49
3.9	Overhead	57
3.10	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	60
4	Beleidsbegroting: paragrafen	63
4.1	Lokale heffingen	63
4.2	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	68
4.3	Onderhoud kapitaalgoederen	72
4.4	Financiering	75
4.5	Bedrijfsvoering	81
4.6	Verbonden partijen	84
4.7	Grondbeleid	94
5	Financiële begroting	97
5.1	Inleiding	97
5.2	Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting	97
5.3	Grondslagen	106
5.4	Overzicht van baten en lasten	107
5.5	Incidentele baten en lasten	108
5.6	Concerninvesteringsplan	109
5.7	Financiering	110
5.8	Stand en verloop reserves	110
5.9	Stand en verloop voorzieningen	112
5.10	Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	113
6	Besluit bij Programmabegroting 2018-2021	115
7	Bijlagen	117
7.1	Concerninvesteringsplan 2017-2021	117
7.2	Specificatie per reserve en voorziening	120
7.3	Taakvelden	124

1 Introductie

1.1 Inleiding

Waar wordt het geld van inwoners en de gemeente komende jaren aan uitgegeven? In de programmabegroting 2018–2021 staan alle beleidsvoornemens voor deze periode. Samen met de inkomsten en uitgaven. De plannen zijn beschreven in acht programma's, waarbij steeds drie vragen centraal staan:

- Wat wil Gouda bereiken?
- Wat gaat de gemeente daarvoor doen?
- Wat gaat het kosten?

De programmabegroting is primair een kaderstellend instrument voor de raad. Tegelijkertijd geeft het document ook inzicht in de financiële positie op korte en lange termijn. Gemeenten zijn verplicht een begroting, meerjarenraming, jaarrekening en jaarverslag te maken volgens de [Gemeentewet](#).

1.2 Leeswijzer

De programmabegroting is opgebouwd uit een aantal onderdelen:

- De begroting op hoofdlijnen
Dit onderdeel bevat een samenvatting van de belangrijkste punten uit de programmabegroting.
- Programma's
Elk programma gaat in op de eerder aangehaalde drie W-vragen:
Wat wil Gouda bereiken?
- geeft inzicht in de gestelde doelen middels een doelenboom en/of tekst;
- bevat een overzicht van wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren;
Wat gaat de gemeente daarvoor doen?
- geeft een beschrijvingen van de activiteiten die nodig zijn om de doelstellingen te bereiken;
- bevat een overzicht van eventuele eigen beleidsindicatoren;
- geeft inzicht in de betrokken verboden partijen;
Wat gaat het kosten?
- bevat een overzicht van de lasten en baten en – waar relevant – een overzicht van de investeringen.
- Overzichten
De overzichten Overhead en Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien zijn verplichte onderdelen van de programmabegroting. Voor de leesbaarheid zijn deze opgenomen als hoofdstuk 3.9 en 3.10.
- Paragrafen
De paragrafen gaan in op financiële en bedrijfsmatige onderwerpen die meerdere programma's raken. Alle paragrafen zijn wettelijk verplicht.
- Financiële begroting
Dit onderdeel bevat een uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente Gouda. Met onder andere de geprognosticeerde balans in meerjarenperspectief en ook de meerjarige ontwikkeling van het EMU-saldo. Tevens is het meerjarig overzicht van baten en lasten opgenomen. Ook de investeringsplanning en een overzicht van de reserves en voorzieningen worden gepresenteerd. De meeste overzichten in dit onderdeel zijn wettelijk voorgeschreven.
- Besluit en bijlagen
De begroting wordt gecompleteerd met het voorgestelde raadsbesluit en enkele bijlagen, waaronder het nieuwe overzicht van baten en lasten per taakveld.

2 Begroting 2018 op hoofdlijnen

2.1 Begroting 2018 op hoofdlijnen per programma

Begroting 2018 op hoofdlijnen

Dankzij strak financieel beleid in de afgelopen drie jaar kan de gemeente Gouda niet alleen een aantal stevige tegenvallers opvangen, maar ook ruimte maken voor belangrijke investeringen in de stad én de lasten voor inwoners verlagen.

Lokale Heffingen dalen

- Verlaging van OZB met € 2 mln (structureel) en Rioolheffing met € 0,9 mln (eenmalig)
- Voor een gemiddelde woning van € 176.000 betekent dit een verlaging van € 1.000 (2017) naar € 977 (2018)

Te weinig budget vanuit Rijk voor:

Bijstand:

Jeugd:

Economie

- Verbeteren aantrekkelijkheid Goudse Poort en 'Shell-entree'
- Verder verlevendigen binnenstad
- Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt verbeteren
- Faciliteren 'Cheese Experience'-initiatief
- Onderzoek verbreding Chocolade-fabriek
- Uitrol 'Goudse geheimen' richting Gouda 750 jaar

Zorg

- Start Sociaal Team 0 - 100+
- Ontschotting budgetten Wmo en Jeugdhulp voor integrale ondersteuning
- Nieuw buurtservicecentrum Noord (wkc Bloemendaal/Lekkenburg)
- Verbeteren digitale dienstverlening (Goudawijzer)

Werk en inkomen

- Start modernisering sociale dienst
- Verbeteren schuldhulpverlening
- Betere kansen op de arbeidsmarkt voor mensen in de bijstand

Jeugd, onderwijs en sport

- Start preventief interventie team gericht op voorkomen ernstige gedragsproblemen
- Extra middelen aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling
- Gelijkschakelen kinderopvang en peuterspeelzalen
- Verhuizing Casimirschool en streekarchief bij verkoop Weeshuiscomplex
- Nieuwe sporthal voor 10 jaar Groenhovenbad (Tobbe-locatie)

Wonen

- Meer woningen en voldoende sociale huurwoningen
- Togegaan van leegstand
- Extra stallingsruimte voor fietsen Kop van de Kleiweg en NS-station

Duurzaamheid

- Afval scheiden Loont
- Aanpak zakkende Goudse bodem
- Deelname aan landelijk Fonds Duurzaam Funderingsherstel
- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

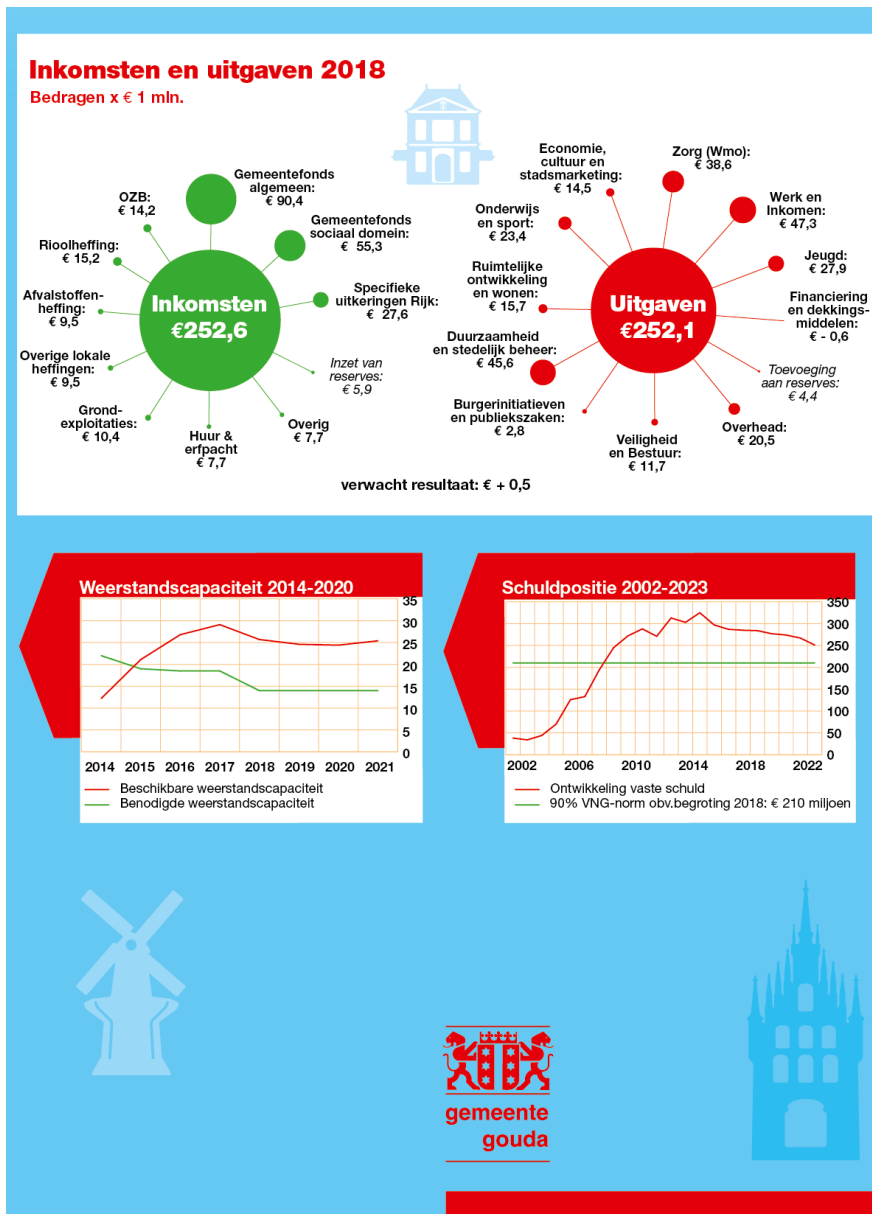
Burgerinitiatieven

- De 'Kracht van de Samenleving' ontsluiten
- Initiatieven zoals GoudApot en GoudAsfalt
- Burgers meer regie geven door experimenten met 'right to challenge'

Veiligheid

- Continueren subsidieregeling tegen inbraken
- Top 60-aanpak specifiek richten op woninginbrekers
- Herkennen van ondermijningsignalen
- Extra handhaving verkeerd geparkeerde fietsen Kop van de Kleiweg en NS-station

2.2 Begroting 2018 op hoofdlijnen in cijfers

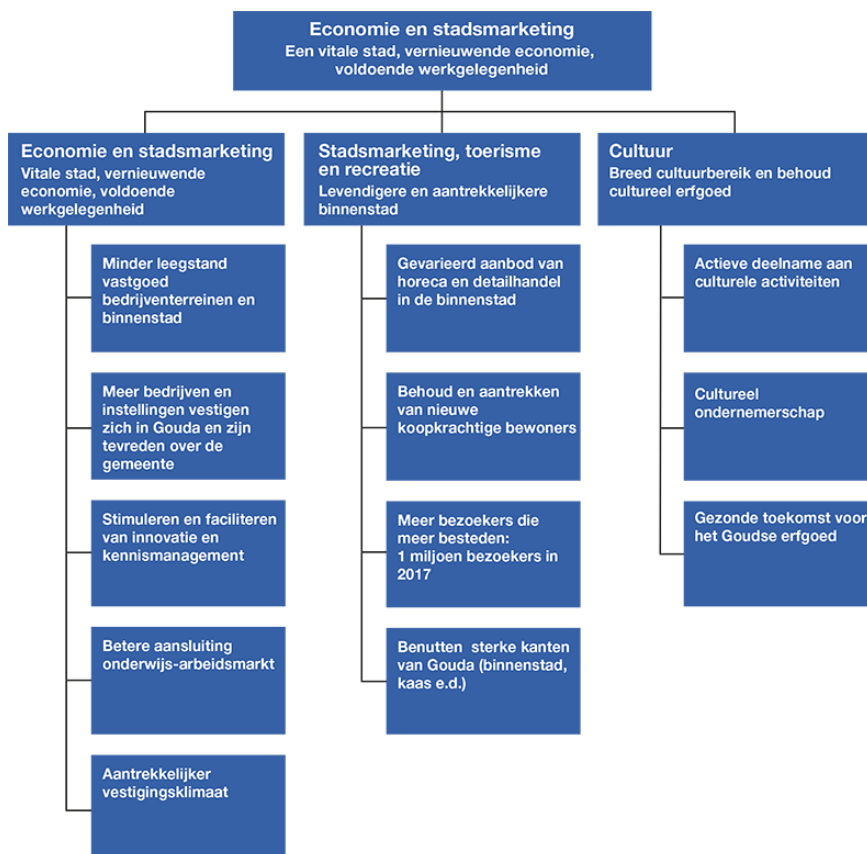

3.1 Economie, cultuur en stadsmarketing

Bij de foto:

Impressie van het nieuwe busstation en de fietsenstalling van het zuidelijk stationsgebied. In 2017 is gewerkt aan de planvoorbereiding, samen met bewoners (Bewonersinitiatief Zuidelijk Stationsgebied), bedrijven en ProRail en NS. De uitvoering staat gepland voor 2018 en 2019 (start medio 2018).

3.1.1 Wat wil Gouda bereiken?

De doelen die Gouda binnen de programma's nastreeft zijn af te lezen uit de zogenaamde doelenboom die aan het begin van elk programma is opgenomen.

3.1.2 Wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren

Met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in 2016 is de gemeente verplicht om in de programma's van de begroting de maatschappelijke effecten die met de verschillende programma's worden beoogd toe te lichten aan de hand van een voorgeschreven set beleidsindicatoren.

Nr.	Indicator	Meeteenheid	Periode	Gouda	Nederland	Bron
1	Vestigingen	per 1.000 inwoners 15-64 jaar	2016	103,8	134,0	LISA
2	Banen	per 1.000 inwoners 15-64 jaar	2016	738,5	744,0	LISA
3	Netto arbeidsparticipatie	%	2016	64,7	65,8	CBS - Arbeidsdeelname
4	Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	index	2013	108	100	Atlas voor Gemeenten
5	Funciemenging	%	2016	51,7	52,1	LISA

Nr.	Indicator	Toelichting
1	Vestigingen	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
2	Banen	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
3	Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
4	Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt geproduceerd.
5	Funciemenging	De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

3.1.3 Wat gaat de gemeente daarvoor doen?

Economie

De Uitvoering van het Actieprogramma Economie moet leiden tot een stad met een aantrekkelijk vestigingsklimaat: (nog) meer vitaliteit, een vernieuwende economie en voldoende werkgelegenheid. Dit actieprogramma is begin 2014 ondertekend door GBC, SOG, RHID en VNO-NCW (samenwerkend als 'Gouda Onderneemt!'). De gezamenlijke uitvoering heeft in de afgelopen jaren geleid tot aansprekende resultaten zoals onder andere de titel Beste Binnenstad 2015-2017, uitvoering project Kop van de Kleiweg, opening Stadswinkel, instellen Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt, oprichting Centrum voor Innovatief Vakmanschap (CIV) Smart Technology, oprichting Techniekpunt Gouda, start afvalproject horeca binnenstad, Kom binnen bij bedrijven, lobby tegen komst Holland Outlet Mall (HOM) Zoetermeer en de lancering van de lokale vacaturewebsite Gouda Werkt. De gemeente en Gouda Onderneemt! werken samen aan een actualisatie van het Actieprogramma Economie om de samenwerking ook in de komende jaren te waarborgen.

Minder leegstand vastgoed bedrijventerreinen en binnenstad

Samen met eigenaren en gebruikers voert de gemeente een offensief om leegstand terug te dringen, van zowel vastgoed op bedrijventerreinen als vastgoed in de binnenstad.

Voor Goudse Poort werken eigenaren, gebruikers, parkmanagement, gemeente en provincie samen in de zogenaamde Versnellingskamer. Het doel is om te komen tot een toekomstbestendige, duurzame ontwikkeling waarbij leegstand wordt teruggedrongen en werkgelegenheid gestimuleerd. Er is voor Goudse Poort een onderzoek gedaan naar verbetering van de Shell-entree en er is een Ontwikkelstrategie Goudse Poort opgesteld. De komende tijd staat in het teken van het sluiten van Gebiedsdeals waarin partijen concrete afspraken met elkaar maken voor (her)ontwikkeling van verschillende delen van Goudse Poort. Op de Harderwijkweg hebben zich na sloop van oude kantoorpanden twee nieuwe horecaondernemingen gevestigd. Onderzocht wordt of Supinfo International University gevestigd kan worden op Goudse Poort.

Voor de leegstand in de binnenstad zet de gemeente vooral in op de pand-voor-pand-benadering. Per pand kijkt de gemeente samen met de eigenaar wat de mogelijkheden zijn, bijvoorbeeld voor aanpassingen of herbesteding. Daarnaast heeft de gemeente een leegstandsverordening aangenomen om in een vroeg stadium het gesprek met vastgoedeigenaren over de invulling van leegstaande panden te kunnen aangaan. Voor de acquisitie van bedrijven voor de binnenstad maakt de gemeente gebruik van het vorig jaar ontwikkelde Gouda-Magazine. Daarnaast is er de zogenaamde 'rode looper'-aanpak voor potentiële vestigers. De gemeente denkt daarbij actief mee met kandidaten over de beste locatie en begeleidt hen ook bij de benodigde procedures en vergunningen die voor vestiging nodig zijn.

Meer bedrijven en instellingen vestigen zich in Gouda

Het blijft belangrijk om 'warme contacten' met de reeds gevestigde bedrijven in de stad te onderhouden (accountmanagement) en door acquisitie het vestigingsaanbod in Gouda uit te dragen.

Actieve inzet op acquisitie is gekoppeld aan de aanpak van leegstand en richt zich daarom met name op kantoorgebruikers en detailhandel. De nadruk ligt op ICT-bedrijven en bij Gouda passende winkelketens. Dit gebeurt door communicatie over het vestigingsklimaat in Gouda op basis van het vorig jaar ontwikkelde digitale bidboek (Gouda Aanbod). Ook het online Gouda-Magazine maakt hier deel van uit. In samenwerking met gevestigde bedrijven worden (delen van) de online magazines en het bidboek opnieuw bij een gerichte doelgroep onder de aandacht gebracht.

Stimuleren en faciliteren van innovatie en kennismanagement

De samenwerking tussen ondernemers uit Gouda en de regio op het terrein van innovatie en kennismanagement gebeurt binnen het zogenaamde Innovatieplatform. Dit richt zich op de sectoren High Tech en ICT. Doordat bedrijven bij elkaar op bezoek gaan, leren ze elkaar beter kennen en komen nieuwe samenwerkingsrelaties tot stand. Voor deze bedrijven is toegang tot voldoende en goed gekwalificeerd personeel essentieel. De gemeentelijke inspanningen voor een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt zijn daarom voornamelijk gefocust op de technische sector. Het streven is om de leden van het Innovatieplatform nog sterker te betrekken bij het Centrum voor Innovatief Vakmanschap (CIV), Smart Technology en het Techniekpunt Gouda. Hiertoe heeft de gemeente de aanstelling van een kennismakelaar gefaciliteerd.

Bij het nadenken over de ontwikkelingen rond het thema Innovatie in de toekomst, komt regionalisering van het thema Innovatie vaak naar voren. De omgeving van Gouda huisvest een keur aan innovatieve midden- en kleinbedrijven. Op welke manier kunnen deze bedrijven worden benaderd zodat samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan? Hiervoor is samenwerking nodig met de regiogemeenten en ondernemersverenigingen uit de regio. Gesprekken hierover zullen worden opgestart, ook in het kader van het 'uitvoeringsprogramma economie' van het Bestuurlijk Overleg Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Betere aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt

De samenwerking tussen onderwijs, gemeente en bedrijven vindt plaats op het Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt. Dit platform is ingesteld als resultaat van de werkconferentie in 2015. In oktober 2017 vindt een vervolgonferentie plaats die vooral in het teken staat van stages en voldoende goed opgeleid personeel voor het gevestigde bedrijfsleven.

Het CIV (Centrum voor Innovatief Vakmanschap) Smart Technology is een samenwerkingsverband tussen het ID-college, het Da Vinci-college, bedrijven, koepelorganisaties en overheden (gemeenten Gouda, Zoetermeer, Alphen aan den Rijn en Woerden). In september 2017 is het CIV gestart met een tweede groep studenten. In 2018 zal de focus vooral liggen op de borging van de samenwerking met het bedrijfsleven en het realiseren van satellietlabs. Dit zijn werkplaatsen bij bedrijven waar de jongeren werken aan concrete opdrachten met de nieuwste middelen. Deze worden in samenwerking met het bedrijfsleven opgezet. De gemeente Gouda heeft zich ook aangemeld als satelliet lab voor de opleiding. Daarnaast heeft de gemeente middelen ter beschikking gesteld om een kennismakelaar te kunnen inschakelen die zich in het bijzonder richt op het verbinden van bedrijven aan het CIV.

Het Techniekpunt Gouda zet zich in om kinderen te interesseren voor techniek zodat meer kinderen kiezen voor een technische opleiding. Daarnaast ondersteunt het de basisscholen bij de invoering van het vak Wetenschap en technologie. In 2018 zal het Techniekpunt Gouda zich ook gaan richten op het vervolgonderwijs, om kinderen te stimuleren om de keuze maken voor een technisch profiel.

De activiteit 'Kom binnen bij bedrijven' is succesvol en wordt in 2018 voortgezet. Ook hierbij is het doel om werkzoekenden, stagiaires en jongeren die een leerwerkplek zoeken te matchen. De jaarlijkse Bedrijvendag wordt hieraan gekoppeld.

De gemeente werkt samen met Promen en het MBO Rijnland in het project school@work aan een optimale aansluiting tussen praktijkonderwijs en arbeidsmarkt.

Aantrekkelijker vestigingsklimaat

De bovengenoemde activiteiten moeten leiden tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Daarnaast organiseert de gemeente samen met GO! andere activiteiten, zoals de verkiezing ondernemersprijs Midden-Holland en de organisatie van de jaarlijkse Bedrijvendag (in combinatie met 'Kom binnen bij bedrijven'). Ook trekken gemeente, Gouda Onderneemt! en ICT-bedrijven uit de stad samen op om de komst van Supinfo International University te faciliteren. Vestiging van deze gerenommeerde ICT-universiteit zal een impuls geven aan het vestigingsklimaat in Gouda, niet alleen aan ICT-bedrijven, maar ook aan de binnenstad door de komst van studenten. Een aantrekkelijke binnenstad is essentieel voor een bruisend Gouda. Naar aanleiding van de pilot 'Uitstallingen' wordt een nieuw uitstallingsbeleid geformuleerd. De uitstraling van de Markt blijft een belangrijk aandachtspunt. Ondernemers die in de binnenstad een nieuwe vestiging willen openen worden door de gemeente op een klantvriendelijke manier ontvangen en waar nodig geholpen met het aanvragen van vergunningen. De gemeente wil het proces zoveel mogelijk faciliteren om daadwerkelijke vestiging van nieuwe ondernemers in de binnenstad mogelijk te maken.

Cultuur

Culturele voorzieningen stimuleren een actieve deelname aan kunst en cultuur en bieden de mogelijkheid voor burgers om zich te ontwikkelen. Het zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen in de stad die zorgen voor dynamiek en bijdragen aan een positief beeld van Gouda. Een breed aanbod aan culturele activiteiten, in combinatie met een historische binnenstad, draagt bij aan een goed leefklimaat en maakt de stad aantrekkelijk voor bezoekers en nieuwe bewoners.

Cultuurnota

Medio 2017 is het cultuurbeleid voor Gouda geactualiseerd. Met de nota 'Het cultureel vermogen van Gouda' zijn vier speerpunten voor 2018-2022 vastgesteld:

- Gouda zet zich in voor culturele instellingen die een kwalitatief goed, divers, laagdrempelig en samenhangend aanbod voor alle Gouwenaars en bezoekers verzorgen, waar zoveel mogelijk gebruik van wordt gemaakt.
- De gemeente wil de gesubsidieerde organisaties verder versterken door hen te blijven aanspreken op hun ondernemerschap en dienstverlening naar de stad.
- De betekenis van cultuur voor het sociale domein moet meer zichtbaar worden. Daarom wordt gestimuleerd dat nieuwe coalities worden aangegaan.
- De gemeente wil de bijdrage van cultuur aan de lokale economie en binnenstad meer zichtbaar maken en de samenwerking tussen culturele sector, ondernemers, erfgoed, toerisme, inwoners, gemeente en andere betrokken partijen versterken.

De nieuwe speerpunten van het cultuurbeleid zullen leidend zijn bij het maken van nieuwe meerjarige subsidieafspraken met de culturele organisaties. Met een aantal incidentele en structurele maatregelen en een financiële impuls is de culturele basisinfrastructuur weer toekomstbestendig, waarbij er nog steeds een opgave voor de betrokken instellingen blijft staan om te bezien welke maatregelen zij zelf kunnen treffen om de financiële situatie te verbeteren, onder meer ten behoeve van het versterken van de reservepositie.

De kracht en het enthousiasme van de betreffende instellingen, maar ook van niet gesubsidieerde organisaties, creatieve ondernemers en vrijwilligers, zorgen voor een levendige stad. Met dit cultureel vermogen beschikt Gouda over een cultureel kapitaal dat gekoesterd wordt en waar de gemeente ook weer in 2018 iedereen maximaal van wil laten profiteren.

Onderzoek verbreding Chocoladefabriek

De Openbare Bibliotheek Gouda, Filmhuis Gouda, Streekarchief Zuid-Holland, Verzetsmuseum Zuid-Holland, Drukkerswerkplaats Gouda en Kruij hebben in gezamenlijkheid een haalbaarheidsstudie laten uitvoeren naar uitbreiding van de Chocoladefabriek met het Filmhuis en het Verzetsmuseum. De plannen laten kansen zien voor de betrokken partijen en voor Gouda. Tegelijkertijd zijn er ook de nodige risico's en uitdagingen. In 2018 zal de verkenning worden voortgezet waarbij onder meer een besluit zal worden genomen over verduurzaming van de huisvesting, de (on)mogelijkheden van woningbouw op de 3e etage en de mogelijke uitbreiding van het concept met onder andere het Verzetsmuseum nieuwe stijl.

Cultureel erfgoed, Stadsorganist en Gouda 750 jaar

In 2017 is de functie van stadsorganist opnieuw in het leven geroepen. Wanneer in 2018 de Sint Jan een nieuwe organist zal aanstellen krijgt hij of zij ook de functie van stadsorganist. De stadsorganist verzorgt orgelbespelingen bij officiële gelegenheden. Eén van de eerste activiteiten in het kader van de viering van 750 jaar Gouda is de lancering van het project 'Goudse Geheimen'. Hiermee kunnen Gouwenaars in de aanloop naar 2022 vertellen wat hun stad zo bijzonder maakt. Een kwartiermaker ontwikkelt in 2018 samen met de stad verdere (publieks)projecten die aandacht besteden aan het verleden, het heden en de toekomst van de stad. Dit ter versterking van het historisch besef en de saamhorigheid en ter stimulering van innovatie en verdere samenwerking in Gouda.

Het op te richten Fonds 1272 zal een belangrijke rol krijgen in de organisatie en financiering van de festiviteiten in het jubileumjaar zelf. De ambities zijn groot. Het budget voor 2022 zal door de gemeente en private partijen – verenigd in Fonds 1272 – nog moeten worden vastgesteld en vrijgemaakt.

Gezonde toekomst voor het Goudse erfgoed

De Erfgoedvisie 2013 richt zich nadrukkelijk op de ontwikkeling van het erfgoed, waarbij leegstand en herbestemmen van monumenten in steeds sterkere mate aandacht vragen. Leegstand is slecht voor het behoud van monumenten en andere historisch waardevolle gebouwen. Ze moeten bruikbaar zijn en een eigentijdse functie hebben in de samenleving. Maar herbestemmen is ook maatwerk. De uitdaging daarin is niet alleen om gebouwen bruikbaar te maken voor de toekomst, maar om tegelijkertijd de cultuurhistorische waarden te behouden. De focus ligt op de herontwikkeling van het gemeentelijke complex aan de Spieringstraat/Groeneweg (Weeshuis/Klaas de Vriesschool-Streekarchief). Ook erfgoed in de vorm van objecten als kerken, fabrieken en scholen in eigendom van particulieren bepalen het historische stadsbeeld. De herbestemming van deze objecten vraagt ook in 2018 bijzondere aandacht en expertise.

Het Goudse erfgoed speelt een belangrijke rol in de stadsmarketing. Veel lokale organisaties vertellen niet alleen op eigen wijze het verhaal van de stad, maar werken ook samen binnen het Historisch Platform Gouda. Zij brengen met uiteenlopende initiatieven het Goudse erfgoed, zowel materieel als immaterieel, onder de aandacht. Daarbij organiseren zij de cursus Goudologie, wat de betrokkenheid van de burger bij de stad vergroot.

De ligging aan twee rivieren en het daarmee verweven watersysteem spelen een centrale en verbindende rol in zowel de lokale als regionale samenhang. Daarom wordt ook in 2018 weer veel aandacht besteed aan regionale samenwerking op de gebieden van erfgoed, natuur en recreatie. Daarbij wordt de betekenis van Gouda als historisch hart in het Groene Hart breed uitgedragen, de historische band met de omliggende gebieden onderstreept en de onderlinge samenhang versterkt. Dit gebeurt onder meer via de erfgoedtafel van de 'Oude Hollandse Waterlinie' en het project 'Waterrecreatie en Erfgoed Hollandsche IJssel'.

Stadsmarketing, toerisme en evenementen

Stadsmarketing is gericht op het bevorderen van de economische vitaliteit van Gouda door de binnenstad levendiger en aantrekkelijker te maken voor bedrijven, bewoners en bezoekers. Hier heeft heel Gouda baat bij. Om die reden zijn extra middelen vrijgemaakt voor stadsmarketing, toerisme en evenementen. De inkomsten uit toeristenbelasting komen direct ten goede aan activiteiten op het gebied van stadsmarketing, toerisme en evenementen.

In 2007 werd de eerste visie op stadsmarketing in Gouda vastgesteld. Met het oog op Gouda 750 jaar moet de gemeente zich beraden over de invulling van stadsmarketing in de komende jaren. Daarbij is van belang dat de viering van het 750-jarig jubileum van Gouda in 2022 de komende jaren de focus zal zijn van stadsmarketing. Er worden diverse activiteiten ontwikkeld zodat in de aanloop naar 2022 Gouda met zijn inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen gezamenlijk gaat werken aan een memorabel jubileumfeest. Een jubileum waarbij zowel de rijke historie als het huidige en toekomstige Gouda aandacht krijgen. Een van de eerste activiteiten is het ophalen van 'Goudse Geheimen'. Dat zijn verhalen van Gouwenars die vertellen wat Gouda zo bijzonder en uniek maakt. Tijdens de Goudse Kaasfeesten op 31 augustus 2017 zijn de eerste Goudse Geheimen onthuld. De mooiste verhalen worden gebundeld op een online platform, zodat ze toegankelijk worden voor iedereen: www.goudsegeheimen.nl.

Meer bezoekers die meer besteden

De toeristische promotie is gericht op de groei van binnen- en buitenlandse bezoekers aan Gouda. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met toeristische partners en ondernemers. Het vergroten van het bezoekersaantal draagt bij aan een aantrekkelijke, levendige en economisch sterke binnenstad.

Vanaf de nulmeting in 2012 is het aantal bezoekers aan Gouda met ruim 13% gegroeid. Deze groei is waarneembaar op alle fronten. De Sint-Janskerk heeft bijvoorbeeld zo'n 10.000 bezoekers meer mogen ontvangen dan in 2012. De molens kennen zelfs een verdubbeling van het aantal bezoekers. Er lijkt zich een trend in te zetten dat er meer bezoekers komen met een cultuur(historisch) bezoeksdoel. Denk hierbij aan een stadswandeling, bezoek aan de Sint-Janskerk of een museum, gecombineerd met een bezoek aan de horeca. De geografische doelgroepen blijven Duitsland, België en Groot-Brittannië. Om het streven van 1 miljoen bezoekers naar Gouda te kunnen behalen is marktvergroting nodig. Denk hierbij aan een extra grote publiekstrekker/toeristische topattractie die rond de 100.000 bezoekers per jaar kan trekken en aan een extra hotel met 150 kamers. Ook zal verder geïnvesteerd moeten worden in toeristische promotie. Het is een vechtmart waarin investeringen nodig blijven om deze positie te behouden en waar mogelijk te versterken.

Kaas

Kaas is hét icoon van Gouda, maar is maar beperkt te vinden en beleven in de stad. Daarom wordt sinds 2016 gewerkt aan de plannen voor een Cheese Experience in Gouda, de plek waar Gouda Kaas 'thuiskomt'. Gouda Kaas wordt natuurlijk over de hele wereld geproduceerd, maar komt hier vandaan. Cheese Experience zal een thematische attractie worden waar verhalen over Gouda Kaas een plek krijgen. Onderdelen van de attractie zijn onder andere een grote kaas waarin bezoekers alles te zien krijgen over de Gouda Kaas, een interactieve ode aan de koe, verhalen hoe Gouda Kaas de wereld veroverde, echte opleg van kaas en een kaasproeverij onder leiding van een kaassommelier.

De Cheese Experience kan een grote bijdrage leveren aan het bereiken van de ambitie om 1 miljoen bezoekers in Gouda te ontvangen. Daarnaast kan het ook een vliegwieleffect hebben op de directe omgeving met als resultaat vermindering van leegstand en daarmee een economische impuls bieden voor de binnenstad. In juni 2017 zijn de plannen gepresenteerd aan het college. De businesscase wordt vanaf 2017 verder uitgewerkt en de provincie Zuid-Holland beraadt zich hoe het initiatief verder te ondersteunen. Het college heeft de intentie om mee te werken aan het mogelijk maken van de Cheese Experience. Op dit moment wordt uitgezocht hoe de gemeente het initiatief mede mogelijk kan maken.

Groene Hart

Gouda is een goede uitvalsbasis voor activiteiten in het Groene Hart. Samen met andere gemeenten in het Groene Hart vinden promotionele activiteiten plaats. Er wordt gewerkt aan gezamenlijke promotie op het gebied van kaas, samen met het Nederlands Bureau voor Toerisme. Dit gebied zal als Cheese Valley gepositioneerd worden. Hierbij krijgt Gouda ook steun van de provincie Zuid-Holland. Ook binnen Regio Midden-Holland hebben recreatie en toerisme een plek gekregen.

Evenementen

Evenementen blijven eveneens een belangrijk middel om Gouda te profileren als bruisende stad. De gemeente subsidieert Sterevenementen als de Goudse Kaasmarkten, Gouda bij Kaarslicht, Gouda Keramiekstad, de Houtmansplantsoenconcerten en de Goudse Hofstedendagen. Daarnaast heeft in 2017 voor het eerst het slotfeest Goudse kaasmarkten plaatsgevonden en is voor de zesde keer op rij Zotte Zaterdag georganiseerd. Deze feesten sluiten mooi aan op de thema's Kaas en Cultuurhistorie van Stadsmarketing. De Goudse IJsbaan komt dit jaar rondom het Stadhuis op de

Markt te liggen en zorgt daarmee voor verlenging van de feestelijke sfeer van Kaarsjesavond. Voor het jaar 2018 is Gouda uitgeroepen tot Roze Stad. De organisatie zal de uitwerking van dit thema oppakken in samenspraak met Stadsmarketing en Communicatie.

Indicatoren

Voor het monitoren van de doelstellingen van dit programma worden de volgende indicatoren gebruikt:

Omschrijving indicator	Streefwaarde (indien van toepassing)	Evt. (toelichting op) actuele cijfers
Aantal banen	Stijgende trend vanaf 2016	De afgelopen jaren is het aantal banen in Gouda stabiel gebleven (33.500).
Aantal bedrijfsvestigingen	Aantrekken minimaal 1 groter bedrijf per jaar	In de afgelopen periode heeft er zich geen groter bedrijf in Gouda gevestigd, wel is het aantal bedrijven in totaliteit gestegen naar 4.800.
Leegstand kantoren	Dalende trend vanaf 2016	De leegstand op Goudse Poort laat een dalende lijn zien (momenteel 38% van het aantal m ² vloeroppervlak).
Leegstand winkels	Dalende trend vanaf 2016	Het aantal leegstaande winkels is gedaald naar 108, het aantal meters leegstaand winkelvloeroppervlak is wel toegenomen naar ruim 25.000m ² .
Aantal bezoekers	1 miljoen bezoekers vanaf 2017	Het aantal bezoekers is de afgelopen jaren met circa 3% per jaar gestegen tot bijna 800.000.
Bestedingen bezoekers	Stijgende trend vanaf 2010	Per bezoeker wordt ruim € 33,- besteed, een toename van € 2,- ten opzichte van 2012.
Bezoekers gesubsidieerde instellingen	Stijgende trend vanaf 2010	De afgelopen jaren is het aantal bezoekers gesubsidieerde instellingen met ruim de helft toegenomen, voornamelijk door stijgende bezoekersaantallen van de Cinema Gouda.

3.1.4 Verbonden partijen

Verbonden partijen dragen bij aan de te realiseren beleidsdoelstellingen van de gemeente.

Verbonden partijen	Doel
Natuur en recreatieschap Groenalliantie Midden-Holland	De Groenalliantie behartigt de bovengemeentelijke belangen van het beheer en de ontwikkeling van groengebieden zoals het behoud en de versterking van de groen- en recreatieve verbindingen, de landschappelijke kwaliteiten en de biodiversiteit binnen de groengebieden, evenals de bevordering van de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht.
Streekarchief Midden- Holland	Het Streekarchief Midden-Holland bewaart conform de Archiefwet de archieven van de besturen en ambtelijke instellingen van de deelnemende gemeenten en de ISMH.
Bedrijfschap Regio Gouda	Het Bedrijfschap regio Gouda ontwikkelt in opdracht van de gemeenten Gouda, Waddinxveen en Zuidplas het regionale bedrijventerrein Gouwe Park.

Natuur en recreatieschap Groenalliantie Midden-Holland

Voor bedrijven is een prettige woon-en leefomgeving voor medewerkers een aspect dat een rol speelt bij de keuze voor een vestigingsplaats. Gouda biedt met zijn historische binnenstad én zijn aantrekkelijke omgeving met gevarieerde recreatieve mogelijkheden een aantrekkelijke vestigingsplaats. Gouda heeft binnen zijn stadsgrenzen beperkte groene recreatieve gebieden. De recreatiegebieden van de Groenalliantie zijn daarom van belang.

Om beter tegemoet te komen aan deze doelstellingen worden de recreatiegebieden doorontwikkeld qua inrichting, waarbij op verschillende doelgroepen wordt ingespeeld: van passieve naar actieve recreatie, van verblijven naar beleven en gebruiken (creatief, sportief, ontdekkend, luxe genieten, natuur genieten, familieverband e.d.).

Bedrijfschap Regio Gouda

Het Bedrijfschap Regio Gouda is een zelfstandige organisatie waarin de gemeenten Gouda, Waddinxveen en Zuidplas op gelijkwaardige basis samenwerken. Het bedrijfschap ontwikkelt het regionale bedrijventerrein Gouwe Park van 45 ha netto om zo ruimte te bieden voor de vestiging van bedrijven en daarmee werkgelegenheid te behouden of te verbeteren. De begroting 2018-2019 voorziet in een geleidelijke uitgifte van alle gronden tot 2020.

Streekarchief Midden-Holland

Het Streekarchief Midden-Holland (SAMH) bewaart conform de Archiefwet de archieven van de besturen en ambtelijke instellingen van de gemeenten Gouda, Krimpenerwaard, Krimpen aan de IJssel, Waddinxveen, Zuidplas en het Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Midden-Holland.

Nu het nieuwe depot is geopend, is er weer meer ruimte om archief over te dragen en door het SAMH te laten beheren en bewerken. Voor de gemeente Gouda gebeurt dit in het kader van het project Het Geheugen van Gouda.

Het bouwvergunningenarchief 1978-1994 is per 1 september 2016 overgedragen. In 2017 wordt het secretarie-archief 1983-1988 opgeschoond, bewerkt en overgedragen aan de Streekarchiefdienst. Aansluitend worden volgende archiefdelen ter hand worden genomen.

SAMH maakt met de deelnemende gemeenten afspraken over de jaarlijks te leveren bijdrage. Eén van de belangrijkste bijdragen is het opzetten van een zogenaamd e-depot oftewel de digitale versie van het analoge, papieren archiefdepot. Dit e-depot moet ervoor zorgen dat digitale archieven op de juiste manier opgenomen en ontsloten kunnen worden.

3.1.5 Wat gaat het kosten?

3.1.5.1 Overzicht exploitatie

Programma 1 Economie en stadsmarketing

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Cultuur	7.559	7.742	7.336	7.184	7.146	7.123
PG Economie	6.502	5.338	5.181	6.375	5.266	4.985
PG Toerisme en recreatie	1.585	1.740	1.974	1.859	1.859	1.858
Subtotaal lasten	15.647	14.820	14.491	15.418	14.270	13.967
Baten						
PG Cultuur	-1	0	0	0	0	0
PG Economie	-3.821	-3.779	-3.766	-3.929	-3.939	-3.930
PG Toerisme en recreatie	-181	-156	-158	-158	-158	-158
Subtotaal baten	-4.002	-3.935	-3.924	-4.087	-4.096	-4.088
Saldo van baten en lasten	11.644	10.885	10.567	11.331	10.173	9.879
Dotaties aan reserves (lasten)	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves (baten)	-300	-153	-165	-50	-50	-50
Resultaat	11.344	10.732	10.402	11.281	10.123	9.829

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.1.5.2 Toelichting op de exploitatie

De 3e begrotingswijziging 2017 heeft geleid tot de volgende mutaties (+ = nadeel, - = voordeel):

Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Cultuur	Herwaardering gemeentelijk vastgoed	25	24	24	23
	Totaal PG Cultuur	25	24	24	23
Economie	Aansluiting Onderwijs Arbeidsmarkt	0	60	60	60
Economie	Exploitatie vastgoed	308	306	302	302
Economie	Herwaardering gemeentelijk vastgoed	95	93	91	88
Economie	Lagere toerekening projecten	-43	-43	0	0
Economie	Lekkenburg	0	-89	-89	-89
Economie	Ondersteuning Gouda Onderneemt	80	50	20	0
Economie	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	0	1.136	61	72
	Totaal PG Economie	440	1.513	445	433
Toerisme en recreatie	Subsidie Roze Zaterdag	115	0	0	0
	Totaal Toerisme en recreatie	115	0	0	0

3.1.5.3 Investeringen

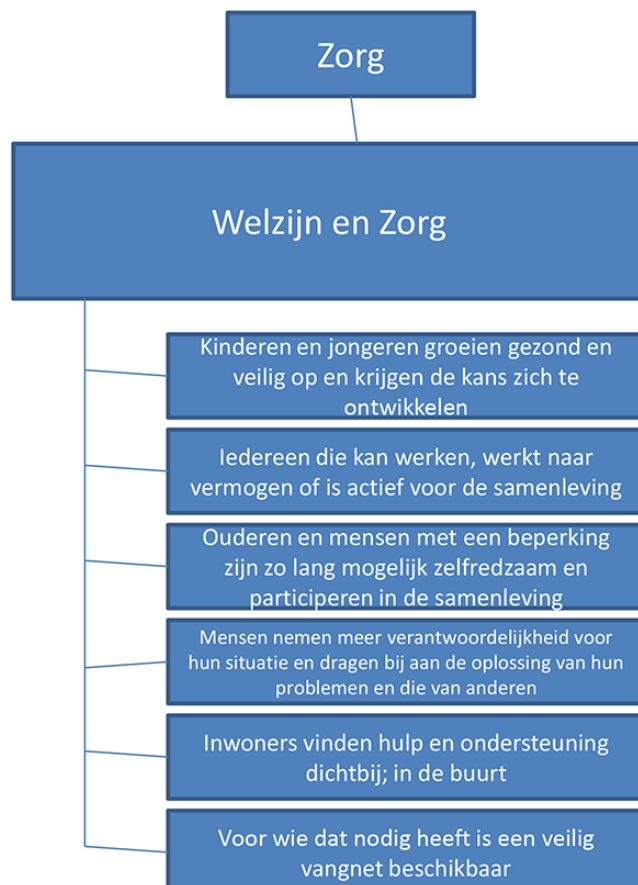
Investeringen op basis van jaar gereed (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Vastgoed	1.864	752	166	0
TOTAAL	1.864	752	166	0

3.2 Zorg (Wmo)

Bij de foto:

Op de Vrijwilligersmarkt ontmoeten belangstellenden en 50 Goudse organisaties elkaar. In Gouda zijn veel vrijwilligers actief die zich belangeloos inzetten voor hun medemens. Maar het is ook een manier om werkervaring op te doen. Vacatures staan op www.goudvoorelkaar.nl.

3.2.1 Wat wil Gouda bereiken?

In de beleidsnota 'Iedereen doet mee; met gebundelde krachten werken aan participatie, zelfredzaamheid en groei naar zelfstandigheid 2014-2018' zijn de doelstellingen voor het Sociaal Domein geformuleerd. Deze omvatten de programma's 2. Zorg (Wmo), 3. Werk en Inkomen en 4. Jeugd, Onderwijs en Sport.

De focus ligt op een integrale aanpak van de minder zelfredzame huishoudens waar vaak sprake is van samenhangende problematiek op meerdere levensdomeinen.

De verdere implementatie van de nieuwe taken en verantwoordelijkheden ten gevolge van de decentralisaties in het Sociaal Domein zal ook in 2018 en de jaren daarna veel aandacht vragen.

3.2.2 Wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Meeteenheid	Periode	Gouda	Nederland	Bron
1	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inwoners	2015	40	58	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO

Nr.	Indicator	Toelichting
1	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat een referentiegemiddelde gebaseerd is op 137 deelnemende gemeenten.

De voortgang op de doelstellingen uit de beleidsnota Sociaal Domein 'Iedereen doet mee' wordt in beeld gebracht met de beleidsindicatoren en in de monitor Sociaal Domein. Deze monitor wordt als bijlage aan het bestuur opgeleverd bij de PenC-documenten. Bij de jaarrekening / 1^e ijkmoment gaat het om de monitor over het voorgaande kalenderjaar. Bij de programmabegroting / 2^e ijkmoment gaat het om de monitor over het eerste half jaar van het betreffende kalenderjaar.

Gouda doet ook mee aan de landelijke monitor Sociaal Domein zodat op termijn goede benchmarkgegevens beschikbaar zullen zijn via www.waarstaatjegemeente.nl.

3.2.3 Wat gaat de gemeente daarvoor doen?

Met de decentralisaties Wmo, Jeugd en Participatie is de noodzaak toegenomen om meer integraal vanuit de leefwereld van mensen te kijken naar oplossingen.

De Sociaal Teams Volwassenen en Sociaal Teams Jeugd gaan per 1 januari 2018 op in Sociaal Teams 0 - 100+. De Sociaal Teams zijn operationeel in Oost, West en Noord Gouda en werken per gebied zoveel mogelijk vanuit één locatie. In Oost is dat het Nelson Mandela Centrum en in West De Walvis. In Noord wordt het buurtservicecentrum inclusief de huisvesting van het Sociaal Team gerealiseerd in de voormalige bibliotheek Lekkenburg 1. Door de centrale ligging naast het winkelcentrum Bloemendaal is het nieuwe buurtservicecentrum voor iedereen goed bereikbaar en toegankelijk.

Er is een actieve samenwerking met de wijkverpleegkundigen en de jeugdgezondheidszorg zodat het sociale en het gezondheidsdomein met elkaar verbonden zijn. De specifieke rol van de sociaal makelaar in de Sociaal Teams, de verbinding tussen individuele hulpvragen en het collectieve aanbod in de algemeen toegankelijke voorzieningen, is ingevuld. Ook de verbinding tussen de Sociaal Teams en Werk en Inkomen is gemaakt, zodat beter ingezet kan worden op preventie van schulden en armoede. De onafhankelijke cliëntenondersteuning is geborgd in de Sociaal Teams.

Na contact met het Sociaal Team of een melding bij het Goudse Wmo loket, brengt de gemeente samen met de betrokken inwoner de behoefte aan ondersteuning in beeld. Dit kan een ondersteuningsbehoefte zijn op het gebied van het voeren van een huishouding, problematiek op het gebied van opvoeden, wonen en/of vervoer. Daarna wordt samen gezocht naar een oplossing. Indien nodig geeft de gemeente een beschikking voor een Wmo-voorziening of jeugdhulp af.

Om te voorkomen dat mensen verdwalen in een woud van regels wordt gewerkt aan een integrale toegang tot het Sociaal Domein. Het doel hiervan is dat inwoners de ondersteuning krijgen die past bij hun soms complexe problemen op diverse levensterreinen (op maat). Daarnaast wordt gestreefd naar snel toegankelijke en efficiënte dienstverlening.

Onder integrale toegang wordt verstaan:

1. Integrale juridische toegang. Beoogde inwerkingtreding van de integrale verordening Wmo/Jeugd is 1 januari 2018. De stip op de horizon is één breed juridisch kader voor het Sociaal Domein inclusief Participatie.
2. Sociaal Teams 0 - 100+. Na vaststelling van de basishulp die Sociaal Teams 0 - 100+ bieden, worden nu de financiële uitgangspunten besproken. Vervolgens wordt de subsidie verleend zodat de Sociaal Teams 0 - 100+ op 1 januari 2018 van start kunnen.
3. Met één website voor het Sociaal Domein komt er digitale dienstverlening die 24/7 beschikbaar is voor inwoners.
4. Het opzetten van een proeftuin voor integrale toegang maatwerk Sociaal Domein, zodat ook bij de toegang van de gemeente integraal en levensbreed naar een huishouden gekeken wordt. Het gaat hierbij om de toegang tot jeugdhulp, Wmo, Werk en Participatie en Inkomen.

Gouda is centrumgemeente voor maatschappelijke zorg en vrouwenopvang. Dit betekent dat de gemeente Gouda voor de regio Midden-Holland middelen ontvangt voor Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen en verantwoordelijk is voor de besteding daarvan.

In het regionaal kader Maatschappelijke zorg 2017-2020 hebben gemeenten, zorginstellingen, cliëntenvertegenwoordigers en woningcorporaties afgesproken om te zorgen voor een sluitende en integrale aanpak voor alle inwoners in een kwetsbare positie in de regio. Daarbij is het uitgangspunt: zoveel mogelijk lokaal, maar regionaal waar nodig.

Op landelijk niveau zijn afspraken gemaakt om vanaf 2020 de middelen voor Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang via een objectief verdeelmodel te verdelen over alle gemeenten. De planning is dat de huidige verdeling via de huidige centrumgemeenten tot 2020 blijft en daarna wijzigt. Aangekondigd is dat de wijzigingen verwerkt worden in de meicirculaire van 2018.

Sommige kwetsbare inwoners hebben (intensieve) ondersteuning nodig bij het zelfstandig wonen. Deze kwetsbaarheid komt bijvoorbeeld voort uit het ouder worden dat beperkingen met zich meebrengt, maar hangt ook samen met psychiatrische, verstandelijke, lichamelijke, zintuiglijke en/of maatschappelijke functiebeperking. Deze inwoners willen of kunnen geen gebruik meer maken van een verblijfsvoorziening zoals een verzorgingshuis of een instelling voor beschermd wonen en blijven in plaats daarvan langer zelfstandig 'thuis' wonen.

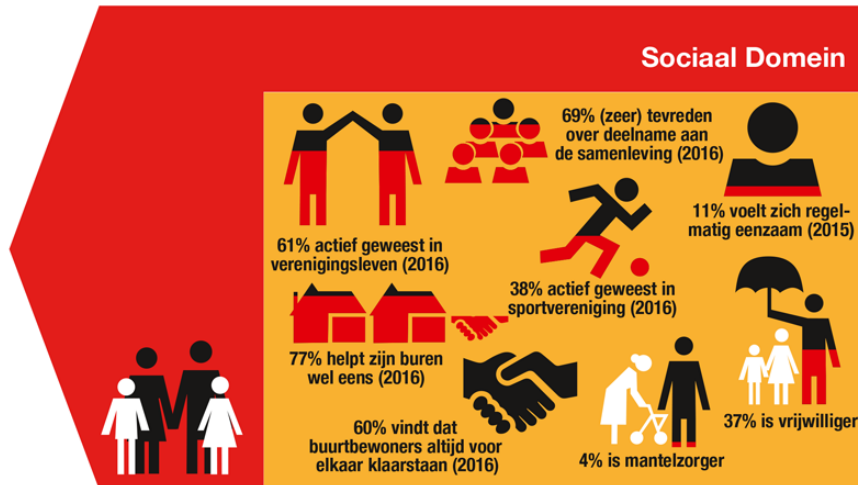
De beweging 'Langer thuis wonen' waarin iedereen geacht wordt zijn eigen thuissituatie te regelen, is een brede landelijke beweging en overstijgt het Sociaal Domein. Het gaat om wonen, zorg, welzijn en leefomgeving. De gemeente is regisseur in een veld met tal van organisaties. Hierdoor is er een aanbod dat de groeiende groep kwetsbare inwoners ondersteuning biedt waardoor zij langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Daarnaast is er behoefte aan voldoende geschikte/passende woonruimte en huiseigenaren die tijdig maatregelen nemen om hun eigen woning (meer) toegankelijk te maken. Ook om de uitstroom uit voorzieningen als de Opvang en het Beschermd wonen te kunnen versnellen.

Langer thuis wonen is alleen mogelijk als (ondanks de afnemende overheidsmiddelen) de beschikbaarheid van hulp aan huis goed geregeld is. Dat betekent dat ook aan huis intensieve hulp nodig kan zijn. Deze moet hulp flexibel op- en afgeschaald kunnen worden. Daarnaast wordt ingezet op meer samenhang tussen de verschillende vormen van ambulante hulp (Wmo, Jeugdwet, WvW en Wlz).

Ook de woonomgeving moet ingericht zijn naar de behoefte van deze kwetsbare mensen. Daarbij gaat het niet alleen om toegankelijkheid van de omgeving. Er moet een divers aanbod van zorg- en welzijnsdiensten zijn dat hen ondersteunt in hun zelfstandigheid en participatie, zowel aan huis als in de wijk.

Het afschalen van intramurale zorg naar ambulante zorg betekent automatisch dat de thuissituatie meer belast wordt. Mantelzorgers en vrijwilligers spelen daarom een cruciale rol in het mogelijk maken van langer thuis wonen. Het is dan ook belangrijk dat zij zich erkend en gewaardeerd voelen.

Daarom moeten zij bekend zijn met mogelijkheden voor ondersteuning en waar nodig gebruikmaken van het beschikbare aanbod ondersteuningsmogelijkheden. Er zijn allerlei ondersteuningsmogelijkheden waaronder vervangende mantelzorg (respijtzorg) en de mantelzorgpas (die in 2018 wordt vervangen door de stadspas). Een goede samenwerking tussen de formele en informele zorg is daarbij van groot belang. Het vrijwilligersbeleid wordt gecontinueerd. Organisaties met een aanbod dat kwetsbare burgers stimuleert en ondersteunt om mee te blijven doen, kunnen een beroep doen op de subsidieregeling Participatie in de buurt.

De behoefte aan ondersteuning is zeer divers. De gemeente werkt hierbij samen met veel lokale en regionale partners, treedt op als financier en levert maatwerkvoorzieningen. Uitgangspunt voor de nabije toekomst is dat de beweging 'de trap af' wordt gemaakt: van intensieve, kostbare specialistische zorg, hulp en ondersteuning naar het versterken van de eigen kracht van inwoners. Ook het aanbieden van minder intensieve, langdurige zorg, hulp en ondersteuning binnen een traprede draagt bij aan de gewenste en noodzakelijke transformatie.

De integrale benadering om te zorgen dat iedereen mee kan doen staat hoog op de agenda. Met betrokkenen en hun netwerk wordt samen gekeken naar wat hiervoor nodig is. Deze benadering vanuit "wat nodig is" betekent ook dat budgetten worden ingezet waar nodig. De budgetten Wmo en Jeugd worden daarom verbonden (ontschotten).

Het budget voor de Jeugdhulp vanuit het Rijk is onvoldoende en loopt terug. Op het budget voor de Wmo wordt een overschot verwacht. Het verwachte overschot op de Wmo is lager dan in de afgelopen jaren. Doordat mensen langer thuis blijven wonen en daar begeleiding krijgen, neemt de inzet voor intramurale plaatsen af en de behoefte aan begeleiding toe. Voorgesteld wordt dit overschot in te zetten voor het tekort bij jeugd. Het resterende tekort kan, als ingezette maatregelen als 'de trap af beweging' en 'integrale toegang' waarmee kostenbeheersing bereikt kan worden onvoldoende effect hebben, in 2018, 2019 en deels 2020 gedekt worden uit de reserve Sociaal Domein. Voor de jaren daarna komt het nadeel ten laste van het perspectief.

De gemeente investeert in lokaal preventief gezondheidsbeleid zoals bedoeld in de Wet publieke gezondheid. Deze wet geeft gemeenten de taak preventief beleid op volksgezondheid te voeren. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de collectieve preventietaken en zorgt voor continuïteit, samenhang en afstemming binnen de collectieve preventie en curatieve zorg. Aan de hand van de Regionale handreiking gezondheidsbeleid Hollands Midden zal het Goudse gezondheidsbeleid verder uitgewerkt worden.

De subsidieregeling Gezond in Gouda biedt organisaties de mogelijkheid subsidie aan te vragen voor projecten op het gebied van preventieve gezondheid. Per gebied wordt bekeken welke gezondheidsvraagstukken er zijn zodat de subsidie specifiek daarop kan worden ingezet.

In het kader van het VN-verdrag inzake rechten van mensen met een beperking wordt verder gewerkt aan toegankelijkheid. Dit gebeurt door bij de ontwikkeling en uitwerking van alle mogelijke beleidsonderwerpen die voor mensen met een beperking van belang zijn aandacht te besteden aan mogelijke verbetering van hun positie. Om dit expliciet te maken is het format van de college- en raadsvoorstellen hierop aangepast.

De Goudse Adviesraad Sociaal Domein (GASD) en de Goudse Cliëntenraad (GCR) functioneren en geven onder leiding van een en dezelfde voorzitter gevraagd en ongevraagd adviezen over gemeentelijk beleid en uitvoeringszaken. Hieronder vallen ook beleidsonderwerpen en projecten uit het ruimtelijk domein die relevant zijn voor mensen met een beperking.

3.2.4 Verbonden partijen

Verbonden partijen	Doel
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM) bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissomstandigheden. Daarnaast probeert de RDOG HM de effecten van gezondheidsbedreigingen te beperken.

Regionale Dienst Openbare Gezondheidsdienst Hollands Midden (RDOG HM)

Sinds 1 januari 2015 heeft de RDOG HM de sector Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis. De RDOG HM ondersteunt gemeenten in de ontwikkeling van beleid voor kwetsbare burgers (OGGZ-beleid). Voorts voert de RDOG HM werkzaamheden uit voor Veilig Thuis (voorheen Advies en Meldpunt Kindermishandeling en Steunpunt Huiselijk geweld), het Meldpunt Zorg en Overlast, Basiszorg Kwetsbare Kinderen (BKK) en draagt zij bij aan het op gang brengen van de hulpverlening bij een huisverbod.

3.2.5 Wat gaat het kosten?

3.2.5.1 Overzicht exploitatie

Programma 2 Zorg (Wmo)

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Welzijn en zorg	37.203	38.616	38.625	38.864	38.843	38.919
Subtotaal lasten	37.203	38.616	38.625	38.864	38.843	38.919
Baten						
PG Welzijn en zorg	-2.651	-2.471	-1.171	-1.171	-1.171	-1.171
Subtotaal baten	-2.651	-2.471	-1.171	-1.171	-1.171	-1.171
Saldo van baten en lasten	34.552	36.146	37.454	37.693	37.672	37.748
Dotaties aan reserves (lasten)	913	900	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves (baten)	-1.227	-350	-80	0	0	0
Resultaat	34.237	36.696	37.374	37.693	37.672	37.748

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.2.5.2 Toelichting op de exploitatie

De 3e begrotingswijziging 2017 heeft geleid tot de volgende mutaties (+ = nadeel, - = voordeel):

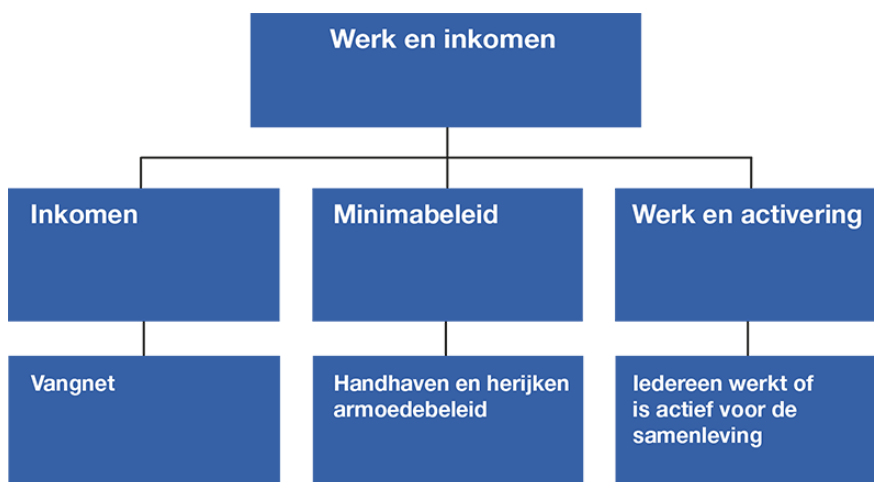
Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Welzijn en zorg	Lekkenburg	0	88	86	85
Welzijn en zorg	Meicirculaire	888	893	952	951
Welzijn en zorg	Septembercirculaire	-135	-151	-209	-151
Welzijn en zorg	Afroming Wmo ten gunste van tekort maatwerk Jeugd	-200	-200	-200	-200
	Totaal PG Welzijn en zorg	552	630	628	685

3.3 Werk en inkomen

Bij de foto:

Gouda heeft als stadspas gekozen voor de Rotterdampas. Hiermee kan iedereen meer dan 750 leuke dingen doen, gratis of met korting, in Gouda én de hele regio. Iedereen kan een pas kopen. Voor inwoners met een laag inkomen is de pas goedkoper en hun inwonende kinderen krijgen het Kindpakket + een gratis stadspas. De stadspas blijkt aan te slaan, begin oktober zijn er in korte tijd al bijna 1.000 stadspassen uitgegeven, waarvan iets meer dan de helft gratis passen voor kinderen.

3.3.1 Wat wil Gouda bereiken?

De Goudse doelstellingen voor het Sociaal Domein uit de beleidsnota 'Iedereen doet mee' zijn programma-overstijgend. De Participatienota 2015 - 2018 geeft hierbinnen nadere invulling aan het beleid voor de bestaande en nieuwe doelgroepen van de Participatiewet.

Bij het programma Werk en Inkomen staat voorop dat iedereen die kan werken, werkt naar vermogen of actief is voor de samenleving. Voor wie dat nodig heeft, is een veilig vangnet beschikbaar.

3.3.2 Wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Meeteenheid	Periode	Gouda	Nederland	Bron
1	Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	2016	43,6	41,3	CBS - Participatie Wet
2	Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2016	23,1	25,5	CBS - Participatie Wet
3	% Kinderen in armoede	%	2015	6,44	6,58	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
4	% Jeugdwerkloosheid	%	2015	2,05	1,52	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Nr.	Indicator	Toelichting
1	Bijstandsuitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.
2	Aantal re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
3	% Kinderen in armoede	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
4	% Jeugdwerkloosheid	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).

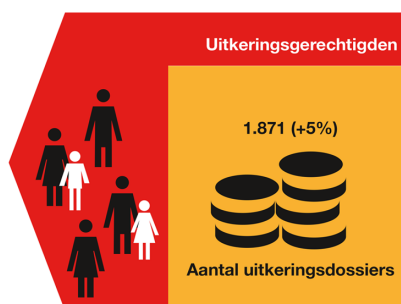
Om de ontwikkelingen binnen het Sociale Domein goed te kunnen volgen, zijn verschillende monitoren opgezet.

3.3.3 Wat gaat de gemeente daarvoor doen?

Inkomen

De gemeente verstrekt uitkeringen aan bijstandsgerechtigden (Participatiewet uitkeringen). Ter bekostiging van deze uitkeringen ontvangt de gemeente van het Rijk een specifieke uitkering. Het uitgangspunt hiervan is dat de beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheid bij gemeenten ligt. Vanaf 2015 is deze 'Gebundelde Uitkering' (opgebouwd uit verschillende deelbudgetten) gebaseerd op de nieuwe Participatiewet. De Participatiewet kent een budgetteringssystematiek. Deze is zo ingericht dat het gemeenten moet prikkelen om zoveel mogelijk mensen uit de uitkering en aan het werk te helpen en te houden. Vanaf 1 januari 2015 wordt het macrobudget van de Gebundelde Uitkering ook anders over gemeenten verdeeld, volgens een nieuw verdeelmodel dat nog wordt doorontwikkeld. Dit model houdt rekening met diverse maatstaven die maar zeer beperkt beïnvloedbaar zijn door gemeenten.

De middelen die de gemeente Gouda van het Rijk ontvangt, zijn al sinds 2011 onvoldoende om het verstrekken van uitkeringen te kunnen bekostigen. Gemeenten die tekorten hebben op hun budget, dienen deze tekorten in beginsel op te vangen uit eigen middelen. Gemeenten die een omvangrijk tekort hebben, kunnen onder voorwaarden in aanmerking komen voor een aanvullend budget. Daarvoor moet jaarlijks een beroep gedaan worden op de zogenaamde Vangnetuitkering. Hierbij blijft een deel van het tekort voor eigen risico van de gemeente.

Gouda blijft alert op de ontwikkelingen van het aantal mensen dat een Participatiewet-uitkering krijgt. Er worden gerichte maatregelen genomen voor instroombeperking, uitstroombevordering en handhaving en samenwerking met de regiogemeenten daarbij. Gouda geeft prioriteit aan het bevorderen van uitstroom naar werk zonder structurele ondersteuning. Binnen het werkprogramma Gouda aan de Slag worden mensen ondersteund die in staat zijn om te werken en zelfstandig het wettelijk minimumloon te verdienen. In het Werk- en Ontwikkelcentrum wordt er met een intensief groepsprogramma voor gezorgd dat zij optimaal arbeidsfit zijn met als doel om actief weer aan de slag te kunnen. Voor degenen die niet binnen een jaar succesvol aan het werk zijn, is er een kort en intensief traject om hun maatschappelijke participatie zo veel mogelijk te waarborgen.

In het project 'Talent Match' wordt blijvend gewerkt aan de uitstroom op een zogenoemde 'garantiebaan' van de doelgroep mensen met een arbeidsbeperking. Hiertoe wordt een intensief netwerk met de lokale en regionale werkgevers gevormd. Uitgangspunt is hierbij dat niet de beperking voorop staat, maar dat vooral wordt gezien wat men wel kan.

In mei 2017 is het programma Modernisering Sociale Dienst gestart. Doel is enerzijds, zoals in paragraaf 3.2.3 staat, Werken aan beleid, een meer integraal Sociaal Domein en bredere dienstverlening aan de inwoners van Gouda. Anderzijds ligt de focus op het effectiever en efficiënter inrichten van de processen en instrumenten met als resultaat het terugdringen van het BUIG-budgettekort. Zo wordt een resultaatmeting van het instrumentarium uitgevoerd. Welk instrument heeft in welke mate toegevoegde waarde in het terugdringen van het BUIG budgettekort. Is het juiste instrumentarium daarvoor goed en effectief ingericht en/of zijn er andere effectievere instrumenten beschikbaar of te ontwikkelen (bijvoorbeeld detacheren en handhaving / fraude)? Teneinde de uitstroom uit de bijstand te bevorderen, is het noodzakelijk het bestand aan bijstandsgerechtigden te kennen. Hiertoe worden maatregelen genomen.

Verder wordt het klant-proces aanvraag levensonderhoud onder de loep genomen. De focus nu, is vooral gericht op werk en participatie. Onderzocht wordt of het proces aan 'de poort' streng, doch zeker rechtvaardig, herzien kan worden, waarbij inkomen en handhaving een prominenter rol in de poort kunnen vervullen. Doel hierbij is ook ongewenst gebruik van de Participatiewet-middelen vroegtijdig te signaleren en daardoor te reduceren.

Een ander instrument voor met name (potentiële) ondernemers met een uitkering is o.a. het Bijstand Besluit Zelfstandigen. De uitvoering en de samenwerking tussen Gouda en Rotterdam wordt geëvalueerd. Daarnaast wordt voor de groep (potentiële) ondernemers met een Participatiewet-uitkering een plan uitgewerkt, met als doel een concreet experiment in te richten waarbij bijstandsgerechtigde ondernemers meer (vrije) regelruimte krijgen om hun onderneming op of uit te bouwen.

Ook in Gouda komen nieuwe statushouders wonen. Om in hun levensonderhoud te voorzien vragen de meesten een Participatie-wetuitkering aan. Statushouders worden door Vluchtelingenwerk ondersteund met maatschappelijke dienstverlening. Het is voor de integratie belangrijk dat statushouders zo snel mogelijk de Nederlandse taal leren in combinatie met betaald werk of maatschappelijk participeren. Samen met de partners in de stad wordt gewerkt aan het vergroten van de kansen op werk, maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid. Daarom wordt in samenwerking met Vluchtelingenwerk zo vroeg mogelijk gezorgd voor een 'warme overdracht' naar Werk en Participatie zodat er gericht een traject ingezet kan worden voor de begeleiding van statushouders richting werk en/of activering.

Het verwachte tekort op het BUIG-budget is in de begroting verwerkt. Er wordt een plan opgesteld, inclusief alle bovengenoemde maatregelen om tot een reductie van dit tekort te komen.

Minimabeleid

In maart 2017 heeft de raad het beleidskader armoede en schulden Gouda 2017–2020 'Samen Mee(r) Doen' vastgesteld. Dit kader wordt uitgewerkt in een aantal verordeningen en maatregelen. Hieronder vallen het taalakkoord 'Taal voor het leven' en de invoering van de stadspas en een kindpakket.

Gouda investeert in preventie van armoede en schulden door het toegankelijk aanbieden van informatie. Bijvoorbeeld over goed budgetteren, over de beschikbare regelingen op rijks- en gemeenteniveau en door vroegsignalering in samenwerking met de Sociaal Teams, scholen en betrokken maatschappelijke organisaties. Daarnaast wordt gewerkt aan het bestrijden van laaggeletterdheid en het verbeteren van de maatschappelijke begeleiding van statushouders.

Kwetsbare inwoners krijgen ondersteuning met maatwerkvoorzieningen op het gebied van inkomen zoals de individuele inkomensvoorschot of individuele studietoeslag. Met de stadspas is er een steuntje in de rug voor maatschappelijke participatie. Voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen wordt het kindpakket ingevoerd. Voor kinderen van 14 jaar en ouder biedt de gemeente de mogelijkheid om eenmalig een gratis ID-kaart aan te vragen en voor de peuters is er ondersteuning bij kortdurende peuteropvang. Daarnaast steunt de gemeente het kinderfonds. Verder biedt zij de collectieve zorgverzekering voor mensen met een laag inkomen. Hierbij geeft de gemeente een tegemoetkoming in de kosten van de aanvullende verzekeringen die dekking bieden voor de meest voorkomende zorgkosten. Bovendien kan het eigen risico worden meeverzekerd.

Voor de aanpak van schulden wordt samengewerkt met maatschappelijke partners om te komen tot integrale en vooral inclusieve hulp bij schulden. Gouda biedt waar mogelijk schuldhulpverlening, gericht op een schuldenvrije toekomst. Door een rechterlijke uitspraak over de inzet van private schuldhulporganisaties moet in 2018 de schuldhulpverlening gericht op minnelijke of wettelijke schuldsanering anders georganiseerd worden. Het onderzoek hierover is nog niet afgerond. Het traject vergt nog enige tijd en zorgvuldigheid om tot een afgewogen advies te komen over een nieuwe organisatie van de schuldhulpverlening. Deze nieuwe organisatie leidt vanaf 2018 tot (structurele) financiële consequenties waarbij sprake is van een bandbreedte tussen de + € 200.000 en + € 300.000 ten opzichte van de reeds begrote uitgaven.

Werk en activering

In juli 2017 is de tussenevaluatie van de Participatienota 2015-2018 geweest en zijn de Re-integratieverordening, de Afstemmingsverordening en de Beleidslijn beschut werk vastgesteld.

Via het programma Gouda aan de Slag wil de gemeente mensen met een uitkering naar werk leiden. Daarbij is ook oog voor innovatieve concepten zoals de Stadswinkel. Uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt worden begeleid om maatschappelijk actief te worden voor de Goudse samenleving.

De gemeente ondersteunt mensen met een arbeidsbeperking met 'beschermd werk' naar een zo regulier mogelijke werkplek, bij voorkeur bij een gewone werkgever. Voor hen die dit niet kunnen, wordt ingezet op 'beschut werk', op 'dagbesteding' of op een traject om deze doelgroep arbeidsfit te maken. Vanuit de rol als centrumgemeente in de arbeidsmarktregio Midden-Holland wordt de samenwerking tussen arbeidsmarktpartners (o.a. onderwijs en werkgevers) gestimuleerd (onder andere via talentmatch). Dit om onder meer de regionale taakstelling van garantiebanen te realiseren voor geregistreerde arbeidsbeperkten. Werkgevers krijgen vanuit het Werkgeversservicepunt Midden-Holland ondersteuning bij het realiseren van werk voor alle doelgroepen met inzet van passende instrumenten. Hierbij wordt nauw samengewerkt met scholen (voortgezet speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en entree-opleiding) met als doel te voorkomen dat jongeren tussen wal en schip terechtkomen.

Jeugdwerkloosheid wordt bestreden door jongeren die niet zelfstandig de weg vinden (al of niet met een uitkering) ondersteuning op maat te bieden met als doel dat zij uitstromen naar werk en/of passende opleiding. In dit kader werken arbeidsmarktpartners zeer nauw samen aan een sluitende aanpak en worden Europese middelen (ESF) ingezet.

Social Return

Via Social Return wordt bevorderd dat, naast het leveren van de reguliere prestatie, maatschappelijke meerwaarde wordt gecreëerd. Social Return is een vorm van maatschappelijk verantwoord ondernemen in de breedte, maar wordt specifiek toegepast om kansen te creëren voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt.

Social Return is als speerpunt in het actieprogramma van het college opgenomen. Dit omdat er meer kan worden bereikt als het contact met de werkgevers wordt geïntensiveerd, er meer aan de voorkant van aanbestedingen wordt geïnvesteerd in informatieoverdracht en er sectorafspraken worden gemaakt.

In het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente is verankerd dat van alle partners en leveranciers een inspanning verwacht wordt op het gebied van Social Return.

Bij aanbestedingstrajecten voor werken en diensten boven een bepaalde waarde heeft de ondernemer de verplichting een deel van de aanneem- of loonsom voor Social Return in te zetten. Dit percentage wordt op maat per aanbesteding vastgesteld, waarbij het uitgangspunt bij werken 2% van de contractwaarde is en bij diensten 5%. Het college heeft de ambitie om de inspanningen ten aanzien van Social Return bij gemeentelijke opdrachten te vergroten. Uitgangspunten hiervoor worden nader uitgewerkt in het inkoop- en aanbestedingsbeleid. In 2018 zetten we voor de duur van één jaar extra in op inzet richting werkgevers. Dit moet resulteren in een verdubbeling van het aantal personen dat door Social Return aan het werk is.

3.3.4 Verbonden partijen

Verbonden partijen	Doel
Promen	Promen voert voor de gemeente Gouda de Wet sociale werkvoorziening (WSW). Kerntaak is het bieden van betaald werk en ontwikkelmogelijkheden voor inwoners met een indicatie op grond van de WSW. Daarnaast worden activiteiten uitgevoerd voor werkzoekenden die gemeentelijke ondersteuning krijgen op grond van de Participatiewet. Doel is om deze inwoners kansen te bieden in zo regulier mogelijk werk. Promen biedt daarvoor onder meer beschut en beschermd werk, re-integratietrajecten, trainingen en begeleiding.

Promen

Doel van het programma Werk en inkomen is dat iedereen die kan werken, werkt naar vermogen of actief is voor de samenleving. Voor wie dat nodig heeft, is een veilig vangnet beschikbaar. Promen levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstellingen van het programma Werk & inkomen door het leveren van diensten voor inwoners die ondersteuning krijgen op grond van de Participatiewet. Via deze weg krijgen meer inwoners de kans om te werken in zo regulier mogelijk werk en waar nodig op een beschutte werkplek.

Met ingang van 2018 gaan de regionale afspraken over de toekomst van Promen in. Door deze afspraken kan de gemeente Gouda zelf bepalen op welke wijze zij Promen wil inzetten voor de Participatiewet. Uitgangspunt van Gouda is om de opgebouwde kennis en kunde van Promen voor de inwoners met een arbeidsbeperking optimaal te benutten en toe te werken naar een gezamenlijke uitvoering.

3.3.5 Wat gaat het kosten?

3.3.5.1 Overzicht exploitatie

Programma 3 Werk en inkomen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Inkomen	27.449	28.142	27.986	27.202	26.522	26.062
PG Minimabeleid	4.964	4.104	4.193	4.265	4.269	4.269
PG Werk (en activering)	19.223	16.818	15.096	14.464	14.272	14.095
Subtotaal lasten	51.635	49.064	47.275	45.931	45.063	44.426
Baten						
PG Inkomen	-23.564	-23.882	-23.812	-23.202	-23.012	-22.912
PG Minimabeleid	-328	-330	-110	-110	-110	-110
PG Werk (en activering)	-1.803	-1.379	-632	-632	-632	-632
Subtotaal baten	-25.695	-25.591	-24.554	-23.944	-23.754	-23.654
Saldo van baten en lasten	25.940	23.473	22.721	21.987	21.309	20.772
Dotaties aan reserves (lasten)	0	759	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves (baten)	-896	-1.609	-160	0	0	0
Resultaat	25.044	22.622	22.561	21.987	21.309	20.772

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.3.5.2 Toelichting op de exploitatie

De 3e begrotingswijziging 2017 heeft geleid tot de volgende mutaties (+ = nadeel, - = voordeel):

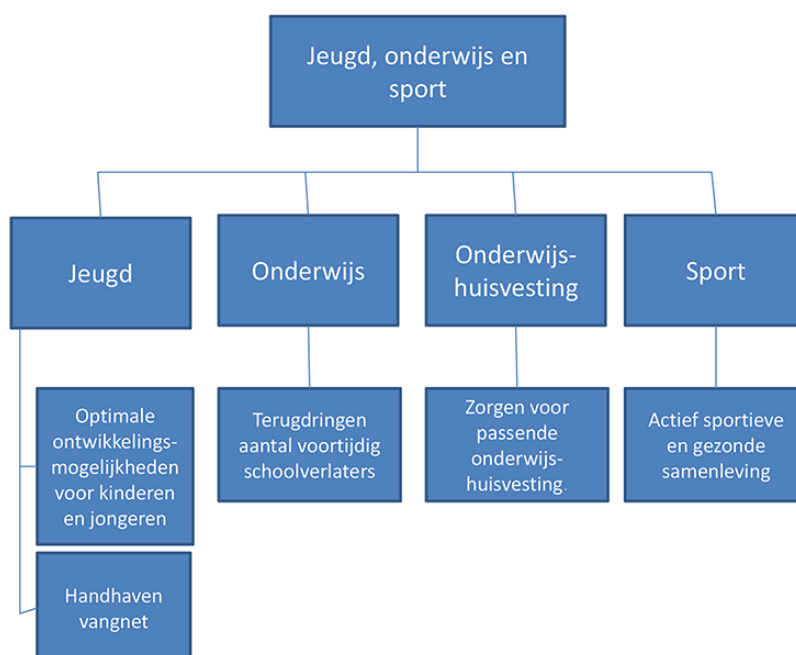
Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Inkomen	BUIG	1.920	1.850	1.360	1.000
	Totaal PG Inkomen	1.920	1.850	1.360	1.000
Minimabeleid	Meicirculaire	389	389	389	389
Minimabeleid	Septembercirculaire	17	0	0	0
	Totaal PG Minimabeleid	406	389	389	389
Werk (en activering)	Meicirculaire	519	495	465	462
	Septembercirculaire	0	0	74	-189
	Totaal PG Werk (en activering)	519	495	539	273

3.4 Jeugd, onderwijs en sport

Bij de foto:

Gouda heeft een veelzijdig aanbod van sportverenigingen en -accommodaties. Het Junioren Team van Rugbyclub Gouda (RFC Gouda) is dit jaar landskampioen geworden in de landelijke Plate Competition. De club is vijftien jaar geleden gestart met tien spelers. Hij is ondertussen uitgegroeid tot ruim 150 spelers. Om die reden is dit jaar uitbreiding met een extra trainingsveldje door het college goedgekeurd.

3.4.1 Wat wil Gouda bereiken?

Jeugd

Voor Jeugd zijn de programma-overstijgende doelstellingen voor het Sociaal Domein zoals geformuleerd in de beleidsnota 'Iedereen doet mee' van toepassing.

Onderwijs

Gouda geeft vorm aan de aansluiting van de zorgstructuur op de scholen op de jeugdhulp.

Gouda verbetert de aansluiting van het voortgezet (speciaal) onderwijs op de toeleiding naar werk of arbeidsmatige dagbesteding.

Gouda dringt het aantal voortijdig schoolverlaters terug.

Gouda voert het lokaal onderwijsachterstandenbeleid (OAB) in samenwerking met de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties uit.

Onderwijshuisvesting

Gouda geeft vorm aan adequate huisvesting voor scholen.

Sport

Gouda investeert in een actief sportieve en gezonde samenleving.

3.4.2 Wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Meeteenheid	Periode	Gouda	Nederland	Bron
1	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	10,6	10,7	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
2	Jongeren met jeugdreclassering	%	2016	0,7	0,5	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
3	Jongeren met jeugdbescherming	%	2016	1,4	1,2	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
4	Jongeren met delict voor rechter	%	2015	2,24	1,45	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
5	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2014	2,1	2	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs
6	Absoluut verzuim	per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2016	0,27	2,01	Ingrado
7	Relatief verzuim	per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2016	58,54	26,88	Ingrado
8	% Niet-sporters (% t.o.v. inwoners totaal)	%	2014	51,2	49,9	RIVM- Zorgatlas

Nr.	Indicator	Toelichting
1	Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
2	Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
3	Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
4	Jongeren met delict voor rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
5	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
6	Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners, leeftijd 5-18 jaar.
7	Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners, leeftijd 5-18 jaar.
8	% Niet-sporters (% t.o.v. inwoners totaal)	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.

3.4.3 Wat gaat de gemeente daarvoor doen?

Jeugd

Aanvullend op hetgeen in programma 2 Zorg (Wmo) staat, kan op deze plek voor Jeugd het volgende meer specifiek genoemd worden.

In samenwerking met lokale jeugdpartners investeert de gemeente in gerichte preventieprogramma's, voorlichting, toegankelijke informatie en advies, civil society en netwerken die preventie en (vroeg-)signalering effectief kunnen maken. Hier zijn veel actieve vrijwilligers bij betrokken. De focus is gericht op (collectieve) preventie en vroegsignalering.

Gouda zorgt daarnaast voor een vangnet voor meer kwetsbaren door het vormgeven en het in stand houden en/of realiseren van een toereikend basisaanbod ondersteuning voor kinderen, jongeren, ouders en volwassenen. Dit gebeurt in de Sociaal Teams.

Omdat er in Gouda ook jonge kinderen opgroeien in (de buurt van) criminele gezins- of familieverbanden is het van belang om alert te zijn op de eerste risicosignalen en dan klaar te staan met een adequaat hulpaanbod. Het Preventief Interventie Team (PIT) voorziet hierin. Op verzoek van het college en de gemeenteraad is er gewerkt aan een verkenning naar de invoering van deze brede preventieve maatregel.

In 2018 wordt gestart met een tweejarige pilot voor het PIT. Het PIT biedt kinderen die een verhoogd risico lopen op problemen in de sociale ontwikkeling, snel en vroegtijdig hulp. Het doel is het risico op het ontwikkelen van ernstige gedragsproblemen te verkleinen, te zorgen dat kinderen hun schoolloopbaan succesvol doorlopen en dat de juiste hulp wordt ingezet op basis van goede informatie en analyse. De preventieve en wetenschappelijk onderbouwde aanpak (maatwerk) van kinderen met gedragsproblemen is nodig om het doorgroeien richting criminaliteit op termijn te voorkomen. Op basis van de ervaringen in de pilot en de behaalde resultaten, wordt een voorstel gedaan voor het vervolg.

In de regiovisie Huiselijk geweld Hollands Midden zijn de gezamenlijke beleidsuitgangspunten van de 19 gemeenten verwoord voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In 2018 wordt gewerkt aan actualisatie daarvan.

De visie kent twee pijlers:

1. een doorbreking van het taboe op huiselijk geweld en kindermishandeling, waardoor geweld eerder herkend en erkend wordt;
2. een efficiënte en effectieve uitvoering die er voor zorgt dat het geweld snel en langdurig stopt.

De uitvoering van de wettelijke taken van de gemeente op het gebied van huiselijk geweld ligt bij Veilig Thuis Hollands Midden, ondergebracht bij de RDOG Hollands Midden.

Er is sprake van een voortdurende groei van het aantal meldingen, waaronder een sterke toename vanuit de politie. Tevens is het de verwachting dat de nieuwe landelijke ontwikkelingen tot een aanzienlijke taakverzwaring bij Veilig Thuis gaan leiden. Voorts kwam uit het inspectierapport 'Veilig Thuis Hollands Midden stap 2' naar voren van dat de Veilig Thuis-organisatie niet aan alle criteria (21 van de 30) voldoet.

Met name het (nog steeds) bestaan van een wachtlijst voor onderzoek woog zwaar mee in het oordeel. Door de RDOG is een verbeterplan opgesteld. Met de noodzakelijke uitvoering is gestart. Kern van het verbeterplan is een probleemanalyse met oplossingsrichtingen en acties/interventies op een aantal aandachtsgebieden. Sinds 2015 is de toeleiding van kinderen/jongeren naar de Raad voor de Kinderbescherming geregeld door middel van de Jeugdbeschermingstafel Midden-Holland. In 2016 is een evaluatie uitgevoerd onder professionals en onder cliënten. De beoordeling was over het algemeen positief. In 2018 en de jaren daarna wordt de Jeugdbeschermingstafel Midden-Holland gecontinueerd met inachtneming van de verbeterpunten zoals opgenomen in het plan van aanpak 2017.

De gemeente stuurt aan op een logische en soepele aansluiting van het vrijwillige en gedwongen kader onder andere door het stimuleren van samenwerking tussen gecertificeerde instellingen en Sociaal Teams.

Onderwijs

Het lokaal onderwijsachterstandenbeleid (OAB) wordt in samenwerking met de schoolbesturen en de kinderopvang-organisaties uitgevoerd in de vorm van voorschoolse educatie, schakelklassen in het primair onderwijs en overige activiteiten. Vanaf 2019 worden de rijksmiddelen OAB verdeeld op basis van een nieuwe indicator. Dit kan betekenen dat Gouda een lagere rijksuitkering OAB ontvangt vanaf 2019. De besteding van de rijksmiddelen moet dan herijkt worden.

Gouda werkt met de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs aan de uitvoering van de ontwikkelagenda om de zorgstructuur op de scholen aan te laten sluiten op de jeugdhulp. Dit gebeurt onder andere door in het Sociaal Team schakelfunctionarissen te benoemen per school. Daarnaast is vanaf 2018 op elke school voor primair onderwijs een sociaal werker van het Sociaal Team gehuisvest voor enkele uren per week. Voor het voortgezet onderwijs is jeugdhulp op school beschikbaar middels het regionale project Jeugdhulp op School. Deze zorg is laagdrempelig en wordt zonder beschikking geleverd.

Gouda investeert in de verbetering van de aansluiting van het voortgezet (speciaal) onderwijs op de toeleiding naar werk of arbeidsmatige dagbesteding.

De strakke aanpak van schoolverzuim wordt gehandhaafd. Het streven is dat het aantal Goudse voortijdig schoolverlaters de komende jaren nog verder wordt teruggedrongen conform de landelijke indicatoren.

Op 1 januari 2018 treden de Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang en de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk in werking. Met de laatste wet wordt de financiële toegankelijkheid van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang voor werkende ouders gelijkgeschakeld. Doel is dat alle peuters naar een voorschoolse voorziening kunnen

gaan. Werkende ouders krijgen recht op kinderopvangtoeslag voor de opvang in een (voormalige) peuterspeelzaal. Ook de kwaliteit van peuteropvang (voormalig peuterspeelzaalwerk) en kinderopvang wordt gelijkgeschakeld. Het aanbod voor kinderen van niet-werkende ouders, alleenverdieners en kinderen met een risico op een taalachterstand blijft gefinancierd via gemeenten. Gemeenten zijn en blijven ook verantwoordelijk voor de uitvoering van het VVE-beleid en behouden de mogelijkheid om te sturen via het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid en de subsidieverlening.

Onderwijshuisvesting

De gemeente heeft de wettelijke taak scholen van adequate huisvesting te voorzien. De manier waarop de gemeente deze taak invult, is vastgelegd in het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs.

Een deel van de schoolgebouwen is aan het eind van hun levensduur en voldoet zowel functioneel als technisch niet meer aan de eisen van deze tijd. Onder begeleiding van Hevo wordt tezamen met de schoolbesturen gewerkt aan een integraal huisvestingsplan (IHP) voor de komende vijftien jaar. Op basis van gezamenlijke uitgangspunten en een quick scan van alle gebouwen worden in het najaar van 2017 verschillende scenario's voor herschikking, nieuwbouw en renovatie van schoolgebouwen uitgewerkt.

In 2016 is een definitieve keuze gemaakt voor de huisvesting van de (V)so De Ark samen met het kinderdagcentrum Bloemendaal van Gemiva in de locatie Clematislaan 2. De berekende renovatiekosten zijn, ondanks meerdere doorgevoerde bezuinigingen in het ontwerp, hoger dan het beschikbaar gestelde budget. Een ophoging van het budget is noodzakelijk om dit project te kunnen realiseren.

In het laatste kwartaal van 2017 zal naar verwachting een definitief besluit worden genomen over de verkoop van het Weeshuiscomplex. In de plannen die nu voorgelegd zijn, blijft er geen ruimte beschikbaar in het voormalige streekarchief gebouw voor de Casimirschool. Dit betekent dat de Casimirschool met een deel van zijn leerlingen naar elders moet verhuizen. Het schoolgebouw aan de Herpstraat 1 komt daarvoor in aanmerking. De definitieve huisvestingsoplossing voor de Casimirschool is onderdeel van het in voorbereiding zijnde Integraal huisvestingsplan Onderwijs 2017 dat eind dit jaar ter besluitvorming gereed zal zijn.

Voor diverse wettelijke taken is een investeringskrediet opgenomen in het Programma 2018 bijvoorbeeld voor nieuwe leermiddelen bij het starten van een nieuwe groep in het basisonderwijs en enkele bouwkundige aanpassingen aan verschillende schoolgebouwen.

Sport

Gouda streeft naar een sportieve en gezonde samenleving. De gemeente, Sport.Gouda en de sportclubs werken samen om hieraan uitvoering te geven, met als speerpunten:

- sport en bewegen in het Sociaal Domein;
- toekomstbestendig voorzieningenaanbod;
- vitale sportverenigingen;
- een verdere verzakelijking rolverdeling gemeente en Sport.Gouda.

In juli 2017 is de nota 'Sport in Gouda 2020' door de gemeenteraad vastgesteld. De dienstverleningsovereenkomst met Sport.Gouda loopt per 1 januari 2018 af. Eind 2017 wordt een besluit genomen over de verlenging van deze concessie.

Op de locatie van het voormalige zwembad De Tobbe wordt een sporthal voor 10 jaar gebouwd. Deze hal kan overdag gebruikt worden voor het onderwijs en in de avonden en het weekend door sportverenigingen. Het gaat hierbij om een eenvoudige hal zonder tribune en met een zeer beperkte horeca. In de plannen voor de wijk Westergouwe is ook in een sporthal voorzien. Deze staat gepland in de 3^e fase van Westergouwe. De sporthal voor 10 jaar op de Tobbelocatie kan voorzien in de behoefte totdat een definitieve sporthal in Westergouwe in beeld komt. Deze tijd kan ook gebruikt worden om de behoefte aan een permanente hal in Westergouwe verder te verkennen.

Omschrijving indicator	Streefwaarde (indien van toepassing)	Evt. (toelichting op) actuele cijfers
Aantal voor- en vroegschoolse educatie (VVE) geïndiceerde kinderen dat geplaatst is op VVE-plaats	Minimaal 95%	
Aantal voortijdig schoolverlaters	Normen VO (2015): <ul style="list-style-type: none"> ■ Onderbouw: max. 1% ■ Bovenbouw Vmbo: max. 4% ■ Havo/Vwo: max. 0,5% Normen Mbo: <ul style="list-style-type: none"> ■ Onderbouw: max. 22,5% ■ Mbo2: max. 10% ■ Mbo3 en 4: max. 2,75% 	
Aantal inwoners dat minstens 30 minuten per dag beweegt	Hoger dan landelijk gemiddelde	
Aantal kinderen dat 5 dagen per week 60 minuten per dag beweegt	Landelijk gemiddelde	

3.4.4 Verbonden partijen

Verbonden partijen	Doel
Natuur en recreatieschap Groenalliantie Midden-Holland	De Groenalliantie behartigt de bovengemeentelijke belangen van het beheer en de ontwikkeling van groengebieden. Zoals het behoud en de versterking van de groen- en recreatieve verbindingen, de langschappelijke kwaliteiten van en de biodiversiteit binnen de groengebieden, alsook de bevordering van de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht.
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM) bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissomstandigheden. Daarnaast probeert de RDOG HM de effecten van gezondheidsbedreigingen te beperken.
Sport.Gouda	Sport.Gouda B.V. heeft als doel: <ul style="list-style-type: none"> • het op economisch verantwoorde wijze beheren en exploiteren van de sportaccommodaties in Gouda ten behoeve van de sportbeoefening en vrije tijdsbesteding van de inwoners van de Gouda en de regio; • het ontwikkelen en verzorgen van sport- en activiteitenprogramma's ten behoeve van de inwoners van de Gouda en de regio.

Natuur en recreatieschap Groenalliantie Midden-Holland

Goed ingerichte en beheerde recreatiegebieden kunnen meer bewegen bevorderen en dragen daarmee bij aan een actieve en gezonde samenleving. De Goudse Hout en de Reeuwijkse Hout zijn bijvoorbeeld gebieden waar veel gewandeld, hard gelopen, gefietst, en gesport (bootcamp) wordt.

Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM)

De Publieke Zorg voor Jeugd (PZJ) is de basiszorg van de gemeenten van Hollands Midden en schept optimale voorwaarden waarbinnen alle kinderen zich veilig en gezond kunnen ontwikkelen. De meest omvangrijke taak van de RDOG HM is de jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar.

De wettelijke kaders voor de JGZ zijn uitgebreid met: over- en ondergewicht, kindermishandeling (inclusief shaken-baby syndroom en vrouwelijke genitale verminking), internetgebruik en school-/ziekteverzuim/schooluitval. Deze onderwerpen krijgen een plek in de werkwijze van de JGZ-professionals.

Sport.Gouda

Sport.Gouda zorgt voor de instandhouding van het aanbod aan sportvoorzieningen, zoals het Groenhovenbad, gymzalen, sporthallen en sportvelden. Daarnaast stimuleert Sport.Gouda actieve sportbeoefening, o.a. door het organiseren van buitenschoolse activiteiten en sportevenementen.

3.4.5 Wat gaat het kosten?

3.4.5.1 Overzicht exploitatie

Programma 4 Jeugd, onderwijs en sport

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Jeugd	28.416	29.316	27.952	27.064	25.977	25.876
PG Onderwijs en educatie	14.752	13.903	14.993	13.764	14.349	14.032
PG Sport	8.880	8.483	8.424	8.555	8.526	8.464
Subtotaal lasten	52.049	51.702	51.369	49.384	48.851	48.372
Baten						
PG Jeugd	-1.125	-1.039	-98	-98	-98	0
PG Onderwijs en educatie	-3.905	-4.280	-4.226	-4.226	-4.226	-4.226
PG Sport	-2.940	-2.897	-2.938	-2.940	-2.941	-2.941
Subtotaal baten	-7.970	-8.216	-7.262	-7.263	-7.264	-7.167
Saldo van baten en lasten	44.079	43.486	44.107	42.120	41.587	41.205
Dotaties aan reserves (lasten)	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves (baten)	-65	-611	-2.919	-2.100	-2.900	0
Resultaat	44.014	42.875	41.188	40.020	38.687	41.205

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.4.5.2 Toelichting op de exploitatie

De 3e begrotingswijziging 2017 heeft geleid tot de volgende mutaties (+ = nadeel, - = voordeel):

Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Jeugd	Kinderboerderij	12	12	12	12
Jeugd	Meicirculaire	-1.132	-1.132	-1.033	-1.032
Jeugd	Preventie en veiligheid (PIT)	165	165	0	0
Jeugd	Septembercirculaire	-96	-47	-62	-47
Jeugd	Tekort maatwerk jeugd	3.000	2.300	4.000	3.900
Jeugd	Veilig thuis	231	272	272	272
	Totaal PG Jeugd	2.181	1.571	3.189	3.106
Onderwijs en educatie	Herstel constructiefout gevelpanelen Carmelcollege	65	0	0	0
Onderwijs en educatie	Krediet Al Qalam - dakbedekking	0	9	9	9
Onderwijs en educatie	Krediet Al Qualam	0	3	3	3
Onderwijs en educatie	Krediet Ark - Gemiva	0	82	80	79
Onderwijs en educatie	Krediet Livingstone school	0	2	1	1
Onderwijs en educatie	Sporthal voor 10 jaar bij de Tobbe	0	66	66	66
	Totaal PG Onderwijs en educatie	65	161	160	158
Sport	Krediet: sportvelden	2	2	1	1
Sport	Krediet: zwembad	9	9	9	9
Sport	Krediet: zonnepanelen Mammoet, Zebra en Groenhovenbad	0	48	47	46
Sport	Meicirculaire	-2	-2	-2	-2
Sport	Sporthal voor 10 jaar bij de Tobbe	0	108	106	103
	Totaal PG Sport	8	165	161	158

3.4.5.3 Investerings

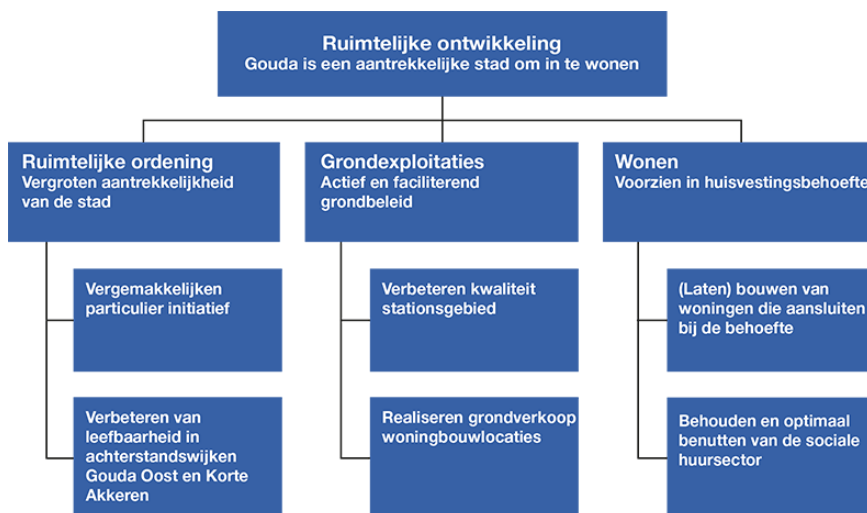
Investerings op basis van jaar gereed (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Onderwijshuisvesting	5.948	8.072	0	0
Renovatie sportvelden	320	390	225	240
Sport	1.432	0	0	0
TOTAAL	7.701	8.462	225	240

3.5 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Bij de foto:

De nieuwbouwwijken Westergouwe en Middenwillens ontwikkelen zich voorspoedig en wonen is er voor iedereen bereikbaar. Westergouwe krijgt een grote diversiteit aan woningen en appartementen in verschillende typen en prijsklassen en biedt de mogelijkheid om een eigen huis te bouwen. Op de foto een impressie van het project Land van Steyn in Middenwillens waar sociale huur-eengezinswoningen zijn opgeleverd.

3.5.1 Wat wil Gouda bereiken?

De doelen die Gouda binnen de programma's nastreeft, zijn af te lezen uit de zogenaamde doelenboom die aan het begin van elk programma is opgenomen.

3.5.2 Wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Meeteenheid	Periode	Gouda	Nederland	Bron
1	WOZ-waarde woningen	duizenden euro's	2012	197	232	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
			2013	192	223	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
			2014	182	211	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
			2015	173	206	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
			2016	176	209	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
2	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2014	5,4	6,0	ABF - Systeem Woningvoorraad
3	Demografische druk	%	2017	70,9	69	CBS - Bevolkingsstatistiek
4	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2017	939	644	COELO, Groningen
5	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2017	1006	723	COELO, Groningen

Nr.	Indicator	Toelichting
1	WOZ-waarde woningen	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
2	Nieuwbouw woningen	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
3	Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
4	Woonlasten éénpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
5	Woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

3.5.3 Wat gaat de gemeente daarvoor doen?

Vergroten aantrekkelijkheid van de stad

Vergemakkelijken particulier initiatief

De inzet blijft gericht op flexibele bestemmingsplannen zodat zoveel mogelijk kan worden ingespeeld op (bouw)initiatieven van burgers en ondernemers. Waar mogelijk wordt daarbij geanticipeerd op de systematiek en uitgangspunten van de Omgevingswet. Dit biedt ruimte aan creatieve huisvestingsconcepten van ondernemers en bewoners. De gemeente denkt mee met bouwinitiatieven en aanvragen voor vergunningen, geeft ruimte en is bereid om in het belang van de stad risico's te nemen. Er wordt voor gezorgd dat de bestemmingsplannen actueel zijn (dat wil zeggen jonger dan tien jaar). Naar verwachting zullen elk jaar gemiddeld twee actualisaties van bestemmingsplannen plaatsvinden. Bij de actualisaties is flexibilisering een belangrijk aandachtspunt.

Het project aanpak leegstand heeft een directe relatie met het planologische instrumentarium dat kan worden ingezet bij de bestrijding van leegstand. Zoals regelarme zones, flexibel omgaan met bestemmingsplannen, functieverandering en herbestemming van panden. Er is ruimte voor initiatiefnemers om in dit kader pilots uit te voeren. Om ondersteuning te bieden bij initiatieven voor (her)ontwikkelingen is ervoor gekozen om bij enkele projecten het landelijke expertteam 'Versnellen van gebiedsontwikkeling' in te zetten. Hierdoor kan gebruik gemaakt worden van ervaringen elders in het land.

Verbeteren leefbaarheid in achterstandswijken Gouda Oost en Korte Akkeren

De woningvoorraad en de leefbaarheid in Korte Akkeren zijn door de gezamenlijke inspanningen van de gemeente en de woningcorporaties Woonpartners Midden-Holland en Mozaïek Wonen in de loop der jaren verbeterd. Toch moet er nog het nodige gebeuren.

In 2018 worden nieuwe koopwoningen aan de Roerdompstraat en nieuwe sociale huurwoningen aan de Bockenbergsstraat opgeleverd. Daarnaast zal de ruimtelijke ordeningsprocedure voor de bouw van sociale huurwoningen op de voormalige Gunningmavo-locatie aan de Tesselschadestraat in dat jaar starten. In 2020 volgt dan nog de bouwstart op de voormalige Jan Ligthartschool-locatie aan de Snoystraat. Met de oplevering van deze twee projecten in 2021 is de herstructureringsopgave, zoals vastgelegd in Karaktervol Korte Akkeren, voltooid.

De opgave in Gouda Oost is nog steeds groot. Ook hier blijft de gemeente samen met deze woningcorporaties in 2018 werken aan vernieuwingen. De nieuwe sociale huurwoningen in de Georgine Sanderstoren in het Zuidelijke Stempel West wordt dan naar verwachting opgeleverd. Een primeur voor Gouda is het parkeren op de eerste verdieping. Ook het openbare gebied aan het Springersplein wordt opgeleverd. Verder start volgens planning de bouw van eengezinskoopwoningen op de voormalige schoollocatie aan de Gedenklaan.

Afhankelijk van het verwervingstraject start ook de bouw van de woningen in het Middengebied (De Rijkestraat en omgeving) waaronder ook sociale huurwoningen. In 2019 volgt dan de Bernadottelaan/Van Heuven Goedhartsingel en in 2020 het Zuidelijk Stempel Oost. Met de oplevering van al deze woningbouwprojecten tussen 2019 en 2021 is ook het einde van de herstructureringsopgave, zoals vastgelegd in Gastvrij Gouda Oost, in zicht. Samen met het wijkteam en bewoners wordt invulling gegeven aan het nieuwe park tussen de Sportlaan en de Dunantsingel en wordt de oversteek tussen de Georgine Sanderstoren en Leo Vromantoren in overleg vormgegeven.

Om de vernieuwing in deze wijken te realiseren zet de gemeente landelijke wijkaanpakmiddelen, een beperkte financiële reserve Wijkontwikkeling en een deel van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing in of heeft dit in het verleden gedaan. Ook levert de gemeente een financiële bijdrage door middelen voor het ophogen van de openbare ruimte in dit gebied in te zetten. In 2018 zal de gemeente met beide woningcorporaties verkennen of en in welke andere gebieden op termijn een vergelijkbare wijkontwikkelingsopgave ligt. De gemeente houdt periodiek een vinger aan de pols als het gaat om de toekomstwaarde van de woningvoorraad en de leefbaarheid in de verschillende buurten en wijken. Het college zal in het eerste kwartaal van 2018 de gemeenteraad een voorstel aanbieden om de parkeernormen, die hierbij een rol spelen, te actualiseren.

Actief en faciliterend grondbeleid

Verbeteren kwaliteit stationsgebied

Na het raadsbesluit tot herontwikkeling van het zuidelijk stationsgebied is in 2017 gewerkt aan de planvoorbereiding, samen met bewoners (Bewonersinitiatief Zuidelijk Stationsgebied), bedrijven en ProRail en NS. De uitvoering staat gepland voor 2018 en 2019 (start medio 2018).

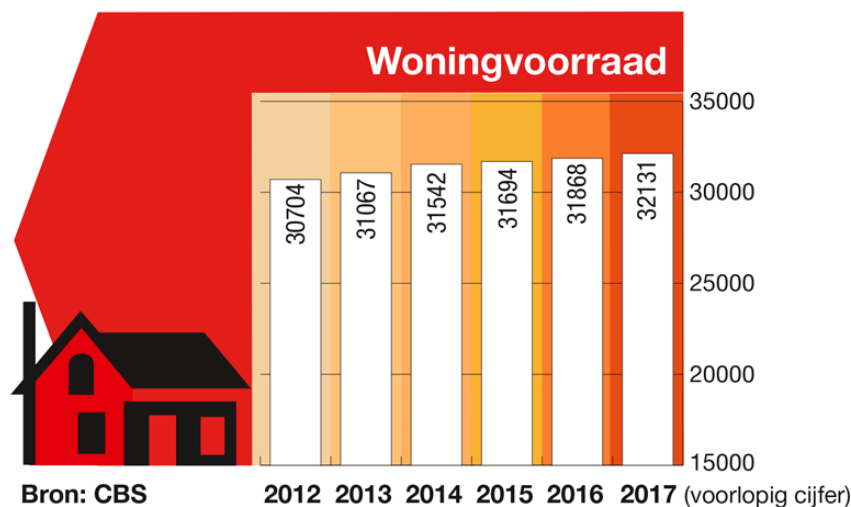
In 2018 zal een nieuw bestemmingsplan voor de Spoorzone Noord worden vastgesteld. Dit bestemmingsplan kent een ruimere bestemming, zodat hier niet alleen kantoren maar ook maatschappelijke of religieuze functies en woningen mogelijk worden. Deze verruiming moet passen binnen de ambitie van een stadsentree met allure. In 2018 zullen stappen worden gezet om de resterende gronden in de Spoorzone Noord te verkopen. Begin 2018 zal het nieuwe kantoor van de Rabobank worden opgeleverd.

Realiseren grondverkoop woningbouwlocaties

De gemeente heeft nog twee grotere grondexploitaties, te weten Middenwillens en Westergouwe. De voltooiing van Middenwillens nadert. In 2018 worden daar de laatste 24 koopeengezinswoningen en 24 sociale huurappartementen opgeleverd.

In Westergouwe is in 2018 de uitvoering van fase 1 nog in volle gang. De oplevering van de laatste woningen in Tuinen 3 wordt nog in dat jaar verwacht en op Eiland I in 2019. Verder zal in 2018 de bouw van de eerste woningen in Westergouwe fase 2 starten. De laatste woningen in dit deelgebied worden in 2021 verwacht. Over Westergouwe fase 3 worden in 2018 de nodige beslissingen genomen, opdat de voorbereiding kan starten voor de bouw van de eerste woningen in 2020.

In Westergouwe wordt sterk ingezet op duurzaam bouwen en duurzame inrichting van de openbare ruimte. In 2017 heeft de gemeenteraad een notitie Extra Ambities vastgesteld met als ambitie om in Westergouwe fase 2 zoveel mogelijk Nul-op-de-meterwoningen te realiseren. Daarnaast is er in de planvorming voor Westergouwe fase 2 veel aandacht geweest voor het thema klimaatadaptatie, zowel in de groene inrichting (ook van tuinen) als in water.

Aangenaam wonen voor iedereen

(Laten) bouwen van woningen die aansluiten bij de behoefte

Ook in 2018 kent Gouda een serieuze opgave voor de invulling van betaalbaar wonen voor verschillende beurzen. Zowel binnen de huursector in het sociale en geliberaliseerde segment als in de koopsector. Doel is zowel de instroming als de doorstroming te bevorderen. De gemeente werkt samen met de woningcorporaties en marktpartijen aan deze opgaven. Zo start in 2018 naast de bij wijkontwikkeling en grondexploitaties vermelde woningbouw ook de bouw van koopwoningen op de Drie Notenboomen-locatie aan de Kattensingel. Dat jaar worden ook de koopwoningen van de projecten Bunderhof 2 achter de Bodegraafsestraatweg, Houtstaete aan de Achterwillenseweg en Koningshof (laatste fase) aan de Raam en omgeving met onder andere middenhuurwoningen opgeleverd.

Naast het stimuleren van nieuwbouw staat in Gouda nog steeds relatief veel vastgoed leeg, zoals kantoren, winkelpanden en zorgvastgoed. De gemeente zal daarom ook in 2018 kansrijke initiatieven op logische plekken ondersteunen om woningen in leegstaand vastgoed te realiseren. Het gaat dan vooral om kantoren en zorgvastgoed die nabij dagelijkse voorzieningen liggen, in de binnenstad en direct aansluitend op en in bestaande woonwijken. De woningen die in 2018 opgeleverd kunnen worden aan de Agnietenstraat zijn alle (53) in de sociale huur, waaronder een aantal specifiek voor jongeren. Dat jaar start ook de bouw van woningen op de voormalige Sint Jozef-ziekenhuislocatie, waar een behoorlijk deel van het programma bestaat uit middenhuurwoningen.

Behouden en optimaal benutten van de sociale huursector

Op basis van de Woonvisie Gouda 2015-2020 heeft de gemeente in 2017 de raamovereenkomst Wonen Gouda 2017-2020 met de woningcorporaties Woonpartners Midden-Holland en Mozaïek Wonen en hun huurdersorganisaties gesloten over de bijdrage van de woningcorporaties aan het gemeentelijke woonbeleid. Met hun jaarlijkse bod maken de woningcorporaties in 2018 wederom de investeringsbijdrage aan het woonbeleid en aan de sociale huursector in het bijzonder, concreet voor het jaar 2019 met daarnaast een doorkijk naar de vier daarop volgende jaren. Dit bod mondt zo nodig uit in aanvullende prestatieafspraken 2019 tussen het college, de woningcorporaties en hun huurdersorganisaties. Met de derde woningcorporatie die actief is in de stad, Woonzorg Nederland, maakt de gemeente op basis van het bod van deze corporatie vergelijkbare afspraken over het wooncomplex Huize Groeneweg.

Uitvoering van het uitvoeringsprogramma 'Aan de slag' van de Woonvisie Gouda 2015-2020 betekent in 2018 onder andere dat deelgenomen wordt aan de woningmarktmodule van het Woononderzoek Nederland 2018 en dat het monitoren van de woningproductie wordt gecontinueerd.

Indicatoren

Voor het monitoren van de doelstellingen van dit programma worden de volgende indicatoren gebruikt:

Omschrijving indicator	Streefwaarde (indien van toepassing)	Evt. (toelichting op) actuele cijfers
Aantal woningen waarmee voorraad is toegenomen door nieuwbouw na aftrek sloop	Toename van minimaal 220 woningen per jaar tot 2020	
Binnenlands migratiesaldo	Minimaal 0 per jaar	
Groenherstel: aantal m ² 's nieuw groen in de bestaande stad (excl. Westergouwe)	Toename ten opzichte van de evaluatie groenstructuurplan 2017 (2.066.690 m ²)	

3.5.4 Verbonden partijen

Verbonden partijen	Doel
Omgevingsdienst Midden-Holland (BWT deel)	De Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) draagt bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving. Dit doet hij door - naast milieutaken - ook taken op het gebied van bouwen, woningtoezicht en ruimtelijke ordening (BWT-taken) uit te voeren in opdracht van vier regiogemeenten.
Bedrijvenschap Regio Gouda	Het Bedrijvenschap regio Gouda ontwikkelt in opdracht van de gemeenten Gouda, Waddinxveen en Zuidplas het regionale bedrijventerrein Gouwe Park
Grondbank RZG Zuidplas	Grondbank RZG Zuidplas heeft tot 2011 strategische grondposities verworven in de Zuidplaspolder voor een integrale gebiedsontwikkeling van dit gebied. Vanwege de economische terugval zijn daarna de grondaankopen beëindigd. Nu voert de grondbank een beleid, gericht op verkoop van de verworven gronden. De deelnemers aan de Grondbank richten zich op een zo gunstig mogelijke waardeontwikkeling van de gronden

Omgevingsdienst Midden-Holland (BWT-deel)

De afdeling BWT van de ODMH ziet namens de aangesloten gemeenten toe op de veilige bouw en het toegestane gebruik van gronden en bouwwerken. Zij doet dat door vergunningverlening, toezicht, handhaving en advisering op het gebied van bouwregelgeving en ruimtelijke ordening.

Voor de gemeenten die hun BWT-taken hebben overgedragen handelt de ODMH de aanvragen om vergunning ingevolge Omgevingswet af.

Op grond van beleidsplannen en uitvoeringsplannen wordt, aan de hand van de gemeentelijke criteria, bepaald welk toezichtniveau noodzakelijk is per verleende omgevingsvergunning of activiteit. Naast toezicht voert de ODMH ook de handhaving uit.

Bedrijvenschap Regio Gouda

Het Bedrijvenschap Regio Gouda is een zelfstandige organisatie waarin de gemeenten Gouda, Waddinxveen en Zuidplas op gelijkwaardige basis samenwerken. Het bedrijvenschap ontwikkelt het regionale bedrijventerrein Gouwe Park van 45 ha netto om zo ruimte te bieden voor de vestiging van bedrijven en daarmee werkgelegenheid te behouden of te verbeteren. De begroting 2018-2019 voorziet in een geleidelijke uitgifte van alle gronden tot 2020.

Grondbank RZG Zuidplas

Door de deelname in de Grondbank met 6% is er beperkte invloed op de regionale woningbouwopgave. In 2018 wordt onderzocht welk woningbouwprogramma wenselijk is in de Zuidplas en hoe de waarde van de aangekochte gronden minimaal kan worden behouden en zo mogelijk vergroot. Een kleinschalige ontwikkeling zal effect hebben op de waardebeoordeling van de gronden in bezit van de Grondbank. Een grootschalige ontwikkeling zal - als sprake is van een gelijksoortig woonprogramma - mogelijk effect hebben op de ontwikkeling van Westergouwe, hoewel dit onder de huidige marktomstandigheden niet wordt verwacht.

3.5.5 Wat gaat het kosten?

3.5.5.1 Overzicht exploitatie

Programma 5 Duurzaamheid en stedelijk beheer

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Grondexploitatie	17.626	11.395	10.407	6.969	5.464	1.395
PG Ruimtelijke ordening	2.586	2.070	2.098	2.198	1.998	1.998
PG Wonen	6.671	4.818	3.228	2.647	2.646	2.646
Subtotaal lasten	26.883	18.283	15.733	11.814	10.107	6.038
Baten						
PG Grondexploitatie	-21.056	-11.607	-10.405	-6.967	-5.466	-1.391
PG Ruimtelijke ordening	-885	-710	-677	-677	-677	-677
PG Wonen	-5.246	-2.709	-1.943	-1.642	-1.642	-1.642
Subtotaal baten	-27.188	-15.026	-13.025	-9.286	-7.785	-3.711
Saldo van baten en lasten	-304	3.257	2.707	2.528	2.322	2.327
Dotaties aan reserves (lasten)	0	175	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves (baten)	-336	-733	-730	0	0	0
Resultaat	-641	2.699	1.978	2.528	2.322	2.327

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.5.5.2 Toelichting op de exploitatie

De 3e begrotingswijziging 2017 heeft geleid tot de volgende mutaties (+ = nadeel, - = voordeel):

Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Grondexploitatie	Lagere toerekening projecten	-2	-1	-5	0
	Totaal PG Grondexploitatie	-2	-1	-5	0
Ruimtelijke ordening	Lagere toerekening projecten	72	72	72	72
	Omgevingswet	100	200	0	0
Ruimtelijke ordening	Verkoop erfpachtgrond	2	2	2	2
	Totaal PG Ruimtelijke ordening	174	274	74	74
Wonen	Bouwleges en uitvoeringskosten BWT-ODMH	-874	-323	-323	-323
Wonen	Funderingsfonds	145	0	0	0
	Totaal PG Wonen	-729	-323	-323	-323

3.5.5.3 Investerings

Investerings op basis van jaar gereed (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Herinrichting woonwagenlokatie	350	0	0	0
TOTAAL	350	0	0	0

VANAF 1 JANUARI 2018

Afval sorteren is profiteren

Meer info: www.gouda.nl/afvalscheidenloont

Cyclus

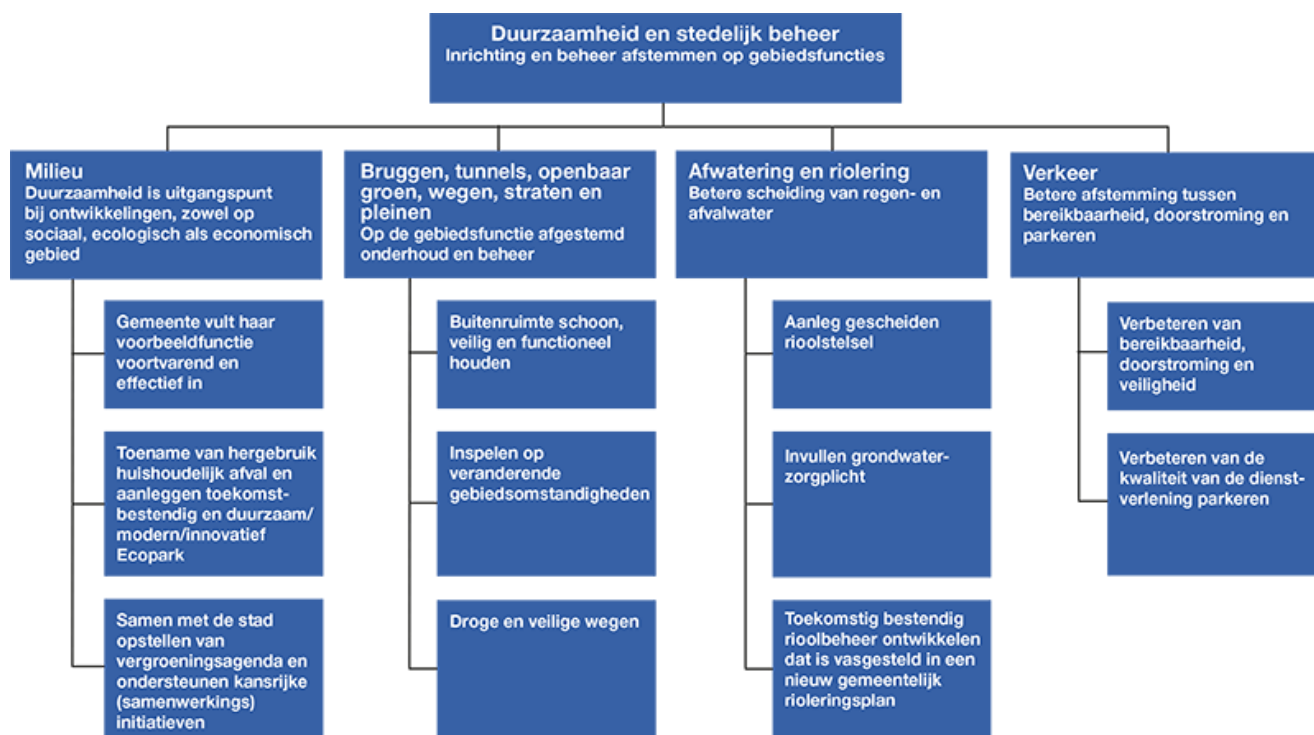
AFVAL SCHEIDEN LOONT

3.6 Duurzaamheid en stedelijk beheer

Bij de foto:

Vanaf 2018 gaat 'Afval scheiden Loont' in Gouda van start. Het is een succesvolle methode om het scheiden van afval te belonen en de hoeveelheid restafval te verminderen. Goudse inwoners scheiden nog maar 46% van het afval en bieden meer dan 200 kilo restafval per inwoner per jaar aan. Het landelijke doel is 100 kilo in 2020.

3.6.1 Wat wil Gouda bereiken?

De doelen die Gouda binnen de programma's nastreeft, zijn af te lezen uit de zogenaamde doelenboom die aan het begin van elk programma is opgenomen.

3.6.2 Wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Meeteenheid	Periode	Gouda	Nederland	Bron
1	Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	4	8	VeiligheidNL
2	Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	%	2015	9	9	VeiligheidNL
3	Fijn huishoudelijk restafval	kg	2015	234	200	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval
4	Hernieuwbare elektriciteit	%	2015	0,9	11,8	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor

Nr.	Indicator	Toelichting
1	Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
2	Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
3	Fijn huishoudelijk restafval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
4	Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

3.6.3 Wat gaat de gemeente daarvoor doen?

Milieu en duurzaamheid

De noodzaak om bij alle ontwikkelingen de balans te zoeken tussen mens, milieu en economie is door veel partijen onderschreven en in praktijk gebracht. De gemeente heeft ten opzichte van haar inwoners en ondernemers een voorbeeldrol als het gaat om duurzaamheid in de stad. Bij relevante beslissingen is duurzaamheid een van de afwegingen.

Op veel vlakken zijn transities gaande: op het gebied van energie de beweging 'van het aardgas af', en op maatschappelijk gebied onder meer de drang naar meer zeggenschap over en invloed op openbaar groen. En op economisch vlak de kanteling naar een circulaire economie waar geen afval meer geproduceerd wordt. Belangrijkste speerpunt voor de komende jaren is de energietransitie. In samenwerking met andere gemeenten in de regio Midden-Holland is een regionale energiestrategie opgesteld. Onderdeel voor Gouda is het opstellen van een zogenaamd warmteplan. Element van dit proces zijn acties, gericht op verduurzamen van bestaande bouw, te weten: eigen (gemeentelijke) gebouwen, particuliere eigenaren en bestaande huursector. Voor vergroeningsprojecten en andere duurzaamheidsinitiatieven in de stad is budget beschikbaar op basis van cofinanciering. Daarnaast is een duurzaamheidsmakelaar beschikbaar om initiatiefnemers te koppelen of nieuwe ontwikkelingen aan te jagen. Door deze inspanningen lukt het de inventiviteit in de stad te mobiliseren, zodat duurzaamheid uitgangspunt is bij alle ontwikkelingen, zowel sociaal, ecologisch als economisch.

De gemeente vult haar voorbeeldfunctie voortvarend en effectief in:

- duurzaam inkopen; Duurzaamheidseisen zijn onderdeel van alle fasen van het inkoopproces. Het actieplan Maatschappelijk verantwoord inkopen verankert deze werkwijze nog meer.
- CO₂-neutrale organisatie; De gemeente koopt groene energie in met 'zo groen mogelijke' certificaten en duurzaamheidsuitgangspunten als onderdeel van bedrijfsvoering (Social Return, Fairtrade, duurzame mobiliteit, enz.).
- duurzame mobiliteit; Het aantal laadpalen voor elektrisch rijden kan flink stijgen. Een verleende concessie heeft ertoe geleid dat kan worden voldaan aan de vraag.
- duurzame impulsen; Samen met bedrijven geeft het Duurzaamheids Platform Gouda nieuwe impulsen aan duurzame ontwikkeling, specifiek op bedrijventerreinen en vooral gericht op de rol die ondernemers hebben in de Goudse samenleving.

Toename van hergebruik huishoudelijk afval

Doelstelling is 100 kilo restafval per inwoner per jaar in 2020. In 2017 zijn de voorbereidingen gestart voor Afval scheiden Loont. Hierbij worden inwoners met een financiële prikkel gestimuleerd om afval beter te scheiden. Bewoners hebben al een kleinere gechipte minicontainer gekregen en plastic, metaal en drankenkartons (PMD) worden wekelijks opgehaald. Vanaf 2018 wordt Afval scheiden Loont verder uitgerold en vertaald naar een financiële prikkel. Uit de eerste monitoring van het restafval blijkt dat bewoners het afval nu al flink beter zijn gaan scheiden. Naast het scheiden van afval is het beleid gericht op het stimuleren van lokaal hergebruik en op het verder ontwikkelen van een (waar mogelijk) lokale circulaire economie. Gouda draagt hieraan bij door het ontwikkelen van een duurzaam Ecopark.

Samen met de stad toewerken naar een CO₂-neutrale en aardgas-vrije gemeente

In Gouda is veel energie aanwezig bij inwoners, bedrijven en organisaties. Deze maatschappelijke betrokkenheid zorgt ervoor dat er veelbelovende combinaties van initiatieven zijn die om verdere uitwerking vragen. De energietransitie is een proces dat elke inwoner aangaat; het komt 'achter de voordeur'.

De gemeente draagt faciliterend aan initiatieven bij zoals bijvoorbeeld:

- De ondernemers wordt aangeboden de duurzaamheid van terreinen in kaart te brengen door het uitvoeren van een duurzaamheidsprestatie van de locatie.
- Sinds april 2016 is een duurzaamheidsmakelaar actief. Deze brengt partijen bij elkaar, faciliteert initiatieven op gebied van duurzaamheid en jaagt deze zo mogelijk aan. In 2017 betrof het onder meer de projecten 'Afvalstromen binnenstad' en project 'Verduurzamen sportaccommodaties'. In 2018 zal de wijkgerichte Aanpak energie een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden zijn.
- Energetische maatregelen binnen de bestaande woningvoorraad, zowel voor particulier eigendom als huurwoningen, zullen ondersteund worden. De gemeente maakt hiertoe concrete afspraken met woningcorporaties. De ambities op dit gebied zijn verwerkt in de Woonvisie. Daarnaast is er sprake van pilots in samenwerking met het duurzaamheidsplatform Gouda.
- Het proces voor de energietransitie zal gepaard gaan met een intensieve communicatiecampagne. In het eerste kwartaal van 2018 is een analyse gereed dat de basis vormt voor een te ontwikkelen plan om het gebruik van aardgas terug te gaan dringen. In dit proces worden alle stakeholders nadrukkelijk betrokken.

Als onderdeel van het Actieprogramma wordt gewerkt aan aanpassingen van het beleid met als doel om de oppervlakte openbaar groen niet verder te laten afnemen en zo mogelijk te laten toenemen. Openbaar groen draagt namelijk bij aan klimaatadaptatie, bestrijding van hittestress, behoud en vergroting van biodiversiteit, betere gezondheid van bewoners en een aantrekkelijker vestigingsplaats voor bedrijven en hun medewerkers. Om groen te behouden worden mogelijk minder inkomsten uit gemeentelijk vastgoed gehaald. Om groen uit te breiden zijn investeringen nodig voor aanleg en verbetering van groen. Daarna zijn voor de beheerfase mogelijk ook extra kosten te maken. Dit beleid wordt volgens planning in het laatste kwartaal 2017 aan het college en de raad voorgelegd. Hierin wordt een voorstel uitgewerkt voor mogelijke normen voor openbaar groen in ruimtelijke plannen. Het eerste ijkmoment van 2018 is het aangewezen moment om te besluiten over het beschikbaar stellen van budgetten voor de komende jaren. Een eerste schatting is dat er ca. een ton op jaarbasis nodig zal zijn als uitbreiding wordt nagestreefd.

Bruggen, tunnels, groen, straten, wegen en pleinen

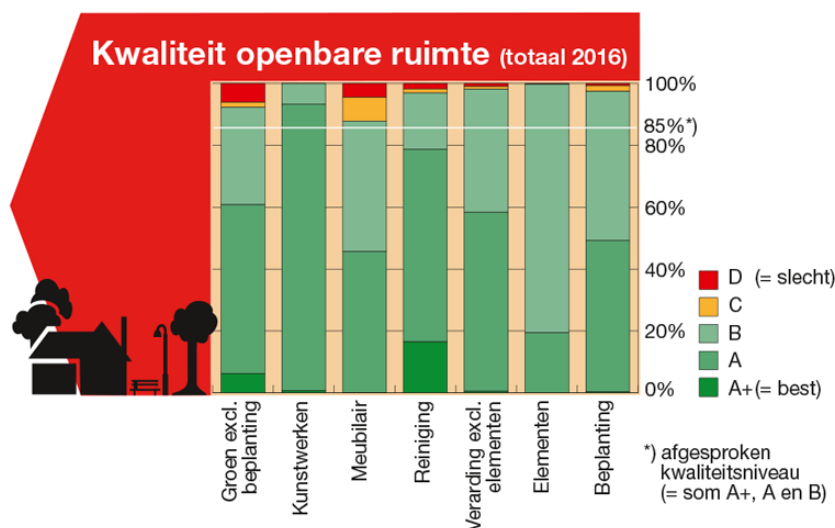
In 2018 staan onder meer de volgende projecten gepland:

- herinrichting Zuidelijk Stempel;
- ophogen Oosterwei Zuid;
- ophogen diverse laag gelegen wegvakken;
- vervangen kademuur en herinrichting Kattensingel tot eind 2019;
- vervangen kademuur Walvisstraat 2017-2018;
- groot onderhoud aan civiele kunstwerken, steigers en oeverconstructies;
- walmuur W. Vroesentuin;
- baggeren van watergangen;
- vervangen van openbare verlichting, deels met duurzame ledverlichting;
- vervangen van houten beschoeiing door duurzame beschoeiing van gerecycled kunststof.

Projecten worden uitgevoerd op basis van het beheerplan Groot onderhoud en vervangingsonderhoud (BP GOVO) of het gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Bij beheerplanprojecten wordt uitgegaan van een-op-eenvervanging, dus zonder wijziging van ontwerp. Alleen budgetneutrale aanpassingen zijn mogelijk. Bij GRP-projecten worden wel vaak gebieden geheel of gedeeltelijk heringericht.

Bodemdaling en openbare ruimte

Door bodemdaling heeft een gemeente als Gouda te maken met hogere kosten voor het in stand houden van de openbare ruimte en met veel overlast voor bewoners. Ophogingen vinden plaats met het doel wegen droog, functioneel en veilig te houden. Daarnaast is het de bedoeling bij ophogingen methoden toe te passen die tot een langere levensduur van de openbare ruimte leiden. Dit verlengt de gebruiksduur van wegen, riolen, openbaar groen en verlichting. Dit is duurzamer, veroorzaakt voor bewoners minder overlast en levert op termijn een kostenbesparing op.

Groene initiatieven

Er zijn in Gouda veel initiatieven vanuit bewoners, vooral in het groen. Om deze bewonersinitiatieven te stimuleren is een medewerker aangesteld die zich in het bijzonder op deze groep richt. Daarnaast is de Goudse Groenprijs ingesteld.

Richtlijnen reclameborden

Om de uitstraling van de stadsentree te verbeteren zijn op diverse locaties proefplaatsingen met hoogwaardige vaste reclameborden gerealiseerd als opmaat naar nieuwe richtlijnen. Daarnaast worden oudere reclame-contracten aangepast zodat hierin meer uniformiteit en uitstraling ontstaat.

Speelbeleid

Sinds de invoering van de speelnorm in 2007 is het aantal kinderen in de leeftijd van 0 tot en met 12 jaar met ruim 12% afgenomen. Deze afname heeft gevolgen voor het aantal speelplekken in Gouda. Op basis van de 70-norm (minimaal 70 kinderen t/m 12 jaar in een speelbuurt om een speelplek in stand te houden) worden boventalige speelplekken afgebouwd. Op deze plekken worden versleten speeltoestellen niet vervangen, waardoor de speelplek op termijn geheel verdwijnt.

In de meest speelbuurten blijven er 1 of meerdere speelplekken over na afbouwen. In enkele speelbuurten is de af te bouwen speelplek de enige speelplek en blijft er na opheffing geen ingerichte speelplek over (wel groen of een plein). Als bewoners een boventalige speelplek willen behouden en aangeven zelf de handen uit de mouwen te willen steken, wordt in overleg bekeken wat mogelijk en haalbaar is. Zo is bijvoorbeeld de speelplek Cronestein door een bewonersinitiatief behouden.

Water en riolering

De stad is kwetsbaarder geworden door de gevolgen van de klimaatverandering. Klimaatadaptatie gaat de effecten van klimaatverandering tegen. Deze verplichting wordt opgelegd vanuit de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie. Daarin is afgesproken dat het klimaatbestendig en water robuust inrichten in uiterlijk 2020 integraal onderdeel is van beleid en handelen. Het gaat dan om vier dreigingen: waterveiligheid, wateroverlast, droogte en hitte. Dit betekent dat aanpassing van het watersysteem, maar ook van de ruimtelijke inrichting noodzakelijk is om de stad op termijn leefbaar te houden en wateroverlast, hittestress en droogte te voorkomen. De inrichting én het beheer van het stedelijk water maken hier onderdeel van uit. Het is de uitdaging om het proces zó te organiseren dat de gemeente gebruik maakt van de mogelijkheden die het water biedt, zo nodig met innovatieve technieken of werkwijzen. Daarbij zoekt de gemeente de samenwerking op met de waterbeheerder, bewoners en kennisinstellingen.

Het beleid voor klimaatadaptatie legt de gemeente vast in het eerstvolgende Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2019-2023). De voorbereidingen hiervoor zijn gestart. Speciale aandacht is er voor de uitdagingen in de historische binnenstad. De grootste uitdaging wordt veroorzaakt door het feit dat veruit de meeste gebouwen geen paalfundering hebben. Hierdoor zakken deze mee met de bodem. Afgelopen jaren is er veel informatie verzameld over de snelheid van bodemdaling en over de wijze waarop de panden in de binnenstad gefundeerd zijn. Op basis daarvan komt er meer inzicht welke panden welke grondwaterstand nodig hebben. Een belangrijk onderdeel van dit project is het 'Living Lab'. Dit is een proeftuin waar grondwater- en bodemmetingen verricht worden en in de toekomst oplossingen kunnen worden getest. In het Living Lab wordt samen met de bewoners gemeten.

Aanleg gescheiden rioolstelsel

De gemeente zet het beleid voort bij rioolvervangingen en scheidt schone en vuile waterstromen wanneer dat doelmatig is. Bij inzameling van het afstromend regenwater heeft transport op maaiveldniveau de voorkeur boven ondergrondse systemen. Als dit niet mogelijk of onvoldoende kostenefficiënt is, dan vindt afvalwaterinzameling plaats via een apart transportsysteem naar de afvalwaterzuivering.

Grondwaterzorgplicht

De gemeente Gouda wil zoveel mogelijk de grondwaterstand in haar openbaar gebied beheersen. Het streven is dat er geen structurele belemmering ontstaat voor het gebruik van het openbaar terrein en geen structurele grondwateroverlast of -onderlast wordt veroorzaakt bij bewoners en bedrijven. De gemeente zal bijdragen aan het oplossen en voorkomen van grondwaterproblemen door maatregelen in de openbare ruimte te treffen als deze doelmatig zijn.

Moderniseren van het beheer van rioleringen

Het huidige Gemeentelijk Rioleringsplan is vastgesteld voor de periode 2014-2018. De grootschalige aanpak bij vervangingsprojecten, die vaak samen gaat met een herinrichting of groot onderhoud, vraagt om een gedegen planvoorbereiding en uitgebreide communicatie met de buurt.

Het GRP legt de nadruk op kostenbesparing met het accent op maatregelen die echt noodzakelijk zijn en geen uitstel verdragen. Rioolvervangingsprojecten lopen overeenkomstig planning en budget met aandacht voor innovatiemogelijkheden.

Verkeer en parkeren

De bereikbaarheid van Gouda is van groot belang voor inwoners, bezoekers en ondernemers. De afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in het verbeteren van deze bereikbaarheid. De doorstroming van het verkeer is verbeterd en het aantal parkeerplaatsen is uitgebreid.

Verbeteren van bereikbaarheid, doorstroming en veiligheid

Gouda is uitstekend bereikbaar over (snel)weg, spoor en water. Naast de autonome toename van de mobiliteit zetten diverse ruimtelijke ontwikkelingen in en om de stad de bereikbaarheid onder druk. Dit heeft weer grote invloed op de leefbaarheid in de stad en de (economische) ontwikkelingsmogelijkheden. In 2017 zal de actualisatie van het verkeers- en vervoersbeleid ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening parkeren

Gouda is een stad waar bewoners, ondernemers, werknemers, bezoekers nu en in de toekomst goed kunnen parkeren. Om dit zo efficiënt en professioneel mogelijk vorm te geven heeft Gouda zich aangesloten bij de gemeentelijke coöperatie ParkeerService. Er is gestart met het digitaliseren van parkeren waaronder invoering van mobiel parkeren, het digitaal verstrekken van vergunningen en digitale handhaving.

De uitbreiding van parkeerplaatsen direct rond het centrum (parkeerterrein Klein Amerika en de Stationsgarage) biedt voldoende ruimte om toekomstige groei van bezoekers te faciliteren. De gemeente streeft ernaar om de kwaliteit van parkeerproducten en de dienstverlening daaromheen te vergroten en de kosten te verlagen. Het realiseren van kostenverlaging is nodig om invulling te kunnen geven aan flankerende maatregelen die het autogebruik en de parkeervraag verminderen.

Indicatoren

Voor het monitoren van de doelstellingen van dit programma worden de volgende indicatoren gebruikt:

Omschrijving indicator	Streefwaarde (indien van toepassing)	Evt. (toelichting op) actuele cijfers
Titel Fairtrade gemeente	Behouden titel	
Duurzame inkooptrajecten (in %)	100% vanaf 2015	
Aantal initiatieven waarbij duurzaamheidsmakelaar heeft bemiddeld	Besteding beschikbare middelen	
CO ₂ emissie gemeentelijke organisatie	CO ₂ -neutraal vanaf 2014	Hier wordt sinds 2012 al aan voldaan, door besparing, inzet van duurzame energie en compensatie van de resterende emissies.
CO ₂ emissie stad CO ₂ -neutraal in 2040	In 2016 eerste monitoringsresultaten	
Percentage wegvakken met drooglegging van 20 cm of minder	Max. 7% van het totale wegoppervlak heeft een drooglegging van 20 cm of minder	Genoemd percentage komt overeen met huidige drooglegging. Ddoel is dit te handhaven.
Uitvoering Gemeentelijk rioleringsplan (GRP)	Gedurende 4 jaar gemiddeld € 9,5 miljoen besteden aan rioolvervangingsprojecten	Streven is besteding overeenkomstig planning.
Minder restafval	100 kg restafval per inwoner per jaar in 2020	In 2014 is per inwoner 212 kg restafval ingezameld.
Ongevallen kwetsbare verkeersdeelnemers	Afname met jaarlijks 10%	Daling valt binnen jaarlijkse statistieken aantal ongevallen.

3.6.4 Verbonden partijen

Verbonden partijen	Doel
Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH)	De ODMH draagt bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving. Dit doet hij door milieutaken in de hele regio en bouw- en woningtoezichttaken in een deel ervan uit te voeren in opdracht van de aangesloten gemeenten en de provincie Zuid-Holland.
Belastingensamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)	De BSGR verzorgt de heffing en invordering van de lokale belastingen voor het Hoogheemraadschap van Rijnland en negen gemeenten. Daarnaast bepaalt de BSGR de hoogte van de WOZ-waarden voor alle onroerende zaken in de deelnemende gemeenten.
Cyclus N.V.	Cyclus N.V. adviseert en voert beheerstaken uit op het gebied van Beheer openbare ruimte en Afvalbeheer.
Coöperatie Parkeerservice U.A.	Coöperatie Parkeerservice U.A. ondersteunt gemeenten bij het ontwikkelen, implementeren en uitvoeren van parkeerbeleid.

Omgevingsdienst Midden-Holland (milieudeel)

De milieutaken van de ODMH omvatten vergunningverlening, toezicht en handhaving van milieuregels, advisering, ontwikkeling en uitvoering van duurzaamheidsbeleid. De ODMH adviseert gemeenten over milieuaspecten bij ruimtelijke plannen. Daarnaast voert hij milieutaken uit ten aanzien van bodem, externe veiligheid, geluid- en luchtkwaliteit, archeologie, ecologie en milieueducatie. De ODMH houdt ook toezicht op de kwaliteit en veiligheid van officiële zwemwaterlocaties en badinrichtingen voor de gehele provincie Zuid-Holland. Ten slotte voert hij algemene taken uit zoals juridische ondersteuning en beleidsondersteuning, klachtenbehandeling, milieuvluchten, applicatiebeheer van het inrichtingenbestand, helpdesk en gebiedsgerichte controles.

Belastingensamenwerking Gouwe-Rijnland

De BSGR verzorgt de heffing en de invordering van de reinigingsheffingen en de rioolheffingen ter dekking van de kosten van het ophalen en verwerken van afvalstoffen en voor de werking van een adequaat rioolstelsel.

Cyclus N.V.

Cyclus N.V. geeft aan haar opdrachtgevers advies over het Beheer van openbare ruimte (BOR) en Afvalbeheer. Daarnaast is zij ook uitvoerder van deze beheerstaak. Cyclus opereert op het snijvlak van overheid en markt en geeft ook informatie en advies over regionaal en lokaal afvalbeleid. Als zodanig levert zij een bijdrage aan een schoon, heel en veilig leefmilieu. Naast het afvalbeheer heeft Gouda vanaf 2006 ook het beheer van de openbare ruimte ondergebracht bij Cyclus.

Coöperatie Parkeerservice U.A.

ParkeerService ondersteunt gemeenten bij het ontwikkelen, implementeren en uitvoeren van parkeerbeleid. ParkeerService ondersteunt bij het maken van een vertaalslag tussen strategische visies en tactisch parkeerbeleid. Daarnaast geeft de coöperatie adviezen over verordeningen, tarifiering, parkeerexploitaties en alle andere denkbare onderwerpen.

3.6.5 Wat gaat het kosten?

3.6.5.1 Overzicht exploitatie

Programma 6 Duurzaamheid en stedelijk beheer

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Afwatering (blauw)	1.588	922	936	948	953	953
PG Bruggen en tunnels	2.322	1.566	1.587	1.592	1.587	1.587
PG Milieu	10.927	10.588	9.718	9.559	9.522	9.511
PG Openbaar groen	3.241	3.180	3.125	3.117	3.111	3.107
PG Riolering (bruin)	11.079	12.199	14.434	14.988	15.897	17.024
PG Verkeer	5.322	4.095	4.021	4.205	4.642	4.667
PG Wegen, straten pleinen	15.348	11.051	11.852	12.505	12.764	13.298
Subtotaal lasten	49.826	43.601	45.673	46.914	48.476	50.146
Baten						
PG Afwatering (blauw)	0	0	0	0	0	0
PG Bruggen en tunnels	-144	-101	-103	-103	-103	-103
PG Milieu	-10.936	-9.940	-9.500	-9.250	-9.321	-9.345
PG Openbaar groen	-31	-10	-10	-10	-10	-10
PG Riolering (bruin)	-12.766	-13.985	-15.162	-16.483	-17.921	-18.855
PG Verkeer	-3.793	-3.760	-3.729	-3.810	-3.760	-3.760
PG Wegen, straten pleinen	-2.703	-450	-451	-451	-451	-451
Subtotaal baten	-30.373	-28.246	-28.956	-30.107	-31.567	-32.525
Saldo van baten en lasten	19.454	15.355	16.717	16.807	16.909	17.621
Dotaties aan reserves (lasten)	4.792	3.533	3.088	2.670	2.248	1.824
Onttrekkingen aan reserves (baten)	-4.533	-376	-949	-69	-68	-68
Resultaat	19.712	18.512	18.856	19.409	19.089	19.378

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.6.5.2 Toelichting op de exploitatie

De 3e begrotingswijziging 2017 heeft geleid tot de volgende mutaties (+ = nadeel, - = voordeel):

Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Milieu	Actualisatie afvalbudgetten	131	133	25	-11
	Totaal PG Milieu	131	133	25	-11
Riolering	Actualisatie rioolbudgetten meerjarig	187	145	-344	-178
Riolering	Lastenverlichting Rioolheffing	880	0	0	0
	Totaal PG Riolering	1.067	145	-344	-178
Verkeer	Aanpak Fietsparkeren	71	163	163	163
Verkeer	Actualisatie Parkeren baten en lasten	-118	-88	-38	-25
Verkeer	Krediet: Fluwelensingel	-39	1	1	1
Verkeer	Mobiliteitsplan	0	0	72	123
	Totaal PG Verkeer	-86	75	198	262

3.6.5.3 Investerings

Investerings op basis van jaar gereed (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Investerings wegen grijs	8.516	4.872	4.804	4.780
Ondergrondse containers afvalinzameling	756	0	0	0
Parkeren	415	0	0	0
Riolering	9.500	9.500	0	0
Uitvoeringsmaatregelen Waterplan	0	225	0	0
Verkeersplannen	235	0	0	0
Vervanging VRI	580	0	0	0
Verkeer	200	4.572	430	280
TOTAAL	20.202	19.169	5.234	5.060

3.7 Burgerinitiatieven en publiekszaken

Bij de foto:

Positieve evaluatie voor de aanpak GoudApot. Met een gemiddelde van een 7 krijgt die aanpak van Gouwnaars een ruime voldoende voor haar inspanningen om Goudse initiatieven verder te helpen. Op een aantal punten werkt het bestuur van stichting GoudApot aan verbeteringen, zoals een snellere afhandeltermijn en een uitgebreidere motivatie bij een afwijzing. Meer informatie: www.goudapot.nl.

3.7.1 Wat wil Gouda bereiken?

De doelen die Gouda binnen dit programma nastreeft, zijn af te lezen uit de zogenaamde doelenboom die aan het begin van dit programma is opgenomen.

Burgerinitiatieven

- Gouda ondersteunt initiatieven van Goudse vrijwilligers die gericht zijn op leefbaarheid, zelfredzaamheid en participatie;
- Gouda ontsluit en sluit aan bij de 'kracht van de samenleving';
- Minder regels en meer vrij baan voor burgerinitiatieven binnen Gouda .

Publiekszaken

- Gouda levert goede dienstverlening;
- Gouda implementeert Antwoord fase 3;
- Gouda communiceert helder over gemeentelijke werkzaamheden.

3.7.2 Wat gaat de gemeente daarvoor doen?

Burgerinitiatieven / Kracht van de Samenleving

Kracht van de samenleving

In mei 2017 is het plan van aanpak voor Kracht van de samenleving vastgesteld door het college. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de opdracht uit het actieprogramma. Met dit programma krijgt de bestaande aanpak van communicatie en interactie met inwoners ook in 2018 een extra impuls en wordt ingezet op intensivering en verbreding. Het doel is om de verbinding tussen inwoners onderling én met de gemeente verder te ontwikkelen.

Daartoe wordt het programma ingericht langs vier lijnen, namelijk:

1. *communicatie gevoelige projecten*; Inzet is om een werkwijze te ontwikkelen op basis van de participatiewijzer, aan de hand van nader te bepalen casussen. Uitgangspunt is de participatiewijzer van de Nationale Ombudsman.
2. *stimuleren initiatieven*; Die worden uitgewerkt via verschillende sporen waaronder in ieder geval via de ontwikkeling van de Goudse initiatievenwijzer, de borging van een aantal initiatieven die voortvloeiden uit het AZC-traject, een interactieve evaluatie van de GoudApot, de verbreding van de projectenaanpak en het Right to challenge-instrument. Daarnaast gaat het college door met de samenwerking met de wijkteams en via de proeftuinen.
3. *Gouda's kracht*; Deze lijn is gericht op het uitdragen van succesverhalen. Meer dan nu wil het college ook in communicatieve zin aandacht geven aan goede initiatieven en succesverhalen en leerpunten hierin. Deze initiatieven zijn belangrijk voor Gouda en vertellen een belangrijk deel van het verhaal van de stad.
4. *de bouwkeet*; Dit project is vooral een denktank. De deelnemers aan dit project hebben de opdracht om met elkaar te komen tot voorstellen om de samenwerking onderling te veranderen c.q. te verbeteren. Dit heeft als doel dat een organisatie die gericht is naar buiten, nog meer klantgericht en flexibel werkt en in staat is om op veranderingen in de samenleving te reageren.

Het plan is opgesteld conform deze vier lijnen. De visie is samengevat onder de slogan 'Samen maken we Gouda', daarmee uiting gevend aan het feit dat de gemeente samen met de inwoners de stad vorm wil geven. Kracht van de samenleving is vooral bedoeld om te onderzoeken en te experimenteren op welke wijze dat het beste kan. Het plan van aanpak is ter informatie toegestuurd aan de gemeenteraad. Alle lijnen en projecten zijn in uitvoering, een aantal daarvan zoals de Goudapot en de wijkteams, worden hieronder nog nader toegelicht.

Lijn 1 en 3

Een programmateam is enthousiast aan de slag gegaan om uitvoering te geven aan dit plan van aanpak. Zo is een plan ontwikkeld om met de participatieladder c.q. –wijzer aan de slag te gaan. Daartoe wordt ook een informele sessie met de gemeenteraad georganiseerd. Het eindresultaat van deze lijn is een aangepaste participatieverordening Gouda, dan wel een Goudse participatiewijzer. Aan het eind van het traject is duidelijk voor welke vorm gekozen wordt (lijn 1 van het programma). Ook is inmiddels een strategisch communicatieadviseur aangenomen om uitvoering te geven aan het onderdeel Gouda's kracht (lijn 3).

Lijn 2

Versillende projecten zijn onderdeel van Kracht van de samenleving (lijn 2). Zoals het project 'Vervanging riolering Vogelbuurt' waarbij het doel is om nieuwe samenwerkingsvormen te verkennen en het project breder op te pakken. Dus het gaat er niet alleen om om een technisch probleem oplossen (riolering repareren en ophogen) maar het gaat ook om de sociale zaken die spelen in de buurt (bijv. inbraken, afvaldumping). Deze aanpak wordt geëvalueerd. Er wordt onderzocht of de werkwijze (of onderdelen daarvan) breder geïmplementeerd kan worden in de organisatie.

Initiatieven die al in de stad liepen zoals Gouda Bruist, Groen moet je doen, Buurt bestuurt, proeftuinen, Right to challenge en de initiatieven, voortkomend uit het AZC- plan, zijn opgenomen in het plan van aanpak. Gekeken wordt naar de manieren van werken. Waarin verschilt de ene aanpak van de andere en hoe kan de gemeente de verschillende initiatieven uit de stad het beste borgen, begeleiden en ook weer loslaten?

Lijn 4

De bouwkeet is vooral een intern (ambtelijk) traject waarbij het de opdracht aan de deelnemers is om met voorstellen te komen om de samenwerking onderling te veranderen c.q. te verbeteren. Dat heeft als doel dat een naar buiten gerichte organisatie, klantgerichter en flexibeler werkt en in staat is om op veranderingen in de samenleving te reageren. In de zomerperiode heeft daartoe de 'Zomerkeet' gedraaid. De input hiervan wordt meegenomen in het vervolgetraject.

De ervaringen, nieuwe werkwijzen en andere manieren van samenwerken uit alle trajecten en projecten worden geborgd in de GoudAcademie en het traject Gouda 2020+.

Aandachtspunt voor de komende tijd is om te kijken hoe het gesprek met de stad nog beter op gang kan komen. Gekeken wordt naar innovatieve manieren om de mening van inwoners te vragen over plannen (meer digitaal). Daar moet de participatiewijzer in meegenomen worden, zodat aan de voorkant de vraag op tafel komt wie, wanneer en hoe inwoners betrokken worden bij planvorming.

Er wordt gestart met één project om ervaring op te doen, te weten de PWA kazerne. De eigenaar van het pand (het Rijksvastgoedbedrijf) is primair aan zet als het gaat om de verkoop en herbesteding van het complex. De geldende bestemming is daarbij het uitgangspunt. Essentieel in het verkoopproces is de betrokkenheid van de bewoners/omwonenden. De eigenaar moet door middel van een burgerparticipatietraject dat aansluit op de uitgangspunten van de Participatiewijzer, aantonen dat er maximaal draagvlak is voor de ontwikkeling die men voor ogen heeft. Dit geldt met name als voor de betreffende ontwikkeling afgeweken moet worden van de geldende bestemming. Wijziging van de bestemming is voor de gemeente bespreekbaar als het gaat om een functie/ontwikkeling die past binnen gemeentelijk beleid, niet controversieel is en waarvoor draagvlak is binnen de stad/buurt.

Daarnaast is ook één digitale ingang gecreëerd voor overstijgende burgerinitiatieven, zodat inwoners met een 'goed idee' niet zelf in de organisatie hoeven te zoeken om de juiste persoon te vinden om het 'idee' mee te bespreken.

GoudApot

In 2016 is door de stichting GoudApot € 225.000 toegekend aan 131 verschillende bewonersinitiatieven. In haar eerste jaar heeft de stichting bekendheid gekregen; in totaal zijn er 254 aanvragen ingediend via de website. In maart 2017 heeft het college het instrument GoudApot geëvalueerd: hoe kijkt de stad na één jaar GoudApot aan tegen deze nieuwe manier van werken? Dit is gedaan door een enquête en het voeren van gesprekken met het bestuur en de Raad van Toezicht over de uitkomsten daarvan. Met een gemiddelde van een 7 kreeg GoudApot van de Gouwenars een ruime voldoende voor haar inspanningen om Goudse initiatieven verder te helpen.

In 2017 heeft GoudApot opnieuw een subsidie van € 240.000 ontvangen (in twee delen), onder voorwaarde dat zij een aantal onderdelen van haar werkwijze verder versterkt. De stichting heeft toegezegd hier voortvarend mee aan de slag te gaan. In het eerste halfjaar heeft GoudApot 47 aanvragen gehonoreerd, ter waarde van € 75.713. In 2018 zal nogmaals een gemeentelijke evaluatie plaatsvinden en zullen keuzes ten aanzien van de toekomst van GoudApot gemaakt moeten worden.

Er is landelijk brede belangstelling voor dit instrument, zowel voor de werkwijze richting de stad als de subsidiëring van de stichting door de gemeente. Inmiddels is er met twaalf gemeenten gesproken en is informatie gedeeld. Meerdere gemeenten zijn bezig met de opzet van een vergelijkbaar instrument.

Wijkteams

De wijkteams vervullen een belangrijke rol in de wijken bij het samenbrengen en ondersteunen van initiatiefnemers, het adviesrecht (consultatie en terugkoppeling) en de communicatie van de gemeente naar de wijk en vice versa. Om aan deze rol invulling te geven is een bepaalde mate van organisatie en communicatie vereist. Daarvoor ontvangen de wijkteams jaarlijks een bedrag van € 3.000 per wijkteam voor organisatie- en communicatiekosten. In 2017 hebben acht wijkteams hier gebruik van gemaakt. Ook voor 2018 is dit budget beschikbaar.

Gouda Bruist en Right to challenge

Gouda Bruist vervult een belangrijke rol in de stad in het enthousiasmeren, verbinden en mogelijk maken van initiatieven. Voor het ontwikkelen van een crowdfundingmogelijkheid en het doorontwikkelen van de website ontvangt Gouda Bruist tot en met 2018 een impulsbudget van € 9.000 per jaar. Inmiddels zijn er vier succesvolle crowdfundingacties gevoerd. Bovendien zijn er na een succesvolle wervingsactie inmiddels 1652 Gouwenars lid. De leden krijgen wekelijks een nieuwsbrief waarin de initiatieven onder de aandacht worden gebracht. Ook is er kruisbestuiving tussen GoudApot en Gouda Bruist voor wat betreft het (financieel) ondersteunen van initiatieven.

Meerdere bewonersgroepen hebben interesse getoond in 'right to challenge' en met hen is actief meegedacht. Daarbij bleek dat men zich niet altijd gerealiseerd had dat een challenge alleen van toepassing kan zijn op een bestaande gemeentelijke taak. De komende maanden moet blijken of deze challenges ook daadwerkelijk van start kunnen gaan. In 2018 zal een evaluatie plaatsvinden van dit instrument.

Indicatoren

Voor het monitoren van de doelstellingen van dit programmaonderdeel wordt de volgende indicator gebruikt:

Uitputting fonds burgerinitiatieven (GoudApot) € 240.000 per jaar.

Besteding in 2016: 94%

Besteding in 2017 periode januari - juni: 34% (van het halfjaar budget)

Publiekzaken

Reisdocumenten

Het aantal aanvragen voor reisdocumenten is in 2017 fors toegenomen: van 12.555 in de eerste acht maanden van 2016 naar 14.735 in dezelfde periode in 2017. De reden hiervoor is dat in 2007 en 2008 veel nieuwe paspoorten zijn aangevraagd omdat kinderen sinds 2007 niet meer bijgeschreven mogen worden op het paspoort van hun ouders. De periode van verlenging naar nog tien jaar is halverwege 2018 afgelopen. De piek vond plaats in mei tot en met juli en er bleken te weinig fysieke balies beschikbaar om deze aantallen aan te kunnen. De dienstverlening is immers gericht op gemiddelden. Dit had als consequentie dat op sommige dagen de wachttijden opliepen, terwijl alle balies bezet waren. Ook de capaciteit bij de receptiebalie op de begane grond, waar de paspoorten worden afgehaald schoot dan tekort.

Deze trend zet door tot half 2018. Eind 2017 wordt daarom geëxperimenteerd met een donderdagavondsluiting voor de minder vaak voorkomende burgerdienstproducten. Hierdoor kunnen de balies ingezet worden voor het uitvoeren van de meest aangevraagde producten, waaronder paspoorten.

Voor het monitoren van de doelstellingen van dit programma worden de volgende indicatoren gebruikt:

Omschrijving indicator	Streefwaarde	Toelichting op actuele cijfers
Klanttevredenheid	8 in 2020	Het gemiddelde* over het eerste halfjaar 2017 is 7,2 .
Aantal telefonische contacten	Vermindering oplopend tot ca. 20% vanaf 2019	Er wordt gestreefd naar meer digitale dienstverlening, inzet van het klantcontact systeem en regie op klantcontact.

* Score voor tevredenheid over het eerste klantcontact bij gebruik van de contactkanalen: balie, telefonie, website en digitale balie en post (inclusief e-mail).

Telefonie

Sinds eind 2016 heeft het KCC het spreekuur van de afdeling Inkomen overgenomen. Dit genereert meer telefonie. Tot en met augustus 2017 waren er 5.000 extra contactmomenten. Daarnaast is het aantal meldingen 'openbaar gebied' flink toegenomen. Hierdoor is de prognose voor 2017 bijgesteld. Deze bijstelling werkt door in de volgende jaren.

Doordat halverwege 2018 het aantal paspoortverlengingen en de bijbehorende contactmomenten aan de telefoon fors af zal nemen, zal de neerwaartse trend vanaf 2019 pas echt zichtbaar worden.

De implementatie van het nieuwe zaakstelsel en ingebruikname van onder andere de Persoonlijke Internet Pagina zal in de toekomst voor afname zorgen. Ook door sturing op digitale kanalen en door de digitalisering van de dienstverlening zal het aantal telefoontjes afnemen.

Dit zijn de ambities voor aangeboden telefonie en FTR*-afhandeling door het KCC:

	2017	2018	2019	2020
Totaal aantal telefoontjes	220.000	215.000	200.000	192.500
% via KCC / % FTR*	40/60	60/60	65/65	70/70
% Overige organisatie	60	40	35	30

*FTR staat voor "First time right" en betekent dat het gesprek volledig en met de juiste informatie in het KCC wordt afgehandeld.

WhatsApp

Afgelopen jaar is gestart met een proef met WhatsApp. Dat leverde zonder hiervoor reclame te maken 845 WhatsApp-gesprekken op van januari tot en met augustus 2017.

3.7.3 Wat gaat het kosten?

3.7.3.1 Overzicht exploitatie

Programma 7: Burgerinitiatieven en publiekszaken

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Burgerinitiatieven	859	641	618	598	598	598
PG Publiekszaken	2.886	2.277	2.187	1.987	1.950	1.950
Subtotaal lasten	3.745	2.918	2.804	2.584	2.547	2.547
Baten						
PG Burgerinitiatieven	0	0	0	0	0	0
PG Publiekszaken	-1.389	-1.504	-1.353	-875	-808	-808
Subtotaal baten	-1.389	-1.504	-1.353	-875	-808	-808
Saldo van baten en lasten	2.355	1.414	1.451	1.709	1.739	1.739
Dotaties aan reserves (lasten)	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves (baten)	0	0	0	0	0	0
Resultaat	2.355	1.414	1.451	1.709	1.739	1.739

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.7.3.2 Toelichting op de exploitatie

De daling van de baten ontstaat door lagere legesinkomsten op paspoorten. Dit is het gevolg van de invoering van de tienjarige geldigheidsduur (was vijf jaar) voor paspoorten vanaf 2014. Hierdoor nemen het aantal aanvragen en de baten vanaf 2019 af.

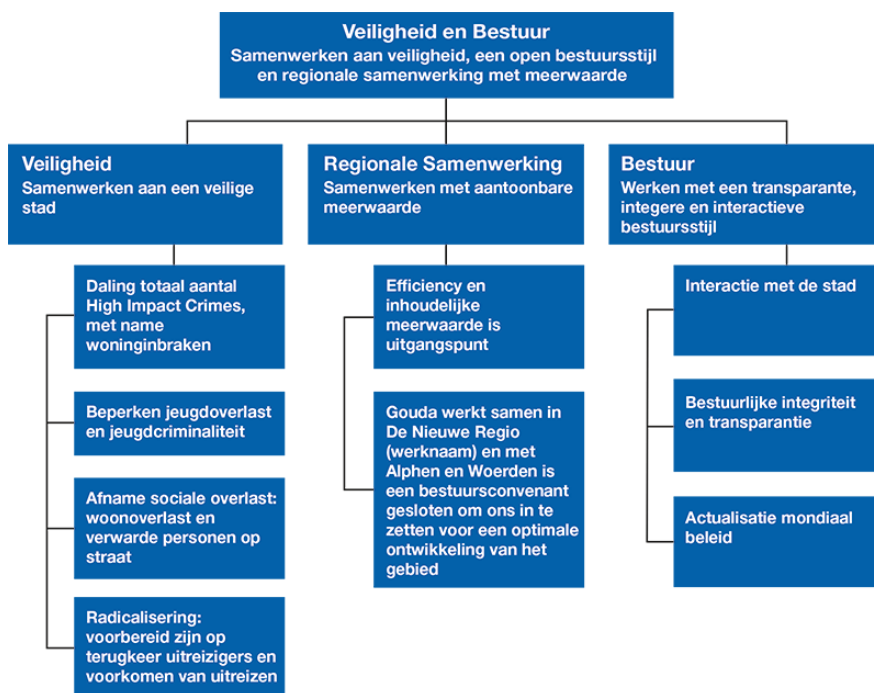

3.8 Veiligheid en bestuur

Bij de foto:

Op zaterdag 10 juni 2017 was er een Open Huis voor inwoners en belangstellenden ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van het Huis van de Stad.

3.8.1 Wat wil Gouda bereiken?

De doelen die Gouda binnen dit programma nastreeft, zijn af te lezen uit de zogenaamde doelenboom die aan het begin van dit programma is opgenomen.

Veiligheid

- Het aantal High Impact Crimes, waaronder Woninginbraken, daalt;
- Jeugdoverlast wordt beperkt, jeugdcriminaliteit daalt;
- Afname van sociale overlast, woonoverlast en verwarde personen op straat. Voorbereid zijn op de terugkeer van uitreizigers (radicalisering);
- Aanpak van ondermijnende criminaliteit (knooppunten, hennepcultuur, criminele netwerken) .

Bestuur

- Gouda werkt met een transparante, integere en interactieve bestuursstijl;
- Gouda behartigt haar belangen samen met de regio .

3.8.2 Wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren

Nr.	Indicator	Meeteenheid	Periode	Gouda	Nederland	Bron
1	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	2,7	2,3	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
2	Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	9	3,3	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
3	Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	6,9	5,3	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
4	Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	8,8	5,6	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen
5	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	aantal per 10.000 inwoners	2016	116,5	137,4	Bureau Halt
6	Hardekernjongeren	per 10.000 inwoners	2014	4,6	1,3	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)
Wettelijke indicatoren op basis van eigen bronnen						
7	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2018	n.v.t.		eigen gegevens
8	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2017	5,72		eigen gegevens
9	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2018	€ 560		eigen gegevens
10	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2018	3%		eigen gegevens
11	Overhead	% van totale lasten	2018	7%		eigen gegevens

Nr.	Indicator	Toelichting
1	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners
2	Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners
3	Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners; voorbeelden van geweldsmisdrijven: seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord of doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
4	Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.
5	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.
6	Hardekernjongeren	Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.
7	Formatie	De toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de gemeente voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In Gouda is dit niet van toepassing omdat de gemeente niet werkt met het principe van toegestane formatie.
8	Bezetting	Het geraamde werkelijk aantal fte's van het ambtelijk apparaat van de gemeente dat werkzaam is op peildatum 1 januari van het begrotingsjaar (Het is niet gebruikelijk de werkelijke bezetting voor een toekomstig begrotingsjaar in te schatten. Voor de begroting 2018 wordt gerekend met de bezetting van 1 januari 2017).
9	Apparaatskosten	Alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
10	Externe inhuur	Het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de gemeente in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winst oogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.
11	Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in verhouding tot het totaal saldo van de lasten (exclusief toevoegingen aan reserves) volgens de begroting.

3.8.3 Wat gaat de gemeente daarvoor doen?

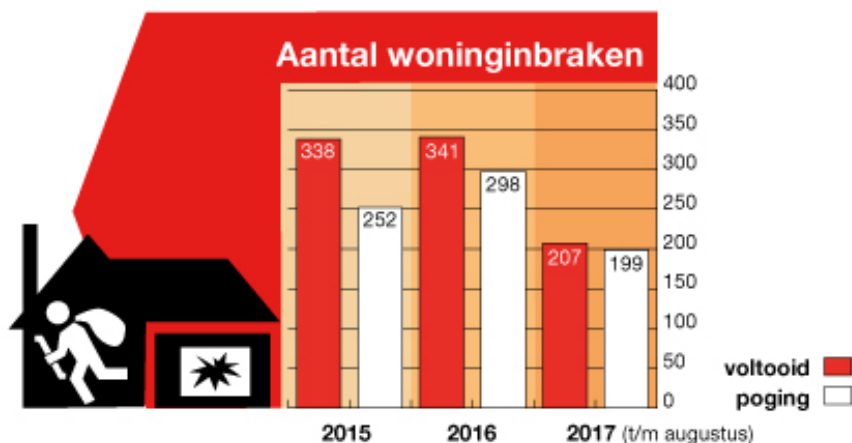
Veiligheid

In de [Kadernota Veiligheid](#) is gekozen voor de aanpak van de volgende prioriteiten.

1. High impact crime: woninginbraken

De aanpak van het aantal woninginbraken blijft de hoogste prioriteit houden in 2018. Het is immers nog niet gelukt om het tij te keren en het aantal woninginbraken structureel te laten dalen. De Driehoek heeft opdracht gegeven tot een intensivering van de gezamenlijke inzet van politie, OM en gemeente voor de jaren 2018 en 2019. Het moge duidelijk zijn dat de aanpak een lange adem vergt. Om die reden wordt de huidige aanpak onverminderd voortgezet en verder geïntensiveerd. Dit betreft zowel inzet op het aanhouden van daders, het aanpakken van de omgeving en het vergroten van de bewustwording bij potentiële slachtoffers. Door middel van analyses en evaluaties wordt gereflecteerd op de ingezette koers en wordt de aanpak aangescherpt. Dit betreft zowel politieanalyses met betrekking tot hotspots en dadergroepen als een evaluatie van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CVV).

Daarnaast zijn er frequent contacten met andere gemeenten en met het ministerie van Veiligheid en Justitie. Regelmatig wordt bij deze contacten aangegeven dat de gemeente Gouda de juiste maatregelen inzet en alle mogelijkheden benut. Dat is natuurlijk goed om te horen, maar het is teleurstellend om te moeten constateren dat de structurele daling van het aantal inbraken nog niet is bereikt. Wel is een verschuiving zichtbaar, waarbij het aantal inbraakpogingen toeneemt ten opzichte van het aantal geslaagde inbraken. In 2017 is de trend zichtbaar dat meer dan de helft van de 'woninginbraken' in de politiestatistiek uit pogingen bestaat (zie infographic). De hieronder genoemde maatregelen worden deels gefinancierd met een impulsbudget voor de komende twee jaren. Indien deze maatregelen na 2019 voortgezet moeten worden, zal binnen de bestaande begroting naar middelen gezocht worden.

Slachtoffergerichte aanpak: inbraakwerende middelen

Om het aantal (voltooide) woninginbraken te laten dalen is op 1 juli 2016 de Subsidieregeling hang- en sluitwerk door het college vastgesteld. Door het verstrekken van een bedrag van maximaal 250 euro per woning voor het aanschaffen en laten aanbrengen van goed hang- en sluitwerk wordt de inbraakwerendheid van koopwoningen in Gouda substantieel vergroot. Binnen één jaar tijd werd het in de regeling gestelde subsidieplafond van € 100.000 bereikt. Sinds juli 2017 is, met budget vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie, de oude regeling opgevolgd door de Subsidieregeling Inbraakwerende Maatregelen 2017. Deze biedt de bewoner nog meer keuzevrijheid qua maatregelen en in te schakelen bedrijven. Onder deze regeling is het mogelijk om de aanschaf en plaatsing van private camera's meer te stimuleren. De komende twee jaar wordt deze regeling voortgezet.

Omgevingsgerichte aanpak: aanpassing van de openbare ruimte

Algemeen bekend is dat de inrichting van de openbare ruimte kan bijdragen aan het voorkomen van criminaliteit. Het CCV heeft in zijn advies richting de gemeente Gouda benadrukt dat de inrichting van de openbare ruimte in Gouda aandacht vergt. Dit geldt voor zowel bestaande bouw als nieuwbouwlocaties in de stad. Slechte of niet verlichte straten en achterpaden, vele vluchtroutes en begroeiing waarbij het zicht wordt ontnomen, dragen negatief bij aan de objectieve en subjectieve veiligheid. In 2018 en 2019 wordt daarom jaarlijks in zes hotspots in de openbare ruimte aangepakt om de omgeving minder inbraakgevoelig te maken.

Extra toezicht

Om het aantal inbraken te laten afnemen is vanuit de gemeenteraad en het college eind 2015 gevraagd om een pilot te starten met betrekking tot de inzet van particuliere toezichthouders in hotspotwijken. Hoewel het bestrijden van criminaliteit en het toezicht in dit kader in eerste instantie een taak van de politie is, zijn in de afgelopen anderhalf jaar, aanvullend op de ingezette politiecapaciteit, vanuit de gemeente particuliere toezichthouders ingehuurd. Deze inzet is gefinancierd met incidentele middelen. De lopende opdracht (tot eind 2017) beslaat de inzet van vier toezichthouders die op de *hottimes*

(vrijdag- en zaterdagavond) door de hotspotwijken fietsen. Binnen de politieorganisatie is enkele malen extra inzet geleverd, bijvoorbeeld door inzet van het zogenaamde paraat peloton.

Momenteel wordt binnen de politie-eenheid bekeken of een meer structurele extra inzet in Gouda tot de mogelijkheden behoort voor de jaren 2018 en 2019. Tegen deze achtergrond en gezien de forse kosteninvestering die de inzet van particulier toezicht met zich meebrengt, dient goed afgewogen te worden of continuering op de huidige schaal opportuun is. Het politieteam Gouda heeft een aanvraag ingediend bij de eenheidsleiding om het politietoezicht met vijftien fte's te vergroten. Er is een eerste toezegging gedaan van vier fte's, maar dit is nog niet voldoende. De gemeente zal meer de focus dienen te leggen op preventief toezicht in de openbare ruimte door bijvoorbeeld (extra) inzet van de gemeentelijke toezichthouders overdag. Voor de jaren 2018 en 2019 zal daarom een extra medewerker bij Stadstoezicht worden aangetrokken, die gericht is op het leggen van contact met de Goudse inwoners om ze meer bewust te maken van de 'inbraakrisico'. In overleg tussen de afdeling 'Veiligheid en Wijken' en de afdeling 'Werk en participatie' wordt bekeken of hier een werkervaringsproject aan gekoppeld kan worden om mensen die een uitkering ontvangen hierin een rol te geven.

Dadergerichte aanpak

Zie voor de dadergerichte aanpak ten aanzien van inbrekers in relatie tot de Top 60 de uitwerking bij prioriteit 4: jeugdcriminaliteit.

Versterken informatiepositie

Vanuit de afdeling Veiligheid en Wijken zijn in samenwerking met Onderzoek en Statistiek de eerste stappen gezet in het beter gaan werken met de beschikbare data. Hierdoor kan het beleid beter onderbouwd en meer gestuurd worden. Ook zal door de 'Utrecht Data School' (onderdeel van de Universiteit Utrecht) onderzoek worden gedaan naar het gebruik van mogelijk relevante data bij de aanpak van woninginbraken. Daarnaast zullen eind 2017 de resultaten van politieonderzoeken naar woninginbrekers en hun netwerk en een actuele hotspotanalyse worden opgeleverd, evenals een advies van het CCV.

2. Ondernijning

In 2018 zal het programma Ondernijning verder ingericht worden. Het eerste jaar, 2017, stond in het kader van het inrichten en het werkzaam krijgen van het Schakelteam Aanpak Ondernijning, waar alle lopende casuïstiek wordt verzameld, geïdentificeerd, geprioriteerd en waar een (integrale) aanpak op wordt bepaald.

Het programma richt zich op vier sporen, met bijbehorende activiteiten:

Spoor 1 Aanpak knooppunten:

- voorkomen van het maken van misbruik van gemeenschappelijke voorzieningen en vergunningen (gebruik BIBOB doorlopend);
- inzet integraal handhavingsteam voor (onaangekondigde) handhavingssacties bij vergunningsplichtige panden.

Spoor 2 Aanpak hennepcultuur/drogerij:

- verdiepen en aanscherpen van de samenwerking met de wooncorporaties bij het handhaven naar aanleiding van vondst hennepwekerijen/-drogerijen;
- verbeteren van de informatievoorziening in Hennep Informatie Berichten (HIB's) vanuit de politie, zodat het toepassen van het bestuurlijke instrumentarium vaker en efficiënter kan geschieden.

Spoor 3 Aanpak criminele netwerken

In december 2017 vindt evaluatie plaats van de pilot familie-aanpak op familie X. Hieruit wordt een werkwijze gedestilleerd (maatwerk versus generieke aanpak) die gebruikt zal worden bij een volgende familie. Net als bij andere criminele netwerken geldt dat het bedrijfsproces van deze netwerken verstoord wordt, wanneer zij optreden als facilitator van ontmoetingen en criminele activiteiten.

Spoor 4 Aanpak bestuurlijke ondernijning

In 2018 zal het vierde spoor ingezet worden. Hiertoe zal worden bekeken wat de behoefte van de gemeente(ambtenaren) is met betrekking tot dit onderwerp en zullen voorlichtingsbijeenkomsten of cursussen ingezet worden om aan de behoeften te voldoen. Tevens zal een benchmark uitgevoerd worden hoe andere gemeenten hun medewerkers hiervoor toegerust hebben. Ook zal er aandacht zijn voor specifieke 'sleutelposities' (kwetsbare taken) binnen de gemeente.

3. Radicalisering

Het onderwerp Radicalisering/Jihadisme heeft in Gouda nog steeds onverminderd de aandacht. De zorg is dat een groep geradicaliseerde mensen zich afkeert van de samenleving, dan wel geweld tegen die samenleving gebruikt. Dit onderwerp is lastig in cijfers te vatten. Het is wel duidelijk dat er mensen zijn die vatbaar zijn voor radicalisering, geradicaliseerd zijn of in Syrië zitten en de strijd direct of indirect ondersteunen. De Goudse aanpak sluit aan op het nationaal actieplan en is gericht op het voorkomen dat mensen radicaliseren en bereid zijn om geweld te gebruiken of te ondersteunen. Daarnaast is het plan erop gericht om voorbereid te zijn op terugkeer van degenen die uitgereisd zijn. We zien de laatste tijd dat er steeds minder animo is om uit te reizen, mede omdat er tegenwoordig een beter beeld is van de situatie in landen als Syrië

en Irak en omdat het grondgebied van IS steeds kleiner wordt. De zorgen richten zich daarom steeds meer op mensen die in Nederland (verder) radicaliseren en mogelijk hier geweld willen gebruiken.

De aanpak in 2018 zal onder meer in het teken staan van het versterken van de informatiepositie van de gemeente. Dit met het oog op het verbeteren van de interventies in geval van (dreigende) radicalisering. De casusregisseur verzamelt samen met zorg- en veiligheidspartners informatie over de (mogelijke) radicalisering van personen en draagt zorg voor een actueel informatiebeeld. Deze informatie wordt gebruikt voor het casusoverleg onder regie van het Veiligheidshuis. Hier wordt maatwerk per casus toegepast. Samen met professionals en sleutelfiguren wordt vroegtijdig op signalen van mogelijke radicalisering gelet en indien nodig wordt deze radicalisering tegengegaan. De netwerkregisseur organiseert samen met inwoners en netwerkpartners preventieve activiteiten om radicalisering en polarisatie te voorkomen en tegen te gaan. Daarnaast kijkt hij aan de hand van signalen uit het netwerk van actieve bewoners en professionals in de stad naar trends en ontwikkelingen met betrekking tot radicalisering/jihadisme in Gouda. Deze informatie wordt gebruikt door de gemeente ter ondersteuning van haar beleid op dit onderwerp.

Bestuurlijk en ambtelijk vindt afstemming plaats met anderen gemeenten, het ministerie van Veiligheid en Justitie, NCTV en Expertise unit Sociale Stabiliteit (ESS). Het netwerk van onderwijs- en zorginstellingen wordt verder uitgebreid en ingezet bij het tegengaan van radicalisering en polarisatie.

4. Jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit

Op de locaties in Gouda waar sprake is van overlast door jeugd op straat worden snel en gericht maatregelen getroffen. De stadsmarinier en het jongerenwerk investeren in relaties met de jongeren, maar de partners binnen de aanpak jeugdveiligheid pakken ook door als dat nodig is. Denk hierbij aan de inzet van bestuurlijke maatregelen en/of tijdelijk cameratoezicht. De aansluiting tussen veiligheid en zorg krijgt steeds nader vorm. Zorgpartners sluiten aan bij de actieoverleggen en er is een nauwe samenwerking met het Sociaal Team Jeugd. Preventie van overlastgevend gedrag staat centraal in de nieuwe opdracht aan het jongerenwerk, het accent ligt op de jonge jeugd.

De dagbestedingstrajecten in Loods 15 (werkplaats voor houtbewerking en fietsreparatie) worden eind 2017 geëvalueerd en afhankelijk van de uitkomst in 2018 voortgezet. Jongeren die tijdelijk niet naar school en/of op stage kunnen door hun gedrag, terugkeer uit detentie of andere problemen kunnen aan de slag bij Loods15 en van daaruit naar een regulier traject of school doorstromen.

De jeugdcriminaliteit wordt aangepakt via de Top 60 en het Veiligheidshuis. In een combinatie van repressie en zorg wordt gepoogd tot een vermindering van recidive van personen die op de Top 60-lijst staan te komen. Ook het verminderen van de huidige vorm van High Impact Crime (voornamelijk woninginbraken) is een doel. De instroomcriteria van de Top 60 zijn gespecificeerd richting woninginbrekers: jonge inbrekers stromen nu eerder in. In de stuurgroep Aanpak woninginbraken onder leiding van de burgemeester wordt dan ook samen met het OM en politie hard gewerkt aan de aanpak van de daders. De familieaanpak in het kader van ondermijning (zie prioriteit 2) richt zich bovendien ook op daders van woninginbraken binnen die families.

In het kader van preventie zal in 2018 gestart worden met de pilot PIT (Preventief Interventie Team). Zie voor een toelichting hierop programma 4: Jeugd, Onderwijs, Sport.

5. Sociale overlast

De gemeente werkt integraal aan de aanpak van woonoverlast. Woonoverlast is vaak een combinatie van zorgmijding, een psychische stoornis, agressief gedrag, vervuiling en/of geluidsoverlast. Voor burens en omwonenden kan dit langdurig tot heel vervelende situaties leiden. Het Meldpunt Zorg en Overlast van de GGD is het eerste aanspreekpunt voor dergelijke meldingen en dat coördineert vervolgens de benodigde inzet. Dit gebeurt in nauw overleg met de GGZ, gemeente en politie en de Sociaal Teams. De mogelijkheden die de wet Woonoverlast de gemeente gaat bieden om overlastgevend gedrag te beëindigen zullen in 2018 waar mogelijk toegepast worden.

Daarnaast is het van belang de overlast door verwarde personen op straat beheersbaar te houden. De politie ontvangt nog steeds veel meldingen over personen met verward gedrag. In de regio Hollands Midden werken de negentien gemeenten samen met politie, GGD, GGZ en andere maatschappelijke partners aan een sluitende aanpak voor mensen met verward gedrag. In het voorjaar 2017 is een acute basisketen gerealiseerd met een psychiatrische eerste hulp (PEH) bij GGZ Rivierduinen in Leiden waar de politie inwoners die in verwarde toestand zijn en met een acute zorgvraag lopen, naartoe kan brengen. Zij worden opgevangen en beoordeeld en waar nodig toegeleid naar vervolgzorg. De Psychiatrische Eerste Hulp is sinds eind augustus toegankelijk voor heel de regio Hollands Midden. De politie verzorgt vooralsnog het vervoer naar de locatie, vervoer vanaf de locatie geschiedt op eigen gelegenheid.

Het aantal meldingen rondom burenruzie en overlastgevende personen is het afgelopen halfjaar weer toegenomen. De ambitie blijft om beide categorieën met 5% per jaar te laten dalen. Hiertoe wordt onder andere buurtbemiddeling ingezet. Zij bemiddelt en leert burgers die conflicten met burens hebben met enige ondersteuning deze op te lossen.

Ook beschikt de gemeente over een instrumentarium (de zgn. burgemeestersbevoegdheden) dat ingezet wordt indien daar aanleiding toe is.

Toezicht en Handhaving

Binnen het team Stadstoezicht wordt continu gewerkt aan verbetering van de werkprocessen. Aan de ene kant gaat het hierbij om meer dienstverlenend werken en aan de andere kant ook om meer resultaatgericht werken. De overdracht van taken van Cyclus biedt de kans om werkzaamheden van de havendienst in combinatie met Stadstoezicht efficiënter in te richten en om de mobiliteit te bevorderen. Tegelijkertijd creëert dit ook ruimte om nieuwe medewerkers aan te nemen. In het IVB Actieplan 2018 zal nader in worden gegaan op de ontwikkelingen binnen Toezicht en Handhaving. Hierbij zal onder andere in een handhavingmatrix inzicht gegeven worden in de inzet vanuit Stadstoezicht op de diverse taakvelden.

G32

De G32 is een netwerk van 38 grote steden dat gericht is op gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling. De gemeente Gouda maakt hier deel van uit en is tevens vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur van de G32.

De afgelopen periode heeft de G32 de inzet voor de kabinetsformatie namens de grote steden bepaald. Méér ruimte voor steden en regio's is daarin het hoofdthema. Daarbij is een aantal prioriteiten benoemd voor 2017 en verder. In elk geval zet de G32 in op de doorontwikkeling van stedelijke regio's en nieuwe vormen van samenwerking op maat tussen Rijk en steden en op een betere financiële positie voor steden. Deze lijn wordt gecontinueerd in 2018 en afhankelijk van het regeerakkoord zullen hier nog specifieke thema's of accenten aan worden toegevoegd. In juni 2018 zal de G32 een tweedaagse conferentie organiseren om de koers voor de komende jaren te bespreken.

In bestuurlijk opzicht zijn in 2018 vanwege de verkiezingen wijzigingen te verwachten in de samenstelling van de leden van het dagelijks bestuur en voorzitters en plaatsvervangers binnen de pijlers en themagroepen.

De financiële bijdrage van Gouda aan de G32 zal naar verwachting in 2018 ongewijzigd blijven ten opzichte van voorgaande jaren (€ 0,21 per inwoner).

Toekomstvisie Gouda

In het actieprogramma zijn afspraken gemaakt om te komen tot een visie op regionale samenwerking. In de Kadernota 2018-2021 staat dat het college voornemens is daartoe in te zetten op een gefaseerde aanpak en te starten met een toekomstvisie.

Een dergelijke toekomstvisie kan de volgende functies hebben:

1. verbinden: door in samenwerking tot gemeenschappelijke ideeën te komen, onder andere over de kracht en kwaliteiten van Gouda;
2. richting geven: door een beeld te schetsen van de opgaven en de positie van Gouda - nu en in de toekomst, ook binnen de regio - en van de gewenste koers voor een langere termijn;
3. tot actie aanzetten: doordat de visie als vertrekpunt c.q. kader kan dienen voor strategische keuzes, toekomstig handelen en het realiseren van verbeteringen.

Dit is nader toegelicht in een raadsmemo ([juli 2017](#)).

Het college stelt voor middelen te reserveren in 2018 voor de uitvoering van dit traject. Vooralsnog is hiervoor een bedrag geraamd van € 50.000. Met de provincie Zuid-Holland wil het college in gesprek gaan over de mogelijkheden voor cofinanciering.

Indicatoren

Voor het monitoren van de doelstellingen van dit programma worden de volgende indicatoren gebruikt:

Omschrijving indicator	Streefwaarde (indien van toepassing)	Evt. (toelichting op) actuele cijfers
Afname aantal woninginbraken	-10% per jaar	Over de jaarresultaten zal worden gerapporteerd in de jaarrekening.
Afname aantal HIC's (High Impact Crimes: woninginbraken, overvallen, geweld, straatroof)	-5% per jaar	Over de jaarresultaten zal worden gerapporteerd in de jaarrekening.
Afname aantal meldingen jeugdoverlast	-5% per jaar	Over de jaarresultaten zal worden gerapporteerd in de jaarrekening.
Afname aantal meldingen gestoord/ overspannen persoon	-5% per jaar	Over de jaarresultaten zal worden gerapporteerd in de jaarrekening.
Afname aantal meldingen burenruzie en conflictbemiddeling	-5% per jaar	Over de jaarresultaten zal worden gerapporteerd in de jaarrekening.

3.8.4 Verbonden partijen

Verbonden partijen	Doel
Regio Midden-Holland	Regio Midden-Holland (RMH) is een samenwerkingsverband dat de belangen van de regio behartigt en bestuurlijke samenwerking in programma's bundelt.
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM) bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissituaties. Daarnaast probeert de RDOG HM de effecten van gezondheidsbedreigingen te beperken.
Veiligheidsregio Hollands Midden	De Veiligheidsregio Hollands Midden geeft uitvoering aan hetgeen is bepaald in de Wet veiligheidsregio's op de volgende terreinen: <ul style="list-style-type: none"> ■ de brandweerszorg; ■ de geneeskundige hulpverlening; ■ de samenwerking bij de gemeentelijke crisisbeheersing en rampenbestrijding; ■ de multidisciplinaire rampenbestrijding en crisisbeheersing; ■ het inrichten en in stand houden van de gemeenschappelijke meldkamer.

Regio Midden-Holland (RMH)

In de regio Midden-Holland wordt samengewerkt door de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Krimpenerwaard, Waddinxveen en Zuidplas om de belangen van de regio te behartigen. Daarnaast wordt bestuurlijke samenwerking in programma's gebundeld en wordt intensiever met elkaar, het bedrijfsleven, instellingen en hun directe omgeving samengewerkt. De concrete inhoudelijke speerpunten zijn vastgelegd in een strategische agenda.

Regionale samenwerking vindt tevens plaats in de Zuidvleugel. De samenwerking is hier gericht op economische ontwikkeling en het behouden van een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat.

Daarnaast is er de samenwerking zoals vastgelegd in het convenant tussen de regio en de gemeenten Alphen en Woerden. Deze samenwerking is georganiseerd rondom drie bestuurlijke tafels: Infra en bodem, Groene Hart Werkt! en Vrije tijd, Water en Groen. Aan de hand van strategische agenda's per bestuurlijke tafel wordt lobby gevoerd.

Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM)

Het GGD Rampenopvangplan houdt het volgende in: ten tijde van crises en rampen zorgdragen voor de bescherming en bewaking van de gezondheid van burgers en wel in nauwe samenwerking en afstemming met ketenpartners. Na een crisissituatie wordt zo snel mogelijk herstel van (psychosociale) gezondheid en een veilige leefomgeving bewerkstelligd, zoals die vóór de crisis aanwezig was.

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)

De Veiligheidsregio Hollands Midden behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van brandweer, geneeskundige hulpverlening bij zware ongevallen, rampen en rampenbestrijding. Daarnaast realiseert het een gecoördineerde inzet van de bij zware ongevallen en rampen betrokken organisaties, instellingen en diensten.

3.8.5 Wat gaat het kosten?

3.8.5.1 Overzicht exploitatie

Programma 8: Veiligheid en bestuur

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Bestuur	6.304	2.804	2.868	2.818	2.818	2.783
PG Regionaal beleid	516	652	754	760	761	759
PG Veiligheid	8.957	8.561	8.097	7.603	7.266	7.266
Subtotaal lasten	15.777	12.017	11.718	11.181	10.845	10.808
Baten						
PG Bestuur	-28	-68	-68	-68	-68	-33
PG Regionaal beleid	0	0	0	0	0	0
PG Veiligheid	-172	-151	-152	-102	-102	-102
Subtotaal baten	-200	-219	-221	-171	-171	-136
Saldo van baten en lasten	15.577	11.798	11.497	11.010	10.674	10.672
Dotaties aan reserves (lasten)	31	279	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves (baten)	-326	-529	-155	0	0	0
Resultaat	15.282	11.548	11.342	11.010	10.674	10.672

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.8.5.2 Toelichting op de exploitatie

De 3e begrotingswijziging 2017 heeft geleid tot de volgende mutaties (+ = nadeel, - = voordeel):

Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Bestuur	Loonkostenontwikkeling 2017	7	7	7	7
Bestuur	Loonkostenontwikkeling 2018	7	7	7	7
Bestuur	Toekomstvisie	50	0	0	0
	Totaal PG Bestuur	64	14	14	14
Regionaal beleid	Bijdrage VNG	100	100	100	100
Regionaal beleid	RZG Grondbank	-79	-77	-52	-53
Regionaal beleid	Meicirculaire	82	92	92	92
	Totaal PG Regionaal beleid	103	115	140	139
Veiligheid	Preventie en veiligheid: Intensivering aanpak woninginbraken	200	230	0	0
	Totaal PG Veiligheid	200	230	0	0

3.8.5.3 Investerings

Investerings op basis van jaar gereed (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Vervanging cameratoezicht	54	18	51	45
TOTAAL	54	18	51	45

3.9 Overhead

3.9.1 Inleiding

Om te voldoen aan de gewijzigde BBV regelgeving is in de programmabegroting 2017-2020 binnen Algemene dekkingsmiddelen een nieuwe productgroep Overhead gevormd. In de loop van 2017 is gebleken verdere bijzondering noodzakelijk is. Daarom heeft de gemeenteraad bij de 3e begrotingswijziging 2017 besloten om een afzonderlijk onderdeel Overhead in te stellen.

Doordat de overhead op een apart overzicht verantwoord wordt, ontstaat er beter inzicht in de directe kosten die de gemeente maakt voor het leveren van haar producten en het halen van haar doelstellingen. Het idee is dat de begroting transparanter wordt en dat de raad beter kan sturen op de kosten van overhead. Daarnaast kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking met andere gemeenten worden gemaakt.

Het BBV geeft de definitie van overhead die de gemeenten moeten hanteren: 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces'.

Deze kosten worden verantwoord op het taakveld Overhead. De kosten van personeel (en goederen en diensten) in het primaire proces worden rechtstreeks doorberekend aan de betreffende taakvelden.

3.9.2 Toelichting op de overhead

Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Voorbeelden zijn de salarislasten van leidinggevenden en van medewerkers van de afdeling financiën. Ook de exploitatielasten van het Huis van de Stad maken deel uit van de overhead.

Om de raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, worden de overheadkosten centraal begroot. Voorheen werden deze kosten verdeeld over de programma's en niet apart inzichtelijk gemaakt.

De overheadkosten (inclusief het bedrag dat is toegerekend aan externe kostendragers) zijn in het jaar 2018 € 18,5 miljoen en bedragen 7% van de totale begroting.

Voor het specificeren van de overheadkosten hanteert de gemeente Gouda een indeling in elf onderdelen.

Onderdeel	Toelichting
Directie	Kosten van de 3 directieleden en de bijbehorende management ondersteuning.
Primaire proces	Loonkosten van het personeel die niet direct aan een taakveld kunnen worden toegerekend, zoals alle leidinggevenden in het primaire proces en ondersteuning in het primaire proces (managementassistenten en administratieve medewerkers).
Bestuursondersteuning en Communicatie	Kosten die worden ingezet ten behoeve van de interne en externe communicatie en de bestuursondersteuning.
Concernstaf	Kosten die gemaakt worden ten behoeve van interne controle en advies.
Informatisering en Automatisering	Kosten die gemaakt worden voor het aanschaffen van hardware- en software, licenties, onderhoud, systeem- en netwerk beheer, helpdesk, applicatiebeheer en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. Ook vallen hier de telefoonkosten, de kopieerkosten en de kosten van DIV onder. Hiervoor zijn alle automatisering en ICT kosten doorgelopen en indien van toepassing direct toegerekend aan een taakveld. De overgebleven kosten zijn verantwoord onder overhead.
HRM	Kosten die gemaakt worden voor het personeelsbeheer, zoals de salariskosten van de HRM-medewerkers, de kosten van het personeelssysteem, concern brede opleidingskosten en trainingen, werving en selectie, arbodienst, OR, detachering en kosten organisatieontwikkeling.
Huisvesting	Kapitaallasten en onderhoud die betrekking hebben op het Huis van de Stad, alsmede waterverbruik, energiekosten, schoonmaakkosten, beveiliging en het onderhoud binnen het Huis van de Stad.
Facilitaire zaken	Kosten die betrekking hebben op het callcentrum, catering/ kantine, en portokosten.
Financiën	Kosten voor het voeren van de administratie, de planning- en controlfunctie en adviesfunctie op het gebied van financiën, treasury en fiscale zaken.
Inkoop	Kosten die worden gemaakt t.b.v. inkoop, waaronder ondersteuning aanbestedingen, ontwikkelen contractenbank en contractmanagement en de verzekeringen.
Juridische Zaken	Kosten die betrekking hebben op juridische zaken, zoals juridische advieskosten, proceskosten en schadevergoeding.

Toerekening aan grondexploitaties, voorzieningen en investeringen

In het BBV is voor de grondexploitaties, investeringen en voorzieningen een uitzondering gemaakt voor wat betreft het centraal begroten en verantwoordt van overheadkosten. Deze uitzondering is gemaakt omdat het niet toerekenen van de overhead zou leiden tot een nadelig resultaat. De jaarlijkse last zou dan namelijk ineens ten laste

van het begrotingsresultaat moeten worden gebracht in plaats van deze toe te rekenen aan het grondbedrijf, de onderhoudsvoorzieningen en de investeringen.

De overhead die door wordt berekend aan deze externe kostendragers bedraagt € 1,16 miljoen.

Toerekening overhead aan heffingen en tarieven

Doordat de overhead sinds de BBV wijziging op een apart overzicht wordt verantwoord en niet worden doorbelast aan de producten in het primaire proces, ontstaat een beter inzicht in de directe kosten die de gemeente maakt voor het leveren van haar producten binnen de programma's. Dit betekent niet dat de overhead buiten beschouwing wordt gelaten bij de berekening van de heffingen en tarieven. Deze wordt namelijk extracomptabel (buiten de boekhouding om) berekend ten behoeve van de tariefstelling en om aan te tonen dat de gemeente met deze heffingen geen winst maakt (voor 2018: 5%). De toegerekende overhead aan de heffingen en tarieven maken onderdeel uit van de in dit onderdeel gepresenteerde kosten van overhead.

3.9.3 Wat gaat het kosten?

3.9.3.1 Overzicht exploitatie

Overhead

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Overhead	0	21.389	20.570	20.497	20.614	20.066
Subtotaal lasten	0	21.389	20.570	20.497	20.614	20.066
Baten						
PG Overhead	0	-4.258	-3.258	-3.277	-3.247	-2.751
Subtotaal baten	0	-4.258	-3.258	-3.277	-3.247	-2.751
Saldo van baten en lasten	0	17.131	17.313	17.220	17.368	17.315
Dotaties aan reserves (lasten)	0	1.021	557	557	557	557
Onttrekkingen aan reserves (baten)	0	-1.382	-582	-522	-522	-522
Resultaat	0	16.770	17.288	17.255	17.402	17.350

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk 3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.9.3.2 Toelichting op de exploitatie

De 3e begrotingswijziging 2017 heeft geleid tot de volgende mutaties (+ = nadeel, - = voordeel):

Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Overhead	Automatisering	-50	-50	-50	-50
Overhead	Cheese Experience	60	0	0	0
Overhead	Krediet: nieuwbouw HvdSt	19	19	19	19
Overhead	Lagere toerekening projecten	194	200	164	136
Overhead	Loonkostenontwikkeling 2017	589	583	581	581
Overhead	Loonkostenontwikkeling 2018	635	627	625	625
	Totaal PG Overhead	1.448	1.380	1.339	1.311

3.9.3.3 Specificatie overhead

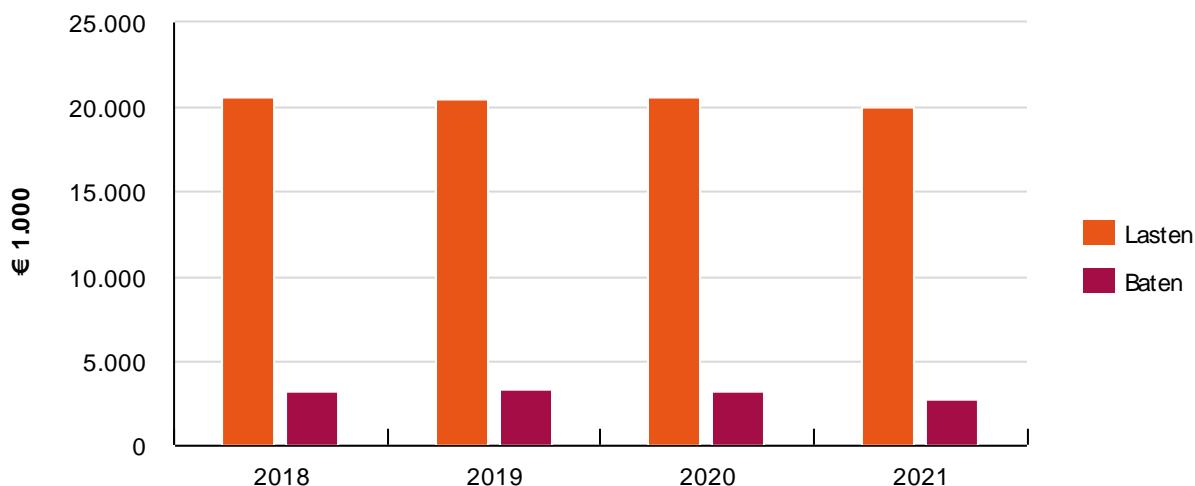
Lasten

omschrijving	2018	2019	2020	2021
Bestuursondersteuning	843	843	843	843
Concernstaf	458	458	458	458
Directie	621	621	621	621
Facilitaire zaken	1.647	1.634	1.624	1.624
Financien	1.542	1.542	1.542	1.542
HRM	4.375	4.374	4.331	4.331
Huisvesting	3.124	3.124	3.123	3.368
Informatievoorziening en automatisering	5.168	5.190	5.287	5.241
Inkoop	1.657	1.655	1.649	902
Juridische ondersteuning	679	679	679	679
Primair proces	1.613	1.534	1.614	1.614
Toerekening externe kostendragers	-1.157	-1.157	-1.157	-1.157
Totaal lasten	20.570	20.497	20.614	20.066

Baten

omschrijving	2018	2019	2020	2021
Facilitaire zaken	-11	-11	-11	-11
HRM	-931	-931	-931	-931
Huisvesting	-446	-466	-435	-681
Informatievoorziening en automatisering	-1.051	-1.051	-1.051	-1.051
Inkoop	-809	-809	-809	-68
Primair proces	-9	-9	-9	-9
Totaal baten	-3.258	-3.277	-3.247	-2.751

Overhead naar baten en lasten

3.9.3.4 Overheadpercentage

De kosten van overhead kunnen worden uitgedrukt in een percentage. Het BBV schrijft voor dat hiervoor een indicator moeten worden opgenomen in de begroting. Deze indicator drukt de totale overheadkosten uit in het percentage van het totaal van de lasten exclusief toevoegingen aan reserves. Zie ook het onderdeel beleidsindicatoren in programma 8 Veiligheid en bestuur.

omschrijving	2018	2019	2020	2021
Totale overheadkosten (programma totaal)	17.313	17.220	17.368	17.315
Toerekening externe kostendragers	1.157	1.157	1.157	1.157
Totale overheadkosten (excl toerekening)	18.470	18.377	18.525	18.472
Totale lasten (exclusief toevoegingen aan reserves)	247.668	243.389	241.554	239.282
Berekend overheadpercentage	7%	8%	8%	8%
Overheadpercentage gebruikt voor toerekening aan heffingen en tarieven	5%	5%	5%	5%

3.9.3.5 Investeringsen

Investeringsen op basis van jaar gereed (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Automatisering	1.050	1.250	1.200	1.200
Huisvesting	0	25	0	0
TOTAAL	1.050	1.275	1.200	1.200

3.10 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

3.10.1 Inleiding

Algemene dekkingsmiddelen zijn gelden die geen vooraf bepaald bestedingsdoel hebben. Voorbeelden zijn de uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten van gemeentelijke belastingen (OZB, precariobelasting etc.). Dit is anders dan bijvoorbeeld het rioolrecht of doelluitkeringen van het Rijk, waar baten en lasten direct aan elkaar zijn gekoppeld. De omvang van de algemene dekkingsmiddelen en de toelichting daarop worden in dit verplichte overzicht gepresenteerd. Ook de post voor onvoorzien uitgaven is hierin opgenomen. Binnen de algemene dekkingsmiddelen wordt geen directe koppeling gelegd tussen middelen en doelstellingen. Daarom bevat dit onderdeel van de begroting geen overzicht met indicatoren.

3.10.2 Verbonden partijen

Verbonden partijen	Doel
Belastingsamenwerking Gouwe Rijnland (BSGR)	De BSGR verzorgt de heffing en invordering van lokale belastingen voor het Hoogheemraadschap van Rijnland en 9 gemeenten. Daarnaast bepaalt de BSGR de hoogte van de WOZ-waarden voor alle onroerende zaken in de deelnemende gemeenten.
NV Bank Nederlandse Gemeenten	De BNG draagt met gespecialiseerde financiële dienstverlening bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Oasen NV	Oasen voorziet op een efficiënte, effectieve en duurzame wijze de aangesloten gemeenten van drinkwater.

Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)

De BSGR verzorgt de heffing en de invordering van de onroerende-zaakbelastingen, de hondenbelasting en de precariobelasting als algemeen dekkingsmiddel.

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

De gemeente Gouda heeft 82.446 aandelen BNG à € 2,50 nominaal van de in totaal 55.690.720 uitgegeven aandelen. Het aandelenbezit blijft in stand en er zijn geen jaarlijkse bijdragen aan de BNG. De betrokkenheid van de BNG bij de doelstellingen van het programma Algemene dekkingsmiddelen beperkt zich tot de dividenduitkering die als algemeen dekkingsmiddel wordt gebruikt. Voor 2018 en verder wordt uitgegaan van een jaarlijkse dividenduitkering van € 60.000.

Oasen

De gemeente Gouda heeft 72 aandelen Oasen à € 455,00 nominaal van de in totaal 2.500 uitgegeven aandelen. Het aandelenbezit blijft in stand en er zijn geen jaarlijkse bijdragen aan Oasen. De betrokkenheid van Oasen bij de doelstellingen van het programma Algemene dekkingsmiddelen is gering. Oasen keert geen dividend uit en levert in dit verband geen bijdrage aan de algemene dekkingsmiddelen.

3.10.3 Wat gaat het opleveren?

3.10.3.1 Overzicht exploitatie

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten						
PG Algemene baten en lasten	2.400	78	689	2.290	3.771	5.657
PG Dividenden en gemeentegaranties	52	62	62	62	62	62
PG Lokale heffingen	970	989	1.071	1.071	1.071	1.071
PG Organisatie-ontwikkeling	0	376	209	209	209	209
PG Saldo financieringsfunctie	1.117	-1.338	-2.622	-2.830	-3.176	-3.005
Sub-totaal lasten	4.539	167	-591	803	1.937	3.994
Baten						
PG Algemene baten en lasten	-3	0	0	0	0	0
PG Algemene uitkering	-143.456	-143.919	-145.659	-147.159	-145.949	-147.808
PG Dividenden en gemeentegaranties	-110	-181	-135	-134	-133	-132
PG Lokale heffingen	-18.240	-18.323	-16.814	-17.138	-17.413	-17.720
PG Saldo financieringsfunctie	-5.904	-819	-394	-241	-230	-264
Sub-totaal baten	-167.712	-163.242	-163.003	-164.673	-163.725	-165.924
Saldo van baten en lasten	-163.173	-163.075	-163.594	-163.870	-161.787	-161.930
Dotaties aan reserves (lasten)	870	292	750	750	500	500
Onttrekkingen aan reserves (baten)	-1.996	-1.333	-146	0	0	0
Resultaat	-164.299	-164.116	-162.990	-163.120	-161.287	-161.430

N.B. Sinds de begroting 2017 is het verplicht om de overheadkosten apart inzichtelijk te maken. De lasten en baten van de overhead verschuiven daarmee van de Programma's (hoofdstuk 3.1 tot en met 3.8) naar het overzicht Overhead (hoofdstuk

3.9). Deze verschuivingen zijn daarmee een van de oorzaken van de verschillen tussen de bedragen in de kolommen Rekening 2016 en Begroting 2017 na wijziging.

3.10.3.2 Toelichting op de exploitatie

Uit de 3e begrotingswijziging 2017 zijn de volgende mutaties opgenomen (+ = nadeel, - = voordeel):

Productgroep	Maatregel	2018	2019	2020	2021
Algemene baten en lasten	RZG Grondbank	70	64	40	40
Algemene baten en lasten	Loonkostenontwikkeling 2017	-300	-300	-300	-300
Algemene baten en lasten	Loonkostenontwikkeling 2018	-412	-405	-404	-404
Algemene baten en lasten	Meicirculaire	286	497	621	648
Algemene baten en lasten	Septembercirculaire	11	9	9	9
	Totaal PG Algemene baten en lasten	-344	-135	-34	-7
Algemene uitkering	Meicirculaire	-3.099	-3.426	-3.772	-4.019
Algemene uitkering	Septembercirculaire	-313	-25	-104	-50
	Totaal PG algemene uitkering	-3.412	-3.451	-3.876	-4.070
Lokale heffingen	Lastenverlichting (OZB)	1.000	1.000	1.000	1.000
Lokale heffingen	Meicirculaire	41	48	66	91
	Totaal PG Lokale heffingen	1.041	1.048	1.066	1.091
Financieringsfunctie	Financieringsfunctie	-339	-362	-115	208
Financieringsfunctie	Rente op achterstallige betalingen	-20	-20	-20	-20
	Totaal PG financieringsfunctie	-359	-382	-135	188

Overige verschillen

De verschillen binnen de productgroep Saldo financieringsfunctie kunnen nader worden verklaard als volgt.

Als gevolg van de wijzigingen in het BBV is met ingang van 2017 de boekingsystematiek gewijzigd. Opbrengsten die tot en met 2016 werden verantwoord onder de baten, worden vanaf 2017 verantwoord als 'negatieve' last. Daarnaast komt ten opzichte van 2016 het saldo van lasten en baten binnen het saldo financieringsfunctie in 2017 € 2.630.000 lager c.q. nadeliger uit. Dit wordt met name veroorzaakt doordat minder rente mag worden toegerekend aan grondexploitaties en investeringen.

De afwijkingen tussen de begroting 2017 en de begroting 2018 laten zich op hoofdlijnen als volgt verklaren.

Lasten

Lagere betaalde rente op opgenomen geldleningen als gevolg van lage rente een en lager investeringsniveau per ultimo 2016: € 800.000. Hogere toerekening van rente van na 1 januari 2017 te plegen investeringen € 500.000.

Baten

De baten 2017 worden incidenteel in voordelige zin beïnvloed door een eenmalige boekwinst op verkochte obligaties ING.

De verschillen tussen de opvolgende jaren binnen de productgroep Algemene baten en lasten worden hierna toegelicht.

3.10.3.3 Algemene baten en lasten

De algemene baten en lasten bestaan uit posten voor:

1. onvoorzien
2. stelposten
3. organisatieontwikkelingen

1. Onvoorzien

Wettelijk is voorgeschreven dat in de programmabegroting een post voor onvoorziene uitgaven is opgenomen. Er zijn geen voorschriften, of normen, over de omvang hiervan. Het is aan de raad om aan te geven welke omvang zij nodig acht. De raming voor 2018 bedraagt € 151.000. Dit is het totaalbedrag dat beschikbaar is voor alle programma's tezamen. Gebruik ervan is alleen onder voorwaarden toegestaan.

2. Stelposten

In onderstaande tabel is een specificatie opgenomen van de belangrijkste stelposten die in het meerjarenperspectief zijn opgenomen. Een positief bedrag betekent nog te bestemmen. Een negatief bedrag betekent een nog te realiseren bezuiniging c.q. taakstelling.

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stelpost loon- en prijscompensatie	46	1.631	3.141	4.768
Stelpost taakmutaties algemene uitkering	186	184	228	441
Stelpost uitbreiding Westergouwe	307	324	251	297
Totaal	539	2.139	3.620	5.506

Stelposten loon- en prijscompensatie

De inkomsten uit het gemeentefonds worden weergegeven in zogenaamde lopende prijzen. Dat betekent dat de verwachte toekomstige cumulatieve loon- en prijsstijgingen in de bedragen zijn verwerkt. De loon- en prijsgevoelige budgetten in de Goudse begroting worden elk jaar verhoogd met de inflatie van de algemene uitkering (pBBP) conform de cijfers uit de meicirculaire. Voor 2018 gaat het om 1,4%; zie ook het onderdeel Grondslagen in het hoofdstuk Financiële begroting.

Stelpost taakmutaties algemene uitkering

De taakmutaties die genoemd worden in circulaire van het gemeentefonds worden in afwachting van nadere inhoudelijke en financiële onderbouwing geraamd op een afzonderlijke post in de begroting. Voor 2018 en verder moeten onder andere een verhoging van de integratieuitkering Wmo (oplopend van € 175.000 in 2018 naar € 432.000 in 2021) en middelen in verband met de invoering van de wet Innovatie en kwaliteit kinderopvang nog worden bestemd.

Stelpost uitbreiding Westergouwe

Een van de uitgangspunten voor de uitbreiding van Westergouwe is budgetneutraliteit ten aanzien van de gemeentelijke voorzieningen. De lasten van deze voorzieningen die te worden gedekt ten laste van de toename van de algemene uitkering uit het gemeentefonds en van de OZB als gevolg van de nieuwbouw in Westergouwe.

3. Organisatieontwikkelingen

Dit betreft de kosten van reeds in gang gezette en toekomstige organisatieontwikkelingen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om kosten van bovenformatief personeel en kosten die verband houden met het uitplaatsen van gemeentelijke taken. Deze kosten worden gedekt uit de reserve organisatieontwikkeling. Jaarlijks wordt hiervoor € 500.000 begroot.

3.10.3.4 Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering voor 2018 en volgende jaren is gebaseerd op de circulaire gemeentefonds van september 2017.

3.10.3.5 Dividenden en gemeentegaranties

Geraamd worden de kapitaallasten (rentelasten) voor deelnemingen in het aandelenkapitaal van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Cyclus N.V. en Oasen. De baten bestaan uit dividend op de aandelen BNG en Cyclus. Oasen keert geen dividend uit. Naast dividend worden op deze posten ook eventuele beleggingsresultaten verantwoord.

3.10.3.6 Lokale heffingen

Aan de lastenkant worden de kosten geraamd voor het kunnen innen van de opgelegde belastingen, de zogenaamde perceptiekosten. Feitelijk zijn dit alle personele en materiële kosten die verband houden met de oplegging, inning, afhandeling bezwaarschriften etc. van de gemeentelijke belastingen. Tevens is rekening gehouden met de kosten van de uitvoering van de wet WOZ. Deze wet draagt de gemeente op om jaarlijks de waarderingsgrondslagen van alle onroerende zaken in de gemeente vast te stellen en om taxaties van nieuwe objecten of hertaxaties te plegen. Aan de batenkant worden de opbrengsten geraamd van de gemeentelijke belastingen die geen directe relatie hebben met een gemeentelijke taak. De besteding is dus niet geormerkt voor kosten van die producten. Voorbeelden daarvan zijn de onroerende zaakbelasting, de hondenbelasting en de precariobelasting. De riool- en reinigingsheffing horen niet in deze categorie en worden daarom in de betreffende programma's verantwoord.

3.10.3.7 Saldo financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie is een begrip uit het BBV, dat het saldo weergeeft tussen enerzijds:

- de betaalde rente (last) over de aangegane langlopende leningen en over de aangetrokken kortlopende middelen zoals kasgeld en middelen in rekening courant en
- de ontvangen rente (baten) over de uitzettingen, zoals deposito's, verstrekte langlopende leningen en beleggingen.

en anderzijds de rente die wordt doorberekend aan de producten, de investeringen en de grondexploitaties. Het saldo wordt ook wel renteresultaat genoemd.

Binnen deze productgroep zijn ook de kapitaallasten van geactiveerde betaalde boeterenten (als gevolg van vervroegde aflossingen op geldleningen, die tegen profijtelijker voorwaarden zijn geherfinancierd) en ontvangen rente met betrekking tot het verstrekte financieringsarrangement Westergouwe en de financiering van het Bedrijfschap Regio Gouda meegenomen.

4 Beleidsbegroting: paragrafen

4.1 Lokale heffingen

4.1.1 Inleiding

Het lokale belastingbeleid voor het nieuwe begrotingsjaar wordt hieronder beschreven. De consequenties ervan worden nader uitgewerkt in het belastingvoorstel dat in de raadsvergadering van december wordt behandeld.

4.1.2 Beleid

De uitgangspunten voor de tarieven zijn gebaseerd op het Coalitieakkoord 2014-2018, de Uitwerking Actieprogramma inclusief 1e begrotingswijziging 2017 en de Kadernota 2018-2021. In het kader van de aangekondigde lastenverlichting zal, naast de structurele verlaging van de OZB met € 1 miljoen voor huishoudens waartoe uw raad al bij de 1e begrotingswijziging 2017 heeft besloten, een verdere verlichting worden gerealiseerd door een extra structurele verlaging van de OZB voor huishoudens met € 1 miljoen en een verlaging van de rioolheffing met € 880.000 vanwege een exploitatievoordeel in 2016.

De verwachting is dat door deze maatregelen, alsook de verlaging van de afvalstoffenheffing met € 10,00 per huishouden in het kader van 'Afval scheiden Loont', Gouda in 2018 in de Coelo-Atlas van de lokale lasten (www.coelo.nl) niet meer in de top 10 van duurste gemeenten zal zitten. Vorengenoemde maatregelen worden als een eerste stap gezien om geleidelijk weer uit de top 25 van duurste gemeenten te komen. De gemeenteraad stelt de uiteindelijke tarieven vast in december 2017.

4.1.3 Opbrengst gemeentelijke heffingen in 2018

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

De OZB-ramingen zijn verhoogd met het inflatiepercentage van 1,4% (prijsontwikkeling Bruto Binnenlands Product zoals opgenomen in de circulaire Gemeentefonds mei 2017). Dit betekent dat voor de objecten die de gemiddelde waarde-ontwikkeling volgen, de OZB-aanslag 2018 eveneens met ongeveer 1,4% stijgt. Een uitzondering hierop is de categorie woningen, omdat in het kader van een structurele lastenverlichting in 2018 voor deze categorie de begrote opbrengst is verlaagd met € 2.000.000. De OZB-aanslag 2018 voor woningen die de gemiddelde waarde-ontwikkeling volgen daalt hierdoor met 19,2%. De werkelijke OZB-tarieven 2018 worden nog gecorrigeerd op basis van de hertaxatie met als peildatum 1 januari 2017.

Reinigingsheffingen, rioolheffingen en marktgelden

De reinigingsheffingen (afvalstoffenheffing en reinigingsrecht) worden bepaald op basis van actuele berekeningen in relatie tot kostendekkende tarieven. Met ingang van 1 januari 2018 wordt in het kader van 'Afval scheiden Loont' het aantal aanbiedingen van restafval door huishoudens gemeten. Dit aantal is bepalend voor het variabele gedeelte van de afvalstoffenheffing in 2019. De verwachting is dat het afval hierdoor in 2018 al beter zal worden gescheiden. De raad heeft daarom op 8 maart 2017 besloten om de tarieven voor huishoudens in 2018 met € 10,00 te verlagen. Vanaf 2019 zal de afvalstoffenheffing bestaan uit een vast en een variabel tarief. De reinigingsrechten worden verhoogd met het inflatiepercentage van 1,4%.

In 2014 heeft de raad besloten tot een nieuwe en toekomstbestendige financiering van de rioleringsystematiek. Zonder andere ontwikkelingen zouden de rioolheffingen 2018 hierdoor als volgt stijgen: een verhoging van het eigenarentarief met 16,4% (inclusief 1,4% inflatie) en van het gebruikerstarief met 8,4% (inclusief 1,4% inflatie). Door de bij het onderdeel Beleid vermelde verlaging met € 880.000 kan de verhoging van het eigenarentarief beperkt blijven tot 10,4%. Overwogen wordt om met ingang van 2018 een lager eigenarentarief te gaan hanteren als van percelen ander water wordt afgevoerd dan huishoudelijk afvalwater of bedrijfsafvalwater.

De verhoging van de marktgelden zal naar verwachting uitkomen op het inflatiepercentage van 1,4%.

Havengelden, hondenbelasting, toeristenbelasting, leges, precariobelasting en staangelden

De tarieven van de havengelden, hondenbelasting en toeristenbelasting worden verhoogd met het inflatiepercentage van 1,4%.

In algemene zin worden de legestarieven verhoogd met het inflatiepercentage van 1,4%. Waarschijnlijk zullen enkele nieuwe belastbare feiten worden opgenomen in relatie tot onder meer gewijzigde regelgeving. Enkele tarieven worden aangepast om een betere aansluiting te krijgen tussen tijdsbesteding van de behandeling van de aanvraag en de hoogte van het tarief. Verder moet rekening worden gehouden met de door de hogere overheid vastgestelde maximum tarieven.

De tarieven precariobelasting worden verhoogd met het inflatiepercentage van 1,4%. Het tarief voor kabels en leidingen blijft ongewijzigd omdat verhoging hiervan niet meer is toegestaan en deze belasting met ingang van 2022 moet worden afgeschaft.

De staangelden worden verhoogd met het percentage van de maximale jaarlijkse huurverhoging voor woonwagendplaatsen van 1,8%.

Parkeerbelastingen

Vanaf 2018 mag het kostenelement van de naheffingsaanslag parkeerbelasting met € 1,00 worden verhoogd. Omdat de in rekening gebrachte kosten bij een naheffingsaanslag in Gouda niet kostendekkend zijn, wordt deze verhoging doorberekend. De kosten van de naheffingsaanslag komen daarmee op € 62,00.

4.1.4 Overzichten

In deze paragraaf staan de volgende overzichten:

1. overzicht lokale heffingen;
2. overzicht lokale lastendruk eigenaar/gebruiker en huurder.

1. Overzicht lokale heffingen

In het onderstaande overzicht staan de geraamde opbrengsten voor 2018.

Belasting	Geraamde opbrengst 2018	Geraamde Kwijtschelding 2018	Geraamde opbrengst 2017	Tarieven 2018
OZB eigenaar woning	7.176.992	6.940	8.791.265	0,1190%
OZB eigenaar niet-woning	3.988.633		3.932.794	0,3038%
OZB gebruiker niet-woning	3.039.224	3.060	2.996.704	0,2422%
Afvalstoffenheffing	9.340.000	722.500	9.633.634	1p: 258,60 mp: 325,80
Rioolheffing eigenaren	7.314.387		6.019.837	219,35
Rioolheffing gebruikers	7.846.082	569.250	7.806.423	222,60

De geraamde opbrengsten zijn bruto-opbrengsten zonder aftrek van geraamde kwijtscheldingen.

De OZB-tarieven zijn nog gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1 januari 2016 en moeten dus nog worden gecorrigeerd op basis van de hertaxatie met peildatum 1 januari 2017. Er is echter wel rekening gehouden met een structurele verlaging van de OZB-inkomsten voor woningen in 2018 met € 2.000.000.

De OZB-tarieven van een niet-woning zijn inclusief een opslag van 7% ten behoeve van het Ondernemersfonds Gouda (OFG). Het OFG ontvangt jaarlijks een subsidie van 7% van de OZB-inkomsten van niet-woningen van twee jaar daarvoor. In de begroting 2018 is voor deze subsidie een bedrag van € 499.531 opgenomen.

De afvalstoffenheffing kent twee tarieven: 1p = 1 persoonshuishouden en mp = meerpersoonshuishouden. De geraamde opbrengst afvalstoffenheffing is exclusief de reinigingsrechten bedrijven.

2. Overzicht lokale lastendruk eigenaar/gebruiker en huurder

In onderstaande tabel is de lastendruk in Gouda in het jaar 2018 voor zowel een eigenaar-gebruiker als een huurder vermeld. De tabel geeft eerst de lastendruk 2018 weer als geen lastenverlichting zou zijn voorgesteld. De laatste twee kolommen zijn inclusief de voorgestelde lastenverlichting. Als uitgangspunt is een meerpersoonshuishouden genomen.

Voor de berekening van de OZB is uitgegaan van een woning met een WOZ-waarde van € 176.000 (gemiddelde WOZ-waarde van woningen in Gouda in 2017).

	2018 eigenaar/gebruiker zonder lasten- verlichting	2018 huurder zonder lastenverlichting	2018 eigenaar/gebruiker met lasten- verlichting	2018 huurder met lastenverlichting
OZB eigenaar	262,90		209,45	
Afvalstoffenheffing	336,60	336,60	325,80	325,80
Rioolheffing eigenaar	231,30		219,35	
Rioolheffing gebruiker	222,60	222,60	222,60	222,60
Totaal	1.053,40	559,20	977,20	548,40

Huiseigenaren in Gouda betalen gemiddeld circa 80% meer lokale lasten dan huurders, en staan met hun lokale lasten in de top 10 van duurste gemeenten van Nederland; huurders in Gouda staan buiten de top 25. In 'Gouda daagt uit' is om die reden voorzien in een verlaging van de OZB. Voor de lokale lasten geldt een verdere verhoging van de rioollasten waartoe de gemeenteraad in 2014 vrijwel unaniem heeft besloten om daarmee tot houdbare rioolfinanciering te komen. Wel is in het kader van Afval scheiden Loont voorzien in een bijstelling van de afvalstoffenheffing met circa € 10,- naar beneden. De lasten op het gebied van afvalstoffenheffing zullen vanaf 2018 naar verwachting verder dalen vanwege onder andere een nieuw af te sluiten afvalcontract. Dat komt aan zowel huurders als eigenaren ten goede.

4.1.5 Kostenonderbouwing tarieven

De gemeente Gouda hanteert bij de vaststelling van de tarieven voor 2018 een rechtvaardige en kostendeekkende tarifiering als uitgangspunt.

Onderstaand zijn de kostprijsonderbouwingen van de tarieven voor leges, afvalstoffenheffing en rioolheffing voor 2018 weergegeven.

Titel 1 Algemene dienstverlening

Legesverordening	Lasten taakvelden	Overhead	BCF BTW	Totale lasten	Baten Leges	Totale baten	Kosten-dekkend-heid
1.1 Burgerlijke stand	131.595	6.887	4.823	143.305	111.711	111.711	78,0%
1.2 Reisdocumenten en NL ID-kaart	799.925	44.030	5.650	849.605	707.151	707.151	83,2%
1.3 Rijbewijzen	274.584	13.674	5.594	293.851	339.518	339.518	115,5%
1.4 Verstrekking Basisreg Personen	73.310	3.665	1.128	78.104	32.656	32.656	41,8%
1.5 Publiekszaken ov	210.192	10.422	638	221.253	142.518	142.518	64,4%
1.7 Gemeentearchief	9.439	472	0	9.911	3.448	3.448	34,8%
1.9 Geluidshinder	690	34	0	724	262	262	36,2%
1.10 Winkeltijdenwet	2.288	114	0	2.402	567	567	23,6%
1.11 Huisvestingswet	60.777	2.282	0	63.059	0	0	0,0%
1.13 Verkeer en Vervoer	80.386	4.019	3.546	87.951	21.362	21.362	24,3%
1.14 Leegstandswet	7.027	351	0	7.379	1.600	1.600	21,7%
1.16 Kansspelen	2.288	114	0	2.402	2.289	2.289	95,3%
1.17 Telecommunicatie	46.094	2.305	0	48.399	34.489	34.489	71,3%
1.18 Diversen	115.501	5.695	0	121.196	31.498	31.498	26,0%

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Legesverordening	Lasten taakvelden	Overhead	BCF BTW	Totale lasten	Baten Leges	Totale baten	Kosten-dekkend-heid
2.1 Begripsomschrijving	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.2 Vooroverleg / beoordeling conceptaanvraag	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.3 Omgevingsvergunning	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.4 Vermindering	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.5 Teruggaaf	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.6 Intrekking Omgevingsvergunning	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.7 Wijziging omgverg agv wijz project	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.8 Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.9 -	0	0	0	0	0	0	0,0%
2.10 In deze titel niet benoemde beschikking	0	0	0	0	0	0	0,0%
Totaal titel 2	1.330.834	237.716	279.475	1.848.025	1.783.551	1.783.551	96,5%

De lasten en baten binnen titel 2 (fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning) worden niet op hoofdstukniveau begroot maar op titelniveau. Het totaal van titel 2 heeft daarom betrekking op de totalen van hoofdstuk 2.1 tot en met hoofdstuk 2.10.

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

Legesverordening	Lasten taakvelden	Overhead	BCF BTW	Totale lasten	Baten Leges	Totale baten	Kosten-dekkend-heid
3.1 Horeca	66.343	3.317	0	69.660	7.829	7.829	11,2%
3.2 Organiseren evenementen of markten	84.644	4.232	0	88.876	14.876	14.540	16,4%
3.3 Prostitutiebedrijven	2.288	114	0	2.402	572	559	23,3%
3.5 Brandbeveiligingsverordening	74.486	5.542	0	80.028	45.230	45.230	56,5%
3.6 In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	0	0	0	0	0	0	0,0%

Recapitulatie

Titel	Lasten taakvelden	Overhead	BCF BTW	Totale lasten	Baten Leges	Totale baten	Kosten-dekkend-heid
Titel 1	1.814.095	94.066	21.379	1.929.541	1.429.068	1.429.068	74,1%
Titel 2	1.330.834	237.716	279.475	1.848.025	1.783.551	1.783.551	96,5%
Titel 3	227.760	13.206	0	240.966	68.507	68.158	28,3%

Kostenonderbouwing legestarieven uit de Legesverordening

Voor de berekening van de kostendekkendheid van de legestarieven uit de legesverordening worden aan de kostenkant alle directe lasten die op de betreffende taakvelden staan, betrokken in de berekening. Het gaat hierbij om de taakvelden Burgerzaken, Openbare orde en veiligheid, Parkeren, Openbaar groen en (openlucht) recreatie, Milieubeheer en Wonen en bouwen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de kosten voor afdrachten van rijksleges voor rijbewijzen en reisdocumenten, inzet van de medewerkers van de Omgevingsdienst, maar ook aan automatiseringskosten en uren van medewerkers die direct kunnen worden toegerekend aan de betreffende producten.

De indirecte overheadlasten worden buiten de begroting om toegerekend op basis van de omvang van de taakvelden. De systematiek van toerekenen aan de hand van de omvang van het taakveld verdeelt de overhead over alle kosten. Het voordeel van deze systematiek is de eenvoud.

Ten slotte wordt buiten de begroting om een deel van de btw op de legesgerelateerde kosten toegerekend.

Aan de batenkant worden de geraamde inkomsten in beeld gebracht. Wanneer de baten worden afgezet tegen de lasten resulteert de kostendekkendheid. Een kostendekkendheid van minder dan 100% impliceert dat de geraamde lasten de geraamde baten overschrijden.

Uit de tabel met betrekking tot de kostenonderbouwing van de leges blijkt dat de geraamde baten van de verordening niet uitgaan boven de totale geraamde lasten van de verordening. Dit geldt ook wanneer de drie titels in de legesverordening individueel worden bekeken. Enkel het tarief voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs is meer dan kostendekkend. Hier ligt geen achterliggende beleidskeuze achter, het tarief is historisch zo gegroeid en volgt de door de overheid gemaximeerde tariefstelling. Kruissubsidie binnen een titel van de legesverordening is toegestaan en leidt niet tot problemen.

Kostenonderbouwing afvalstoffenheffing

Uitgangspunt bij de bepaling van de hoogte van de afvalstoffenheffing is 100% kostendekking. Alle kosten die op het taakveld Afval staan, worden betrokken bij de berekening van de heffing. Het betreft hier zowel de kosten van afvalinzameling als van afvalverwerking. Daarnaast worden de kapitaallasten ondergrondse containers en de kosten van de kwijtscheldingen afvalstoffenheffing meegenomen. Een correctie wordt gemaakt voor de kosten van het inzamelen van bedrijfsafval: deze kosten worden buiten de heffingsberekening gehouden.

Ook kosten vanuit andere taakvelden die aan de afvalstoffenheffing dienen te worden toegerekend, tellen mee. Aan de hand van de capaciteitsraming worden kosten Handhaving (in dit geval reinigingsinspectie) toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Op het taakveld Belastingen worden de perceptiekosten (kosten van aanslagoplegging en invordering van alle heffingen) verzameld. Op basis van het aantal aanslagregels afvalstoffenheffing vindt de toerekening aan Afval plaats. Vanuit het taakveld Verkeer en wegen wordt een deel van de kosten voor straatreiniging aan Afval toegerekend. Het betreft het deel dat betrekking heeft op het inzamelen van huishoudelijk afval op straat.

De directe uurkosten van medewerkers worden toegerekend op basis van de raming van de directe uren. De indirecte personele overhead wordt buiten de begroting om toegerekend op basis van de omvang van de taakvelden.

In de uiteindelijke hoogte van de afvalstoffenheffing wordt buiten de begroting om een deel van de btw op afvalgerelateerde kosten toegerekend. Sinds de introductie van het btw-compensatiefonds (per 1 januari 2003) hanteren gemeenten deze werkwijze.

Door schommelingen in kosten zoveel mogelijk op te vangen in de kostenegalisatievoorziening afvalstoffenheffing wordt voorkomen dat de afvalstoffenheffing voor de burger sterk fluctueert.

Kostenonderbouwing rioolheffing

Voor de berekening van de hoogte van de rioolheffing worden alle lasten die op het taakveld Riolering staan betrokken in de hoogte van de heffing. Bij Riolering realiseert de gemeente 100% kostendekking. De grootste kostencomponenten binnen Riolering zijn de kapitaallasten van de historische investeringen. Daarnaast vormen de kosten van dagelijks onderhoud (op dit moment ondergebracht bij Cyclus NV) en groot onderhoud belangrijke kostencomponenten. Ook kwijtscheldingen van het opgelegde gebruikersdeel van de rioolheffing worden betrokken in de kosten van Riool.

Op het taakveld Belastingen worden de perceptiekosten (kosten van aanslagoplegging en invordering van alle heffingen) verzameld. Op basis van het aantal aanslagregels rioolheffing vindt de toerekening aan Riool plaats. Vanuit het taakveld Verkeer en wegen wordt een deel van de kosten straatreiniging aan Riool toegerekend. Het betreft het deel dat betrekking heeft op het voorkomen van de vervuiling van het riool en de rioolkolken. Het deel van de kosten baggeren sloten en watergangen dat betrekking heeft op de verbetering van de waterkwaliteit, wordt toegerekend aan Riool.

De directe uurkosten van medewerkers worden toegerekend op basis van de raming van de directe uren. De indirecte personele overhead wordt buiten de begroting om toegerekend op basis van de omvang van de taakvelden.

In de uiteindelijke hoogte van de rioolheffing wordt, buiten de begroting om, een deel van de btw op riool-gerelateerde kosten toegerekend. Sinds de introductie van het btw-compensatiefonds hanteren gemeenten deze werkwijze.

In lijn met het GRP 2014-2018 en de ontwikkeling van de rioolheffing worden op nacalculatiebasis de kosten en baten met elkaar verrekend. De positieve effecten van de nieuwe BBV-regeling worden daarbij betrokken. Uitgangspunt is dat uiterlijk in 2020 de voorziening Riolering van voldoende omvang is om direct vanuit deze voorziening de vervangingsinvesteringen riolering te bekostigen. Naar verwachting heeft de nieuwe BBV-regeling op termijn een positief effect op de hoogte van de rioolheffing van 5 tot 10%.

Het GRP-raadsbesluit van december 2014 (onder meer een toekomstbestendige financieringssystematiek van de rioleringskosten) impliceert ook dat het surplus aan heffingsbedragen wordt toegevoegd aan de voorziening Riolering. Het uitgangspunt is daarbij om vanaf 2020 deze voorziening in te zetten ter dekking van de kosten vervangingsinvesteringen riolering.

4.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

4.2.1 Inleiding

In deze paragraaf gaat het om de vraag in welke mate de gemeente in staat is om de financiële gevolgen van risico's die materieel relevant zijn, op te kunnen vangen. Deze paragraaf geeft ook aanvullende informatie over een zestal financiële kengetallen: netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, structurele exploitatieruimte, grondexploitatie en belastingcapaciteit.

4.2.2 Beleidskader

De kaders voor het risicomanagementbeleid zijn vastgelegd in de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen.

Kern van het risicomanagementbeleid is dat:

- risico's tenminste twee keer per jaar in een open dialoog worden geïnventariseerd en herijkt;
- risico's in samenhang worden beschouwd, met inbegrip van beheersmaatregelen (de zogenoemde netto benadering);
- een onderscheid wordt aangebracht in bedrijfsvoeringsrisico's en risico's verbonden aan de grondexploitaties.

4.2.3 Beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit

De financiële omvang van risico's (benodigde weerstandscapaciteit) wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Beschikbare weerstandscapaciteit houdt in dat er middelen zijn die de gemeente beschikbaar heeft of kan maken om de financiële gevolgen van risico's op te vangen (zoals bijvoorbeeld de algemene reserve).

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de verwachte risicokans en de impact van individuele risico's die materieel relevant zijn. Het gaat hierbij uitsluitend om risico's waarvoor geen voorziening is getroffen (zoals bijvoorbeeld een verzekering).

4.2.4 Overzicht risico's (top 10)

In onderstaand tabel is een overzicht opgenomen van risico's, gerangschikt naar de financiële impact.

Risico categorie	Sub aanduiding	Toelichting
Open eind sociaal	Buig	Het structurele tekort op het BUIG-budget is vanaf 2018 in de begroting verwerkt. Tevens komt er een plan van aanpak om de uitstroom te bevorderen. Hierdoor is het risico op budgetoverschrijding aanmerkelijk gedaald.
	Wmo en Jeugdzorg	De Wmo en Jeugdzorg zijn open einde regelingen. Naast het risico dat er een groter beroep op de regeling wordt gedaan, is de beheersbaarheid moeilijk. Dit komt omdat op voorhand niet vaststaat in welke mate gebruik gemaakt wordt van het voorzieningenpakket. Vooral bij de Jeugdzorg is het afgelopen jaar het beroep op de zorg inzichtelijker geworden. In de begroting is de meest realistische inschatting van de uitgaven aan WMO en Jeugdzorg verwerkt. Hiermee is het risico op budgetoverschrijding aanmerkelijk gedaald.
Bouwplannen en projecten	Westergouwe	De risico's in de grondexploitatie nemen geleidelijk af doordat er stap voor stap meer zekerheid komt over kosten en opbrengsten. Voor de eerste fase is een groot deel van de kosten en opbrengsten gerealiseerd. Voor de tweede fase worden de risico's aan de kostenkant lager doordat het contract over grondverbetering is gesloten.
	Middenwillens	Binnen het project zijn nog een paar bouw kavels beschikbaar voor particuliere bouwers. Vanwege de grootte van de kavels is hiervoor een beperkte doelgroep van belangstellenden. Dat kan effect hebben op het tempo van verkoop.
	Spoorzone	Het risico is beperkt. De kavel tussen de Rabobank en de Bioscoop is grotendeels bouwrijp en moet nog worden verkocht. Hierbij loopt de gemeente risico met betrekking tot grondwaarde, uitgifteoppervlak en uitgiftedatum. De kosten en de daarmee de samenhangende risico's zijn gering.
	Materiële Vaste Activa Spoorzone	De marktwaarde van de grond bij de functie kantoren (huidige bestemming) is hoger dan de boekwaarde van de gronden. Op dit moment is het bestaande aanbod aan kantoorruimte echter groter dan de vraag. Het overschot aan kantoorruimte is van invloed op de belangstelling vanuit de markt voor het bouwen van kantoren in de Spoorzone, waardoor het risico bestaat dat de opbrengstpotentie van de kantoorfunctie niet in alle delen van de Spoorzone gerealiseerd wordt. De bestemming van de percelen wordt daarom verbreed, waarbij naast kantoren ook andere functies mogelijk worden. Bij de uiteindelijke kavelverkoop kan sprake zijn van een lagere opbrengst dan de actuele boekwaarde. De grondopbrengst is namelijk afhankelijk van de functie, de daarmee samenhangende grondwaarde en het gebouwoppervlak (bvo). Afhankelijk van de daadwerkelijk invulling kan het risico op daling van de waarde van de gronden aanmerkelijk zijn.
	Grondbank	Voor de Grondbank heeft de gemeente Gouda een voorziening getroffen. Het risico bestaat dat deze voorziening niet hoog genoeg is. De huidige waardering is gebaseerd op de in provinciale plannen vastgelegde perspectieven voor ontwikkeling van de Zuidplas. De komende jaren zullen de gronden opnieuw worden gewaardeerd op basis van de huidige BBV-regelgeving.

Risico categorie	Sub aanduiding	Toelichting
	Zuidelijk stationsgebied	Vanuit ProRail is een financiële bijdrage toegezegd voor de realisatie van de fietsenstalling. Het ontwerp kan nu verder worden uitgewerkt zodat gedetailleerde kostenramingen kunnen worden gemaakt. Door de meer gedetailleerde ramingen neemt de onzekerheid rond onvoorziene kosten af en wordt het risico verder verkleind.
Samenwerkingsverbanden	O.a. Promen, ICT E-HRM	De gemeente werkt met veel partijen samen (veelal in gemeenschappelijke regelingen) en op diverse terreinen. Bij deze samenwerking kunnen financiële en andere risico's zich voordoen waar de gemeenten geen directe invloed op kan uitoefenen.
Informatieveiligheid	Hacks en privacywet	Door onbevoegd toegang tot het netwerk van Gouda kan voor de gemeente schade tot gevolg hebben. Bovendien loopt de gemeente financiële risico's indien het niet voldoet aan de privacywet.
Juridisch	Algemeen	Algemene risico's zijn het niet of onvoldoende nakomen van contractuele of andere afspraken en toezeggingen, onzorgvuldig contractbeheer of faillissementen van contractpartners, het onrechtmatig uitvoeren van (Europese) aanbestedingen of verstrekken van geldleningen. De gemeente kan aansprakelijk worden gesteld voor schade ontstaan in het openbaar gebied (letselschade, materiële schade, gedeelde winst, verzakking bij bouwwerkzaamheden, achterstallig onderhoud). Te denken valt ook aan aansprakelijkstelling voor schade ontstaan bij evenementen, planschade, onzorgvuldige besluitvorming en verkeerde toepassing van regelgeving.
Overig	Vennootschapsbelasting	Sinds 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen van toepassing. Overheidsondernemingen worden Vpb-plichtig indien en voor zover zij een onderneming vormen. In 2016 is een uitgebreide inventarisatie uitgevoerd om de gemeentelijke activiteiten te beoordelen op de Vpb-plicht. Daaruit blijkt dat er op dit moment geen Vpb-plicht bestaat. Theoretisch bestaat altijd de mogelijkheid dat de omstandigheid, regelgeving of zienswijze van de inspecteur verandert waardoor alsnog Vpb-plicht ontstaat.

De benodigde weerstandscapaciteit voor 2018 bedraagt € 14.036.025. Dit is een forse daling ten opzichte van de jaarrekening 2016. Reden is dat het volume aan grondexploitaties afneemt en er meer zicht is op de risico's in het sociaal domein en bij de decentralisaties. Dit heeft er toe geleid dat er aanvullende maatregelen zijn genomen en dat de begroting op een aantal punten is herzien. Hierdoor is het risico in het sociaal domein afgenomen.

De gemeente Gouda hanteert voor het kwantificeren van de bedrijfsvoeringsrisico's een statistische methode en voor risico's verbonden aan de grondexploitatie, de IFLO-methode en een zekerheidspercentage van 90%. Bij een zekerheidspercentage van 90% is de weerstandscapaciteit voldoende om in 90% van de gevallen alle risico's op te vangen indien die zich tegelijkertijd voordoen.

4.2.5 Meerjarige ontwikkeling weerstandscapaciteit

De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit fluctueert met de jaarlijkse inkomsten en uitgaven van de gemeente Gouda. Daarom wordt dit meerjarig beoordeeld.

In onderstaand tabel is de ontwikkeling meerjarig weergegeven.

Omschrijving (*1.000)	2018	2019	2020	2021
Algemene Reserve (31/12)	19.804	21.103	21.833	24.603
Reserve Sociaal domein (31/12)	5.346	3.246	346	346
Stand voor resultaatbestemming	25.150	24.349	22.179	24.949
Resultaatbestemming	549	230	2.269	410
Weerstandscapaciteit	25.699	24.579	24.449	25.359
Benodigde weerstandscapaciteit	14.036	14.036	14.036	14.036
Ratio	1,8	1,8	1,7	1,8

4.2.6 Beoordeling weerstandscapaciteit

Door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen met de benodigde weerstandscapaciteit kan een kwalificatie worden gegeven over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit.

Hiervoor wordt onderstaand tabel gehanteerd.

Waardering	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4-2,0	Ruim voldoende
C	1,0-1,4	Voldoende
D	0,8-1,0	Matig
E	0,6-0,8	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

De ratio van de weerstandscapaciteit verbeterd van 1,45 (jaarrekening 2016) naar 1,83 in 2018. Een ratio van 1,83 betekent dat de weerstandscapaciteit die de gemeente op dit moment heeft, ruim voldoende is om risico's in financiële zin op te vangen. De doelstelling is om de weerstandscapaciteit op een verantwoord niveau te houden, dat wil zeggen: tenminste van voldoende niveau (conform het coalitieakkoord 'Gouda daagt uit').

4.2.7 Financiële kengetallen

Het opnemen van financiële kengetallen in de begroting past in het streven naar meer transparantie. Ook geven de kengetallen meer inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente. Het biedt ook de mogelijkheid om normen te stellen, net als bij de beoordeling van het weerstandsvermogen gebeurt. We relateren de normering zoveel mogelijk aan normen die door de VNG zijn voorgesteld.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is bepaald dat gemeenten een basisset van vijf financiële kengetallen moeten opnemen in de jaarrekening en begroting:

	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	VNG normering
Netto schuldquote	114,7%	131,7%	125,2%	122,3%	121,2%	121,4%	< 90%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	111,3%	128,9%	121,2%	118,5%	117,0%	116,1%	< 90%
Solvabiliteitsratio	10,7%	9,5%	10,9%	11,6%	12,3%	13,0%	>20%
Structurele exploitatieruimte	3,2%	0,4%	1,0%	2,0%	0,8%	2,1%	>0%
Grondexploitatie	5,3%	4,1%	5,9%	2,7%	1,4%	1,9%	ad 1
Belastingcapaciteit	132,5%	139,7%	135,2%	135,2%	135,2%	135,2%	100%

Ad 1: geen normering, moet in relatie worden gezien met de netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in de ontwikkeling van het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen (schuld/baten-begroting). Hij geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de quote inclusief en exclusief doorgeleende gelden. Dit maakt inzichtelijk wat het aandeel is van de verstrekte leningen in de exploitatie en daarnaast welke invloed de verstrekte leningen hebben op de schuldenlast.

Hoewel door de gemeenteraad geen kaders zijn vastgesteld, dienen de beide schuldratio's als hoog te worden gekwalificeerd. De VNG geeft als richtlijn dat een schuldratio van 90% of hoger financiële bijsturing behoeft. Een hoge schuldratio heeft een een-op-eenrelatie met een lage solvabiliteitsratio.

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als een percentage van het totale vermogen. Zij geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De VNG hanteert als richtlijn een minimum omvang van 20% als norm.

Het kengetal 'structurele exploitatieruimte' geeft inzicht in welke mate de structurele lasten van de gemeente gedekt zijn door structurele baten. Dit is van belang om te beoordelen in welke mate de gemeente om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat incidentele lasten deels uit structurele middelen worden gedekt. Een negatief percentage betekent dat structurele lasten deels uit incidentele baten worden gedekt. De begroting 2018-2021 van de gemeente Gouda laat zien dat structurele lasten volledig en incidentele lasten deels worden gedekt door structurele baten.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de bouwgronden in exploitatie zich verhoudt tot de geraamde baten. De boekwaarde van de gronden is van belang omdat de waarde moet worden terugverdiend uit de grondverkoop. Hoe hoger het kengetal hoe hoger het risico voor de exploitatie indien het terugverdienen onverhoopt niet geheel lukt.

De accountant zal jaarlijks moeten beoordelen in hoeverre de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie kan worden terugverdiend. De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie is ook van invloed op beide schuldquotes en op de solvabiliteitsratio omdat de bouwgronden zijn gefinancierd met vreemd vermogen.

Het kengetal 'belastingcapaciteit' geeft weer hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten. De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten voor de burger. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen.

Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Een percentage boven de 100% betekent dat de woonlasten per huishouden hoger zijn dan het landelijk gemiddelde. Binnen de gemeente Gouda worden de hoge woonlasten enerzijds veroorzaakt door het relatief hoge aanslagbedrag voor OZB op woningen. Anderzijds komt dit door de stijging van de rioolheffing, die nodig is om de financiering van de riolering toekomstbestendig te maken.

Conclusie op basis van de kengetallen

De gemeente Gouda heeft ten opzichte van de VNG-norm een relatief hoge schuldpositie die van invloed is op de omvang van de beide schuldquotes en op de solvabiliteitsratio. De financiering van de grondpositie met vreemd vermogen maakt een belangrijk onderdeel uit van deze schuldpositie. Overigens worden deze investeringen op termijn terugverdiend uit de verkoop van de gronden met als gevolg dat de schuldpositie verbeterd.

De schuldquotes en de solvabiliteitsratio ontwikkelen zich de komende jaren in positieve zin. De structurele exploitatieruimte laat zien dat de structurele lasten (waaronder die samenhangend zijn met de schuldenlast van de gemeente (rente en aflossing)), meerjarig volledig worden gedekt door structurele baten. De woonlasten zijn ten opzichte van het landelijk gemiddelde aan de hoge kant.

4.3 Onderhoud kapitaalgoederen

4.3.1 Inleiding

Kapitaalgoederen zijn nodig om de gemeentelijke diensten te kunnen leveren. Voorbeelden zijn wegen, openbare verlichting, civiele kunstwerken als bruggen, kademuren en viaducten, verkeersmaatregelen, watergangen en havens, openbaar groen, speelvoorzieningen, riolering en gemeentelijke gebouwen.

De lasten van onderhoud komen ten laste van diverse programma's.

Het onderhoudsbeleid is gebaseerd op de volgende door de raad vastgestelde nota's:

Nota	Datum vaststelling
Nota onderhoud schoolgebouwen	Vastgesteld op 12-12-2005
Nota onderhoud gemeentelijke gebouwen en objecten	Vastgesteld op 13-12-2006
Nota kwaliteitsplan openbare ruimte (KOR)	Vastgesteld op 03-10-2005, actualisatie in 2016 (ter kennisname) aan de raad aangeboden
Nota lange-termijn-investeringen (LTI)	Vastgesteld op 25-05-2011
Nota beheerplan groot- en vervangingsonderhoud (GoVo)	Vastgesteld op 10-11-2012, actualisatie (ter kennisname) in november 2016 aan de raad aangeboden
Nota verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP)	Vastgesteld op 17-12-2014
Nota onderhoud sporthallen en zwembaden	Vastgesteld op 27-06-2005

In totaal geeft Gouda jaarlijks rond de € 32 miljoen uit aan onderhoud van kapitaalgoederen. Omdat de onderhoudsbehoefte per jaar kan verschillen, kunnen de uitgaven ook jaarlijks verschillen. Daarom worden egalisatievoorzieningen gebruikt waaraan jaarlijks een bedrag wordt gedoteerd. In een jaar dat er minder wordt uitgegeven dan begroot, groeit de voorziening, en de middelen uit de voorziening zijn beschikbaar in een jaar waarin er meer wordt uitgegeven dan wordt toegevoegd aan de voorziening.

4.3.2 Onderwijsgebouwen

4.3.2.1 Beleid

De gemeente is verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Die verantwoordelijkheid vertaalt zich in een zorgplicht voor de huisvesting. De schoolbesturen zijn zelf verantwoordelijk voor al het onderhoud aan hun schoolgebouwen. Hiervoor ontvangen zij een vergoeding van het Rijk. De gemeentelijke gymnastiekzalen zijn in de dienstverleningsovereenkomst met Sport.Gouda ondergebracht. Sport.Gouda voert hier het beheer en onderhoud uit. Alleen de gymnastiekzaal aan de Snoystraat wordt nog door Onderwijshuisvesting onderhouden en beheerd.

De gemeente stelt jaarlijks een programma Onderwijshuisvesting vast waarin de huisvesting- (en daaraan gerelateerde) aanvragen van de schoolbesturen zijn opgenomen.

4.3.2.2 Financiële middelen

Groot onderhoud

Jaarlijks is rond de € 900.000 beschikbaar voor het planmatig vervangingsonderhoud.

Bedragen * € 1.000	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Stand 1 januari	269	226	217	209	200	191
Dotatie	273	243	97	208	117	139
Uitputting	316	252	105	217	126	126

Dagelijks onderhoud

Voor het groot en dagelijks onderhoud van de bruikleenscholen (waar de gemeente wel eigenaar van is, maar die zonder huurvergoeding ter beschikking worden gesteld) en gymzalen blijft nog wel budget nodig. Voor het onderhoud aan deze gebouwen is in programma 4, Jeugd, Onderwijs en Sport, in de begroting 2018 een budget van € 87.500 beschikbaar.

4.3.3 Gemeentelijke gebouwen en objecten

4.3.3.1 Beleid

Het Meerjarig OnderhoudsPlan (MOP) 2014-2019 is opgesteld op basis van de onderhoudsbehoefte per object. Het uit te voeren onderhoud wordt per jaar binnen het beschikbare budget geprioriteerd op basis van de conditie van een pand en de daarmee samenhangende risico's.

De Goudse Schouwburg kent een eigen onderhoudsvoorziening. Ook voor de Schouwburg is een meerjarig onderhoudsplan opgesteld. De onderhoudsbehoefte is over de hele onderhoudscyclus tot 2019 aanzienlijk groter dan de jaarlijkse dotatie in de voorziening. De algemene onderhoudsvoorziening biedt ruimte om een extra bijdrage te leveren aan het onderhoud van de Schouwburg.

4.3.3.2 Financiële middelen

Planmatig / groot onderhoud

Het planmatig en groot onderhoud wordt in de begroting afgewikkeld via een aantal onderhoudsvoorzieningen (Brandweerkazerne, Schouwburg, Huis van de Stad, Stationsgarage en Gemeentelijke objecten) waarvan de dotaties plaatsvinden vanuit programma 6 (Duurzaamheid en Stedelijk Beheer). In de begroting wordt rekening gehouden met het volgende verloop van deze voorzieningen:

Bedragen * € 1.000	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Stand 1 januari	1.531	1.692	2.059	1.894	2.968	3.057
Dotatie	1.098	1.034	1.018	2.211	1.099	1.090
Uitputting	937	667	1.183	1.137	1.010	848

Voor de onderhoudsvoorziening Stationsgarage geldt de onderstaande reeks:

Bedragen * € 1.000	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Stand 1 januari	50	100	119	141	163	182
Dotatie	50	46	46	46	46	46
Uitputting	0	27	24	24	27	34

Dagelijks onderhoud

Voor dagelijks onderhoud (contractonderhoud en klachtenonderhoud) is in programma 5 (Ruimtelijke Ontwikkeling) voor de periode 2016-2019 ongeveer € 190.000 begroot. Investerings van voldoende omvang die levensduurverlengend zijn, worden aangemeld voor het concerninvesteringsplan. Voor het Huis van de Stad is jaarlijks € 160.000 begroot voor dagelijks onderhoud- en contractenonderhoud.

4.3.4 Openbare ruimte (wegen en kunstwerken, water en groen)

4.3.4.1 Beleid

Voor het dagelijks beheer van de stad wordt gewerkt met een landelijke beeldsystematiek op basis van het CROW.

Het dagelijks onderhoud wordt deels uitgevoerd door Cyclus en deels via andere partijen. De gemeente controleert de kwaliteit van het uitgevoerde onderhoud door maandelijks op 100 willekeurige punten kwaliteitsmetingen uit te voeren.

Het groot- en vervangingsonderhoud wordt uitgevoerd wanneer dit technisch noodzakelijk is op basis van door de raad vastgestelde normen. In het beheerplan is een lange termijn doorkijk gemaakt van de noodzakelijke onderhouds- en vervangingswerkzaamheden. De nota Beheerplan Groot- en vervangingsonderhoud, waarin de staat van de openbare ruimte wordt beschreven met een meerjarige doorkijk, is in november 2016 aan de raad aangeboden. Dit proces volgt een tweejaarlijkse cyclus.

4.3.4.2 Financiële middelen

Groot- en vervangingsonderhoud openbaar gebied (projectprogramming, PP)

Het groot- en vervangingsonderhoud wordt verrekend met de voorziening "Groot- en vervangingsonderhoud openbaar gebied". De toevoeging aan de voorziening is opgenomen in de jaarexploitatie in programma 6 (Duurzaamheid en Stedelijk Beheer). Ook de kapitaallasten van de gerealiseerde investeringen zijn opgenomen in dit programma. Met ingang van 2017 is de nieuwe wetgeving Besluit Begroting en Verantwoording van kracht. Vanaf dat jaar is er de verplichting om investeringen met maatschappelijk nut te activeren (op kredieten te verantwoorden). De dotatie aan de voorziening Groot- en vervangingsonderhoud Openbare Ruimte wordt per 2017 met € 3,5 miljoen verlaagd. Daarvoor in de plaats komt er een reeks kredieten van € 3,5 miljoen per jaar. Voor het uitgavenniveau Onderhoud Openbare Ruimte heeft dit geen effect.

In de begroting wordt rekening gehouden met het volgende verloop van deze voorziening, de kapitaalsprojecten Lange Termijn Investerings en kapitaalsprojecten Openbare Ruimte PP.

Bedragen * € 1.000	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Stand 1 januari	6.156	6.085	6.683	6.374	6.218	6.154
Dotatie	6.468	3.187	2.312	2.255	2.191	2.201
Uitputting	6.549	2.589	2.621	2.411	2.255	2.266
Kapitaalsprojecten Openbare Ruimte PP (investerings maatschappelijk nut)	0	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
Kapitaalsprojecten Lange Termijn Investerings	894	2.278	3.736	92	24	0

Het vervangingsonderhoud Lange Termijn Investerings wordt ook geactiveerd. De kapitaallasten van deze investeringen worden gecorrigeerd op de dotatie aan de voorziening Groot onderhoud. De kapitaallasten mogen maximaal oplopen tot € 1 miljoen.

Daarnaast is structureel jaarlijks op het CIP een krediet opgenomen van € 1,28 miljoen. De kapitaallasten hiervan komen ten laste van de algemene middelen.

Herstel zakkende bodem (meerjaren uitvoeringsprogramma, MUP)

In de periode 2006-2013 is het programma voor het achterstallig onderhoud Zakkende bodem grotendeels uitgevoerd. In 2014 zijn de resterende projecten en middelen ondergebracht in de reguliere onderhoudsvoorziening. Alle lopende en nieuwe ophoogprojecten worden sinds 2014 vanuit de reguliere middelen bekostigd.

Dagelijks onderhoud

Voor het uitvoeren van het dagelijks onderhoud zijn de volgende middelen beschikbaar:

Bedragen * € 1.000	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Wegen	6.379	5.290	6.539	6.539	6.539	6.539
Water	549	529	537	537	537	537
Groen	2.638	2.665	2.702	2.703	2.703	2.703
Totaal	9.566	8.484	9.778	9.778	9.779	9.779

Het dagelijks onderhoud wordt grotendeels uitgevoerd door Cyclus. De gemeente controleert de kwaliteit van het door Cyclus uitgevoerde onderhoud maandelijks op 100 willekeurige punten. Gefaseerd over een drietal jaren wordt de uitvoering van het dagelijks onderhoud bij Cyclus afgebouwd en opnieuw in de markt gezet.

4.3.5 Riolering

4.3.5.1 Beleid

In december 2014 is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2014-2018 (inclusief een doorkijk en planning over de lange termijn) door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin is ook een toekomstbestendige financieringssysteem van de rioolkosten opgenomen.

4.3.5.2 Financiële middelen

Gebaseerd op het GRP 2014-2018 is de planning voor de jaaruitgaven en de inkomsten voor de komende jaren als volgt:

Bedragen * € 1.000	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Stand voorziening per 1 januari	7.303	6.867	9.954	14.139	18.604
Totaal onderhoud incl. saldo BTW, kostentoekening en kwijtscheldingen	12.713	11.776	10.975	12.016	22.446
Opbrengst rioolheffing (eigenaren en gebgruikers)	12.277	13.983	15.160	16.481	17.919
Verrekening voorziening (" - " is onttrekking)	-436	2.207	4.185	4.465	-4.527
Aanvullende dotatie		880			

4.3.6 Sportgebouwen

4.3.6.1 Beleid

De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van de sporthallen, gymnastieklokalen en het Groenhovenbad in Gouda. De onderhoudsniveaus zijn vastgelegd in de Nota Sport en Bewegen in Gouda 2017-2022.

Sport.Gouda verzorgt voor de gemeente de uitvoering van het groot- en dagelijks onderhoud. Dit gebeurt in nauwe samenspraak met de sportclubs. De sportclubs onderhouden zelf hun eigen accommodaties.

De concessie van Sport.Gouda is in 2016 met één jaar verlengd. In 2017 wordt een besluit genomen over verlenging van de dienstverleningsovereenkomst met tien jaar.

4.3.6.2 Financiële middelen

Groot onderhoud

Het meerjaren onderhoudsplan is voor vijftien jaar opgesteld.

Dagelijks onderhoud

Het contractonderhoud (jaarlijkse onderhoudsbeurten van installaties, schilderwerk, servicecontracten voor de lift) en het klachtenonderhoud maakt deel uit van de meerjaren onderhoudsplannen.

4.4 Financiering

4.4.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt beschreven op welke wijze de gemeente Gouda omgaat met de vermogenspositie en met het beheer van de geldstromen.

De Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) vormt het wettelijk kader voor de financieringsparagraaf. Het doel is het bevorderen van de kredietwaardigheid en de transparantie van het financieringsbeleid.

Hiervoor is een aantal instrumenten:

- het stellen van een kwantitatieve kasgeldlimiet en een renterisiconorm over de vaste schuld;
- het verplichten tot het opstellen van een treasurystatuut;
- het verplichten van een verantwoordingsrapportage in de jaarrekening en begroting;
- de verplichting om alle overtollige liquiditeiten die een bepaalde norm te boven gaan te stallen bij het Rijk of andere openbare lichamen.

In deze begroting wordt ingegaan op het voorgenomen beleid, in de jaarstukken op de uitvoering van het beleid.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

1. beleid
2. rente
3. risicobeheer
4. leningenportefeuille

4.4.2 Beleid

Het treasurybeleid is er op gericht een efficiënte financiering te realiseren zodat de gemeente haar publieke taak op verantwoorde wijze kan uitvoeren. De gemeente beschikt op grond van de Wet FIDO over een treasurystatuut dat in 2015 voor het laatst is geactualiseerd.

Door goede analyse van de meerjarige financieringsbehoeften ontstaat een optimale verhouding tussen kortlopende en langlopende financieringsmiddelen. Ook is er aandacht voor het beheersen van renterisico's en het onderhouden van betrouwbare liquiditeitsplanningen. Het treasuryproces wordt 'in control gehouden' door een adequate administratieve organisatie en interne controle.

4.4.2.1 Wat zijn de uitgangspunten van het treasurybeleid?

Het treasurybeheer en -beleid is erop gericht om de financieringsbehoefte zo voordelig mogelijk te realiseren, dit gecombineerd met maximalisering van opbrengsten van de uitgezette gelden/verstekte geldleningen.

Prioriteiten	Kwalitatieve doelstelling	Kwantitatieve doelstelling	Activiteiten 2018
Beheersen omvang leningenportefeuille	verdere verlaging van de schuldquote	• netto schuldquote < 90%	aflossingen van langlopende schulden, waar mogelijk herfinanciering met eigen middelen
Beheersen financieringsbehoefte	<ul style="list-style-type: none"> ■ afstemmen beschikbare middelen op benodigde middelen ten aanzien van zowel volume als looptijd ■ financieringsbehoefte dekken door aantrekken vreemd vermogen tegen zo profijtelijk mogelijke voorwaarden	<ul style="list-style-type: none"> ■ kasgeldlimiet: 8,5% ■ renterisiconorm op vaste schuld: 20% ■ limiet schatkistbankieren 0,75%	onderhouden van permanent inzicht in de cashflows van met name: <ul style="list-style-type: none"> ■ de grondexploitaties; ■ de aanvendingen van reserves/voorzieningen; ■ investeringen uit het CIP.
Optimaliseren leningenportefeuille o/g	rentekosten van opgenomen geldleningen zo laag mogelijk houden	het gemiddelde rentepercentage op langlopende leningen ten minste constant houden	<ul style="list-style-type: none"> ■ herfinancieren van reeds aangetrokken langlopende geldleningen indien dit voordelen oplevert; ■ sturen op leningenplafond.
Beheersen renterisico's	op grond van betrouwbare cashflowplanningen van investeringen en grondexploitaties fixeren van het renteniveau voor in de toekomst benodigde financieringsmiddelen	waar mogelijk vastleggen van (lage) rentepercentages bij verwachte rentestijgingen	renteontwikkelingen nauwgezet volgen; eventueel gebruik maken van financiële derivaten binnen de door het treasurycomité gestelde grenzen (acceptabele renteniveaus)
Onderhouden administratieve organisatie van de treasuryfunctie	het 'in control' houden van de treasuryfunctie	van treasurytransacties is een getekende dealslip aanwezig	treasury-activiteiten worden uitgevoerd conform de procesbeschrijvingen in het handboek Treasury

Prioriteiten	Kwalitatieve doelstelling	Kwantitatieve doelstelling	Activiteiten 2018
Onderhouden cashflowprognose	cashflowprognoses zijn dermate betrouwbaar dat deze kunnen dienen als stuurinstrument	de cashflowprognoses met horizon < 2 jaar zijn voldoende betrouwbaar	reguliere afstemming tussen de afdelingen Beleid, Uitvoering en Financiën

4.4.2.2 Wat doet de gemeente in 2018

In 2018 wordt het treasurybeheer en -beleid op basis van de volgende speerpunten vorm gegeven:

- profiteren van de lage rente op de geldmarkt; dit moet gedaan worden door de financieringsbehoefte zo lang en zo maximaal mogelijk met kortlopende middelen te dekken zonder daarbij het renterisico van in de toekomst noodzakelijke langlopende herfinanciering uit het oog te verliezen;
- constant afwegen of het voordelen biedt om voor benodigde langlopende financieringsmiddelen de renteniveaus reeds in 2018 vast te leggen en dit om renterisico's te verminderen;
- permanent afwegen of herfinanciering van bestaande opgenomen langlopende leningen tegen lagere rentepercentages profijtlijker is na aftrek van boeterentes.

4.4.3 Rente

Bij de programmabegroting 2018-2021 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

	2018	2019	2020	2021
Omslagrente	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Rente over boekwaarden grondexploitaties	3,20%	3,00%	2,80%	2,60%
Rekenrente in de grondexploitaties	3,42%	3,42%	3,42%	3,42%
Rekenrente aan te trekken kort geld	0,20%	0,60%	0,80%	1,00%
Rekenrente aan te trekken lang geld	1,75%	2,00%	2,25%	2,50%

De hoogte van de omslagrente, de rente over de boekwaarden van de grondexploitaties en de hoogte van de rekenrente in de grondexploitaties zijn vastgesteld op basis van de kaders die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) hiervoor stelt.

Ten aanzien van de meerjarige ontwikkeling van de omslagrente bestaat het risico dat deze als gevolg van de lage renteniveaus waartegen geleend kan worden, op enig moment naar beneden moet worden bijgesteld. Bij de ijkmomenten zal steeds een nieuwe analyse van de verwachte toekomstige ontwikkeling plaatsvinden.

De rekenrente voor aan te trekken kort- en lang geld zijn afgeleid van de marktverwachtingen.

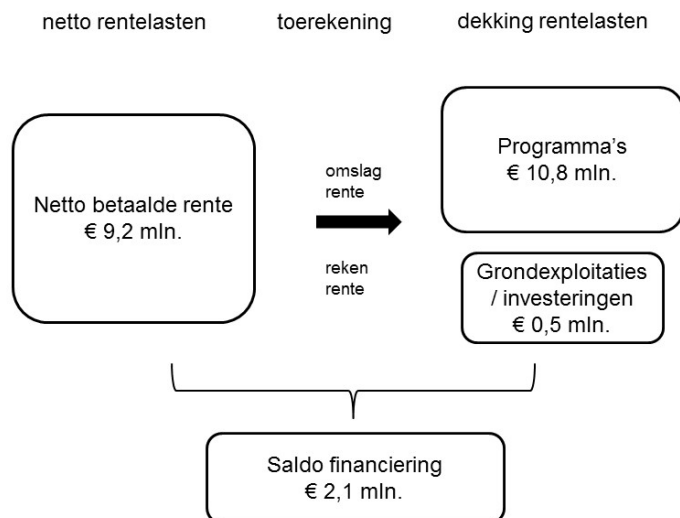
Het BBV vraagt inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend aan investeringen, grondexploitaties en projecten. Het volgende schema maakt dit inzichtelijk:

Schema rentetoerekening jaar 2018

	Omschrijving		
a	De externe rentelasten voor de korte en lange financiering		9.543.000
b	De externe rentebaten		-394.267
	Totaal door te berekenen externe rente		9.148.733
c	De rente die aan de grondexploitaties wordt worden doorberekend	-475.562	
c	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
	Saldo door te rekenen externe rente		8.673.171
d1	Rente over eigen vermogen	0	
d2	Rente over voorzieningen die gewaardeerd zijn op contante waarde	0	
	De geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente		0
			8.673.171
e	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overhead) toegerekende rente (renteomslag)		10.764.599 (*)
f	Renteresultaat op het taakveld treasury		-2.091.429

(*) De begrote boekwaarde van de vaste activa die integraal worden gefinancierd bedraagt € 358,8 miljoen per 1 januari 2018. De aan taakvelden toe te rekenen rente wordt uitgedrukt in een percentage van de begrote boekwaarde en – binnen een marge van 0,5% - afgerond naar 3%. Dit laatste percentage wordt ten behoeve van de renteomslag gehanteerd.

De uitwerking naar de overige onderdelen kan schematisch als volgt worden weergegeven:

In 2018 is er een positief saldo op de financieringsfunctie omdat er meer rente wordt toegerekend aan producten en investeringen dan er per saldo aan rente aan de bank wordt betaald. Ook hiervoor stelt het BBV kaders waaraan wordt voldaan.

4.4.4 Risicobeheer

Een belangrijk onderdeel binnen de financieringsfunctie is risicobeheersing. Dit in de wet FIDO voorgeschreven onderdeel, geeft inzicht in het risicoprofiel van de gemeente Gouda.

De beheersing van de volgende risico's wordt toegelicht:

- renterisico
- kredietrisico
- koersrisico
- liquiditeitsrisico
- kredietrisico

4.4.4.1 Renterisico op kortlopende schuld

Een belangrijk uitgangspunt is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van de gemeente. Om de omvang van de korte financiering te begrenzen, is in de wet FIDO de kasgeldlimiet opgenomen. De limiet is bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar, met een minimum van € 0,3 miljoen. Het is hierbij niet toegestaan meer dan twee kwartalen achtereenvolgend de kasgeldlimiet te overschrijden.

Kasgeldlimiet

Bedragen * € 1.000 grondslag is omvang begroting per 1-1-2017	rekening 2016 ultimo	begroting 2017 gemiddeld	begroting 2018 1e kwartaal	begroting 2018 2e kwartaal	begroting 2018 3e kwartaal	begroting 2018 4e kwartaal
begrotingstotaal	242.161	260.000	247.000	247.000	247.000	247.000
norm (%)	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
kasgeldlimiet	20.584	22.100	21.000	21.000	21.000	21.000
gemiddelde kortlopende schuld (negatief betekent schuld, positief betekent tegoed)	-7.501	3.250	-4.000	-5.000	-6.000	-8.700
ruimte (+) / overschrijding (-)	+28.085	+18.850	+17.000	+16.000	+15.000	+12.300

Bovenstaande tabel toont aan dat de gemeente Gouda de renterisico's op korte schuld beheerst binnen de daarvoor gestelde wettelijke kaders.

4.4.4.2 Renterisico op langlopende schuld

Ook het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten bij lange financiering is een belangrijk uitgangspunt. De renterisiconorm uit de wet FIDO bepaalt dat een gemeente elk jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal mag aflossen met een minimum van € 2,5 miljoen. Doel van de norm is dat gemeenten de renterisico's over de jaren spreiden.

Onderstaand de renterisico's met betrekking tot de vaste schuld.

Renterisiconorm

Bedragen * € 1.000 grondslag: omvang begroting per 1-1-2017	2018	2019	2020	2021
Begrotingstotaal	247.000	245.000	244.000	242.000
norm (%)	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	49.400	49.000	48.800	48.400
Aflossingsverplichtingen op vaste schuld	23.926	14.559	15.305	20.754
Ruimte (+) / overschrijding (-)	+25.474	+34.441	+33.495	+27.646

Bovenstaande tabel geeft aan dat het renterisico op de vaste schuld van de gemeente Gouda in de periode 2018 tot en met 2021 ruim binnen de wettelijk gestelde normen blijft.

Voor de treasury is de 20%-renterisico-norm een belangrijk kader op basis waarvan afwegingen worden gemaakt op het gebied van volume, looptijd en termijnen van renteherzieningen van aan te trekken langlopende geldeningen.

4.4.4.3 Kredietrisico op verstrekte geldeningen en overige uitzettingen

De gemeenteraad heeft als algemeen uitgangspunt vastgesteld dat alleen leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak worden verstrekt. Andere uitzettingen zijn op grond van de Wet Fido niet toegestaan. Eventuele overtollige financiering mag uitsluitend nog worden belegd bij banken die voldoen aan de juiste kredietwaardigheid, de Rijksoverheid of medeoverheden.

Kredietrisicobeheersing richt zich op de kredietwaardigheid (en dus het risicoprofiel) van de tegenpartij bij financiële transacties. Kredietrisico's kunnen worden gelopen vanuit uitzettingen (verstrekte geldeningen, beleggingen) of uit verleende garanties.

Onderstaand een overzicht van de kredietrisico's:

Bedragen * € 1.000	rekening 2016	begroting 2017	Ultimo 2017	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021
Publieke taak							
Leningen aan verenigingen, stichtingen en natuurlijke personen	145	142	92	81	72	62	51
Leningen aan woningbouwverenigingen	0	0	0	0	0	0	0
Prudent beheer							
Financiële instellingen (rating A en hoger)	2.827	2.827	16	16	16	16	16
Semioverheidsinstellingen	11.940	14.025	8.875	5.325	0	0	0
Overige toegestane instellingen	6.923	5.811	8.737	9.872	9.138	10.279	12.716
Niet toegestane instellingen	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	21.835	22.805	17.720	15.294	9.226	10.357	12.783

De in het verleden ter belegging van overliquiditeit aangekochte obligaties ING zijn in 2017 verkocht. Deze waren verantwoord onder 'financiële instellingen'.

De uitzetting aan de 'semioverheidsinstellingen' betreft een kasgeldfaciliteit aan het Bedrijfschap Regio Gouda ter financiering van het project Gouwe Park. Door de kavelverkoop zal deze faciliteit naar verwachting eind 2019 zijn afgelost.

Het verloop in de uitzettingen bij 'overige toegestane instellingen' betreft met name de ontwikkeling van het financieringsarrangement Westergouwe. Het risico hiervan is door het vestigen van hypothecaire zekerheden afgedekt.

4.4.4.4 Koersrisico

De in ING-obligaties belegde overliquiditeit (nominaal € 2,8 miljoen), zijn in 2017 verkocht. Als gevolg van deze verkoop is het koersrisico op verstrekte gelden nihil.

4.4.4.5 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat er onvoldoende middelen zijn om aan directe verplichtingen te voldoen. Het saldo- en liquiditeitenbeheer wordt ondersteund door een liquiditeitsplanning met een horizon van ongeveer twee jaar, die permanent wordt onderhouden. Dat vindt onder andere plaats door middel van periodieke informatie-uitwisseling tussen projectleiders, budgethouders, consultants en de treasurer. De informatie-uitwisseling heeft met name betrekking op het liquiditeitsverloop van de projecten, de grondexploitaties en de overige investeringen.

Op basis van voorspellingen van de in- en uitgaande geldstromen kan Treasury tijdig actie ondernemen om tekorten aan te vullen en overschotten uit te zetten. De liquiditeitsplanning wordt ook ingezet als hulpmiddel om de renterisico's te bepalen, het dagelijks saldo te beheren en de liquiditeitsrisico's te beheersen.

4.4.5 Leningenportefeuille

De afgelopen jaren is de bewustwording rond schuldposities van overheden sterk toegenomen. Ook het college heeft het beperken van de schuldpositie als belangrijke opgave benoemd, waarbij een schuldenplafond van € 330 miljoen is overeengekomen.

De VNG heeft normen afgegeven voor een aanvaardbare omvang van de schuldpositie (netto schuldquote), die weliswaar geen status van wet- of regelgeving kennen, maar die landelijk wel breed aanvaard en gebruikt worden om te benchmarken. Een schuldquote tussen de 0 en 90% is normaal; de gemeente Gouda heeft een schuldquote die de komende jaren hoger is dan 90%, waardoor schuldreductie een aandachtspunt blijft.

Op basis van het verwachte verloop van de reserves en voorzieningen, grondexploitaties, investeringen en uitzettingen is een inschatting gemaakt van de ontwikkeling van het vreemd vermogen dat de komende jaren benodigd wordt.

4.4.5.1 Financieringsbehoefte

Onderstaande tabel maakt de ontwikkelingen in de omvang van de opgenomen gelden (inclusief de financieringsbehoefte) zichtbaar en toont ook de invloed daarvan op de gemiddelde te betalen rente.

De mutaties die onder renterisico op vaste schuld vermeld zijn, zijn in deze tabel verwerkt.

Mutaties in opgenomen gelden (o/g) (bedragen x € 1.000)

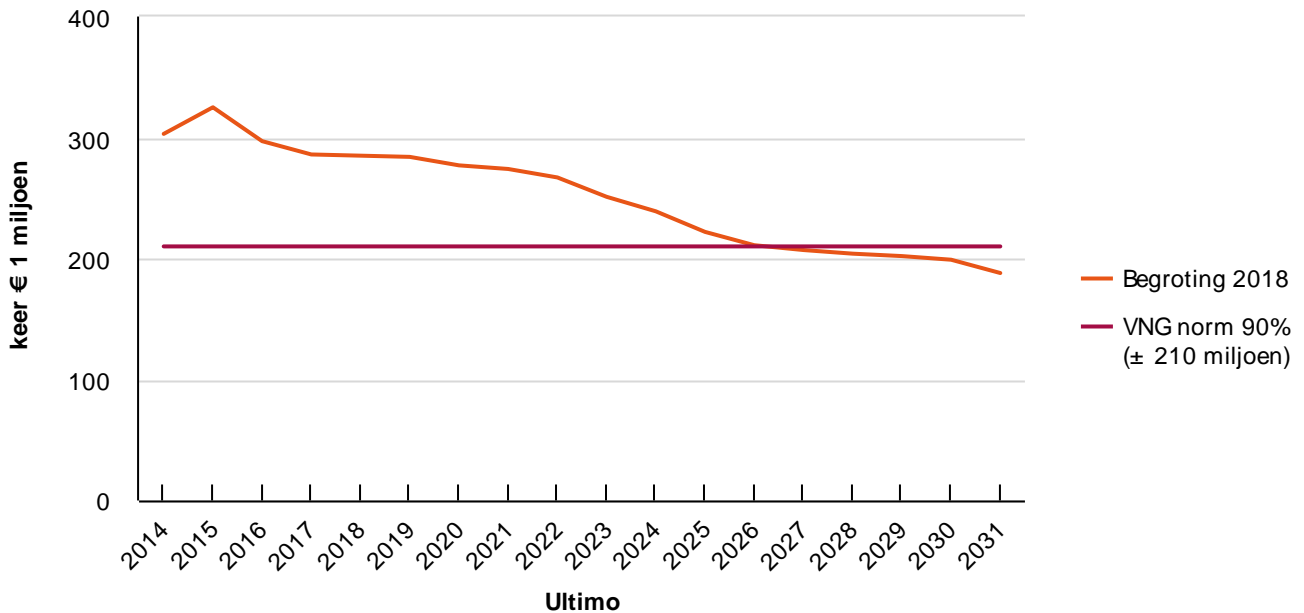
Bedragen * € 1.000		Bedrag	Gemiddelde rente
Verwachte stand per 1 januari 2018		286.469	3,53%
Reguliere aflossingen	-	23.926	3,81%
Algehele aflossingen (contractueel)	-		
Nieuwe leningen in 2018	+	22.500	1,75%
Verwachte stand per 31 december 2018		285.043	3,34%

Voor 2018 bedraagt de verwachte omvang van aan te trekken langlopende financieringsmiddelen € 22,5 miljoen. De schuldpositie bedraagt eind 2018 naar verwachting plus/minus € 285 miljoen.

4.4.5.2 Meerjarige ontwikkeling van de schuldpositie

Op basis van de eerdere politieke besluitvorming is het verwachte toekomstige verloop benaderd van de reserves en voorzieningen, de grondexploitaties en het investeringsniveau. Dit leidt tot de volgende inschatting van ontwikkeling van de leningenportefeuille:

Ontwikkeling leningenportefeuille 2014 t/m 2031

De schuldpasitie bedraagt eind 2026 naar verwachting ongeveer € 210 miljoen, waarmee de schuldratio komt binnen de door de VNG voorgeschreven omvang van 90%.

De ontwikkeling van de vaste schuld in de jaren 2017 tot en met 2019 is voor een deel afhankelijk van het tempo waarin de afrekeningen met de Jeugd-zorgaanbieders plaatsvindt. Op 1 januari 2017 bedroeg het nog af te rekenen (betalen) bedrag globaal € 20 miljoen. Als uitgangspunt voor het bepalen van de meerjarige financieringsbehoefte en daarvan afgeleid de omvang van de vaste en vlottende schuld, is aangenomen dat deze afrekening in de loop van 2018 zal zijn gerealiseerd.

Daarnaast kan afwijking optreden als gevolg van de keuze om voorziene kortlopende financiering mogelijk eerder om te zetten in langlopende financiering. De keuze zal worden gebaseerd op de verwachtingen ten aanzien van de rente ontwikkelingen.

4.4.5.3 Uitgezette gelden

De onderstaande tabel maakt de ontwikkelingen in de omvang van onze uitgezette gelden (verstekte geldleningen) in 2018 zichtbaar en toont de invloed daarvan op de verwachte te ontvangen gemiddelde rente.

Mutaties in verstekte geldleningen en overige uitgezette gelden (u/g)

Bedragen * € 1.000	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2018	17.720	2,14%
reguliere aflossingen (-)	-6.774	1,78%
vervroegde aflossingen (-)	0	
nieuwe leningen (+)	4.348	1,75%
Stand per 31 december 2018	15.294	1,68%

De aflossingen betreffen de kasgeldfaciliteit aan het Bedrijfschap (verwachte aflossing van € 4,87 miljoen), op het financieringsarrangement Westergouwe (verwachte aflossing van € 1,89 miljoen) en aflossingen op leningen in het kader van funderingsherstel.

Ten aanzien van het Bedrijfschap geldt dat het aflossingsritme samenhangt met het verkooptempo van de bedrijfskavels op Gouwe Park.

De nieuwe leningen 2018 hebben voor € 3,0 miljoen betrekking op het financieringsarrangement Westergouwe en voor € 1,34 miljoen op de kasgeldfaciliteit aan het Bedrijfschap Regio Gouda.

In mei 2018 wordt de rente in het financieringsarrangement Westergouwe herzien. Het verwachte effect van de rente-aanpassing is in bovenstaande tabel verwerkt.

De pasitie 'uitgeleend geld' bedraagt eind 2018 naar verwachting plm. € 15,3 miljoen.

4.5 Bedrijfsvoering

4.5.1 Inleiding

De gemeente speelt adequaat in op vraagstukken en ontwikkelingen voor de stad en de regio. De bedrijfsvoeringfuncties ondersteunen dit zodat producten en diensten zo goed mogelijk worden aangeboden.

4.5.2 Visie Gouda 2020

Om goed in te kunnen blijven spelen op de veranderingen in de samenleving is het van belang om aan een toekomstbestendige ambtelijke organisatie te bouwen.

Dit gebeurt via het traject Gouda2020+ waarin drie ontwikkelingen centraal staan:

- voor en met de stad;
- wendbaar;
- de goede dingen doen.

4.5.2.1 Voor en met de stad

Bij alles moet dienstverlening voorop staan. Hierbij is de focus bij voorkeur van buiten naar binnen. Als de samenleving er om vraagt, pakt de gemeente vraagstukken op, samen met inwoners, bedrijven en instellingen. Procedures worden zorgvuldig ingericht. Wanneer iets niet goed gaat, dan worden bij voorkeur informele instrumenten ingezet zoals mediation of een persoonlijk gesprek.

4.5.2.2 Wendbaar

De snelheid waarmee de omgeving verandert is groot. Dat vraagt om een wendbare organisatie die in staat is om alert en innovatief te reageren op de vragen uit de stad en uit de omgeving. Dat is een organisatie die deze ontwikkelingen ook weet door te vertalen naar de bedrijfsvoering. Focuspunten zijn: digitalisering van processen, investeren in competenties en kennis van medewerkers en adequaat budgetbeheer. 'Wendbaar' veronderstelt ook strak sturen op organisatiekosten en opvangen van fluctuaties van de inkomsten en uitgaven.

4.5.2.3 De goede dingen doen

Het is belangrijk dat de organisatie weet waar ze voor staat, wat de doelen zijn en hoe daar te komen. Dat betekent keuzes maken en prioriteren.

Informatieveiligheid en privacy zijn thema's die doorlopend aandacht nodig hebben. Gouda investeert stevig in deze thema's. Onder andere door de maatregelen informatiebeveiliging gemeenten te implementeren en een traject om Gouda in 2018 privacy-proof te krijgen.

4.5.2.4 Visie Gouda 2020+: vertaling naar de dagelijkse praktijk

De visie van Gouda 2020+ met de bijbehorende kernwaarden wordt vertaald in concrete activiteiten. Voorbeelden daarvan zijn de wijze waarop de uitvoeringsorganisatie 'inkoop' wordt ingericht en de modernisering van de sociale dienst (zie paragraaf 3.3.3.). Een wendbare organisatie kan snel inspelen op de veranderingen in de zorg en kan nadrukkelijk samenwerken met zorgpartners en heeft een goede mix van zakelijkheid en partnership.

Een ander voorbeeld is de manier waarop de gemeentelijke directiestructuur nieuw is vormgegeven door middel van een collegiale directie die integraal verantwoordelijk is voor de ambtelijke organisatie. Door afschaffing van de afzonderlijke directie-eenheden kunnen afdelingen waar nodig op een (tijdelijke) manier geclusterd aangestuurd worden. Dit alles met als doel om de integrale samenwerking verder te versterken en daarmee de organisatie wendbaarder te maken.

Een laatste voorbeeld van de concrete vertaling van de Visie Gouda 2020+ naar de praktijk: op 15 juni 2017 heeft een geslaagde Ontwikkelmiddag plaatsgevonden voor alle ambtenaren. Op deze middag is ook de GoudAcademie gelanceerd. Dat is een virtuele organisatie, van waaruit opleidingen en ontwikkeling van medewerkers wordt gefaciliteerd en gestimuleerd.

4.5.3 Formatie

De formatie van de ambtelijke organisatie was 436,3 fte's op 1 september 2017. Een lichte toename ten opzichte van september 2016 (428). De verklaring voor de stijging in de bezetting is de omzetting van inhuur naar (tijdelijke) aanstelling.

4.5.4 Loonkosten

De verwachte loonkosten dalen van 36,7 miljoen (begroting 2017 na 2^e ijkmoment) naar 35,0 miljoen (2021). Hier wordt de taakstelling zichtbaar die nog op het personeel rust.

De stijging van de begrote loonkosten 2017 ten opzichte van de werkelijke loonkosten 2016 kan verklaard worden door verwerking van CAO-effect en pensioenstijging van 2017. Daarnaast wordt in de begroting 2017 het omzetten van inhuur naar vast personeel zichtbaar, waardoor de loonkosten hoger komen te liggen.

Bedragen * € 1.000	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	2018	2019	2020	2021
Ambtelijke organisatie	31.744	35.018	34.715	34.435	34.143	33.362
College van BenW	559	671	671	672	672	672
Gemeenteraad	593	662	662	662	662	662
Griffie	432	330	337	337	337	337
Rekenkamer	14	14	14	14	14	14
Totaal	33.343	36.696	36.400	36.121	35.829	35.048

Bij de gemeente Gouda wordt inhuur van derden niet apart begroot. De inzet gedurende een jaar wordt (gedeeltelijk) gedekt vanuit het loonkostenbudget.

4.5.5 Doelstellingen bedrijfsvoering

Indicator	Toelichting	Doelstelling 2018
Personeel		
Verzuim	De stijging van het verzuim is aanleiding geweest tot een preventieve en afdelingsgerichte aanpak. Het beleid is erop gericht om het verzuim terug te dringen. Inmiddels zijn er met de bedrijfsarts doelstellingen voor de komende jaren geformuleerd.	4,6% inclusief langdurig verzuim frequentie 1,1 (2016 verzuim 5,9 frequentie 1,3)
Salarislasten	De kosten aan salarissen inclusief sociale lasten zijn een belangrijke post in de begroting van de gemeente. Reden om actief te sturen op realisatie en uitputting.	De salarislasten blijven binnen het begrote budget. (2016: begroot € 32,9 miljoen Uitkomst € 32,8 miljoen)
Inhuur externen	In 2016 bedroeg de inhuur van externen 30% van de salarislasten. Oorzaak is vooral gelegen in de inzet op de decentralisaties en samenwerkingsverbanden zoals het NSDMH. Doelstelling is om inhuur te verminderen. Een maatregel die al is geformaliseerd is dat medewerkers worden gestimuleerd om tijdelijke klussen op te pakken. Dit resulteert nu reeds in een lagere inhuur.	Norm: maximaal 25% van de salarislasten
Financiën		
Adequaat budgetbeheer	Het doel van de begroting is het maken van een realistische planning van de uitgaven en de inkomsten. Afgelopen jaar week de realisatie af van de begrotingsresultaten van het 2e ijkmoment. Door het verbeteren van de begrotingsprocessen en het afgeven van tussentijdse prognoses binnen de P&C-cyclus wordt bereikt dat onvoorziene schommelingen beperkt blijven.	Maximaal 2,5% afwijking van de kosten per programma tussen het geprognostiseerde resultaat bij het 2e ijkmoment en de verantwoording bij de jaarrekening
Factuur afhandeling	De wettelijke betalingstermijn voor facturen bedraagt standaard 30 dagen.	In 85% van de verwerking van de facturen wordt de norm van 30 dagen behaald (2016: 84%)
ICT		
Geheugen van Gouda	Gouda maakt een ontwikkeling door van taakgericht naar zaakgericht werken. Daartoe is het programma Het geheugen van Gouda opgezet.	In 2018 zijn de eerste zaaktypen, de projectenomgeving en het sociaal intranet geïmplementeerd
ICT-infrastructuur	Om de continuïteit van de bedrijfsvoering te waarborgen is en wordt in de ICT geïnvesteerd. Hierdoor is de performance geleidelijk verbeterd.	In 2018 is beschikbaarheid van de ICT-infrastructuur binnen de afgesproken gebruikstijden 99,5% (2016: 99,8%)
Informatiebeveiliging	Informatiebeveiliging gaat om beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van gegevens. In juli 2014 is door het college het Informatiebeveiligingsbeleid conform de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) vastgesteld. Daarnaast is landelijk de door VNG ontwikkelde ENSIA methodiek uitgerold. Op dit moment is ongeveer 90% van de maatregelen geheel of deels geïmplementeerd. In 2018 moeten alle maatregelen zijn doorgevoerd.	Alle maatregelen zijn ingevoerd en aandachtspunten vanuit ENSIA worden opgevolgd.
Privacy en datalekken	In 2016 is de Wet datalekken van kracht geworden. Er is een procedure van kracht en er is een meldingenregister. In 2017 is gestart met het project Gouda Privacyproof om in mei 2018 te kunnen voldoen aan de Europese privacywetgeving.	Realisatie van het project Gouda Privacyproof Privacyscans uitgevoerd. Artikel 30 register is operationeel.

Indicator	Toelichting	Doelstelling 2018
<p>Juridische zaken</p> <p>Voorkomen van bezwaarschriften</p>	<p>De gemeente had en heeft in het Sociaal Domein te maken met nieuwe taken, een toenemend aantal aanvragen levensonderhoud en aangescherpt beleid. Dat vraagt veel van de organisatie en heeft ook effect op het aantal bezwaarschriften.</p> <p>De gemeente stelt zich ten doel om het aantal terecht ingediende bezwaren terug te dringen door het verbeteren van de kwaliteit van besluiten. Daarnaast wordt ingezet op mediation om formele procedures te voorkomen. Tot slot wordt meer aandacht gegeven aan persoonlijk contact bij het voorbereiden van besluiten om ontevredenheid en onduidelijkheden voor te zijn.</p>	<p>Doelstelling is max. 400 per jaar bezwaarschriften te ontvangen en 100% binnen 18 weken af te doen.</p> <p>In 2016 zijn 426 bezwaarschriften ontvangen (ca 40% is informeel afgehandeld, beoogd was 50%)</p>

4.6 Verbonden partijen

4.6.1 Inleiding

Verbonden partijen zijn gemeentelijke samenwerkingsverbanden. Zij zijn gevormd vanuit de gedachte dat een gezamenlijke uitvoering van taken efficiënter is. De gemeente Gouda heeft hierdoor relaties met andere rechtspersonen, waarin bestuurlijke invloed wordt uitgeoefend en/of waarmee financiële belangen gemeoid zijn.

Het toezicht op de uitvoerende werkzaamheden is een verantwoordelijkheid van de besturen, zoals bijvoorbeeld een dagelijks- of een algemeen bestuur bij gemeenschappelijke regelingen. Het toezicht is niet (meer) voorbehouden aan de afzonderlijke gemeenteraden. Steeds meer taken worden, vanuit de wens om regionaal samen te werken, ondergebracht in gemeenschappelijke regelingen. Het betekent dat er steeds meer geld vanuit gemeentelijke begrotingen naar regionale organisaties gaat. Een continu vraagstuk is op welke wijze het samenspel met de verbonden partijen verbeterd kan worden. In het bijzonder gaat het erom de democratische legitimiteit zo goed mogelijk te waarborgen.

4.6.2 Gemeenschappelijke regelingen

4.6.2.1 Regio Midden-Holland

Openbaar belang en visie

De Regio Midden-Holland is een samenwerkingsverband tussen Krimpenerwaard, Zuidplas, Bodegraven-Reeuwijk, Waddinxveen en Gouda. De focus ligt op regionale beleidsvorming en strategische belangenbehartiging van de aangesloten gemeenten rondom een vijftal inhoudelijke programma's.

1. Natuur, Water en Recreatie
2. Sociaal Domein
3. Verkeer en Vervoer
4. Ruimte en Wonen
5. Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt

Eerder is een strategische agenda vastgesteld waarin per programma een aantal speerpunten is benoemd. Het betreft onder andere het zorgen voor kwetsbare inwoners en het stimuleren van innovatie en duurzaamheid voor ondernemers. Daarnaast gaat het over het realiseren van een aantrekkelijke woon- en werkomgeving, het stimuleren van recreatie en zorgen voor een goed bereikbare regio.

Om deze doelstellingen te bereiken stellen alle deelnemende gemeenten jaarlijks geld beschikbaar voor de netwerksamenwerking, namelijk € 1,76 per inwoner (zie hiervoor de programmabegroting 2018-2021 van de regio Midden-Holland). Voor Gouda komt dit in 2018 neer op een bedrag van € 125.293.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

Evaluatie netwerksamenwerking

In 2017 heeft een evaluatie plaatsgevonden van de vernieuwde netwerksamenwerking die sinds eind 2015 invulling krijgt. Op basis daarvan is vastgesteld dat de inhoud voorop staat en dat er kansen liggen om de regionale samenwerking op dit punt verder te brengen. De colleges van de vijf betrokken gemeenten zetten in op een uitvoeringsagenda per programma. Ze willen de (project)voorstellen die hieruit voortvloeien met een specificatie van de deelnemende gemeenten en de financiële gevolgen ter goedkeuring aan de raden voorleggen.

Verder dient conform de netwerkgedachte het schaalniveau te passen bij de opgave: de samenwerkingsbehoefte bepaalt in welke samenstelling van gemeenten en op welke schaal een onderwerp opgepakt wordt. Daarbij wordt ook specifiek gekeken naar kansen om slimmer en efficiënter te vergaderen en de aansluiting met Alphen en Woerden (AGW) alsook de metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH) verder te versterken. Voor programma 5 (natuur, water en recreatie) zal vanaf 2018 het AGW-schaalniveau als vertrekpunt dienen.

Tot slot onderstrepen de colleges dat de structuur van de samenwerking volgt op de inhoud. De verwachting is dat het belang van de formele gemeenschappelijke regeling verder zal afnemen en dat na verloop van tijd moet blijken of deze hulpconstructie nog meerwaarde heeft.

Meer informatie: www.regiomiddenholland.nl.

4.6.2.2 Omgevingsdienst Midden-Holland

Openbaar belang en visie

De ODMH draagt bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving. Dit doet zij door uitvoering van milieu- en bouw- en woningtoezichttaken in opdracht van de aangesloten gemeenten en de provincie Zuid-Holland. De basistaken van de ODMH voor de gemeente Gouda omvatten vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu- en bouw- en woningtoezicht. Daarnaast voert de ODMH (wettelijke en niet-wettelijke) specialistische taken op het gebied van milieu en duurzaamheid uit. Hierbij hoort ook advisering, ontwikkeling en uitvoering van duurzaamheidsbeleid en milieuaspecten van ruimtelijke plannen. De ODMH draagt bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving. Dit doet zij door uitvoering van milieu- en bouw- en woningtoezichttaken in opdracht van de aangesloten gemeenten en de provincie Zuid-Holland.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet zal naar verwachting in 2020 in werking treden. De Omgevingswet bundelt tientallen (delen van) wetten, besluiten en regelingen op het gebied van ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water tot één Omgevingswet. In 2018 zal duidelijk worden wat er precies gaat veranderen. De wijziging van de Wet geluidshinder (Swung 2) kent een eigen wetgevingstraject, maar zal uiteindelijk ook worden opgenomen in de Omgevingswet.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

De invoering van het wetsvoorstel Wet kwaliteitsborging voor het bouwen wordt in de loop van 2018 verwacht. Doel is om opdrachtgevers een sterkere positie te geven bij eenvoudige nieuwbouw en seriematige verbouw. De privatisering heeft betrekking op aspecten uit het Bouwbesluit. Aspecten die samenhangen met ruimtelijke ordening, welstand en omgevingsveiligheid worden niet geprivatiseerd en blijven dus onder de bevoegdheid van de overheid vallen. In 2018 zal het in de eerste fase gaan om bouwwerken met een laag risico die seriematig worden uitgevoerd, zoals woningen, kleine woongebouwen en eenvoudige bedrijfsgebouwen. Na drie jaar vindt een evaluatie plaats en zullen ook bouwwerken met een middelgroot risico (zoals bibliotheken en woongebouwen tot 70 meter hoog) onder de nieuwe wet vallen. Daarna volgen bouwwerken met een hoog risico. De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen wordt eveneens opgenomen in de toekomstige Omgevingswet.

Meer informatie: www.odmh.nl

4.6.2.3 Groenalliantie Midden-Holland en omstreken

Openbaar belang en visie

De Groenalliantie behartigt de bovengemeentelijke belangen van het beheer en de ontwikkeling van groengebieden. Het behoud en de versterking van de groen- en recreatieve verbindingen, de landschappelijke kwaliteiten van en de biodiversiteit binnen de groengebieden, alsmede de bevordering van de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht maken er ook onderdeel van uit.

De Groenalliantie werkt aan de verhoging van de kwaliteit van haar recreatiegebieden en routestructuren zodat beter wordt aangesloten op de behoeften en wensen van recreanten. De Groenalliantie behartigt de bovengemeentelijke belangen van het beheer en de ontwikkeling van groengebieden. Het behoud en de versterking van de groen- en recreatieve verbindingen, de landschappelijke kwaliteiten van en de biodiversiteit binnen de groengebieden, alsmede de bevordering van de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht maken er ook onderdeel van uit. De Groenalliantie werkt aan de verhoging van de kwaliteit van haar recreatiegebieden en routestructuren zodat beter wordt aangesloten op de behoeften en wensen van recreanten.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

In 2018 wordt het beheer van de groengebieden volgens overeenkomst uitgevoerd door Staatsbosbeheer; de Groenalliantie moet besluiten of zij deze samenwerking vanaf 2019 wil voortzetten. 2018 wordt het eerste jaar dat de Groenalliantie zonder deelname van de provincie functioneert; de gemeente Alphen is per 1 januari 2017 uitgetreden. Op termijn betekent dit minder zekere inkomsten vanuit de provincie.

In 2018 worden de laatste grote investeringen gedaan in het deel Krimpenerwaard.

Voor het deel Reeuwijkse Plassen e.o. wordt in 2018 gestart met grotere investeringen om de gebieden up-to-date, beter beleefbaar en aantrekkelijker te maken.

De ontwikkeling van het Landalpark bij de Reeuwijkse Hout verloopt voorspoedig en levert veel bezoekers op. De gasten trekken er op uit in de omgeving waarvan ook Gouda profiteert.

Meer informatie: www.heerlijkbuiten.nl/natuur-en-recreatieschappen/groenalliantie-midden-holland.

4.6.2.4 Streekarchief Midden-Holland (SAMH)

Openbaar belang en visie

Het Streekarchief Midden-Holland (SAMH) bewaart conform de Archiefwet de archieven van de besturen en ambtelijke instellingen van de gemeenten Gouda, Krimpenerwaard, Krimpen aan de IJssel, Waddinxveen, Zuidplas en het Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Midden-Holland.

SAMH fungeert als historisch documentatiecentrum voor de deelnemende gemeenten en bewaart historisch belangwekkende archieven van talloze particuliere instellingen en bedrijven. Daarbij speelt het archief een belangrijke rol in de promotie van de cultuurhistorie van Gouda. De studiezaal bevindt zich in de Chocoladefabriek in Gouda.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

SAMH werkt aan het opzetten van een e-depot voor digitale archivering. Doordat steeds meer gemeenten overgaan tot digitaal werken, zullen uiteindelijk de archiefstukken in dit e-depot moeten worden opgenomen.

Binnen de gemeenschappelijke regeling wordt door de deelnemende gemeenten en SAMH gewerkt aan een beleidsvisie en de huidige en toekomstige rol van de archiefinstelling.

Meer informatie: www.samh.nl

4.6.2.5 Promen

Openbaar belang en visie

Promen voert voor de gemeente Gouda de Wet sociale werkvoorziening (WSW) uit via een gemeenschappelijke regeling. Kerntaak is het bieden van betaald werk en ontwikkelmogelijkheden voor mensen met een arbeidsbeperking met een WSW-indicatie. Daarnaast voert Promen in opdracht van de gemeente activiteiten uit voor werkzoekenden die ondersteuning op grond van de Participatiewet ontvangen.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

In 2018 gaan de nieuwe regionale afspraken over de toekomst in.

Voor de WSW gaat Promen toewerken naar een kostprijsmodel op basis van realistisch begroten. De risico's op een mismatch met de rijksfinanciering worden daarmee scherper zichtbaar en er kan beter op gestuurd worden. Voor Promen ontstaat er meer continuïteit in de bedrijfsvoering. Bij de toekomstdiscussie is afgesproken dat Promen actief stuurt op vermindering van de overhead en directe personeelskosten in lijn met de afbouw van de WSW en de daarover rapporteert in hun begrotings- en jaarstukken.

Voor de Participatiewet-activiteiten geldt dat deze vanaf 2018 worden geïndividualiseerd per gemeente. Kosten en baten worden dan niet meer via de gemeenschappelijke regeling verrekend. Voor de eerste jaren geldt een afbouwende financiële garantie om de overgang financieel stabiel te maken.

De bijdrage van Gouda aan Promen verloopt via verschillende geldstromen (WSW-bijdrage, exploitatietekortbijdrage en Participatiewet-activiteiten). De consequenties van de overgang naar een kostprijsmodel en de individualisering van de Participatiewet-activiteiten per gemeente, kan betekenen dat de omvang en de verdeling over de verschillende geldstromen zal gaan wijzigen. In het Ondernemingsplan voor 2018 zal Promen naar verwachting dit najaar een begrotingswijziging aanbieden voor 2018.

Meer informatie: www.promen.nl

4.6.2.6 Bedrijfschap Regio Gouda

Openbaar belang en visie

Het Bedrijfschap Regio Gouda is een zelfstandige organisatie waarin de gemeenten Gouda, Waddinxveen en Zuidplas op gelijkwaardige basis samenwerken. Het bedrijfschap ontwikkelt het regionale bedrijventerrein Gouwe Park van 45 ha netto.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

Het bedrijfschap richt zich primair op de verkoop en het beheer van de niet-verkochte kavels. Er dient nog ca 14 ha te worden verkocht. De begroting 2018-2019 voorziet in een geleidelijke uitgifte van alle gronden tot 2020. Het risico op een lager uitgiftetempo is aanwezig door wensen die omliggende gemeenten hebben ten aanzien van het ontwikkelen van eigen bedrijventerreinen. Daardoor kunnen de resultaten onder druk komen te staan. De grondexploitatie blijft ook bij uitloop naar verwachting positief. Na verkoop van alle gronden zal de gemeenschappelijke regeling worden ontbonden.

Meer informatie: www.gouwepark.nl

4.6.2.7 Grondbank RZG Zuidplas

Openbaar belang en visie

De Grondbank is een samenwerking tussen de Provincie Zuid-Holland, de gemeenten Rotterdam, Zuidplas, Waddinxveen en Gouda. De Grondbank heeft in de periode 2004-2011 strategische grondposities verworven in de Zuidplaspolder voor een integrale gebiedsontwikkeling. De gemeente Gouda heeft een belang van 6% in de grondbank. Vanwege de economische terugval zijn daarna de grondaankopen beëindigd. Nu voert de grondbank een beleid, gericht op verkoop van de verworven gronden. De deelnemers aan de Grondbank richten zich op een zo gunstig mogelijke waardeontwikkeling van de gronden. Daartoe wordt jaarlijks een uitnamestrategiekader opgesteld met daarin de beoogde fasering en grondprijzen.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

De regeling en dus de participatie van de gemeente Gouda loopt tenminste tot het jaar 2020. Verwacht wordt echter dat niet alle gronden dan in ontwikkeling genomen dan wel verkocht zullen zijn. De grondbank doet bij de wettelijk vereiste herziening van de gemeenschappelijke regeling een voorstel voor de verlenging van de looptijd. Door zwakke marktomstandigheden in eerdere jaren ligt de marktwaarde van de gronden sinds 2012 onder de boekwaarde. De deelnemers hebben voor dit verwachte verlies een voorziening getroffen en besloten de rentelasten zelf te dragen naar rato van hun belang. De gronden worden elk jaar opnieuw getaxeerd om te komen tot een juiste waardering.

Zolang de gronden niet verkocht zijn, deelt de gemeente in het risico op de grond. Een belangrijke factor voor de waarde is de woningbouwvraag. In 2018 wordt onderzocht welk woningbouwprogramma wenselijk is in de Zuidplas en hoe de waarde van de aangekochte gronden kan worden behouden. Een kleinschalige ontwikkeling zal effect hebben op de waardebeoordeling van de gronden in bezit van de Grondbank. Een grootschalige ontwikkeling zal mogelijk effect hebben op de ontwikkeling van Westergouwe.

Een tweede risico zijn de nog vast te stellen regels omtrent de waardering van de gronden. Een wijziging van de waarderingsregels kan forse invloed hebben op de vermogenspositie van de grondbank en daarmee voor het aandeel van de gemeente Gouda.

Meer informatie: www.ontwikkelingzuidplaspolder.nl

4.6.2.8 Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM)

Openbaar belang en visie

De RDOG HM bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de burgers in de regio Hollands Midden in normale en crisissituaties. Daarnaast zet de RDOG HM zich in om effecten van gezondheidsbedreigingen te beperken.

De RDOG HM doet dit door de belangen te behartigen van de gemeenten die aan de gemeenschappelijke regeling deelnemen op het terrein van de openbare gezondheidszorg, volksgezondheid en ambulancezorg.

De RDOG HM geeft uitvoering aan drie diensten: de GGD (Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst), GHOR (Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen) en RAV (Regionale Ambulance Dienst).

De werkzaamheden lopen uiteen van structurele en preventieve maatregelen tot aan de voorbereiding op gezondheidsbedreiging en effectief optreden bij een daadwerkelijke gezondheidsbedreiging. Voor de openbare gezondheidszorg komt daar het bevorderen van de toegang tot zorg nog bij.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

De RDOG HM heeft in 2016 een taakstelling van 10% gerealiseerd op de dienst GGD. Dit resulteert in 2017 in een reductie van 9,72% op de bijdrage per inwoner. De financiering van de RAV verloopt volledig via de zorgverzekeraars.

In de afgelopen jaren is een intensief bezuinigingsprogramma doorlopen. Dit heeft in de periode 2009-2016 geleid tot een besparing van ongeveer 15% op de gemeentebijdrage. Consequentie daarvan is dat de beschikbare formatie voor de wettelijke GGD-taken momenteel krap is.

Het is de verwachting dat het aantal meldingen bij Veilig Thuis zal blijven stijgen. Voor het professioneel en effectief uitvoeren van de monitorfunctie is het noodzakelijk dat Veilig Thuis over voldoende capaciteit beschikt. Hiervoor worden in 2017 en verder extra middelen ingezet.

Meer informatie: www.rdoghm.nl

4.6.2.9 Veiligheidsregio Hollands Midden

Openbaar belang en visie

De Veiligheidsregio Hollands Midden behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van brandweer, geneeskundige hulpverlening bij zware ongevallen, rampen en rampenbestrijding. Daarnaast realiseert zij een gecoördineerde inzet van de organisaties, instellingen en diensten die bij zware ongevallen en rampen betrokken zijn.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

Vijf jaar na de regionalisering van de brandweer Hollands Midden is er een goed lopend korps. De bezuinigingen lopen op schema en er wordt gewerkt aan een brandweer van de toekomst.

Verder zijn er ook ontwikkelingen in de Oranje kolom - de gebundelde krachten van de gemeenten in de Veiligheidsregio Hollands Midden. Deze gaat zich vanaf 2017 richten op de verdere implementatie van de visie bevolkingszorg. Daarnaast moet er meer verbinding komen tussen risico- en crisiscommunicatie en de kwaliteit en continuïteit van de gemeentelijke crisisorganisatie. Een eventueel risico is de staat van de brandkranen in de veiligheidsregio. Tegenwoordig vallen die onder het beheer van de gemeenten. Geconstateerd is dat er in diverse gemeenten achterstallig onderhoud is. Door de veiligheidsregio is aan de brandweer gevraagd hier een inventarisatie van te maken en aan te geven wat de mogelijke (financiële) gevolgen hiervan zijn.

Verder loopt de vorming van de landelijke meldkamerorganisatie niet zo voorspoedig als gewenst. Dit heeft geleid tot een heroriëntatie. Het einddoel blijft nog wel overeind maar de regionale samenvoegingstrajecten blijven voorlopig nog in beheer van de veiligheidsregio's. Dit geldt ook voor de dagelijkse gang van zaken.

Meer informatie: www.vrhm.nl

4.6.2.10 Gemeenschappelijke Regeling Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland

Openbaar belang en visie

De Gemeenschappelijke Regeling Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR) is de uitvoeringsorganisatie voor gemeentelijke en waterschapsbelastingen van negen gemeenten en het Hoogheemraadschap van Rijnland. De BSGR bepaalt ook de hoogte van de WOZ-waarden voor alle onroerende zaken in de deelnemende gemeenten. Het beleid van heffing en invordering van belastingen en de belastingverordeningen worden door de deelnemers zelf vastgesteld.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

In de meerjarenbegroting 2018-2021 is voor Gouda een bijdrage opgenomen van € 1.430.208 voor het jaar 2018. Deze bijdrage zal nog worden aangepast vanwege de gedeeltelijke invoering van het kostprijscalculatiemodel per 1 januari 2018.

In 2016 heeft het algemeen bestuur van de BSGR besloten om het ontwikkelde kostprijscalculatiemodel in 2018 gedeeltelijk en vanaf 2019 volledig als grondslag te gaan hanteren voor de berekening van de bijdrage van de deelnemers. In de nieuwe systematiek wordt de jaarlijkse bijdrage van de deelnemers in eerste instantie als voorschot in rekening gebracht en vindt definitieve afrekening plaats op basis van de jaarrekening van de BSGR van het betreffende begrotingsjaar. Hierdoor kan rekening gehouden worden met het werkelijk aantal aanslagen, aanslagregels, getaxeerde objecten e.d. van de betreffende deelnemer.

Het ontwikkelde kostprijscalculatiemodel zal leiden tot een structurele lagere bijdrage van de gemeente Gouda op basis van de op dit moment gehanteerde heffingsmaatstaven in de diverse belastingverordeningen. Ingeval Gouda echter zou besluiten om voor een of meer belastingen een meer complexe heffingsmaatstaf te gaan hanteren, dan zal dit direct een verhoging van de bijdrage tot gevolg hebben.

De BSGR tracht voortdurend door efficiëntere werkmethoden de kostprijs per product te verlagen zodat ze ook aantrekkelijk blijft voor potentiële nieuwe deelnemers. Mede gelet op de benodigde voorbereidingstijd wordt niet verwacht dat in 2018 een nieuwe deelnemer zal toetreden.

Meer informatie: www.bsgr.nl

4.6.3 Samenwerkingsverbanden

4.6.3.1 Groene Hart – AGW

Openbaar belang en visie

De samenwerking met Alphen en Woerden krijgt al een aantal jaren invulling langs drie bestuurlijke tafels en een klankbordgroep AGW. Deze samenwerking is de afgelopen tijd verder geïntensiveerd. Eind 2016 gebeurde dat onder meer met de afsluiting van een Bestuursakkoord Groene Hart rondom een aantal thema's, waaronder bereikbaarheid, bodemdaling, economie en werkgelegenheid, vrije tijd en toerisme, wonen en energie.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

In 2017 is er een gezamenlijk traject gestart rondom 'gebiedsgericht werken', een subsidieregeling van de provincie Zuid-Holland, waarvoor een projectaanvraag is gedaan voor een aantal regionale projecten, o.a. op het terrein van een Kaasacademie en een Cheese Experience, CIV – smart technology, bodemdaling en waterrecreatie. Het jaar 2018 zal onder meer in het teken staan van de uitvoering van deze en andere projecten en om de positie van Het Groene Hart als onderdeel van de Randstad verder te verstevigen.

4.6.4 Overige verbonden partijen

4.6.4.1 Sport.Gouda B.V.

Openbaar belang en visie

Sport.Gouda is het sportbedrijf van de gemeente Gouda.

De kernactiviteiten bestaan uit het op economisch verantwoorde wijze beheren en exploiteren van sportaccommodaties en het ontwikkelen van het verzorgen van sport- en activiteitenprogramma's ten behoeve van inwoners van Gouda en de regio.

De gemeente Gouda is enig aandeelhouder en is tevens de grootste opdrachtgever, waarbij de opdracht is vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

In 2017 wordt een besluit genomen over de verlenging van de concessie aan Sport.Gouda, die per 1 januari 2018 afloopt.

Meer informatie: www.sportgouda.nl

4.6.4.2 Cyclus N.V.

Openbaar belang en visie

Cyclus verzorgt voor Gouda de afvalinzameling en besteedt voor acht gemeenten in de regio de afvalverwerking aan.

Daarnaast zorgt Cyclus voor het schoonhouden van de openbare ruimte en de gladheidbestrijding in Gouda en voert zij deels taken voor het dagelijks beheer van de openbare ruimte uit.

Cyclus draagt op deze wijze bij aan de doelstellingen van programma 6 Duurzaamheid en Stedelijk beheer.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

De taken op het gebied van dagelijks beheer van de openbare ruimte worden, na een besluit van de AVA, afgebouwd. Dit proces moet uiterlijk 1 januari 2019 afgerond zijn. Cyclus focust zich in de toekomst op afval inzameltaken en afvalverwerkingstaken.

Voor deze transitie zijn de statuten aangepast en hebben aandeelhouders meer zeggenschap gekregen. Het huidige afvalinzamelcontract met Cyclus loopt tot 1 januari 2019.

Op 1 januari 2017 zijn het dagelijks beheer van Bomen, Asfalt en de Havendienst van Cyclus naar Gouda teruggekomen. Deze werkzaamheden worden nu in regie door externe marktpartijen uitgevoerd.

Het beheer van groen, water, verkeerslichten en speellocaties komt vanaf 1 januari 2018 weer onder aansturing van Gouda.

Meer informatie: www.cyclusnv.nl

4.6.4.3 Oasen N.V.

Openbaar belang en visie

Oasen is het drinkwaterbedrijf dat inwoners van Gouda en een groot aantal andere gemeenten in het Groene Hart van drinkwater voorziet. Gemeenten zijn de aandeelhouders vanwege het belang van een goede drinkwatervoorziening voor burgers. Kernactiviteiten zijn het winnen, zuiveren, distribueren en verkopen van drinkwater.

De werkzaamheden van Oasen hebben geen directe link met de doelstellingen van de gemeente in de programmabegroting. Er is uiteraard wel sprake van een algemeen belang dat er op een efficiënte, effectieve en duurzame wijze wordt voorzien in drinkwater voor onze inwoners. Als aandeelhouder heeft de gemeente stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

Medio 2017 is ook in het Gouds drinkwater de chemische stof GenX aangetroffen. Alhoewel de wettelijke normen niet worden overschreden, bestaat een risico dat Oasen op termijn maatregelen moet nemen die leiden tot (onverwachte) investeringen.

Meer informatie: www.oasen.nl

4.6.4.4 N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Openbaar belang en visie

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor burgers. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van de kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. Gevolg is dat de BNG financieringsmiddelen aan decentrale overheden kan aanbieden tegen zeer scherpe prijzen. Als aandeelhouder heeft de gemeente stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

In het kader van Basel-III zal de BNG haar reserves in 2019 moeten verhogen. Over de uiteindelijke hoogte daarvan wordt overleg gevoerd met de Europese Centrale Bank. Dit zou gevolgen kunnen krijgen voor de winstbestemming van de BNG; risico hierbij is dat de jaarlijkse dividenduitkering aan de gemeente onder druk kan komen te staan. Het risico is echter nog niet te kwantificeren.

Meer informatie: www.bngbank.nl

4.6.4.5 Coöperatie ParkeerService U.A

Openbaar belang en visie

ParkeerService is in maart 2017, in opdracht van de gemeente Gouda, gestart met de uitgifte van parkeervergunningen voor bewoners en bedrijven. Bewoners kunnen snel en gemakkelijk een vergunning aanvragen via het E-loket. In de loop van 2017 en navolgende jaren worden meer parkeertaken van de gemeente overgedragen aan ParkeerService.

Ontwikkelingen 2018 en eventuele risico's

In 2018 wordt uitvoering gegeven aan een verbeterde governance, transitie van de organisatiestructuur, kostprijsmodel en herverdeling indirecte kosten.

De coöperatie kende in 2016 een niet sluitende begroting. Omdat het hier een coöperatie ParkeerService U.A. betreft (uitgesloten aansprakelijkheid) en geen deelname is betaald, is er geen financieel risico. Er is hooguit sprake van een continuïteitsrisico wanneer de coöperatie in (financiële) problemen zou geraken.

4.6.5 Lijst Verbonden Partijen

Met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in 2016 is de gemeente voortaan verplicht om in de paragraaf Verbonden partijen een overzicht op te nemen.

In onderstaande tabellen is deze lijst opgesplitst in twee tabellen:

- Belangen en vertegenwoordiging in de verbonden partij
- Financiële gegevens en risico's

Tabel 1: Belangen en vertegenwoordiging verbonden partij

De eerste tabel geeft informatie over de vertegenwoordiging in de besturen door de gemeente Gouda, het openbaar belang dat gediend is en de invloed die Gouda heeft op de verbonden partij.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam organisatie	Wijze van dienen van het gemeentebelang	Openbaar belang	Belang van de gemeente in verbonden partij
Regio Midden-Holland	In het AB zitten twee collegeleden die door de raad benoemd zijn.	Regionale beleidsvorming en strategische belangbehartiging van de aangesloten gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Krimpenerwaard Waddinxveen en Zuidplas.	20% Ieder AB-lid heeft 1 stem.
Omgevingsdienst Midden-Holland	In het AB zitten twee collegeleden die door het college zijn aangewezen, waarvan 1 lid zitting heeft in het DB.	Bijdrage leveren aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving.	18% Stemverhouding op basis van budget € 100.000= 1 stem.
Groenalliantie Midden-Holland en omstreken	In het AB zitten twee leden die door de raad en het college zijn aangewezen.	Beheer van recreatieterreinen voor regionale dagrecreatie in Gouda, Bodegraven-Reeuwijk, Waddinxveen, Alphen aan den Rijn, Krimpenerwaard en enkele kleinere gebieden. Daarnaast is men beheerder en ontwikkelaar van routestructuren in het Groene Hart	20% Ieder AB-lid heeft 1 stem.

Naam organisatie	Wijze van dienen van het gemeentebelang	Openbaar belang	Belang van de gemeente in verbonden partij
Streekarchief Midden-Holland	In het AB zitten twee collegeleden die door de raad benoemd zijn.	Het conform de archiefwet bewaren van de archieven van de besturen en ambtelijke instellingen van de gemeenten Gouda, Krimpenerwaard, Krimpen aan de IJssel, Waddinxveen, Zuidplas en het ISMH.	20% leder AB-lid heeft 1 stem.
Promen	In het AB zit een collegelid dat door het college is aangewezen.	Uitvoering geven aan de Wet Sociale Werkvoorziening. Daarnaast het uitvoeren van re-integratieactiviteiten voor werkzoekenden met een Participatiewet-uitkering.	14,2% leder AB-lid heeft 1 stem.
Bedrijvenschap Regio Gouda	De leden van het AB worden door de raden danwel uit de colleges aangewezen. Hiervan moet tenminste 1 lid deel uitmaken van het college van B&W. Gemeente Gouda wijst de plaatsvervangend voorzitter aan.	Het in een samenwerkingsverband van Gouda, Waddinxveen en Zuidplas ontwikkelen van het bedrijventerrein Gouwe Park	13,3% leder AB-lid heeft 1 stem.
RZG Zuidplas Grondbank	In het AB zitten twee collegeleden die door het college zijn aangewezen. Het college van Gouda doet een bindende voordracht voor het DB-lid.	Het verwerven van strategische grondposities in de Zuidplaspolder voor een integrale gebiedsontwikkeling. Tevens de verkoop van de verworven gronden tegen een zo gunstig mogelijke waarde ontwikkeling van deze gronden.	5% leder AB-lid heeft 1 stem
Regionale dienst Openbare gezondheidszorg Hollands Midden	In het AB zit een lid dat door de raad is aangewezen. Het lid maakt deel uit van het college.	De RDOG bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de burgers in de regio Hollands Midden in normale en crisisomstandigheden. Daarnaast zet de RDOG zich in om effecten van gezondheidsbedreigingen te beperken.	8% Aantal stemmen gebaseerd op inwoneraantal.
Veiligheidsregio Hollands Midden	Het AB wordt gevormd door de burgemeesters van de deelnemende gemeenten.	Belangenbehartiging van de aan de regeling deelnemende gemeenten op het terrein van brandweer, geneeskundige hulpverlening bij zware ongevallen, rampen en rampenbestrijding. Daarnaast aan het realiseren van een gecoördineerde inzet bij zware ongevallen en rampen betrokken organisaties, instellingen en diensten.	8% Aantal stemmen gebaseerd op inwoneraantal.
Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland	In het AB zit een collegelid dat door het college benoemd is.	Het heffen en invorderen van lokale belastingen voor de deelnemers. Daarnaast het bepalen van de hoogte van de WOZ-waarden voor alle onroerende zaken in deze gemeente.	14,66% Aantal stemmen gerelateerd aan bijdrage in kalenderjaar.

Vennootschappen

Naam organisatie	Wijze van dienen van het gemeentebelang	Openbaar belang	Belang van de gemeente in verbonden partij
Sport.Gouda	DE AVA wordt vertegenwoordigd door een collegelid. Voor de afgenomen diensten is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten.	Het realiseren, beheren en exploiteren van voorzieningen en accommodaties op het gebied van sport, ontspanning en recreatie, zoals het Groenhovenbad, gymzalen, sporthallen en velden. Daarnaast worden voor derden activiteiten uitgevoerd zoals buitenschoolse activiteiten, organisatie en uitvoering van sportevenementen, arrangementen voor bedrijfssporten en advies & consult.	100% stemrecht als aandeelhouder.
N.V. BNG	DE AVA wordt vertegenwoordigd door een collegelid. Voor de afgenomen diensten is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten.	Het uitvoeren van gespecialiseerde financiële dienstverlening voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang tegen zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger	0,15% stemrecht als aandeelhouder.
Oasen N.V.	DE AVA wordt vertegenwoordigd door een collegelid. Voor de afgenomen diensten is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten.	Het leveren van drinkwater voor de inwoners van Gouda en een groot aantal andere gemeenten in het Groene Hart.	9,63% stemrecht als aandeelhouder.
NV Cyclus	DE AVA wordt vertegenwoordigd door een collegelid. Voor de afgenomen diensten is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten.	Advisering over het beheer van openbare ruimte en afval beheer. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan deze beheer taak. Daarnaast wordt ook informatie en advies gegeven over regionaal en lokaal afvalbeleid. Als zodanig levert zij ook een bijdrage aan een schoon, heel en veilig leefmilieu	20% Ieder AB-lid heeft 1 stem
Coöperatieve Parkeerservice U.A.	De gemeente wordt vertegenwoordigd in de algemene ledenvergadering (ALV)	ParkeerService ondersteunt gemeenten bij het ontwikkelen, implementeren en uitvoeren van parkeerbeleid	9,1% Ieder lid heeft 1 stem.

tabel 2: Financiële gegevens en risico's

In de tweede tabel zijn enkele financiële gegevens opgenomen zoals de jaarlijkse bijdragen 2018 van de gemeente aan de verbonden partij en de vermogensontwikkelingen.

Voor het Bedrijfschap Regio Gouda, Cyclus N.V., Oasen N.V. en de N.V. Bank Nederlandse Gemeente wordt geen jaarlijkse bijdrage betaald. Voor het Bedrijfschap en de Grondbank RZG geldt dat de gemeente mogelijk een bijdrage moet leveren of kan ontvangen bij afsluiting van de grondexploitatie. Voorlopig is de verwachting bij beide verbonden partijen dat de grondexploitatie minimaal budgettair neutraal zal worden afgesloten.

In de kolom resultaten is bij de gemeenschappelijke regelingen het verwachte resultaat voor 2017 en voor de overige verbonden partijen het gerealiseerde resultaat van 2016 weergegeven.

Verwacht wordt dat de ontwikkelingen zodanig zijn dat er geen grote verschuivingen in resultaat en balans voor de komende jaren zullen plaatsvinden.

Risico's van enige omvang zijn benoemd in de kolom 'risico's'. Meer informatie is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Verwachte omvang eind van het jaar (€ 1.000)	Verwachte omvang t.o.v. totaal (%)	Eigen vermogen 1-1 2016 BBV art. 15 lid 2c	Eigen vermogen 31-12 2016 BBV art.15 lid 2c	Vreemd vermogen 1-1-2016 BBV art.15 lid 2c	Vreemd vermogen 31-12-2016 BBV art.15 lid 2c	Resultaat 2017	Risico's
Regio Midden Holland	125	31,6%	1.023	998	6.431	382	0	
Omgevingsdienst Midden-Holland	2.954	17,7%	2.923	3.678	5.933	11.890	0	
Groenalliantie Midden-Holland en omstreken	516	28,3%	6.885	6.551	1.602	1.674	0	
Streekarchief Midden-Holland	440	38,7%	493	385	315	321	0	
Promen	363	38,7%	1.505	1.759	7.120	7.237	0	
Bedrijvenschap Regio Gouda	0		0	0	14.453	14.333	0	Gelet op de ambitie om de verkopen in 2018 van het Bedrijvenschap af te ronden wordt de gewenste eigen ontwikkeling van bedrijventerreinen door omliggende gemeenten als risico gezien.
Grondbank RZG Zuidplas	228	6,0%	-29.620	-23.086	96.635	96.671	0	Risico op waardeontwikkelingen gronden als gevolg van nieuw provinciaal beleid voor nieuwe woningbouwlocaties. Risico op waarderingsregels als gevolg van gewijzigde wetgeving BBV.13
Regionale Dienst Openbare gezondheidszorg Hollands Midden	2.404	9,5%	5.787	5.765	24.793	25.156	0	
Veiligheidsregio Hollands Midden	4.415	9,8%	10.396	9.928	16.429	13.541	0	
Belasting-samenwerking Gouwe-Rijnland	1.412	14,7%	3.082	2.698	5.505	5.468	0	

Verbonden partijen

Naam	Verwachte omvang eind van het jaar (€ 1.000) BBV art. 15 lid 2b	Verwachte omvang t.o.v. totaal (%) BBV art. 15 lid 2b	Eigen vermogen 1-1 2016 BBV art. 15 lid 2c	Eigen vermogen 31-12 2016 BBV art.15 lid 2c	Vreemd vermogen 1-1-2016 BBV art.15 lid 2c	Vreemd vermogen 31-12-2016 BBV art.15 lid 2c	Resultaat 2016 BBV art.15 lid 2d	Risico's BBV art.15 lid 2e
Sport.Gouda			2.073	2.076	2.139	1.775	4	
N.V. BNG			3.587.000	4.177.000	149.895	145.328	226.000	
Oasen N.V.			90.071	94.042	128.247	143.661	3.971	
N.V.A Cyclus			13.925	7.798	9.282	12.444	5.775	
Cooperatieve Parkeerservice U.A.			1.098	495	2.334	2.035	-602	

4.7 Grondbeleid

4.7.1 Inleiding

Deze paragraaf bevat:

- de uitgangspunten van het gemeentelijk grondbeleid;
- het financiële effect van de grondexploitaties;
- de stand van zaken van gemeentelijke projecten.

4.7.2 Beleid

Als uitgangspunt voor het gemeentelijk grondbeleid is gekozen voor actief waar nodig en voor faciliterend waar dat kan. Er is een herziening van de nota Grondbeleid in voorbereiding. De nieuwe nota vervangt de bestaande nota uit 2011. Door het verruimen en toevoegen van instrumenten wordt de flexibiliteit vergroot. Het wordt hierdoor mogelijk om binnen projecten keuzes te maken voor financiële optimalisatie en ambities rondom sociale huur, middenhuur, energie en duurzame ontwikkeling.

Projecten als Middenwillens en Jan Verswollezones zijn (bijna) klaar. De belangrijkste bouwlocaties zijn daarmee Westergouwe en projecten in bestaand stedelijk gebied. Hierdoor neemt het belang van een heldere regierol door de gemeente bij projecten via faciliterend grondbeleid (exploitatieplan of -overeenkomst en het bestemmingsplan) toe. De gemeente heeft bij faciliterend grondbeleid minder sturing op de projecten, maar de gemeente loopt ook veel minder financiële risico's. Als de gemeente al grond bezit, is actief grondbeleid logisch.

Het college is bevoegd tot het doen van aan- en verkopen van grond en panden. Dit moet wel binnen de vastgestelde kaders gebeuren. Deze kaders worden door de gemeenteraad gesteld bij grondexploitaties of bij een begroting waarin een voornemen tot aan- of verkoop is opgenomen.

Handboek grondzaken

Het handboek grondzaken bevat rekenspelregels. Als voorbeeld: vaste grondprijzen bij sociale woningbouw en bedrijfsterreinen, residueel rekenen bij koopwoningen. Daarnaast bevat het handboek instrumenten waarmee maatwerk kan worden geleverd rond gemeentelijke ambities bij het bevorderen van middenhuur, energietransitie, duurzaam ontwikkelen, extra kwaliteit etc. Op projectniveau wordt steeds de afweging gemaakt rond diverse ambities en doelstellingen in relatie tot het financiële resultaat.

Grondprijzenbrief

De grondprijzenbrief bevat grondprijzen voor bijvoorbeeld sociale woningbouw, maatschappelijke instellingen en bedrijfsterreinen. Deze grondprijzen worden jaarlijks geactualiseerd. Het college stelt de grondprijzenbrief vast.

4.7.3 Financiële positie

Tijdens de kredietcrisis heeft de gemeente, door tegenvallende inkomsten uit grondverkoop, aanvullende verliesvoorzieningen bij de grondexploitaties getroffen. Door de aantrekkende economie nemen de opbrengsten uit grondverkoop weer toe en verbeteren ze de resultaten van de grondexploitaties.

In het eerste kwartaal 2017 zijn de grondexploitaties geactualiseerd en de resultaten zijn in mei 2017 via het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) in de raad gepresenteerd. Vanwege de vertrouwelijkheid van de plannen (onderhandelingspositie van de gemeente) worden alleen de totaalbedragen genoemd. Het financiële effect van de grondexploitaties op het weerstandsvermogen is € 2,6 miljoen voordelig. Er waren dit jaar geen afboekingen. De totale voorziening voor grondexploitaties bedraagt per 31 december 2016 € 9,4 miljoen op eindwaarde.

Voor het eerste kwartaal van 2018 is de volgende actualisatie gepland.

4.7.4 Wat doet de gemeente in 2018

Er zijn 3 projecten waarvoor een grondexploitatie is geopend.

Per project volgt een overzicht van de stand van zaken en de geplande activiteiten voor 2018.

Spoorzones

De grondexploitatie beperkt zich tot het noordelijk deelgebied tussen de Spoorstraat en de Dreef. Het hoofdkantoor van Rabobank Gouwestreek is in aanbouw. Voor de onverkochte kavels wordt de bestemming verruimd om andere functies naast kantoren mogelijk te maken. De voorbereidingen voor het in ontwikkeling brengen van de kavel naast Cinema Gouda zijn opgestart.

Westergouwe

Na de succesvolle verkoop zijn vanaf 2016 de eerste huizen opgeleverd en krijgt fase 1 verder vorm. De voorbelasting voor fase 2 is aangebracht. In 2018 worden naar verwachting de eerste bouwvelden van fase 2 aan projectontwikkelaars verkocht. De programmering past binnen de kaders van de Regionale Woonagenda en sluit aan bij de Goudse woningbehoefteraming.

Middenwillens

Het betreft een project van de gemeente en Slokker Vastgoed met ruim 200 woningen. Op het gemeentelijke deel komen circa 120 woningen. In 2017 zijn de eerste en tweede fase opgeleverd. Janssen de Jong projectontwikkeling is gestart met de verkoop van 14 koopwoningen in de laatste fase. Met Woonpartners Midden Holland wordt gesproken over 24 sociale huurappartementen. Van de 5 vrije kavels zijn er inmiddels meerdere in optie genomen. Naar verwachting zal de bouw van de derde fase in 2018 plaatsvinden, waarna het project in 2019 wordt opgeleverd.

5 Financiële begroting

5.1 Inleiding

De financiële begroting biedt vanuit verschillende invalshoeken inzicht in de financiële positie van de gemeente. Allereerst wordt ingegaan op de totstandkoming van het begrotingsaldo en meerjarenperspectief. Tevens is de geprognosticeerde balans opgenomen en het EMU-saldo. Daarna wordt inzicht gegeven in de lasten en baten per programma, het concerninvesteringsplan, de financieringspositie en de reserves en voorzieningen.

5.2 Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting

5.2.1 Ontwikkeling van het meerjarenperspectief 2018-2021

De basis voor het meerjarenperspectief 2018-2021 ligt in de 2^e begrotingswijziging 2017. Daarna heeft de raad de Kadernota 2018-2021 vastgesteld. Samen met de resultaten van de circulaire over het gemeentefonds en de ontwikkelingen in de eerste acht maanden van 2017 leidt dit tot het volgende meerjarenperspectief. In de tabel betekent een positief bedrag een overschot of voordeel voor het perspectief. Bij een negatief bedrag gaat het om een nadeel of tekort. De in de tabel geschetste ontwikkelingen worden hierna verder uitgewerkt en toegelicht.

bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
Meerjarenperspectief na 2^e begrotingswijziging 2017	1.800	4.075	4.427	5.150
Mutaties van het meerjarenperspectief:				
Meicirculaire 2017	2.028	2.146	2.224	2.421
College- en raadsbesluiten	-2	-2	-2	-2
Effecten eerste acht maanden 2018	-3.793	-6.202	-4.672	-7.586
Septembercirculaire 2017	516	213	293	428
Meerjarenperspectief programmabegroting 2018-2021	549	230	2.269	410

Financieel en materieel sluitende begroting

Voor 2018 en verder wordt een financieel en materieel sluitende begroting gepresenteerd. Daarmee wordt voldaan aan een van de eisen van de provinciale toezichthouder om in aanmerking te komen voor het gewenste repressief toezicht. In de paragraaf Incidentele baten en lasten van dit hoofdstuk wordt de sluitende begroting verder toegelicht.

5.2.2 Meicirculaire 2017

Over de meicirculaire 2017 is de raad op hoofdlijnen geïnformeerd in de 2e begrotingswijziging 2017 en de Kadernota 2018-2021. Een gedetailleerde uitwerking volgt hierna.

bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
Mutatie inkomsten meicirculaire 2017 t.o.v. septembercirculaire 2016 (+ is voordelig)	2.912	3.258	3.477	3.726
AF: Toe te kennen loon- prijscompensatie	-27	-245	-386	-438
AF: Taakmutaties/oormerken, waarvan:	-856	-867	-867	-867
1. Betalingen aan derden (VNG, Waarderingskamer)	-82	-92	-92	-92
2. Armoedebestrijding kinderen	-389	-389	-389	-389
3. Brede scholen combinatiefuncties (verlaging eerder toegekend bedrag)	2	2	2	2
4. Gezond in de stad	-98	-98	-98	-98
5. Maatschappelijke opvang (verlaging eerder toegekend bedrag)	17	17	17	17
6. Vrouwenopvang	-7	-7	-7	-7
7. Hogere pensioenafdrachten ABP	-300	-300	-300	-300
Totaal vrij aanwendbaar c.q. effect op het financieel perspectief	2.028	2.146	2.224	2.421

Toelichting op de tabel

Allereerst is de berekende omvang van de uitkering uit het gemeentefonds vergeleken met de uitkomsten van de voorafgaande circulaire. Het verschil staat in de tabel als 'Mutatie inkomsten meicirculaire 2017'.

Op het verschil wordt in mindering gebracht:

- de middelen voor loon- en prijscompensatie die nodig zijn om aansluiting te houden bij de cijfers in de meicirculaire;
- de taakmutaties, die in de begroting apart worden gezet in afwachting van een bestedingsvoorstel.

Uiteindelijk resteert een bedrag dat vrij besteedbaar is in geval van een overschot of dat moet worden bezuinigd in geval van een tekort. De meicirculaire leidt in dit geval tot een vrij besteedbaar bedrag van € 2,0 miljoen in 2018 dat oploopt tot € 2,4 miljoen in 2021.

In de meicirculaire is ook weer een specificatie opgenomen van de uitkering voor de decentralisaties in het sociale domein. Voor Gouda leidt dit tot de volgende mutaties.

bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
Mutaties uitkering decentralisaties sociaal domein (meicirculaire 2017 t.o.v. septembercirculaire 2016) (- is afname)				
decentralisatie AWBZ naar WMO (IU) begeleiding	589	587	646	646
decentralisatie AWBZ naar WMO (IU) beschermd wonen	308	315	315	315
decentralisatie jeugdzorg (IU)	-1.132	-1.132	-1.033	-1.032
decentralisatie Participatiewet (IU) re-integratie	118	119	119	120
decentralisatie Participatiewet (IU) WSW	303	278	248	244
Totale mutatie uitkering decentralisaties sociaal domein	187	168	295	293
Totale omvang uitkering decentralisaties (meicirculaire 2017)	55.487	55.076	51.927	52.076

5.2.3 College- en raadsbesluiten

In de loop van het jaar nemen het college en de gemeenteraad op grond van hun bevoegdheden besluiten waar financiële consequenties aan zitten. Deze worden dan verwerkt in het eerstvolgende ijkmoment van de PenC-cyclus. De besluiten uit 2017 met financiële gevolgen voor 2018 en verder staan in de onderstaande tabel.

bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
Verkoop erfpachtgrond	-2	-2	-2	-2
MPG 2017	0	0	0	0
Totaal	-2	-2	-2	-2

Toelichting op de tabel

Verkoop erfpachtgrond

Een perceel erfpachtgrond is verkocht. De netto-opbrengst is in 2017 verantwoord. De structureel gederfde canonopbrengsten vanaf 2018 worden hierbij geraamd.

MPG 2017

Op 5 juli 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met de actualisatie van de grondexploitaties (MPG). De financiële gevolgen van die herziene grondexploitaties voor de jaren 2018 en verder worden hierbij verwerkt maar hebben per saldo geen effect op het meerjarenperspectief.

5.2.4 Effecten eerste acht maanden 2017

Bij het 2^e ijkmoment 2017 worden onder andere de financiële afwijkingen in beeld gebracht die voortvloeien uit de eerste acht maanden van 2017. De afwijkingen die betrekking hebben op het jaar 2017 zijn verwerkt in de 3^e begrotingswijziging 2017, die afzonderlijk door de raad wordt vastgesteld. De financiële afwijkingen die betrekking hebben op 2018 en latere jaren komen aan de orde in deze programmabegroting. Zie hiervoor de volgende tabel.

De eerste 20 onderwerpen sluiten aan op de [raadsmemo van 26 september 2017](#) over de uitwerking van de keuzevraagstukken uit de Kadernota 2018-2021. Anders dan in de memo staan in de tabel de onderwerpen met het bijbehorende effect op het perspectief / begrotingssaldo. Als voorbeeld geldt het funderingsfonds (nummer 10). De storting in het funderingsfonds van € 140.500 wordt gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve. Op andere plaatsen in de begroting zijn dan de gevolgen voor de lasten en baten zichtbaar. Overigens geldt dat in de navolgende tabel de negatieve bedragen een verlaging van het perspectief betekenen.

Na de 20 onderwerpen als uitwerking van de keuzevraagstukken uit de Kadernota 2018-2021 zijn de overige financiële afwijkingen in beeld gebracht die voortkomen uit de eerste acht maanden van 2017.

bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
01. BUIG	-1.920	-1.850	-1.360	-1.000
02. Ontschotting 3D	0	0	0	0
03a. Goudse Poort Versnellingskamer	0	0	0	0
03b. Goudse Poort Supinfo	0	0	0	0
04a. Cheese Experience Cofinanciering bijdrage provincie	0	0	0	0
04b. Cheese Experience Gemeentelijke projectleider 2018 (algemene reserve)	0	0	0	0
04c. Cheese Experience Aanvullende financiering	0	0	0	0
05. Aanpak fietsparkeren	-71	-163	-163	-163
06. Sportimpulsfonds	0	0	0	0
07. Verbreding concept Chocoladefabriek	0	0	0	0

bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
08. Herwaardering gemeentelijk vastgoed	-120	-117	-114	-111
09. Schuldhulpverlening	0	0	0	0
10. Funderingsfonds (algemene reserve)	0	0	0	0
11. Verkenning levenscyclusbenadering investeringen infrastructuur	0	0	0	0
12. Analyse ICT-situatie en automatiseringsopgave	0	0	0	0
13a. Preventie en veiligheid Preventie (PIT)	-165	-165	0	0
13b. Preventie en veiligheid Intensivering aanpak woninginbraken	-200	-230	0	0
14a. Lastenverlichting Restitutie rioolheffing (voorziening Riolerings)	0	0	0	0
14b. Lastenverlichting Verlaging OZB huishoudens	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
15. Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	0	-60	-60	-60
16. Veilig Thuis	-231	-272	-272	-272
17. Wetsvoorstel harmonisatie kinderopvang	0	0	0	0
18. Uitvoeringsbudget Omgevingswet	-100	-200	0	0
19a. Verduurzaming gemeentelijk vastgoed kapitaallasten	0	-69	-128	-139
19b. Verduurzaming gemeentelijk vastgoed aanvullen voorziening	0	-1.100	0	0
19c. Verduurzaming gemeentelijk vastgoed huurinkomsten	0	33	67	67
20. Toekomstvisie (algemene reserve)	0	0	0	0
21. Subsidie Roze Zaterdag (algemene reserve)	0	0	0	0
22. Lekkenburg	0	1	2	4
23. Krediet Ark - Gemiva	0	-82	-80	-79
24. Tobbelocatie: sporthal voor 10 jaar	0	-174	-172	-169
25. Zonnepanelen sportaccommodaties	0	-48	-47	-46
26. Krediet Ecopark	0	0	0	0
27. Programma voorzieningen huisvesting onderwijs 2018	-65	-14	-14	-13
28. Woonwagenstandplaatsen EMT-betonplaat	0	0	0	0
29. Aanpassing parkeerautomaten	0	0	0	0
30. Mobiliteitsplan	0	0	0	0
31. Kinderboerderij	-12	-12	-12	-12
32. Ondersteuning Gouda Onderneemt	-80	-50	-20	0
33. Rioleringsprojecten en onderhoudsprojecten RO	0	0	0	0
34. Spaaroptie	250	0	0	0
35. Financieringsfunctie	339	362	115	-208
36. Bouwleges en uitvoeringskosten ODMH	874	323	323	323
37. Parkeergelden	118	88	38	25
38. Opbrengsten verhuur	-308	-306	-302	-302
39. Actualisatie afvalbudgetten - meerjarig	-131	-133	-25	11
40. Actualisatie rioleringsbudgetten - meerjarig	-187	-145	344	178
41. Automatisering	50	50	50	50
42. Bijdrage VNG	-100	-100	-100	-100
43. CIP actualisatie	9	-31	-104	-154
44. Deelnemingen	-20	-20	-20	-20
45. RZG Grondbank	9	13	12	13
46. Loonkostenontwikkelingen	-531	-523	-520	-520
47. Lagere toerekening aan projecten	-222	-229	-231	-208
48. Rente op achterstallige betalingen	20	20	20	20
49. Maatwerk jeugd (deels reserve sociaal domein)	0	0	-900	-3.700
Totaal effecten eerste acht maanden 2017	-3.793	-6.202	-4.672	-7.586

Toelichting op de tabel

21. Roze Zaterdag

Ter dekking van de projectkosten "Roze Jaar 2018" en "Roze Zaterdag 2018" heeft het college besloten een subsidie van € 115.000 toe te kennen. Deze wordt gedekt ten laste van de algemene reserve.

22. Lekkenburg

In het pand Lekkenburg 1 was de bibliotheek Bloemendaal gevestigd. Na realisatie van de Chocoladefabriek met een centrale bibliotheek aan Klein Amerika 20 is het pand leeg gekomen.

Het plan van Kwadraad voor het realiseren van een buurtservicecentrum in Lekkenburg 1 vraagt een investering van € 1.003.069 inclusief BTW. Aan de raad wordt voorgesteld dit investeringskrediet beschikbaar te stellen en te openen. De kapitaallasten (rente en afschrijving) plus de overige kosten worden gedekt door de huur die Kwadraad aan de gemeente gaat betalen.

23. Krediet De Ark - Gemiva

Voor de nieuwe huisvesting van De Ark was in het Concerninvesteringsplan (CIP) rekening gehouden met een bedrag van € 2,1 miljoen. Bij de Kadernota 2017-2020 is een aanvullend bedrag van € 2,76 miljoen geraamd. Deze kredieten zijn bij het 1e ijkmoment 2017 samengevoegd tot één en de afschrijvingstermijnen zijn geüniformeerd op 20 jaar.

Inmiddels is een voorlopig ontwerp opgesteld met een optimalisering van de programma's van eisen. Gebleken is dat dit niet te realiseren is binnen het door de raad vastgestelde bedrag. Dit komt door het gecompliceerde programma, de verhouding tussen het bruto en netto vloeroppervlak en de te lage normvergoeding vanuit het Rijk. Aan de raad wordt voorgesteld een aanvullend investeringskrediet beschikbaar te stellen en te openen van € 1.020.000.

24. Tobbelocatie

Het zwembad De Tobbe is gesloopt. In de Nota sportaccommodaties (2009 -2015) is aangegeven dat er stevige druk op de capaciteit van de huidige sporthallen is, vooral in het winterseizoen. Deze druk kan voor de komende 10 jaar verminderd worden door de bouw van een nieuwe sporthal. De Tobbelocatie ligt naast het Groenhovenbad, in het sportpark Groenhoven en nabij onderwijsinstellingen. Deze ligging vergroot de kans op een rendabele exploitatie van de sporthal. Door nu te kiezen voor een sporthal voor de duur van 10 jaar blijft de mogelijkheid open om over 10 jaar alsnog een sporthal in Westergouwe te bouwen. De planologische procedure voor een hal die 10 jaar zal staan kan via een zogenaamde "kruimelprocedure" met een korte proceduretermijn die vrijwel parallel kan lopen met de omgevingsvergunningaanvraag.

Aan de raad wordt voorgesteld voor de realisatie van een sporthal voor 10 jaar een investeringskrediet van € 834.000 beschikbaar te stellen, en daarvoor een afschrijvingstermijn van 10 jaar te hanteren. Voor het huren van de hal wordt uitgegaan van een jaarlijkse kostenpost van € 66.000.

25. Zonnepanelen sportaccommodaties

De gemeente Gouda heeft als doel CO2 neutraal te zijn in 2040 en 20% energie te besparen op het gemeentelijk vastgoed in 2020. In het kader van deze duurzaamheidsambities is het voornemen zonnepanelen te plaatsen op de sporthallen De Zebra en De Mammoet en zonnepanelen en -collectoren te plaatsen op het Groenhovenbad. Hiervoor is SDE+ subsidie aangevraagd en toegekend, die jaarlijks zal worden uitbetaald op basis van de geproduceerde zonne-energie. De gemeenteraad wordt voorgesteld een krediet van € 598.000 beschikbaar te stellen, de afschrijvingstermijn te bepalen op 20 jaar en mandaat aan de portefeuillehouder duurzaamheid te verlenen om het krediet te openen, als er na aanbesteding een sluitende businesscase is. De definitieve kapitaallasten, de te verwachten subsidies en overige beheerskosten zullen na aanbesteding bij een volgend ijkmoment worden verwerkt.

26. Krediet Ecopark

In verband met de ontwikkeling van een Ecopark wordt voorgesteld een voorbereidingskrediet van € 256.000 ten behoeve van de planvorming met betrekking tot het Ecopark beschikbaar te stellen en daarvoor een afschrijvingstermijn van vijf jaar te hanteren. De kapitaallasten van dit krediet worden gedekt binnen het systeem van de afvalstoffenheffing.

27. Programma voorzieningen huisvesting onderwijs 2018

In het kader van de plicht tot adequate (sobere en doelmatige) huisvesting van scholen worden 3 kredieten aangevraagd:

1. een krediet voor eerste inrichting van een extra groep van de Livingstoneschool (toename leerlingen) van € 15.535;
2. een krediet voor eerste inrichting van twee extra groepen van Al Qalam (toename leerlingen) van € 31.700;
3. een krediet voor het vervangen van de dakbedekking van Al Qalam van €115.000;

Ten behoeve van het herstellen van een constructiefout aan de gevelpanelen van het Carmelcollege (beugels laten los) wordt in 2018 eenmalig een budget van € 65.000 beschikbaar gesteld.

Deze onderwerpen worden opgenomen in het Programma voorzieningen in de huisvesting Onderwijs 2018.

28. Woonwagendstandplaatsen EMT-betonplaat

Voor een structurele oplossing voor de verzakkingen van de verhuurde woonwagendstandplaatsen is het noodzakelijk een permanente onderheide betonnen constructie aan te brengen. De raad wordt voorgesteld hiervoor een krediet van € 350.000 op het CIP op te nemen en beschikbaar te stellen. En de bijbehorende afschrijvingstermijn te bepalen op 25 jaar. De kapitaallasten worden verrekend met het jaarlijkse onderhoudsbudget van deze standplaatsen. De kosten van onderhoud dalen als gevolg van de investering. Daardoor is deze investering budgetneutraal voor de begroting.

29. Aanpassing parkeerautomaten

Als laatste stap in het digitaliseren van de parkeerproducten dienen de parkeermeters geschikt gemaakt te worden voor kentekenparkeren. Tevens worden kaartlezers in de automaten vervangen om te voldoen aan de nieuwe veiligheidsvoorschriften. De kapitaallasten worden gedekt binnen de parkeerinkomsten.

30. Mobiliteitsplan

De uitvoeringsmaatregelen Mobiliteitsplan die niet uit de reguliere exploitatie gedekt kunnen worden, komen ten laste van de betreffende jaarschijf van krediet Mobiliteitsplan.

31. Kinderboerderij

Kinderboerderij de Goudse Hofsteden verkeert in een zorgelijke financiële situatie. Uit onafhankelijk onderzoek is gebleken dat structureel € 12.000 nodig is om omvallen te voorkomen.

32. Ondersteuning Gouda onderneemt

De kosten van een programmamanager Economie worden deels door de gemeente Gouda en deels door "Gouda Onderneemt!" betaald.

33. Rioleringsprojecten en onderhoudsprojecten RO

Op basis van actuele ramingen van de lasten en de heffingsinkomsten is een actualisatie van de meerjarenbegroting riolering opgenomen. Dit is budgetneutraal voor de begroting.

34. Spaaroptie

Aangezien het weerstandsvermogen naar verwachting van voldoende omvang is, kan de spaaroptie voor de aanvulling van dit vermogen in 2018 incidenteel met € 250.000 worden verlaagd.

35. Financieringsfunctie

Het voordeel wordt veroorzaakt door de lagere fundingsrente dan tijdens het eerste ijkmoment vanuit is gegaan.

36. Bouwleges en uitvoeringskosten ODMH

Op basis van de prognose van de bouwleges worden de meerjarenraming en het budget voor de uitvoeringskosten van de BWT-taken door de Omgevingsdienst Midden Holland (ODMH) geactualiseerd. Verschillen worden via de exploitatie afgewikkeld. De reserve bouwleges kan derhalve vrijvallen.

37. Parkeergelden

Op basis van actuele ramingen van kosten en parkeerinkomsten wordt de meerjarenbegroting aangepast.

38. Opbrengsten verhuur

In het kader van het project realistisch begroten is de exploitatie van het vastgoed tegen het licht gehouden. Voor de huuropbrengsten wordt al een aantal jaren op rij een te laag bedrag geraamd onder andere omdat niet gecorrigeerd is voor achterblijvende huuropbrengsten door leegstand als gevolg van herontwikkeling. Bovendien blijkt uit de praktijk dat niet alle servicekosten (o.a. energie) kunnen worden doorbelast aan de huurders (bijv. in geval van faillissementen).

39. Actualisatie afvalbudgetten - meerjarig

Op basis van actuele ramingen van kosten en heffingsinkomsten wordt de meerjarenbegroting aangepast.

40. Actualisatie rioolbudgetten - meerjarig

Op basis van actuele ramingen van kosten en heffingsinkomsten wordt de meerjarenbegroting aangepast.

41. Automatisering

Door het afsluiten van voordelige contracten met de provider voor telefonie en data konden lagere abonnementskosten per gebruiker worden bedongen. Tevens zijn door de samenwerking met omliggende gemeenten op het gebied van ICT-beheer schaalvoordelen ontstaan.

42. Bijdrage VNG

Naar aanleiding van de meicirculaire 2017 is gebleken dat voor de bijdrage aan de VNG in 2018 via het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering € 100.000 extra geoormerkt had moeten worden. Het bedrag is eerst ten gunste van het perspectief gekomen, maar dient nu alsnog ten laste van perspectief aan het budget van programma 7 te worden toegevoegd.

43. CIP actualisatie

De actualisatie van het CIP en enkele administratief-technische aanpassingen in de annuïteiten met betrekking tot het Huis van de Stad en het Groenhovenbad leiden tot per saldo tot een nadelig resultaat .

44. Deelnemingen

De raming van de dividendinkomsten wordt geactualiseerd. Vanaf 2018 treedt een nadeel op doordat naar verwachting de dividenduitkering van Cyclus wegvalt.

45. RZG Grondbank

In het verleden is door de deelnemers aan de Grondbank RZG Zuidplas besloten om de kosten en de rente niet meer te activeren op de boekwaarden van de voorraden (gronden), maar ten laste te brengen van de deelnemers. Uit de meest recente begroting van de Grondbank blijkt dat de jaarlijkse kosten voor de gemeente Gouda dalen. Voorgesteld wordt om het voordeel in te zetten voor de invulling van de stelpost verbonden partijen uit de programmabegroting 2017-2020. Het restant valt vrij ten gunste van het meerjarenperspectief.

46. Loonkostenontwikkelingen

De loonkostenstijging bedraagt in 2017 2,5%, als gevolg van de invoering van het individueel keuzebudget en hogere pensioenafdrachten aan het ABP. Daarnaast is er per 1 augustus een CAO-stijging van 1%. De loonbudgetten zijn verhoogd met de prijsmutatie BBP (0,9%) uit de meicirculaire 2016. De werkelijke loonstijging komt hoger uit. Op basis van de meicirculaire 2017 is € 300.000 structureel beschikbaar gekomen voor de pensioenafdrachten. Het resterende verschil van ongeveer € 300.000 werkt structureel door en kan niet door de organisatie worden opgebracht. Daarnaast geldt een CAO-stijging van 1,5% in 2018 en tevens een stijging van het IBK met 0,75%. De beschikbare compensatie in de meicirculaire 2017 bedraagt 1,4%. Structureel bedraagt het tekort rond € 229.000. Voorgesteld wordt deze bedragen ten laste te brengen van het perspectief.

47. Lagere toerekening aan projecten

In het verleden is besloten om uren (= salaris) en overhead door te belasten naar de projecten zoals de grondexploitaties, voorzieningen en investeringen. Door uren en overhead te activeren, drukken ze niet op het resultaat van het lopende jaar, maar worden deze meegenomen in het resultaat van het project. Dit leidt tot een lagere belasting voor de exploitatie (toekomstige kapitaallasten in plaats van salarislasten).

Door een afname van het aantal projecten is de afgelopen jaren ook het aantal toe te rekenen directe uren en overhead aan deze projecten gedaald. De ramingen voor 2018 e.v. waren daarop tot nu toe niet volledig aangepast en daardoor niet meer realistisch. De verwerking van de aanpassing leidt tot een nadeel voor de exploitatie.

48. Rente op achterstallige betalingen

Dit betreft de niet eerder geraamde rente op achterstallige betalingen van belastingen en leges.

49. Maatwerk jeugd

Het tekort bij jeugd bedraagt in 2018 € 3,0 miljoen door de daling van het rijksbudget. Als gevolg van het objectief verdeelmodel loopt dit tekort de jaren daarna op. Bij Wmo begeleiding wordt een structureel overschot verwacht van € 0,2 miljoen. Het verwachte overschot op de Wmo is lager dan in de afgelopen jaren. Doordat mensen langer thuis blijven wonen en daar begeleiding krijgen, neemt de inzet voor intramurale plaatsen af en de behoefte aan begeleiding toe. Voorgesteld wordt dit overschot in te zetten voor tekort bij jeugd. Het resterende tekort kan, als ingezette maatregelen als 'de trap af beweging' en 'integrale toegang' waarmee kostenbeheersing bereikt kan worden onvoldoende effect hebben, in 2018, 2019 en deels 2020 gedekt worden uit de reserve sociaal domein. Voor de jaren daarna komt het tekort ten laste van het perspectief.

5.2.5 Budgetneutrale wijzigingen

De voorgaande secties van dit hoofdstuk bevatten voorstellen die effect hebben op het (meerjaren)perspectief. Hierna worden de voorstellen voor de zogenaamde budgettaire neutrale wijzigingen gepresenteerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om subsidies die worden ontvangen waar even hoge uitgaven tegenover staan. Of om budgetten die worden overgeheveld naar een ander programma. Ofschoon deze aanpassingen geen effect hebben op het financieel perspectief valt de vaststelling onder het budgetrecht van de gemeenteraad.

Apparaatskosten (taakstelling)

De taakstelling op de apparaatskosten is verwerkt binnen de begroting. Een deel (ongeveer € 150.000) is vanaf 2018 als algemene taakstelling verwerkt binnen de productgroep overhead. Middels deze wijziging wordt de taakstelling verwerkt door verhoging van de huurinkomsten van het Huis van de Stad. Deze huurinkomsten worden gerealiseerd door verhuur van de 10e etage.

Havendienst incl. liggelden havens

De voormalige havendienst is toegevoegd aan de afdeling Stadtoezicht. De benodigde budgetten worden daarom overgeheveld vanuit BOR. Hiermee is een bedrag van € 114.000 gemoeid binnen programma 6.

Herschikking budgetten VNW

In het kader van het realistisch begroten vindt een herschikking plaats van de budgetten van VNW. Dit betreft zowel een herverdeling van de baten en lasten als ook een overheveling van het P-budget naar programma 8.

Jeugdbeschermingstafel

De gemeente Gouda voert namens de regio de werkzaamheden van de jeugdbeschermingstafel uit. De regiogemeenten betalen hier een vergoeding voor. De baten en lasten binnen programma 4 Jeugd, onderwijs en sport worden met deze wijziging hoger (€ 89.000), per saldo budgetneutraal.

Leerplicht

Met de gemeente Waddinxveen is een nieuwe DVO afgesloten voor de uitvoering van de gemeentelijke taken inzake de Leerplicht. Deze DVO is ingegaan per 1 oktober 2017. De extra formatie-lasten van € 91.000 worden doorbelast en dit betreft als zodanig een budgetneutrale wijziging binnen programma 4 Jeugd, onderwijs en sport.

Radicalisering

In verband met de toename en langdurigheid van de taken op het gebied van het voorkomen en tegengaan van polarisatie en radicalisering wordt voorgesteld om een deel van de tijdelijke formatie voor VNW op dit dossier om te zetten naar structureel. Binnen VNW is ruimte ontstaan op de bijdrage aan de Veiligheidsregio. Voorgesteld wordt om vanaf 2019 binnen programma 8 € 80.000 structureel toe te voegen aan het personeelsbudget om de taken te kunnen blijven uitvoeren.

Taakmutaties peuterspeelzaalwerk en peuteropvang

In de circulaire over het gemeentefonds zijn zogenaamde taakmutaties opgenomen met betrekking tot de beschikbare middelen voor versterking peuterspeelzaalwerk en voorschoolse opvang van kleuters. Taakmutaties worden verwerkt binnen Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Deze taakmutaties worden meegenomen ter dekking van de nieuwe subsidieregeling kindgebonden financiering peuteropvang en voorschoolse opvang. Voorgesteld wordt de taakmutaties vanaf 2018 te verwerken binnen programma 4 Jeugd, onderwijs en sport. (het functionele programma).

Toeristenbelasting

Op basis van aangiftes voorgaande jaren is de opbrengstverwachting toeristenbelasting structureel € 45.000 hoger dan begroot. Voorgesteld wordt om zowel de baten binnen Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien als het budget Promotie toerisme in programma 1 Economie, cultuur en stadsmarketing te verhogen met dit bedrag.

Volksfeesten

Ten behoeve van jaarlijkse Oranjestraat zal het budgetplafond voor de subsidieregeling volksfeesten met € 2.000 worden verhoogd. Met de dekking hiervan was rekening gehouden binnen de regeling Participatie in de buurt. Aangezien de regelingen in verschillende programma's zitten wordt voorgesteld € 2.000 over te hevelen van programma 2 naar programma 1.

5.2.6 Septembercirculaire 2017

In de onderstaande tabel zijn de financiële gevolgen van de septembercirculaire verwerkt.

bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
Mutatie inkomsten septembercirculaire 2017 (- is nadelig)	497	176	255	390
AF: Taakmutaties/oormerken waarvan:	19	38	38	38
Armoedebestrijding ouderen 2018	-17	0	0	0
Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang	-11	-9	-9	-9
Maatschappelijke opvang (DU)	-5	-5	-5	-5
Vrouwenopvang (DU)	51	51	51	51
Totaal vrij aanwendbaar c.q. effect op meerjarenperspectief	516	213	293	428

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens het systeem van 'samen de trap op en samen de trap af' hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toename of afname van het gemeentefonds, voorvloeiend uit de trap op trap af-methode wordt het accres genoemd.

Het accres 2018 is voordeliger. Ten opzichte van de meicirculaire 2017 komt er € 118 miljoen bij.

In de septembercirculaire is met betrekking tot de decentralisaties in het sociaal domein per gemeente de actuele stand opgenomen van de bedragen die beschikbaar zijn voor 2018 tot en met 2021. Zie de uitkomsten in de volgende tabel.

bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
Mutaties uitkering decentralisaties sociaal domein (septembercirculaire 2017 t.o.v. meicirculaire) (- is afname)				
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU) begeleiding	-125	-144	-203	-144
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU) beschermd wonen	36	40	40	40
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	-96	-47	-62	-47
174 decentralisatie Participatiewet (IU) re-integratie	0	0	0	-263
174 decentralisatie Participatiewet (IU) WSW	0	0	74	74
Totale mutatie uitkering decentralisaties sociaal domein	-184	-151	-151	-340
Totale omvang uitkering decentralisaties (septembercirculaire 2017)	55.303	54.926	51.775	51.737

5.2.7 Financiële gevolgen per programma

In onderstaand overzicht zijn per programma de financiële gevolgen opgenomen van het bestaande beleid en van het 1e en 2e ijkmoment 2017 op de programmasaldi.

bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
01 Economie en stadsmarketing				
Bestaand beleid	9.541	9.352	9.264	8.993
Eerste ijkmoment	288	286	286	275
Tweede ijkmoment	738	1.692	624	612
Saldo programma	10.567	11.331	10.173	9.879
02 Zorg (Wmo)				
Bestaand beleid	36.265	36.459	36.441	36.424
Eerste ijkmoment	270	238	238	238
Tweede ijkmoment	919	996	994	1.086
Saldo programma	37.454	37.693	37.672	37.748
03 Werk en inkomen				
Bestaand beleid	19.564	18.929	18.687	18.777
Eerste ijkmoment	440	449	456	456
Tweede ijkmoment	2.717	2.609	2.166	1.539
Saldo programma	22.721	21.987	21.309	20.772
04 Jeugd, onderwijs en sport				
Bestaand beleid	41.573	39.780	37.596	37.288
Eerste ijkmoment	-32	93	91	102
Tweede ijkmoment	2.566	2.247	3.900	3.815
Saldo programma	44.107	42.120	41.586	41.205
05 Ruimtelijke ontwikkeling				
Bestaand beleid	2.720	2.618	2.616	2.616
Eerste ijkmoment	-60	-60	-60	-60
Tweede ijkmoment	47	-31	-234	-229
Saldo programma	2.707	2.528	2.322	2.327
06 Duurzaamheid en stedelijk beheer				
Bestaand beleid	18.462	18.777	18.920	19.013
Eerste ijkmoment	-3.037	-2.505	-2.071	-1.648
Tweede ijkmoment	1.292	535	61	256
Saldo programma	16.717	16.807	16.909	17.621
07 Burgerinitiatieven en publiekszaken				
Bestaand beleid	1.427	1.683	1.713	1.713
Eerste ijkmoment	19	19	19	19
Tweede ijkmoment	6	7	7	7
Saldo programma	1.451	1.709	1.739	1.739
08 Veiligheid en bestuur				
Bestaand beleid	10.948	10.581	10.451	10.451
Eerste ijkmoment	200	92	92	92
Tweede ijkmoment	349	337	132	130
Saldo programma	11.497	11.010	10.674	10.672
20 Overhead				
Bestaand beleid	0	0	0	0
Eerste ijkmoment	0	0	0	0
Tweede ijkmoment	17.313	17.220	17.368	17.315
Saldo programma	17.313	17.220	17.368	17.315
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien				
Bestaand beleid	-142.453	-143.141	-140.901	-141.345
Eerste ijkmoment	-1.330	-1.062	-928	-795
Tweede ijkmoment	-19.811	-19.668	-19.958	-19.790
Saldo programma	-163.594	-163.870	-161.787	-161.930
Verrekening met reserves				
Bestaand beleid	537	780	541	541
Eerste ijkmoment	2.856	2.556	2.123	1.700
Tweede ijkmoment	-4.885	-2.100	-2.900	0
Saldo programma	-1.491	1.236	-235	2.242

bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Totaal resultaat				
Bestaand beleid	1.415	4.181	4.671	5.528
Eerste ijkmoment	385	-107	-244	-378
Tweede ijkmoment	-1.251	-3.845	-2.157	-4.740
Saldo programma	549	230	2.269	410

5.2.8 Geprognosticeerde balans

De (verplichte) geprognosticeerde balans geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de bezittingen en de schulden van de gemeente.

Activa

bedragen * € 1.000	01-01-2018	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021
VASTE ACTIVA					
Materiele vaste activa	345.777	348.854	353.092	348.389	343.229
Immateriele vaste activa	15.115	14.662	14.210	13.758	13.307
Financiële vaste activa	13.043	14.168	13.424	14.556	16.982
TOTAAL VASTE ACTIVA	373.935	377.685	380.727	376.702	373.518
VLOTTENDE ACTIVA					
Voorraden/ bouwgrond in expl.	17.480	14.700	6.696	3.371	4.477
Voorzieningen grondexploitaties	-9.000	-8.000	-6.500	-6.000	-6.000
Totaal voorraden	8.480	6.700	196	-2.629	-1.523
Uitzettingen	28.141	24.591	19.266	19.266	19.266
Liquide middelen	45	45	45	45	45
Overlopende activa	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	38.666	33.336	21.507	18.682	19.789
TOTAAL GENERAAL ACTIVA	412.601	411.021	402.234	395.384	393.306

Passiva

bedragen * € 1.000	01-01-2018	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021
VASTE PASSIVA					
Algemene reserve	29.167	28.851	30.332	32.368	35.021
Bestemmingsreserves	16.766	16.140	16.126	16.124	16.123
Totaal eigen vermogen	45.933	44.991	46.458	48.492	51.144
Voorzieningen	25.947	29.703	35.035	30.354	27.089
Opgenomen langlopende geldleningen	286.469	285.043	284.485	277.179	274.425
Totaal vreemd vermogen	312.416	314.747	319.519	307.533	301.514
TOTAAL VASTE PASSIVA	358.349	359.738	365.977	356.025	352.658
VLOTTENDE PASSIVA					
Kortlopende schulden:					
Opgenomen kasgeldleningen	6.657	8.688	5.662	6.764	8.053
Overige kortlopende schulden	12.595	12.595	10.595	12.595	12.595
Totaal kortlopende schulden	19.252	21.283	16.257	19.359	20.648
Totaal overlopende passiva	35.000	30.000	20.000	20.000	20.000
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	54.252	51.283	36.257	39.359	40.648
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	412.601	411.021	402.234	395.384	393.306

5.2.9 EMU-saldo

Het overzicht van het EMU-saldo is een verplicht onderdeel in de begroting. Samen met de geprognosticeerde balans geeft het inzicht in toekomstige ontwikkelingen van de financieringsbehoefte van de gemeente Gouda.

Omschrijving (bedragen * € 1.000)			2017	2018	2019	2020	2021
				Volgens begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	+	133	-941	1.467	2.034	2.652
2.	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	15.601	16.595	17.891	19.032	16.157
3.	Dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van de exploitatie	+	7.192	7.909	9.187	8.506	9.687
4.	Bruto investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	28.564	42.766	17.232	24.298	7.402
5.	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, geen betrekking hebbende op bouwgrondexploitatie en niet verantwoord op de exploitatie	+					
6.	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	+					
7.	Aankoop van grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d., alleen transacties met derden niet op de exploitatie verantwoord	-	10.668	6.827	4.302	2.089	1.127
8.	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover niet al op de exploitatie verantwoord	+	7.396	9.949	6.347	5.438	15
9.	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-	3.281	3.721	3.423	3.254	3.020
10.	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht	-					
11.	Verkoop van effecten:						
a.	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	-	nee	nee	nee	nee	nee
b.	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	-					
12.	Berekend EMU-saldo (12=1+2+3-4+5+6-7+8-9-10-11)	=	-12.191	-19.802	9.935	5.369	16.962

5.3 Grondslagen

In dit hoofdstuk staan de financiële uitgangspunten die zijn gebruikt bij de totstandkoming van de ramingen in de financiële begroting.

Waar ramingen worden verhoogd wegens inflatie gebeurt dit met 1,4% (2018), 1,7% (2019), 1,6% (2020) en 1,7% (2021) conform de circulaire gemeentefonds mei 2017.

Voor de berekening van de financieringslasten in 2018 wordt uitgegaan van:

- de door de budgethouders aangegeven uitputtingsritmes voor kredieten, reserves en voorzieningen;
- (vastgestelde) grondexploitaties die gefinancierd worden afhankelijk van de mogelijkheid/wenselijkheid tot het fixeren van het renterisico in de respectievelijke projecten en/of afhankelijk van het specifieke cashflowverloop;
- een gelijkmatige verdeling van de uitgaven over het jaar;
- rekenrente aan te trekken kort geld van 0,2% in 2018 oplopend tot 1,0% in 2021;
- rekenrente aan te trekken lang geld van 2,25% in 2018 oplopend tot 3,25% in 2021;
- een omslagrente van 3,0%;
- rekenrente grondexploitaties 3,42%;
- het ten laste brengen van de rente 'tijdens de bouw' aan het krediet;
- concerninvesteringsplan 2018-2021 dat is opgenomen als bijlage bij deze programmabegroting;
- geraamde dotaties en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen die met deze programmabegroting worden vastgesteld, waarbij het kapitaalbeslag als gevolg van de aanwending van reserves en voorzieningen en investeringen uit het concerninvesteringsplan wordt gefinancierd door middel van langlopende en kortlopende geldleningen.

De ramingen in deze financiële begroting zijn gebaseerd op de bedragen voor 2017 inclusief de 3e begrotingswijziging 2017. Deze bedragen zijn verder aangevuld met de nieuwe elementen in deze programmabegroting zoals vermeld in het hoofdstuk Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting.

5.4 Overzicht van baten en lasten

In het onderstaande overzicht worden meerjarig per programma alle lasten, baten en het saldo weergegeven. Ook de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn gespecificeerd per programma. Onderaan het overzicht staat het totaal resultaat, dat administratief technisch wordt afgewikkeld ten gunste van de algemene reserve.

Bedragen * € 1.000		rekening 2016	begroting 2017 na wijziging	2018	2019	2020	2021
01 Economie en stadmarketing	Lasten	15.647	14.820	14.491	15.418	14.270	13.967
	Baten	-4.002	-3.935	-3.924	-4.087	-4.096	-4.088
	Saldo	11.644	10.885	10.567	11.331	10.173	9.879
02 Zorg (Wmo)	Lasten	37.203	38.616	38.625	38.864	38.843	38.919
	Baten	-2.651	-2.471	-1.171	-1.171	-1.171	-1.171
	Saldo	34.552	36.146	37.454	37.693	37.672	37.748
03 Werken en inkomen	Lasten	51.635	49.064	47.275	45.931	45.063	44.426
	Baten	-25.695	-25.591	-24.554	-23.944	-23.754	-23.654
	Saldo	25.940	23.473	22.721	21.987	21.309	20.772
04 Jeugd, onderwijs en sport	Lasten	52.049	51.702	51.369	49.384	48.851	48.372
	Baten	-7.970	-8.217	-7.262	-7.264	-7.265	-7.167
	Saldo	44.079	43.485	44.107	42.120	41.586	41.205
05 Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	26.883	18.283	15.733	11.814	10.107	6.038
	Baten	-27.188	-15.027	-13.025	-9.286	-7.785	-3.711
	Saldo	-304	3.257	2.707	2.528	2.322	2.327
06 Duurzaamheid en stedelijk beheer	Lasten	49.826	43.602	45.673	46.914	48.476	50.146
	Baten	-30.373	-28.246	-28.956	-30.107	-31.567	-32.525
	Saldo	19.454	15.356	16.717	16.807	16.909	17.621
07 Burgerinitiatieven en publiekszaken	Lasten	3.745	2.918	2.804	2.584	2.547	2.547
	Baten	-1.389	-1.504	-1.353	-875	-808	-808
	Saldo	2.355	1.414	1.451	1.709	1.739	1.739
08 Veiligheid en bestuur	Lasten	15.777	12.016	11.718	11.181	10.845	10.808
	Baten	-200	-219	-221	-171	-171	-136
	Saldo	15.577	11.797	11.497	11.010	10.674	10.672
20 Overhead	Lasten	0	21.389	20.570	20.497	20.614	20.066
	Baten	0	-4.258	-3.258	-3.277	-3.247	-2.751
	Saldo	0	17.130	17.313	17.220	17.368	17.315
21 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	Lasten	4.539	167	-591	803	1.938	3.994
	Baten	-167.712	-163.243	-163.003	-164.673	-163.725	-165.924
	Saldo	-163.173	-163.075	-163.594	-163.870	-161.787	-161.930
Totaal saldo van baten en lasten	Lasten	257.303	252.578	247.668	243.389	241.554	239.282
	Baten	-267.180	-252.710	-246.727	-244.855	-243.588	-241.934
	Saldo	-9.877	-133	941	-1.467	-2.034	-2.652
Dotatie reserve P 01	Lasten	0	0	0	0	0	0
Dotatie reserve P 02	Lasten	913	900	0	0	0	0
Dotatie reserve P 03	Lasten	0	759	0	0	0	0
Dotatie reserve P 04	Lasten	0	0	0	0	0	0
Dotatie reserve P 05	Lasten	0	175	0	0	0	0
Dotatie reserve P 06	Lasten	4.792	3.533	3.088	2.670	2.248	1.824
Dotatie reserve P 07	Lasten	0	0	0	0	0	0
Dotatie reserve P 08	Lasten	31	279	0	0	0	0
Dotatie reserve P 20	Lasten	0	1.021	557	557	557	557
Dotatie reserve P 21	Lasten	870	292	750	750	500	500
	Totaal	6.606	6.959	4.395	3.977	3.305	2.881
Onttrekking reserve P 01	Baten	-300	-153	-165	-50	-50	-50
Onttrekking reserve P 02	Baten	-1.227	-350	-80	0	0	0
Onttrekking reserve P 03	Baten	-896	-1.609	-160	0	0	0
Onttrekking reserve P 04	Baten	-65	-611	-2.919	-2.100	-2.900	0
Onttrekking reserve P 05	Baten	-336	-733	-730	0	0	0
Onttrekking reserve P 06	Baten	-4.533	-376	-949	-69	-68	-68
Onttrekking reserve P 07	Baten	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserve P 08	Baten	-326	-529	-155	0	0	0
Onttrekking reserve P 20	Baten	0	-1.382	-582	-522	-522	-522
Onttrekking reserve P 21	Baten	-1.996	-1.333	-146	0	0	0
	Totaal	-9.680	-7.076	-5.886	-2.741	-3.540	-639
Saldo mutaties reserves	Saldo	-3.074	-117	-1.491	1.236	-235	2.242
Totaal resultaat	Lasten	263.909	259.537	252.064	247.366	244.859	242.163
	Baten	-276.860	-259.786	-252.613	-247.596	-247.128	-242.573
	Saldo	-12.951	-250	-549	-230	-2.269	-410

5.5 Incidentele baten en lasten

Artikel 189 van de Gemeentewet schrijft voor dat de raad erop toeziet dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Daarmee wordt bedoeld dat in de begroting de structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Om vast te kunnen stellen dat sprake is van structureel evenwicht is het belangrijk dat inzicht bestaat in welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. Daartoe is in de begroting een limitatief overzicht van de incidentele lasten en baten opgenomen en zijn deze per programma inzichtelijk gemaakt. Daarnaast worden toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves vermeld, zowel incidenteel als structureel.

Het overzicht van baten en lasten dient niet alleen voor het horizontale toezicht door de raad, maar is voor de financiële toezichthouder, de provincie Zuid-Holland, een belangrijk overzicht bij de bepaling of de gemeente in aanmerking komt voor het gewenste repressieve toezicht.

In de onderstaande tabel is aangegeven wat de incidentele baten in het meerjarenperspectief zijn.

Incidentele baten

Programma (bedragen * 1.000)	Omschrijving	2018	2019	2020	2021
01 Economie, cultuur en stadsmarketing	Roze Zaterdag (Algemene reserve)	-115	0	0	0
	Versnellingskamer (Reserve Goudse Poort)	-50	-50	-50	-50
02 Zorg (WMO)	Transformatie SD (Reserve SD)	-80	0	0	0
03 Werk en inkomen	Modernisering sociaal dienst (reserve SD)	-160	0	0	0
04 Jeugd, onderwijs en sport	Jeugdbeschermingstafel	-98	-98	-98	0
	Impulsregeling (Algemene reserve)	-39	0	0	0
	Maatwerk Jeugd (Reserve SD)	-2.800	-2.100	-2.900	0
	Transformatie SD (Reserve SD)	-80	0	0	0
05 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Bouwleges en uitvoeringskosten BWT-ODMH (reserve bouwleges)	-585	0	0	0
	Funderingsfonds (Algemene reserve)	-145	0	0	0
	Grondexploitaties	-10.407	-6.969	-5.464	-1.395
06 Duurzaamheid en stedelijk beheer	Lastenverlichting rioolheffing (Algemene reserve)	-880	0	0	0
	Goudse Poort OR (Reserve revitalisering Goudse Poort)	-29	-29	-28	-28
08 Veiligheid en bestuur	Subsidie Hang- en sluitwerk	-50	0	0	0
	Toekomstvisie (Algemene reserve)	-50	0	0	0
	Radicalisering (Algemene reserve)	-105	0	0	0
20 Overhead	Contractmanagement MH	-741	-741	-741	0
	Cheese experience (Algemene reserve)	-60	0	0	0
	Organisatieontwikkeling (Reserve organisatieontwikkeling)	-522	-522	-522	-522
21 Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Onttrekking Algemene reserve	-146	0	0	0
Totaal incidentele baten		-17.142	-10.509	-9.803	-1.995

In de onderstaande tabel is aangegeven wat de incidentele lasten in het meerjarenperspectief zijn.

Incidentele lasten

Programma (bedragen * 1.000)	Omschrijving	2018	2019	2020	2021
01 Economie, cultuur en stadsmarketing	Roze Zaterdag	115	0	0	0
	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	0	1.100	0	0
	Aansluiting Onderwijs - Arbeidsmarkt	80	50	20	0
	Kosten algemene plannen	0	60	60	60
02 Zorg (WMO)	Transformatie SD	80	0	0	0
03 Werk en inkomen	Modernisering sociaal dienst	160	0	0	0
04 Jeugd, onderwijs en sport	Preventie en veiligheid Preventie (PIT)	165	165	0	0
	Renovatie onderwijsgebouw	65	0	0	0
	Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	0	0	60	60

Programma (bedragen * 1.000)	Omschrijving	2018	2019	2020	2021
	Jeugdbeschermingstafel	98	98	98	0
	Impulsregeling	39	0	0	0
	Subsidiering jeugdbeleid	142	142	0	0
	Transformatie SD	80	0	0	0
	Onderwijshuisvesting: tijdelijke huisvesting De Goudse Waarden	1.450	0	0	0
05 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Goudse Waarden	100	200	0	0
	Funderingsfonds	145	0	0	0
	Stadsvernieuwing	235	0	0	0
	Grondexploitaties	10.407	6.969	5.464	1.395
06 Duurzaamheid en stedelijk beheer	Openbare ruimte (Egalisatiereserve)	3.045	2.601	2.167	1.743
	Parkeren (Reserve Parkeren)	43	70	81	81
	Lastenverlichting Rioolheffing	880	0	0	0
08 Veiligheid en bestuur	Intensivering aanpak woninginbraken	200	230	0	0
	Ondermijning	80	80	0	0
	Subsidie Hang- en sluitwerk	50	0	0	0
	Toekomstvisie	50	0	0	0
	Radicalisering	105	0	0	0
	Impulsbudget leefbaarheid en veiligheid	132	60	0	0
20 Overhead	Contractmanagement MH	741	741	741	0
	Gouwepark	43	43	0	0
	Organisatieontwikkeling (Reserve organisatieontwikkeling)	522	522	522	522
	Organisatieontwikkeling (Reserve organisatieontwikkeling)	35	35	35	35
21 Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Spaaroptie	750	750	500	500
Totaal incidentele lasten		20.037	13.916	9.748	4.396

In de onderstaande tabel is aangegeven wat het saldo van het totaal van de incidentele baten en de incidentele lasten is in het meerjarenperspectief.

	2018	2019	2020	2021
Totaal incidentele baten	-17.142	-10.509	-9.803	-1.995
Totaal incidentele lasten	20.037	13.916	9.748	4.396
Totaal	2.895	3.407	-55	2.401

In het overzicht is niet opgenomen het begrotingsresultaat.

Geconcludeerd kan worden dat meerjarig geen structurele lasten worden gedekt door incidentele baten.

Aan de reserve parkeren wordt structureel € 40.000 per jaar onttrokken ter dekking van de kapitaallasten als gevolg van de uitbreiding parkeergelegenheid Klein Amerika.

5.6 Concerninvesteringsplan

Investerings hebben als kenmerk dat zij duurzaam zijn. Een investering gaat meerdere jaren mee. Op het moment dat een investering plaatsvindt (aanschaf c.q. bouw van een object) worden de uitgaven gedaan. Deze uitgaven leiden echter niet direct tot lasten in de exploitatiebegroting. Toerekening van de kapitaallasten (afschrijving en rentekosten) vindt voor de eerste keer plaats in het jaar nadat een investering is opgeleverd. Het aantal jaren dat de kapitaallasten worden toegerekend is afhankelijk van het soort investering.

Met het vaststellen van deze programmabegroting autoriseert de raad de investeringen uit de jaarschijf 2018. Zie hiervoor de bijlage Concerninvesteringsplan 2017-2021.

De investeringen, die nu in het CIP zijn opgenomen, leiden bij gehele realisatie tot de volgende kapitaallasten:

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Staat van Activa	25.653	24.713	23.586	22.495
Investerings met jaar gereed 2017	2.496	2.446	2.396	2.346
Investerings met jaar gereed 2018	0	2.763	2.708	2.654
Investerings met jaar gereed 2019	0	0	2.658	2.605
Investerings met jaar gereed 2020	0	0	0	1.048
Totaal	28.149	29.922	31.348	31.147

Op de bovenste regel staan de kapitaallasten van de huidige staat van activa, dus de investeringen die in het verleden gedaan zijn. Daaronder staan de kapitaallasten die voortvloeien uit de jaarschijven (jaar gereed) 2017 tot en met 2020.

5.7 Financiering

De ontwikkeling van de financieringspositie is bepalend voor de toekomstige ontwikkeling van de omvang van de leningenportefeuille (het lange vreemd vermogen). Uit de onderstaande investerings- en financieringsstaat blijken de verwachte financieringstekorten voor de jaren 2018 tot en met 2021. Deze tekorten worden afgedekt door middel van het aantrekken van kasgeldleningen (kort vreemd vermogen).

Gedetailleerde informatie over financiering, treasury, leningenportefeuille etc. is opgenomen in de zogenaamde paragraaf financiering binnen deze programmabegroting.

Bedragen * € 1.000	ultimo 2018	ultimo 2019	ultimo 2020	ultimo 2020
INVESTERINGEN				
(Im) materiele vaste activa	363.517	367.302	362.147	356.536
Financiële vaste activa	14.168	13.424	14.556	16.982
Totaal vaste activa	377.685	380.727	376.702	373.518
Onderhanden werk (grondexploitatie)	14.700	6.696	3.371	4.477
TOTAAL VASTE ACTIVA EN ONDERHANDEN WERK	392.385	387.423	380.073	377.995
FINANCIERING				
Eigen vermogen:				
Algemene reserve (inclusief reserve Sociaal Domein, reserve 3D's en Egalisatiereserve Openbare ruimte)	28.851	30.332	32.368	35.021
Bestemmingsreserves	16.140	16.126	16.124	16.123
Vreemd vermogen:				
Voorzieningen (inclusief voorzieningen grondexploitatie)	37.703	41.535	36.354	33.089
Opgenomen langlopende geldleningen	285.043	284.485	277.179	274.425
TOTAAL FINANCIERINGSMIDDELEN	367.738	372.477	362.025	358.658
FINANCIERINGSTEKORT (+) OF OVERSCHOT (-)	24.647	14.945	18.048	19.337

5.8 Stand en verloop reserves

Hieronder volgt een overzicht per programma van het geprognosticeerde verloop van de reserves. Hierin zijn de beginstanden, de mutaties en de eindstanden voor de periode 2018-2021 opgenomen. Het begrotingssaldo c.q. het meerjarenperspectief is afgewikkeld ten gunste van de algemene reserve, die gekoppeld is aan programma 21. Aanvullend is op grond van wettelijke voorschriften in de bijlagen een overzicht opgenomen met een specificatie per reserve.

Programma 1 Economie, cultuur en stadsmarketing

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	185	185	185	185
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	185	185	185	185

Programma 2 Zorg (Wmo)

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	4.266	4.266	4.266	4.266
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	4.266	4.266	4.266	4.266

Programma 5 Ruimtelijke ontwikkeling

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	3.459	2.874	2.874	2.874
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	585	0	0	0
Stand per 31 december	2.874	2.874	2.874	2.874

Programma 6 Duurzaamheid en stedelijk beheer

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	5.846	5.770	5.721	5.684
Vermeerderingen	43	70	81	81
Verminderingen	119	119	118	117
Stand per 31 december	5.770	5.721	5.684	5.648

Programma 8 Veiligheid en bestuur

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	1.922	1.922	1.922	1.922
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	1.922	1.922	1.922	1.922

Programma 20 Overhead

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	378	413	448	483
Vermeerderingen	557	556	557	557
Verminderingen	522	521	522	522
Stand per 31 december	413	448	483	518

Programma 21 Financieringsmiddelen en algemene dekkingsmiddelen

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	29.877	29.561	31.042	33.078
Vermeerderingen	4.344	3.581	4.936	2.653
Verminderingen	4.660	2.100	2.900	0
Stand per 31 december	29.561	31.042	33.078	35.731

Totaal programma's

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	45.933	44.991	46.458	48.492
Vermeerderingen	4.944	4.207	5.574	3.291
Verminderingen	5.886	2.740	3.540	639
Stand per 31 december	44.991	46.458	48.492	51.144

Programma 1 Economie, cultuur en stadsmarketing

Bij het 2e begrotingswijziging 2015 is de reserve cultuur- en erfgoedfonds ingesteld.

Programma 2 Zorg (Wmo)

Onder dit programma valt de reserve maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze reserve is in 2014 bij de jaarrekening gevormd. De middelen voor MO/VO worden door Gouda als centrumgemeente mede namens de regio uitgegeven. Bij de jaarrekening 2015 is besloten om ook eventuele overschotten op de nieuwe regionale taak beschermd wonen toe te voegen aan deze reserve. De niet bestede budgetten worden jaarlijks toegevoegd aan deze bestemmingsreserve.

Programma 5 Ruimtelijke ordening

Onder dit programma vallen de reserve wijkontwikkeling, de reserve bouwleges, de reserve actualiseren en digitaliseren bestemmingsplannen en de reserves nog uit te voeren civieltechnische werkzaamheden en plankosten Drie Notenbomen en Bolwerk en de reserve voormalig NIEGG Spoorzone en Westergouwe.

Programma 6 Duurzaamheid en stedelijk beheer

Tot dit programma behoren de reserve herontwikkeling Zuidelijk stationsgebied, de reserve parkeren en de reserve revitalisering Goudse Poort.

Programma 8 Veiligheid en bestuur

Onder dit programma valt de reserve niet gesprongen explosieven WOII.

Programma 20 Overhead

Onder dit programma valt de reserve organisatieontwikkeling.

Programma 21 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Onder dit programma vallen de algemene reserve, de reserve Sociaal domein en vanaf 2017 de egalisatie reserve openbare ruimte. De omvang van de algemene reserve neemt in de loop van de jaren toe als gevolg van de spaaroptie ter versterking van het weerstandsvermogen. De reserve Sociaal domein is ingesteld in de 1e begrotingswijziging 2016 en is onder andere bedoeld voor het opvangen van tegenvallers binnen de decentralisaties in het sociaal domein per 1 januari 2015. Voor 2018 t/m 2020 worden uit de reserve de verwachte tegenvallers binnen de jeugdzorg opgevangen. Aan de egalisatie reserve openbare ruimte wordt het voordeel toegevoegd dat ontstaat door het verplicht activeren van investeringen met maatschappelijk nut. De verlaging van de dotatie aan de voorziening groot onderhoud en opvoeren van kapitaallasten heeft een positief resultaat tot gevolg.

5.9 Stand en verloop voorzieningen

Hieronder volgt een overzicht per programma van het geprognosticeerde verloop van de voorzieningen. Hierin zijn de beginstanden, de mutaties en de eindstanden voor de periode 2018-2021 opgenomen. Aanvullend is op grond van wettelijke voorschriften in de bijlagen een overzicht opgenomen met een specificatie per voorziening.

Programma 1 Economie en stadsmarketing

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	1.452	1.292	2.292	2.322
Vermeerderingen	932	2.055	943	935
Verminderingen	1.092	1.055	913	832
Stand per 31 december	1.292	2.292	2.322	2.425

Programma 4 Jeugd, onderwijs en sport

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	217	209	201	192
Vermeerderingen	139	97	208	117
Verminderingen	147	105	217	125
Stand per 31 december	209	201	192	184

Programma 5 Ruimtelijke ontwikkeling

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	75	75	75	75
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	75	75	75	75

Programma 6 Duurzaamheid en stedelijk beheer

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	16.348	20.396	24.780	20.137
Vermeerderingen	6.693	6.878	7.210	8.515
Verminderingen	2.645	2.494	11.853	11.895
Stand per 31 december	20.396	24.780	20.137	16.757

Programma 8 Veiligheid en bestuur

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	7.683	7.520	7.495	7.395
Vermeerderingen	103	173	173	173
Verminderingen	266	198	273	193
Stand per 31 december	7.520	7.495	7.395	7.375

Programma 21 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	118	159	140	181
Vermeerderingen	43	43	43	42
Verminderingen	2	62	2	2
Stand per 31 december	159	140	181	221

Totaal programma's

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	52	52	52	52
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	52	52	52	52

Programma 1 Economie en stadsmarketing

De onder programma 1 opgenomen voorzieningen betreffen twee onderhoudsvoorzieningen. Het gaat hierbij om planmatig onderhoud van gemeentelijke gebouwen en objecten en het verhuurdersonderhoud van de schouwburg. De jaarlijkse dotaties aan deze voorzieningen worden elk jaar aangewend voor de onderhoudskosten van deze panden, die gebaseerd zijn op de meerjarige technische onderhoudsplanningen.

Programma 4 Jeugd, onderwijs en sport

De onder programma 4 opgenomen voorziening is een onderhoudsvoorziening. Het gaat hierbij om planmatig onderhoud van gemeentelijke onderwijsgebouwen.

Programma 5 Ruimtelijke ontwikkeling

Het gaat hier om de voorziening civieltechnische werken en plankosten Jan Verswollezona.

Programma 6 Duurzaamheid en stedelijk beheer

De onder programma 6 opgenomen voorzieningen zijn de voorziening groot onderhoud openbare ruimte, de voorziening onderhoud stationsgarage, de voorziening verwerking afvalstoffen en de voorziening riolering. De voorzieningen riolering en verwerking afvalstoffen zijn egalisatievoorzieningen.

Programma 8 Veiligheid en bestuur

De onder programma 8 opgenomen voorzieningen zijn de voorziening groot onderhoud brandweerkazerne, voorziening deelname grondbank Zuidplas en de voorziening pensioenaanspraken (voormalig) wethouders.

Programma 21 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Onder dit programma vallen de voorzieningen verlofsparen, flankerend beleid OptimaForma, pijporgel aula begraafplaats en onderhoud Huis van de Stad.

5.10 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Overeenkomstig de artikelen 20 en 22 van het BBV dient afzonderlijke aandacht te worden besteed aan de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. In principe zijn alle arbeidskosten gerelateerde verplichtingen in de exploitatiebegroting verwerkt. Een uitzondering wordt gevormd door de voorziening voor de garantieafspraken voor verlofsparen. Door invoering van de levensloopregeling is de verlofspaarregeling met ingang van 1 april 2006 vervallen. De voorziening dient om bij opname van de gespaarde uren een compensatie te hebben voor de kosten van dan waarschijnlijk benodigde inzet van anderen om de afgesproken productie te kunnen realiseren.

6 Besluit bij Programmabegroting 2018-2021

(voorgesteld) besluit van
de gemeenteraad

voorstelnummer: 1452

onderwerp: Programmabegroting 2018-2021

De raad van de gemeente Gouda;

gelezen het voorstel van 10 oktober 2017;

gelet op artikel 189 en 191 van de Gemeentewet;

besluit tot:

1. Vaststelling van de programma's (hoofdstuk 3) uit de programmabegroting 2018-2021.
2. Vaststelling van de paragrafen (hoofdstuk 4) en daarmee (vooruitlopend op de in december 2017 vast te stellen belastingverordeningen) expliciet te besluiten om de gevolgen van de nieuwe tarieven voor lokale heffingen, zoals opgenomen in de paragraaf lokale heffingen, vooruitlopend op de vaststelling van de belastingverordeningen in de begroting te verwerken.
3. Vaststelling van de financiële begroting (hoofdstuk 5), hetgeen betekent:
  - a. vaststelling van de verwerking van de meicirculaire 2017 en de taakmutaties;
  - b. vaststelling van de verwerking van de septembercirculaire 2017 en de taakmutaties;
  - c. vaststelling van de verwerking van de college- en raadsbesluiten en de effecten van de eerste acht maanden 2017;
4. Vaststelling van de Programmabegroting 2018-2021.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 8 november 2017

De raad der gemeente voornoemd,

, griffier , voorzitter

7 Bijlagen

7.1 Concerninvesteringsplan 2017-2021

1. Economie en stadsmarketing

Omschrijving	Jaar gereed	Netto krediet	Kapitaal-lasten 2018	Kapitaal-lasten 2019	Kapitaal-lasten 2020	Kapitaal-lasten 2021
Investerings met economisch nut						
Vastgoed	2017	135.718	12.203	11.959	11.715	11.471
	2018	1.863.663	0	156.904	153.874	150.844
	2019	752.173	0	0	60.174	59.046
	2020	166.440	0	0	0	13.315
Totaal investeringen met economisch nut		2.917.994	12.203	168.863	225.763	234.676
Investerings met maatschappelijk nut						
Voorzieningen toerisme en cultureel erfgoed	2017	97.153	9.392	9.197	9.003	8.809
Totaal investeringen met maatschappelijk nut		97.153	9.392	9.197	9.003	8.809
TOTAAL PROGRAMMA 1		3.015.147	21.595	178.060	234.766	243.485

4. Jeugd, onderwijs en sport

Omschrijving	Jaar gereed	Netto krediet	Kapitaal-lasten 2018	Kapitaal-lasten 2019	Kapitaal-lasten 2020	Kapitaal-lasten 2021
Investerings met economisch nut						
Niet commerciële voorzieningen	2022	517.500	0	0	0	0
	2024	18.438.828	0	0	0	0
	2027	17.713.476	0	0	0	0
	2031	2.998.494	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	2017	5.631.564	346.644	341.313	335.983	330.652
	2018	5.948.159	0	476.640	467.695	458.748
	2019	8.072.000	0	0	645.760	633.652
Renovatie sportvelden	2017	458.912	51.893	50.750	49.606	48.462
	2018	320.400	0	35.799	35.014	34.228
	2019	390.400	0	0	41.399	40.509
	2020	225.400	0	0	0	25.031
	2021	240.400	0	0	0	0
	2022	305.000	0	0	0	0
	2023	305.000	0	0	0	0
	2024	305.000	0	0	0	0
	2025	305.000	0	0	0	0
Sport	2018	1.432.060	0	156.255	152.855	149.458
Totaal investeringen met economisch nut		63.607.593	398.537	1.060.757	1.728.312	1.720.740
TOTAAL PROGRAMMA 4		63.607.593	398.537	1.060.757	1.728.312	1.720.740

5. Ruimtelijke ontwikkeling

Omschrijving	Jaar gereed	Netto krediet	Kapitaal-lasten 2018	Kapitaal-lasten 2019	Kapitaal-lasten 2020	Kapitaal-lasten 2021
Investerings met economisch nut						
Herinrichting woonwagelokatie	2017	32.417	3.134	3.069	3.004	2.939
	2018	350.000	0	24.500	24.080	23.660
Totaal investeringen met economisch nut		382.417	3.134	27.569	27.084	26.599
TOTAAL PROGRAMMA 5		382.417	3.134	27.569	27.084	26.599

6. Duurzaamheid en stedelijk beheer

Omschrijving	Jaar gereed	Netto krediet	Kapitaal-lasten 2018	Kapitaal-lasten 2019	Kapitaal-lasten 2020	Kapitaal-lasten 2021
Investerings met economisch nut						
Parkeren	2017	55.531	7.219	7.052	6.886	6.719
	2018	415.000	0	53.950	52.705	51.460
Verkeer	2023	350.000	0	0	0	0
Totaal investeringen met economisch nut		820.531	7.219	61.002	59.591	58.179
Investerings met economisch nut waarvan heffing ter kostendekking						
Implementatie verbeterplan gescheiden inzameling	2017	22.538	2.179	2.134	2.089	2.044
Ondergrondse containers afvalinzameling	2017	454.090	43.896	42.988	42.079	41.171

Omschrijving	Jaar gereed	Netto krediet	Kapitaal- lasten 2018	Kapitaal- lasten 2019	Kapitaal- lasten 2020	Kapitaal- lasten 2021
	2018	756.000	0	107.213	104.677	102.141
Riolering	2017	9.500.000	530.833	523.458	516.083	508.708
	2018	9.500.000	0	530.833	523.458	516.083
	2019	9.500.000	0	0	530.833	523.458
	2020	0	0	0	0	0
Investerings met economisch nut waarvan heffing ter dekking		29.732.628	576.908	1.206.626	1.719.219	1.693.605
Investerings met maatschappelijk nut						
Investerings wegen grijs	2017	8.338.427	913.114	893.225	873.336	853.447
	2018	8.516.440	0	826.904	809.762	792.620
	2019	4.871.819	0	0	626.450	612.041
	2020	4.803.741	0	0	0	622.706
	2021	4.780.000	0	0	0	0
Uitvoeringsmaatregelen Waterplan	2017	11.245	787	774	760	747
	2019	225.000	0	0	15.750	15.480
Verbetering openbare ruimte Goudse Poort	2017	526.500	49.120	48.120	47.121	46.121
Verkeersplannen	2017	297	24	23	23	23
	2018	235.000	0	18.800	18.448	18.095
Vervanging VRI	2017	203.502	26.455	25.845	25.234	24.624
	2018	580.000	0	75.400	73.660	71.920
Verkeer	2017	166.500	31.645	30.846	30.046	29.247
	2018	200.000	0	46.000	44.800	43.600
	2019	4.572.000	0	0	443.010	433.835
	2020	430.000	0	0	0	98.900
	2021	280.000	0	0	0	0
Totaal investeringen met maatschappelijk nut		38.740.471	1.021.145	1.965.937	3.008.400	3.663.406
TOTAAL PROGRAMMA 6		69.293.630	1.605.272	3.233.565	4.787.210	5.415.190

8. Veiligheid en bestuur

Omschrijving	Jaar gereed	Netto krediet	Kapitaal- lasten 2018	Kapitaal- lasten 2019	Kapitaal- lasten 2020	Kapitaal- lasten 2021
Investerings met economisch nut						
Vervanging cameratoezicht	2017	102.981	23.685	23.068	22.450	21.832
	2018	54.000	0	12.420	12.096	11.772
	2019	18.000	0	0	4.140	4.032
	2020	51.000	0	0	0	11.730
	2021	45.000	0	0	0	0
	2022	82.000	0	0	0	0
	2023	42.000	0	0	0	0
Totaal investeringen met economisch nut		394.981	23.685	35.488	38.686	49.366
TOTAAL PROGRAMMA 8		394.981	23.685	35.488	38.686	49.366

Overhead

Omschrijving	Jaar gereed	Netto krediet	Kapitaal- lasten 2018	Kapitaal- lasten 2019	Kapitaal- lasten 2020	Kapitaal- lasten 2021
Investerings met economisch nut						
Automatisering	2017	1.928.568	443.571	432.000	420.428	408.858
	2018	1.050.000	0	241.500	235.200	228.900
	2019	1.250.000	0	0	287.500	280.000
	2020	1.200.000	0	0	0	276.000
	2021	1.200.000	0	0	0	0
	2022	120.000	0	0	0	0
	2032	60.000	0	0	0	0
Huisvesting	2019	25.000	0	0	3.250	3.175
	2027	0	0	0	0	0
Totaal investeringen met economisch nut		6.833.568	443.571	673.500	946.378	1.196.933
TOTAAL OVERHEAD		6.833.568	443.571	673.500	946.378	1.196.933
EINDTOTAAL		143.527.336	2.495.794	5.208.939	7.762.436	8.652.313

Vaststellen afschrijvingstermijnen

Voor onderstaande kredieten wordt de raad voorgesteld de afschrijvingstermijn vast te stellen zoals staat opgenomen in de tabel (kolom: afschrijvingstermijn). De huidige Regeling Waardering en Afschrijving Activa (WAA) kent voor deze categorie kredieten geen voorgeschreven afschrijvingstermijn:

- Inrichting openbaar gebied fietsveiligheid 2018, bruto-kredietbedrag € 200.000, 5 jaar;
- Inrichting openbaar gebied fietsveiligheid 2019, bruto-kredietbedrag € 200.000, 5 jaar;
- Inrichting openbaar gebied fietsveiligheid 2020, bruto-kredietbedrag € 200.000, 5 jaar;
- Woonwagenstandplaatsen - EMT betonplaat (2018); bruto-kredietbedrag € 350.000, 5 jaar
- Mobiliteitsplan 2018 en 2019; bruto-kredietbedrag € 315.000, 5 jaar
- Mobiliteitsplan 2020; bruto-kredietbedrag € 230.000, 5 jaar
- Mobiliteitsplan 2021; bruto-kredietbedrag € 280.000, 5 jaar
- Sporthal De Tobbe; bruto-kredietbedrag € 833.786, 10 jaar
- Voorbereidingskrediet ECO-park; bruto-kredietbedrag € 256.000, 5 jaar.

7.2 Specificatie per reserve en voorziening

7.2.1 Verloop per reserve

Programma 1 Reserve cultuur- en erfgoedfonds

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	185	185	185	185
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderen	0	0	0	0
Stand per 31 december	185	185	185	185

Programma 2 Reserve maatschappelijke opvang en vrouwenopvang

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	4.266	4.266	4.266	4.266
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderen	0	0	0	0
Stand per 31 december	4.266	4.266	4.266	4.266

Programma 5 Reserve wijkontwikkeling

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	328	328	328	328
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderen	0	0	0	0
Stand per 31 december	328	328	328	328

Programma 5 Reserve actualiseren en digitaliseren bestemmingsplannen

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	69	69	69	69
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderen	0	0	0	0
Stand per 31 december	69	69	69	69

Programma 5 Reserve bouwleges

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	584	0	0	0
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderen	584	0	0	0
Stand per 31 december	0	0	0	0

Programma 5 Reserve nog uit te voeren wzh 3 Notenboomen

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	259	259	259	259
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderen	0	0	0	0
Stand per 31 december	259	259	259	259

Programma 5 Reserve nog uit te voeren wzh Bolwerk

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	468	468	468	468
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderen	0	0	0	0
Stand per 31 december	468	468	468	468

Programma 5 Reserve vm. NIEGG Spoorzone en Westergouwe

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	1.750	1.750	1.750	1.750
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderen	0	0	0	0
Stand per 31 december	1.750	1.750	1.750	1.750

Programma 6 Reserve parkeren

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	672	675	705	747
Vermeerderingen	43	70	82	81
Verminderen	40	40	40	40
Stand per 31 december	675	705	747	788

Programma 6 Reserve zuidelijk stationsgebied

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	4.237	4.237	4.237	4.237
Vermeerderingen	0	0	0	0

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	4.237	4.237	4.237	4.237

Programma 6 Reserve Revitalisering Goudse Poort

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	936	857	778	700
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	79	79	78	78
Stand per 31 december	857	778	700	622

Programma 8 Reserve NGE

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	1.922	1.922	1.922	1.922
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	1.922	1.922	1.922	1.922

Programma 21 algemene reserve

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	16.868	16.627	17.607	20.377
Vermeerderingen	1.299	980	2.770	910
Verminderingen	1.540	0	0	0
Stand per 31 december	16.627	17.607	20.377	21.287

Programma 21 Reserve sociaal domein

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	8.799	5.679	3.579	679
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	3.120	2.100	2.900	0
Stand per 31 december	5.679	3.579	679	679

Programma 21 Egalisatie reserve Openbare Ruimte

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	3.500	6.545	9.146	11.312
Vermeerderingen	3.045	2.601	2.166	1.743
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	6.545	9.146	11.312	13.055

Programma 20 Reserve organisatie-ontwikkelingen

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	378	413	447	482
Vermeerderingen	557	556	557	557
Verminderingen	522	522	522	522
Stand per 31 december	413	447	482	517

Programma 21 Reserve individuele keuze budget (IKB)

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	0	0	0	0
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	0	0	0	0

Programma 21 Reserve cofinanciering regionale projecten

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	710	710	710	710
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	710	710	710	710

Totaal programma's

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	45.933	44.991	46.458	48.492
Vermeerderingen	4.944	4.207	5.574	3.291
Verminderingen	5.886	2.740	3.540	639
Stand per 31 december	44.991	46.458	48.492	51.144

7.2.2 Verloop per voorziening

Programma 1 Voorziening verhuurdersonderhoud schouwborg

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	278	133	268	381
Vermeerderingen	174	174	174	174
Verminderingen	319	39	61	297
Stand per 31 december	133	268	381	258

Programma 1 Voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen en objecten

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	1.174	1.158	2.023	1.940
Vermeerderingen	758	1.881	769	760
Verminderingen	774	1016	852	535
Stand per 31 december	1.158	2.023	1.940	2.165

Programma 4 Voorziening planmatig onderhoud gem. onderwijsgebouwen

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	217	209	201	192
Vermeerderingen	139	97	208	117
Verminderingen	147	105	217	126
Stand per 31 december	209	201	192	183

Programma 5 Voorziening civieltechnisch werk en plankosten Janverswollezone

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	75	75	75	75
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	75	75	75	75

Programma 6 Voorziening groot onderhoud openbare ruimte

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	6.682	6.375	6.218	6.154
Vermeerderingen	2.313	2.254	2.191	2.201
Verminderingen	2.620	2.411	2.255	2.266
Stand per 31 december	6.375	6.218	6.154	6.089

Programma 6 Voorziening verwerking afvalstoffen

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	474	624	677	606
Vermeerderingen	150	53	0	0
Verminderingen	0	0	71	95
Stand per 31 december	624	677	606	511

Programma 6 Voorziening riolering

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	9.074	13.259	17.725	13.198
Vermeerderingen	4.185	4.466	4.973	6.268
Verminderingen	0	0	9500	9500
Stand per 31 december	13.259	17.725	13.198	9.966

Programma 6 Voorziening onderhoud stationsgarage

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	118	140	162	181
Vermeerderingen	46	46	46	46
Verminderingen	24	24	27	34
Stand per 31 december	140	162	181	193

Programma 8 Voorziening groot onderhoud brandweerkazerne

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	559	514	607	625
Vermeerderingen	43	113	113	113
Verminderingen	88	20	95	15
Stand per 31 december	514	607	625	723

Programma 8 Voorziening deelname grondbank Zuidplas

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	1.440	1.440	1.440	1.440
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 31 december	1.440	1.440	1.440	1.440

Programma 8 Voorziening pensioenaanspraken (voormalig) wethouders

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	5.684	5.566	5.448	5.330
Vermeerderingen	60	60	60	60
Verminderingen	178	178	178	178
Stand per 31 december	5.566	5.448	5.330	5.212

Programma 21 Voorziening spaaruren verlof

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	70	70	70	70
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	70	70	70	70

Programma 21 Voorziening pijporgel aula begraafplaats

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	52	52	52	52
Vermeerderingen	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	52	52	52	52

Programma 21 Voorziening onderhoud Huis van de Stad

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	48	88	69	110
Vermeerderingen	42	43	43	43
Verminderingen	2	62	2	1
Stand per 31 december	88	69	110	152

Totaal programma 's

Bedragen * € 1.000	2018	2019	2020	2021
Stand per 1 januari	25.945	29.703	35.035	30.354
Vermeerderingen	7.910	9.187	8.577	9.782
Verminderingen	4.152	3.855	13.258	13.047
Stand per 31 december	29.703	35.035	30.354	27.089

7.3 Taakvelden

Vanaf begrotingsjaar 2017 zijn gemeenten verplicht om een overzicht op te nemen waarin de lasten en baten van de gemeente verdeeld worden naar (hoofd)taakvelden. Deze (hoofd)taakvelden zijn door het Rijk vastgesteld. Via dit overzicht kunnen gemeenten makkelijker met elkaar vergeleken worden. De volgende hoofdtaakvelden worden onderscheiden:

Nummer	Omschrijving taakveld
0.	Bestuur en ondersteuning
1.	Veiligheid
2.	Verkeer, vervoer en waterstaat
3.	Economie
4.	Onderwijs
5.	Sport, cultuur en recreatie
6.	Sociaal domein
7.	Volksgezondheid en milieu
8.	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

De programmabegroting 2018 ingedeeld naar taakvelden ziet er als volgt uit:

Taakvelden: Lasten	2018	2019	2020	2021
0.1 Bestuur	3.356.319	3.317.044	3.317.040	3.317.042
0.10 Mutaties reserves	4.395.028	3.977.063	3.304.578	2.881.078
0.11 Resultaat rekening baten en lasten	549.486	230.160	2.269.410	409.905
0.2 Burgerzaken	2.231.947	2.031.471	1.993.802	1.993.802
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	5.187.371	6.412.349	5.333.219	5.037.608
0.4 Overhead, Ondersteuning organisatie	20.734.094	20.660.685	20.777.866	20.200.946
0.5 Treasury	-2.560.226	-2.767.641	-3.113.358	-2.942.952
0.61 Onroerend Zaakb (OZB) woningen	656.977	656.989	657.002	657.001
0.62 Onroerend Zaakb (OZB) niet-woningen	297.504	297.509	297.513	297.513
0.63 Parkeerbelasting	147.720	147.728	147.731	147.732
0.64 Belastingen overig	102.946	102.950	102.950	102.950
0.8 Overige baten en lasten	898.188	2.499.008	3.979.554	5.865.642
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.739.608	4.455.229	4.452.552	4.452.554
1.2 Openbare orde en veiligheid	4.330.515	4.224.706	3.877.947	3.875.001
2.1 Verkeer en wegen	14.635.834	15.376.954	16.106.873	16.659.945
2.2 Parkeren	1.132.870	1.157.754	1.141.535	1.151.273
2.3 Recreatieve havens	31.857	31.857	31.857	31.857
2.4 Economische havens en waterwegen	988.296	999.815	1.005.458	1.004.764
2.5 Openbaar vervoer	134.112	132.178	130.244	128.310
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	856.800	1.014.940	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	1.387.086	1.352.187	1.321.951	1.301.951
3.4 Economische promotie	968.476	968.519	968.519	968.520
4.2 Onderwijshuisvesting	8.918.478	7.685.999	8.270.571	7.954.058
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.132.914	7.138.771	7.177.861	7.216.994
5.1 Sportbeleid en activering	5.668.221	5.668.572	5.668.667	5.668.669
5.2 Sportaccommodaties	2.682.769	2.813.324	2.784.054	2.722.121
5.3 Cultuurpresentatie, -prod. en -part.	3.711.011	3.577.765	3.559.402	3.537.596
5.4 Musea	2.111.461	2.110.972	2.090.781	2.090.167
5.5 Cultureel erfgoed	204.290	204.296	204.288	204.288
5.6 Media	1.816.773	1.683.862	1.683.894	1.683.895
5.7 Openb groen + (openlucht-) recreatie	3.859.515	3.850.819	3.844.799	3.841.217
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.787.847	5.795.443	5.627.652	5.760.300
6.2 Wijkteams	5.125.526	5.129.609	5.129.650	5.129.651
6.3 Inkomensvoorzieningen	33.199.542	32.456.530	31.801.186	31.350.335
6.4 Begeleide participatie	10.801.249	10.350.109	10.122.991	9.912.388
6.5 Arbeidsparticipatie	3.567.878	3.386.902	3.422.097	3.455.884
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.564.440	2.569.309	2.569.342	2.569.343
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	10.786.255	10.727.275	10.710.718	10.753.106
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	17.867.147	16.914.331	15.952.765	15.911.233
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	18.702.418	19.056.777	19.055.210	18.955.393
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.990.468	2.036.577	2.036.572	1.966.804
7.1 Volksgezondheid	4.096.391	4.070.514	4.070.583	4.070.585
7.2 Riolering	13.864.519	14.398.901	15.286.865	16.404.753
7.3 Afval	7.185.091	7.026.593	6.989.073	6.977.930
7.4 Milieubeheer	1.668.868	1.668.967	1.668.982	1.668.983
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	6.454	6.446	6.430	6.430
8.1 Ruimtelijke ordening	1.312.758	1.386.798	1.179.918	1.178.420
8.2 Grondexploitatie	9.550.155	5.954.343	5.463.971	1.394.506
8.3 Wonen en bouwen	3.227.758	2.646.742	2.645.735	2.645.774
Subtotaal lasten	252.613.004	247.596.000	247.128.300	242.573.265

Taakvelden: Baten	2018	2019	2020	2021
0.1 Bestuur	-33.134	-33.134	-33.134	-33.134
0.10 Mutaties reserves	-5.885.962	-2.740.633	-3.540.004	-639.374
0.2 Burgerzaken	-1.378.039	-900.041	-833.045	-833.045
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-4.388.532	-4.551.796	-4.561.221	-4.517.354
0.4 Overhead, Ondersteuning organisatie	-3.257.569	-3.277.009	-3.246.605	-2.750.761
0.5 Treasury	-552.790	-398.130	-385.758	-418.670
0.61 Onroerend Zaakb (OZB) woningen	-7.176.992	-7.320.025	-7.461.867	-7.620.783
0.62 Onroerend Zaakb (OZB) niet-woningen	-7.027.857	-7.152.267	-7.275.100	-7.412.108
0.63 Parkeerbelasting	-3.603.917	-3.685.000	-3.635.000	-3.635.000
0.64 Belastingen overig	-2.498.002	-2.553.474	-2.562.196	-2.571.930
0.7 Algemene uitkering gemeentefonds	-145.659.278	-147.159.495	-145.948.937	-147.808.363
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-45.230	-45.234	-45.236	-45.236
1.2 Openbare orde en veiligheid	-166.215	-116.220	-116.221	-116.221
2.1 Verkeer en wegen	-156.981	-156.988	-156.990	-156.990
2.2 Parkeren	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
2.3 Recreatieve havens	-101.288	-101.293	-101.293	-101.293
2.4 Economische havens en waterwegen	-1.395	-1.397	-1.399	-1.399
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-856.800	-1.014.940	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-163.310	-163.310	-163.310	-163.310
3.4 Economische promotie	-430.378	-431.566	-432.732	-434.032
4.2 Onderwijshuisvesting	-195.598	-195.612	-195.615	-195.615
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-5.214.748	-5.214.801	-5.214.813	-5.214.814
5.2 Sportaccommodaties	-2.385.813	-2.387.060	-2.388.214	-2.388.215
5.7 Openb groen + (openlucht-) recreatie	-100.099	-100.099	-100.099	-100.099
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-88.410	-88.410	-88.410	-88.410
6.3 Inkomensvoorzieningen	-23.921.788	-23.311.788	-23.121.788	-23.021.788
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-1.082.423	-1.082.423	-1.082.423	-1.082.423
6.82 Ge-escaleerde zorg 18-	-98.388	-98.388	-98.388	0
7.2 Riolering	-15.162.469	-16.482.604	-17.920.995	-18.855.437
7.3 Afval	-9.500.250	-9.250.250	-9.321.251	-9.345.482
8.1 Ruimtelijke ordening	-1.199	-1.199	-1.199	-1.199
8.2 Grondexploitatie	-9.548.662	-5.951.921	-5.465.562	-1.391.285
8.3 Wonen en bouwen	-1.919.488	-1.619.493	-1.619.495	-1.619.495
Subtotaal baten	-252.613.004	-247.596.000	-247.128.300	-242.573.265

Onderstaande tabel toont de samenhang tussen de programma's en de taakvelden voor de jaarschijf 2018.

Bijvoorbeeld van de lasten in programma Zorg (Wmo) € 38.625.000 worden verdeeld over hoofdtaakveld 5 Sport, cultuur en recreatie (€ 186.000), 6 Sociaal domein (€ 37.971.000) en hoofdtaakveld 7 Volksgezondheid en milieu (€ 568.000).

Programma's/taakvelden	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Totaal
Lasten										
01 Economie en stadsmarketing	3.953	0	0	2.188	0	8.349	0	0	0	14.491
02 Zorg (Wmo)	0	0	0	0	0	186	37.871	568	0	38.625
03 Werk en inkomen	0	0	0	0	632	0	46.643	0	0	47.275
04 Jeugd, onderwijs en sport	164	0	0	0	15.419	8.351	23.907	3.529	0	51.369
05 Ruimtelijke ontwikkeling	1.199	0	0	857	0	0	0	0	13.677	15.733
06 Duurzaamheid en stedelijk beheer	199	1.026	16.923	163	0	3.125	1.292	22.718	226	45.673
07 Burgerinitiatieven en publiekszaken	2.180	0	0	0	0	0	618	6	0	2.804
08 Veiligheid en bestuur	3.392	8.044	0	0	0	43	53	0	187	11.718
20 Overhead	20.570	0	0	0	0	0	0	0	0	20.570
21 Financiering en alg. dekkingsmiddelen	-605	0	0	4	0	0	10	0	0	-591
22b Mutaties reserves i.v.m. programma's	4.395	0	0	0	0	0	0	0	0	4.395
22c Saldo rekening	549	0	0	0	0	0	0	0	0	549
Subtotaal lasten	35.997	9.070	16.923	3.212	16.051	20.054	110.393	26.821	14.091	252.613

Programma's/taakvelden	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Totaal
Baten										
01 Economie en stadsmarketing	-3.766	0	0	-158	0	0	0	0	0	-3.924
02 Zorg (Wmo)	0	0	0	0	0	0	-1.171	0	0	-1.171
03 Werk en inkomen	0	0	0	0	-632	0	-23.922	0	0	-24.554
04 Jeugd, onderwijs en sport	0	0	0	0	-4.778	-2.386	-98	0	0	-7.262
05 Ruimtelijke ontwikkeling	-610	0	0	-857	0	-90	0	0	-11.468	-13.025
06 Duurzaamheid en stedelijk beheer	-3.629	-59	-270	-324	0	-10	0	-24.663	-1	-28.956
07 Burgerinitiatieven en publiekszaken	-1.353	0	0	0	0	0	0	0	0	-1.353
08 Veiligheid en bestuur	-68	-152	0	0	0	0	0	0	0	-221
20 Overhead	-3.258	0	0	0	0	0	0	0	0	-3.258
21 Financiering en alg. dekkingsmiddelen	-162.892	0	0	-112	0	0	0	0	0	-163.003
22b Mutaties reserves i.v.m. programma's	-5.886	0	0	0	0	0	0	0	0	-5.886
Subtotaal baten	-181.462	-211	-270	-1.450	-5.410	-2.486	-25.191	-24.663	-11.469	-252.613
Resultaat	-145.465	8.859	16.653	1.762	10.641	17.568	85.202	2.159	2.621	0

Colofon

uitgave: gemeente Gouda

*Foto voorkant - uitsnede uit 'Gouda in Panorama' © Robbert Frank Hagens - Panorama Art
Overige foto's: gemeente Gouda (John van Meesteren, Astrid den Haan) en Yvonne Palsgraaf
© gemeente Gouda, oktober 2017*